

BESZÁMOLÓ

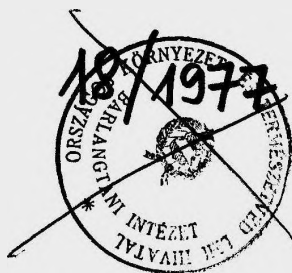
A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
1975. második félévi tevékenységéről

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest

B E S Z Á M O L Ó

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
1975. második félévi tevékenységéről

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Budapest

MTESZ-egyesületi használatra!
Kiadja: Magyar Karszt- és Barlang-
kutató Társulat
Készült: 800 példányban
76/6721 MTESZ HNy.-Bp.

TÁRSULATI ÉLET

Karszthidrológiai és Geológiai Szakosztály	9
Közyülés (1975. márc. 14.)	9
Dokumentációs Szakosztály (1975. márc. 19.)	9
Elnökségi ülés (1975. márc. 25.)	9
Dokumentációs Szakosztály (1975. ápr. 16.)	11
Elnökségi ülés (1975. máj. 16.)	11
Elnökségi ülés (1975. szept. 9.)	12
Dokumentációs Szakosztály (1975. okt. 7.)	12
Választmányi ülés (1975. okt. 14.)	13
Elnökségi ülés (1975. nov. 24.)	13
Nominológiai és Terminológiai munkabizottság (1975. dec. 10.)	13
Nominológiai és Terminológiai munkabizottság (1975. dec. 17.)	14
Főtítkári beszámoló (dr. Böcker Tivadar)	15
XX. Barlangnap (K.L.)	19

MEGEMLEKEZÉS

Emlékezés Lakatos Lászlóra (D. Gy.)	21
Felszabadulási ünnepség a budai Vár-barlangban (Barátosi József)	22
Cholnoky Jenő-terem avatása a Vár-barlangban (Dr. Láng Sándor)	25
Kadic Ottokár-terem a Vár-barlangban (Hazslinszky Tamás)	25
Papp Ferenc-labirintus a Vár-barlangban (Dr. Dénes György)	27
Ünnepi beszéd a Vértes László-terem felavatásakor (Dr. Jánossy Dénes)	29

HIREK

Megalakult a Barlangtani Intézet!	31
Utasítás a barlangtani kutatások hatósági engedélyezéséről	34
Utasítás a védett természeti emlékek nyilvántartásáról	36

A védett természeti értékek jelentőségének megállapításáról és egyes értékek törléséről	37
Az OTvH barlangkutatói engedélykérelmének formanyomtatványa	39
A barlangkutatói engedélyek személyi és tárgyi feltételeire vonatkozó előírások	42
A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dokumentációs Szakosztályának ügyrendje	49
Arvizi károk helyreállítása a lillafüredi István cseppkőbarlangban (Lénárt László)	52
Országos tudományos diákköri konferencián jártunk (Ujszászi József - Lénárt László)	53
A MHT V. Ifjusági Napja (Lénárt László)	55

ÉVKÖZI JELENTÉSEK,
BESZÁMOLÓK

Beszámoló a törökországi karszttanulmányokról (Dr. Balázs Dénes)	57
Jelentés a X. ker. Természetbarát Szövetség "Fényes Elek" barlangkutató Szakosztályának tavaszi kutatótáboráról (Lendvay Ákos)	62
A MEAFK Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport jelentése az 1975. évi nyári táborban elért eredményekről (Lénárt László)	64
Jelentés a "Kőlyuk-kutatótábor" szakmai munkájáról (Dr. Kordos László)	70

1975. ÉVI JELENTÉSEK,
BESZÁMOLÓKSzakosztályi és Szakbizottsági
jelentések

Jelentés a Dokumentációs Szakosztály 1975. évi munkájáról (Dr. Bertalan Károly - Dr. Kordos László)	72
Jelentés az MKBT Oktatási Bizottsága 1975. évi munkájáról (Barátosi József)	75
Jelentés az Őslénytani Szakbizottság 1975. évi munkájáról (Dr. Jánossy Dénes)	76
Jelentés a Régészeti Szakbizottság 1975. évi munkájáról (Dr. Gábori Miklós)	77
Jelentés a Magyar Karszt- és Barlang- kutató Társulat Vár-barlang Bizott- ságának 1974-75. évi munkájáról (Barátosi Kálmán)	79
Az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály 1975. évi beszámolója (Mészáros Károly)	81

Csoportok 1975. évi jelentései

A székesfehérvári Alba Regia Barlang- kutató Csoport 1975. évi jelentése	90
BSE Természetjáró Szakosztály Barlang- kutató Csoport 1975. évi jelentése (Molnár László)	103
Ferencvárosi Természetbarát S.K. Barlang- kutató Szakosztályának jelentése az 1975. évi működésről (Horváth János - Máté József)	106

A Ferencvárosi Természetbarát Sport Kör "Delfin" Könnyűbuvár Szakosztály 1975. évi jelentése (Maróthy László)	112
Jelentés a Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1975. évi munkájáról (Varga Csaba)	115
A dorogi József Attila Művelődési Központ Kadic Ottokár barlangkutató szakköré- nek 1975. évi jelentése (Benedek Endre)	117
A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport 1975. évi jelentése (Mészáros Károly)	118
Az MKBT BTO keretében működő KVSE termé- szetjáró szakosztály Bükk barlangku- tató csoport 1975. évi jelentése (Szabó Károly)	126
A MEAFC Marcel Loubens barlangkutató szak- csoport 1975. évi jelentése (Majoros Zsuzsanna - Lénárt László)	127
NME Miskolc TDK karszthidrológiai szak- csoport 1975. évi jelentése (Németh Alajos)	129
Jelentés a mecseki karsztkutató csoport 1975. évi munkájáról (Rónaki László)	131
Jelentés a Papp Ferenc barlangkutató csoport 1975. évi tevékenységéről (Maucha László)	134
A Spartacus TE Lóczy Lajos barlangkutató csoportjának 1975. évi jelentése (Gyarmati Gábor)	141
Jelentés a tatabányai barlangkutató csoport 1975. évi tevékenységéről (Juhász Márton)	142
A X. ker. Természetbarát Sportkör "Fényes Elek" Barlangkutató Szak- osztályának 1975. évi jelentése (Lendvay Ákos)	144

Vörös Meteor T.E. Vass Imre barlang- kutató csoportjának 1975. évi jelentése	147
--	-----

TANULMÁNYOK

Dr. Jánosy Dénes: A Balla-völgyi Poros- -lyuk ősmaradványai	153
Dr. Müller Pál: Ujabb adatok a Keszthelyi- -hegység és a Hévízi-tó hidrogeológiá- -jához	153
Kocsis Antal: A Vértes-hegység üregei, barlangképző hatások	154
Dr. Dénes György: A budai Vár-hegy forrás- -mészki takarójának kiterjedése déli irányban	156
Dr. Rádai Ödön: Karsztvizkutató expedíció Vietnamban	157
Dr. Kordos László: Barlangi üledékek jelen- -tősége az ösföldrajzi kutatásban	158
Lorberer Árpád: A karsztvizek háromdimenziós áramlásának vizsgálata kutadatok alapján ..	159
Liebe Pál: Karszterületek hóháztartása	162
Majoros Zsuzsanna - Lénárt László: Cseppkő- -növekedési vizsgálatok	163
Neppel Ferenc: Szempontok a karsztjelenségek névadásának problémájához	165
Dr. Kordos László: Csont és csigamaradványok a Pilis és az Alsóhegy néhány barlangjá- -ból	169
Plózer István: A hévízi tó kráterének for- -rásbarlangja	181
Dr. Kordos László: A Csucs-hegy és az Oszoly barlangjai	185
Szücs László: A Vaskapu-völgyi Gyökér- -barlang	206

Majoros Zsuzsanna: Érdekességek egy "mesterséges barlangban"	209
Csernavölgyi László: A sziklaszög, és felhasználása	210

VITA

Rónaki László: Javaslat a bibliográfia lyukkártyás adattárolására	217
Dr. Kordos L. - Dr. Bertalan K. - Neppel F.: Vélemény: "Rónaki László: Javaslat a bibliográfia lyukkártyás adattárolá- sára"-l	225
Kováts Kázmér: Hozzászólás "A Mátyáshegyi- -barlang kiépítésének lehetősége tan- barlang céljára" című előadáshoz	226

TÁRSULATI ÉLET

1975. március 10-én a Karszthidrológiai- és Geológiai Szakosztály vezetőségválasztó ülést tartott, amelyen a szakosztály elnökévé Dr. Müller Pált, titkárává Pelikán Pált választották.

1975. március 14-én az MKBT rendes évi K Ö Z G Y Ű - L É S T tartott.

A közgyűlés határozatai a következők:

1. A közgyűlés az 1974. II. 17.-e óta eltelt időszakról adott főtitkári beszámolót jóváhagyólag tudomásul vette. (A főtitkári beszámolót a Tájékoztató e számában teljes terjedelmében közöljük.)

2. Jóváhagyólag elfogadta a Társulat 1975. évi munkatervét.

3. Jóváhagyólag elfogadta a Társulat 1975. évi költségvetését.

4. A Közgyűlés Herman Ottó emlékéremmel tüntette ki

M A U C H A L Á S Z L Ó t.

1975. március 19.-én az MKBT Dokumentációs Szakosztályának bibliográfiai munkabizottsága megbeszélést tartott.

Plihál Katalin befejezte a kétrészes bibliográfiai tanfolyam tartását, majd a résztvevők vállalták, hogy 1975. végére elkészítik a "Bibliographica Spelaeologica Hungarica" soron következő, 1945-1950 periódusát. Az előre összeállított folyóirat listáról a résztvevők megjelölték, hogy első lépésként mely napilapokat és folyóiratokat nézik át. Bibliográfiai munkát eddig Dr. Bertalan Károly, Gyarmati Gábor, Kocsis Antal és Lénárt László vállalt.

1975. március 25. Elnökségi ülés

1. Az Elnökség napirenden kívül megtárgyalta a Várbarlang új bejáratával kapcsolatos kiépítési problémákat.

6721

2. A beküldött 1974. évi csoportjelentések és az 1975. évi munkatervek alapján a további munka elősegítése érdekében az Elnökség úgy határozott, hogy

a Herman Ottó Csoportot	5.000,- Ft
a Szabó Pál Zoltán "	4.000,- Ft
a Papp Ferenc "	3.000,- Ft

jutalomban részesíti.

3. Dr. Dénes György referált az Elnökségnek a barlangi mentőszolgálat helyzetéről.

4. Dr. Böcker Tivadar referált az augusztusi nemzetközi rendezvény szervezéséről.

5. Az Elnökség elfogadta a Társulatba jelentkező új tagokat. Határozatot hozott, hogy az alapszabály értelmében ezen túl 18 éven aluli tag jelentkezését csak az iskola javaslata alapján fogadja el.

6. Az Elnökség elfogadta az OSC csoport alakulását olyan megjegyzéssel, hogy értesíteni kell a felügyeleti szervet, hogy amint 10 fő MKBT tagja lesz a csoportnak, önálló csoportként ismeri el.

7. Az Elnökség megvitatta a Plózer István és dr. Mozsáry Péter által beküldött kérelmet, és úgy döntött, hogy levélben értesíti az U.I.S. Barlangbuvár Bizottság vezetőjét, miszerint az Elnökség elfogadja, hogy hazánkat a Bizottságban e két fő képviselje.

8. A Dokumentációs Szakosztály előterjesztésével kapcsolatban az alábbi határozatok születtek:

a/ A Rónaki László által beküldött lyukkártyás nyilvántartási anyagot a Bizottság vizsgálja felül.

b/ A barlang kataszter kitöltési javaslatát Rónaki László, Neppel Ferenc, Cser Ferenc és Sándor György vizsgálja felül, de csak az adatlaphoz tartozó szöveget, miután az adatlapot már előzőleg egy bizottság felülvizsgálta.

c/ A Szakosztály ügyrendjének kidolgozása után azt, az MTESZ illetékes jogászával felül kell vizsgáltatni.

d/ Az Elnökség elvetette a Szakosztály azon kérését, hogy a volt bizottságvezetők a Választmány tagjai legyenek,
6721

razonban határozatot hozott, hogy Horváth János és Neppel Ferenc minden választmányi ülésre meghívást kapjon.

9. Határozat született, hogy a Társulat és a Polgári Védelem között kötött együttműködést felül kell vizsgálni.

10. Gáboros Miklós közgyűlési bejelentése alapján, az Elnökség helyébe Cser Ferencet kooptálta a Választmányba.

11. Fel kell kérni a szakbizottságok vezetőit, előre állítsák össze, hogy témájukban ki tart előadást, s az előadások ki elnököl.

12. Fel kell kérni az OTVH-t, hogy az augusztusi konferencián előadással vegyen részt.

1975. április 16.-án az MKBT Dokumentációs Szakosztályának kataszteri munkabizottsága megbeszélést tartott. A munkabizottság vezetője bejelentette, hogy elkészült a barlangkataszter "Vezérlapjának" nyomdai sokszorosítása, valamint az MKBT Elnöksége elé került a Dokumentációs Szakosztály ügyrendjébe és a "Vezérlap" kitöltési és kezelési utasítása. A munkabizottság ézévi célja a Pilis és a Vértes-hegység teljes tudományos barlangkataszterének összeállítása. Végleges formában e két terület barlangjait tartalmazó katasztert "Magyarország barlangjai" c. sorozat indító köteteinek számjuk. A továbbiakban a barlangok kataszteri számmal való terpei megjelölésének technikai kérdéseiről folyt vita.

Az 1975. május 16.-i Elnökségi ülésen a Társulat Elnöksége elfogadta a Társulat titkárai által előterjesztett beszámolót az MKBT nemzetközi kapcsolatairól.

Az Elnökség elfogadta Barátosi József felmentési kérelmét a Várbarlanggal kapcsolatos megbízatása alól és úgy határozott, hogy utódját - vele egyetértésben - (Dr. Vámosi György személyében) fogja kijelölni.

Az Elnökség - kiegészítve 1975. március 25.-i határozatát - úgy döntött, hogy Dr. Mozsáry Péter és Plózer István mellett Horváth Győző is képviselje hazánkat az UIS Barlangbuvár Bizottságában, majd elfogadta a társulatba jelentkező új tagok felvételi kérelmét.

6721

A Társulat 1975. szeptember 9.-i Elnökségi ülésén az alábbi határozatok születtek:

- A Baradla 150 nemzetközi rendezvénnyel kapcsolatban az Elnökség Hazslinszky Tamást dicséretben részesíti a nagyrendezvény előkészítésében és lebonyolításában végzett munkájáért. Dr. Láng Sándor elnök köszönetet mondott a MTESZ-nek és a VITUKI-nak a nagyrendezvény megszervezésében nyújtott segítségért.

- Az Elnökség úgy határozott, hogy Dr. Láng Sándort és Schönviszky Lászlót MTESZ díjra javasolja.

- Az Elnökség elfogadta a Társulatba jelentkező új tagok felvételi kérelmét.

- Dr. Böcker Tivadar beszámolt az OTvH elnökhelyettesével 1975. július 15-én folytatott együttműködési tárgyalásról.

- Az Elnökség tudomásul vette a Főtitkár beszámolóját az osztrák, az angol és az amerikai hasonló társulatok képviselőivel folytatott tárgyalásokról. Határozat született arról, hogy az osztrák társulat két képviselőjét ez év folyamán a Társulat meghívja. Hasonló meghívást küldünk a szovjet társulat képviselőinek.

- Az Elnökség úgy határozott, hogy az 1981. évi UIS világkongresszus megrendezésére a Társulat vállalkozna.

- Az UIS Fizikai-Kémiai Albizottságába Dr. Cser Ferencet delegálja a Társulat.

- A Szakbizottságokat és a Csoportokat fel kell kérni, hogy az 1976. évi munkatervüket f. év november 15-ig küldjék meg.

- A Vizalatti Barlangkutató Szakbizottság megalakítására vonatkozó kérelmét az Elnökség pótlólag a Választmány elé terjeszti.

A Dokumentációs Szakosztály 1975. október 7-én a MTESZ székházában munkaértekezletet tartott. Ismertetésre került a Szakosztály ügyrendjének tervezete, majd az egyes állandó munkabizottságok vezetőinek és helyettes vezetőinek választása zajlott le. A választás alapján:

	vezető	helyettes vezető
bibliográfiai mb.	Schönviszky L.	Plihál K.
fotográfiai mb.	Tihanyi P.	-
kartográfiai mb.	Horváth J.	Lendvai Á.
kataszteri mb.	Dr. Kordos L.	-
nominológiai és terminológiai mb.	Neppel F.	-

A Társulat 1975. október 14-i Választmányi ülésén az alábbi napirendi pontok kerültek megvitatásra:

- Főtitkári beszámoló a legutóbbi Választmányi ülés óta eltelt időszakról.
- A MTESZ közgyűlésre küldöttek választása.
- Tájékoztatás az 1976. évi munkaterv készítéséről.
- Tagfelvétel, csoportalakulások, valamint egyéb problémák.

Társulatunk Elnöksége 1975. november 24-én ülést tartott. Az ülésen elsőként az OTvH Barlangtani Intézetével kötendő megállapodás tervezetét vitatták meg.

Ezután az Elnökség úgy határozott, hogy 1976. áprilisában tart küldöttközgyűlést, ahol minden öt társulati tagot egy küldött képvisel. A közgyűlésen kerül megvitatásra az új alapszabály.

Az 1975. évi munkájáért az Elnökség a Területi Osztály titkárát, Mészáros Károlyt 1000,- Ft jutalomban részesíti. Az Elnökség úgy határozott, hogy nagyobb összegű jutalomban részesüljenek a Társulat oklevéllel, vagy éremmel kitüntetett tagjai.

Az Elnökség a beterjesztett tagfelvételi kérelmeket és a Delfin csoport MKBT csoportként történő nyilvántartását elfogadta.

Az Elnökség Dr. Kósa Attila eltávozása miatt titkár-helyettesként Hegedüs Gyulát és Sohár Istvánt kérte fel.

1975. december 10.-én a Dokumentációs Szakosztály Nominológiai és Terminológiai munkabizottsága alakuló munkaülését

6721

tartotta. Jelen voltak: Dr. Bertalan K. (Szo. elnök), Neppel F. (mb. vezető), Dr. Dénes Gy., Dr. Kordos L. és Lendvay Ákos. A munkaülésem megvitatásra kerültek a barlangok elnevezésével kapcsolatos irányelvek, helyesírási és földrajzi névhelyességi kérdések. A rendkívül bonyolult és égetően sürgős feladatot első esetben Lendvay Ákos 32 barlangot tartalmazó (Dél-Gerecse) összeállításán végezték el. Neppel Ferenc vállalta, hogy a munkabizottság ülésein hozott barlangnév döntéseket továbbítja az Akadémia Földrajzi Névbizottságához, ahol azt véglegesen jóváhagyják. A barlangnevek csak ezután kerülhetnek be a Földrajzi Névtárba. A munkabizottsági ülésen elfogadott nevek az MKBT kiadványaiban kötelező érvényűek. A jóváhagyott neveket a kataszteri számmal együtt a "Magyarország barlangkatasztere" sorozatban a Tájékoztató fogja közölni.

1975. december 17-én a Dokumentációs Szakosztály Nomino-
lógiai és Terminológiai munkabizottsága Neppel Ferenc vezetésével tárgyalta a Kevély-csoport barlangjainak elnevezését, amelyet Dr. Kordos László terjesztett elő.

H. Gy. - K. L.

Főtitkári beszámoló

(Elhangzott az MKBT 1975. február 11-i Választmányi ülésén, és az 1975. március 14-i Közgyűlésen.)

Az 1974. február 17. tisztújító küldött közgyűlés óta eltelt időszakban végzett Társulati tevékenységről - az Elnökség nevében - az alábbiakban számolok be:

A Társulat 1974. évi tevékenységét a küldöttközgyűlésen elfogadott irányelvek, valamint a megválasztott új vezetőség határozta meg. Ennek megfelelően az elmúlt időszakban a Választmány két alkalommal, az Elnökség négy alkalommal, az Elnökség Titkársága a folyó ügyek intézésére nyolc alkalommal tartott ülést. A vezetőszervek üléseinek legfontosabb anyagait a választmány és az elnökség tagjai sokszorosítva kapták meg.

Az elmúlt időszakban került a választmány elé és fogadott el a Társulat módosított alapszabálya, amelynek során felmerült az új alapszabály kidolgozásának szükségessége.

Elkészült a társulati ügyrendből az egyik fontos részlet, mely a vezetőtestület és a szakosztály, illetve szakbizottságok vezetőinek ügykörét szabályozza, az alapszabály értelmében.

A Választmány tárgyalta és elfogadta a társulat nemzetközi ügyrendtervezetét, mely a jövőben a Társulat nemzetközi kapcsolatainak alapját képezi.

A választmány ülésein tárgyalták a társulati nyilván tartásból törölt tagok névsorát, valamint határozat született a felvételt nyertekről is. Ennek alapján a Társulat taglétszáma az év végén 800 fő volt.

Rendezvények

A Társulat rendszeres előadóüléseire 35 alkalommal került sor, melyeken 1655 fő vett részt. Ez szakülésként átlagosan 47 fő részvételét jelenti. Nem lehetünk megelégedve az előadók létszámával, mivel a 35 előadás 21 előadó között oszlik meg.

A társulati rendezvények közül három érdemel említést:
a/ A Társulat 1974. évi Vándorgyűlése (Barlangnap),
b/ A Hidrológiai Társulattal közösen lebonyolított fiatal hidrogeológusok miskolci találkozója,
c/ A Meteorológiai Társasággal közösen rendezett pécsi "Karszt és Klíma" Ankét, melynek szakmai nivója messze kiemelkedett az egyéb rendezvények közül.

Kiadványok

A Társulati Tájékoztató közül megjelent az 1974. évi 1. és 2. szám, ez év végéig nyomdába kerül 3.-4. és január elején az 5.-6. szám. Ugyancsak nyomdában van már az 1975. évi első szám is.

A Karszt és Barlang című folyóiratunkból 1974-ben megjelent az 1972. I-II. és 1973. I-II. összevont számok.

Szerkesztés és gépelés alatt áll az Évkönyv VIII. kötete is.

Szabbizottságok

A szabbizottságaink tevékenységét 1974-ben határozott fejlődés jellemezte. A Barlangklíma és Terápiái szabbizottság pl. a pécsi ankét megszervezésével és sikeres lebonyolításával vette ki részét a munkából.

A Dokumentációs Szakosztály munkájába, mely több bizottság munkáját fogja össze, a társulati csoportok mindegyike bekapcsolódott és igen aktív munkának lehetünk tanúi a magyar barlangkutatók eredményeinek megőrzése, dokumentálása vonatkozásában.

Némi visszaesés tapasztalható a Karszthidrológiai és Geológiai Szakosztály munkájában, elsősorban a szakosztály-elnök igen nagyfokú lekötöttsége miatt. A választmány 1975. II. 11-i ülésén a szakosztály vezetésével Dr. Müller Pál tudományos munkatársat bízták meg. A szakosztály munkájából említést érdemel az Alsóhegy hidrogeológiájával kapcsolatban megrendezett csehszlovák-magyar konzultatív találkozó. Igen hasznos kapcsolat alakult ki a Hidrológiai Társulat hidrogeológiai

6721

szakosztálya és a Társulatunk Karszthidrológiai és Geológiai szakosztálya között. Ez év március 10-én a szakosztály vezetőségválasztó ülést tartott, ahol körvonalazták az 1975. évi programot.

A Karsztmorfológiai szakbizottság munkáját is egy kis pangás jellemzi, de reméljük, hogy ez évben ez a bizottság is követi a többi fellendülő félben lévő szakbizottságok ill. szakosztály példáját.

Az Oktatási Bizottság több alkalommal véleményezett az iskolai oktatással kapcsolatos anyagot, tervezetet. Előadás sorozatokat rendeztek a biztonságtechnika és az egészségvédelem témakörében.

Az Őslénytani Szakbizottság több szakülést rendezett, továbbá részt vettek csoportbejelentések alapján leletmentő ásatásokon.

A Régészeti Szakbizottság munkájától is több lendületet várunk az 1975-ös évben.

A Vár-barlang Bizottság által rendezett bemutatókon 1974-ben 20 060 fő vett részt.

A szakosztályok, illetve szakbizottságok vezetői ez év folyamán véleményezték az Országos Természetvédelmi Hivatal tervezetét a kutatási engedélyek kiadásának szabályozása ügyében. Ez a vélemény a tájékoztatóban is megjelent.

A Társulat több felkérésnek tett eleget, amikor is néhány esetben szakvéleményt készített. Ezeknek az összeállítására ad hoc jellegű Munkabizottságot hoztunk létre, ilyen volt a Miskolci Vízművek, a VITUKI, valamint az Országos Természetvédelmi Hivatal kérésére készült tanulmány.

A Borsodi Területi Osztály munkáját egyrészt az előadó-
ülések rendszeres megtartása, másrészt a többi MTEBZ egyesülettel kialakított szoros kapcsolat és az ipari jellegű tevékenységbe való bekapcsolódás jellemzi. Az év folyamán sikeres feltáró kutatások folytak a Bükk hegységben. Kialakulóban volt a Területi Osztály keretében az élénk munkabizottsági tevékenység is.

Csoportok

A Társulat 1974. év végén 28 működő csoportot tartott nyilván. Legnagyobb a Papp Ferenc csoport 67 taggal, a legkisebb az Alba Regia 20 fővel. Ezek közül eddig 17 csoport küldte be az évi jelentését. A jelentések alapján megállapítható, hogy igen kiemelkedő munkát végzett a Herman Ottó, a Szabó Pál Zoltán és a Papp Ferenc csoport, valamint a Borsodi Területi Osztály csoportjai, akik mintegy kétszer háromszáz méter hosszúságu új barlangrészt tártak fel.

1975. évi munkatervét 22 csoport küldte be.

Az 1974. évi beszámoló jelentés, valamint az 1975. évi tervek alapján a Társulat a három legjobb csoport munkáját kívánja ez évben anyagilag is támogatni.

Végezetül szeretnék beszámolni arról, hogy a Társulat rendezvényeiről 1975-től kezdődően havi műsorfüzetet adunk ki, mely az aktuális felhívásokat is tartalmazza. Reméljük ez a kezdeményezés tagságunk egyetértésével találkozik.

Befejezésül kérném a Társulat tagjait, hogy minél nagyobb mértékben vegyenek részt a Társulat munkájában, életében, mind előadásokkal, mind pedig az egyes rendezvények előkészítésében, szervezésében.

Dr. Böcker Tivadar
főtitkár

XX. Barlangnap

Miskolc, 1975. aug. 30-31.

A XX. Barlangnap megrendezésére 1975-ben ugyanugy Miskolcon került sor, akár a legelsőre. A "Baradla 150" nemzetközi konferencia folytatásaképpen került sor az évenként ismétlődő nagyszabású hazai barlangkutató találkozóra.

Délelőtt szakmai előadások hangzottak el az Ady Endre Művelődési Házban:

- Dr. Dénes György: A Bükk-hegységben végzett tríciumos vizsgálatok eredményei
- Borbély Sándor: Bükki karsztviz összefüggésvizsgálatok eredményei
- Tóth Géza: Időszakos források vizsgálata
- Dr. Bársonyos Jenő: A Bükk-hegység karsztvizvédelme a környezetvédelem tükrében
- Dr. Kordos László: Az elmúlt évek őslénytani kutatásainak eredményei
- Mészáros Károly: A bükki barlangkataszter helyzete a legújabb feltárások tükrében
- Dr. Juhász András: Összefoglaló az Északmagyarországi Területi Osztály szakmai tevékenységéről

A szakmai előadásokat délután a barlangkutató csoportok beszámolója, majd az Északmagyarországi Területi Osztály által tagjai részére meghirdetett fotópályázat eredményhirdetése következett.

Papírfotó kategóriában

I.-II. és III. helyezett egyaránt

Somodi László (Kazincbarcika)

Ady Műv. Ház különdíja:

Lénárt László (MEAFK)

Dia kategóriában

I. Lénárt László (MEAFK)

II. Mészáros Károly (Herman Ottó)

III. Lénárt László (MEAFK)

Az Ady Endre Művelődési Ház előcsarnokában a fotópályázaton résztvevő, illetve az ország minden pontjáról összeseregülő barlangkutatók fotóiból rendezett kiállítás volt.

Este Létrástetőn megkezdődött a MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató csoport által alapított kupáért a barlangi ügyességi verseny, amelyet a kazincbarcikai barlangkutató csoport háromfős csoportja nyert el.

Másnap, vasárnap felszíni turák voltak a Kis-fennsíkra és a Borókás töbrök környékére. Természetesen a fiatalok a barlangi turákat választották, ahol könnyű, közepes és nehéz turatípusok során ismerkedhettek meg a Létrástető-viznyelőbarlanggal, a Borókási-zsombolyokkal, a Bolhási-viznyelőbarlanggal, s az ezekben végzett nagyarányú feltáró - tudományos vizsgálatok eredményeivel.

A felszíni és barlangi turákon nagy számban vettek részt a "Baradla 150" konferencián hazánkban tartózkodó külföldi vendégeink is.

A XX. Barlangnap méltó összefoglalása volt a hazai és a mindig kezdeményező miskolci barlangkutatók eredményeinek.

K. L.

MEGEMLEKEZÉS

Emlékezés Lakatos Lászlóra

Öt évvel ezelőtt, 1970. január elején hunyt el 30 éves korában Lakatos László, a Vörös Meteor barlangkutató csoport sok kutató munkában résztvett régi tagja, az önfeláldozó barlangi mentőszolgálatos, aki két hónappal előbb a Meteor-barlang kutatása közben súlyos balesetet szenvedett.

A szomorú baleset ötödik évfordulójára a Vörös Meteor TE Tektonik barlangkutató csoportja az Alsóhegyen, a Szádvár tövében, a Bába-völgy végén fakadó kis karsztforrást, amelyet eddig Borz-forrás néven emlegettek, Lakatos László emlékének megörökítésére szép kőépítménybe foglalták és emléktáblával jelölték meg. A Lakatos-forrás avatására 1974. december 7-én került sor, a Vörös Meteor Természetbarát Egyesület és a Vörös Meteor Barlangkutató Szakosztály vezetőinek és számos tagjának, valamint Szögliget község lakossága képviselőinek részvételével.

Megemlékeztek az évfordulóról Budapesten is, ahol Lakatos Lászlónak egykori munkahelyén, a Pálvölgyi-barlangban lévő emléktábláját az Országos Természetvédelmi Hivatal képviselői és barlangkutató társai koszorúzták meg.

D. Gy.

Felszabadulási ünnepség a
BUDAI VÁR-BARLANGBAN

1975. február hó 12-én, a Vár-barlangban (Budapest, I. Uri u. 9.) már 14 órakor kezdtek gyülekezni az MKBT vezetősége, a Vár-barlang Bizottság, a hivatalos szervek képviselői és a házi ünnepségre meghívott néhány vendég.

14 óra 30 perckor az egybegyültek előtt felkérte dr. Láng Sándor egyetemi tanár, az MKBT elnöke a Hazafias Népfront I. ker. Bizottságának alelnökét, dr. Csillag Ferenc ezredes, ny. hadtörténeti muzeumi igazgatót, ünnepi beszédének megtartására. Az ünnepi beszéd a Vár-barlang első, nagy, u.n. "kiállító-termében" hangzott el. Dr. Csillag Ferenc rámutatott a Vár-barlangnak a magyar történelmi eseményekkel kapcsolatos szerepére az elmúlt évszázadok során, a tatárjárástól napjainkig. Megemlékezett arról, hogy a Budát felmentő harcok idején a Várhegy üregei-barlangjai mindig fontos szerepet kaptak a védők részéről is, és a támadók is számoltak a földalatti utakkal, amikor a Várba behatolás lehetőségeit latolgatták. Már a tatárok elől menekülő halászok buvóhelynek használják a Vár-barlang labirintusát. A törökök átalakító munkái felismerhetők az egyes építkezési részeken és szerepet kap 1686-ban, Buda felmentésénél a Vár-barlang is. 1708-1710-ben kecskeméti kubikusokat hoznak Buda várába az építkezésekhez, akik itt megtelepednek. Később német származású polgárok is itt telepednek le. 1849-ben foglalják vissza Budát Görgey csapatai és legutóbb 1944-ben mintegy 50000 (ötvenezer) Hitler-katona bujik meg a Vár-barlangból alakított bombabiztos óvóhelyen.

Az ünnepi beszéd elhangzása után került sor ennek a teremnek az elnevezésére. Láng Sándor elnök dr. Böcker Tivadart, az MKBT főtitkárát kérte fel névadó beszédének megtartására.

Dr. Böcker Tivadar beszédében megköszöni a HNF I. ker. Bizottságának, Budapest Fővárosi Tanács I. ker. Végrehajtó Bizottságának, a Polgári Védelmi Budapesti Parancsnokságának és I. ker. Parancsnokságának, a Szabó József geológiai szak-

6721

középiskola vezetőségének és diákjainak, hogy a Bujai-Várbarlangban az idegenvezetést lehetővé tették, megvalósították és ma is még folyamatosan biztosítják. A kezdeményezők között megemlítette néhai dr. Papp Ferenc egyetemi tanárt, a HNF I. ker. Bizottságának akkori elnökét, néhai Aczél Endrét, a be rendezkedés első munkásait: a Műszaki Egyetem Barlangkutató Csoportját, akik mind segítettek 1961-ben megnyitni a Várbarlang idegenforgalmát.

A Várbarlang első termét, ahol az ünnepség megkezdődött, ahol a várakozó, ünnepélyre gyülekező vendégeket feketekávéval fogadta a rendezésben részt vevő Szabó József geológiai szakközépiskola, "FELSZABADULÁS" teremnek hívjuk ezentúl, jelentette ki beszéde végén dr. Böcker Tivadar főtitkár.

Ezután felerősítették a FELSZABADULÁS névtáblát a terem boltívére, eloltották az eddig égő 30 gyertyát, és kigyulladt a villanyfény a Felszabadulás-kiállító teremben.

Az elhangzott két beszéd után Barátosi Józsefnek, aki egész családjával együtt - a kezdet kezdetétől munkatársa volt a várbarlangi idegenvezetés megvalósításának, ma is - családjával - egyik vezetője annak, és Návay Lászlónak, a Várbarlangban 1961. óta idegenvezető munkát vállalt és ma 77 éves korában még mindig vezet, továbbá a fiatal, nem rég még diák vezetők közül Sándor Jánosnak és Vámosy Andrásnak, akik már 8 éve vezetnek rendszeresen (uttörő koruk óta) emlék oklevelet nyújtott át az MKBT elnöke. A 77 éves Návay László aktív idegenvezetőnek a HNF I. ker. Biz. alelnöke is elismerő oklevelet adott át.

Az itt lezajlott ünnepség folytatására ezután elindult a vendégsereg néhai barlangkutatókról elnevezni négy további részét a Várbarlangnak. Az ünnepség során Cholnoky Jenő terem, Papp Ferenc labirintus, Kadic Ottokár terem és Vértes László terem elnevezéssel bővült a Várbarlang mondani valója. Az egyes termek elnevezésénél az MKBT tagjai emlékeztek meg a névadókról. Kadic Ottokárról Hazslinszky Tamás, Vértes Lászlóról Jánossy Dénes emlékeztek meg. A megemlékezők nem csak az MKBT vezetőségének tagjai, hanem a névadók egykori munkatársai, illetve tanítványai. Az emlékbeszédeiket alább kivonatban közöljük.

A meghívott vendégek eltávozása után felkészültek a Vár-barlang felnőtt és diák idegenvezetői a délutáni ingyenes "ünnepi felszabadulási vezetést" már 16 óra 30-kor meg kellett kezdeni, a jelentkezők idő előtti nagy száma miatt. 19 óráig több mint 650 vendéget vezettek végig a Vár-barlang mondákat őrző, geológiai képződményeket mutató járatain.

A meghívott vendégekkel és a házigazda-vezetőkkel együtt 1975. II. 12-én délután 750-en ünnepeltük meg a Budai-Vár-barlang felszabadulásának 30-ik évfordulóját bent a barlangban.

Barátosi József

A budai Vár-barlang felszabadulási ünnepségén elhangzott beszédek

Cholnoky Jenő-terem avatása a Vár-barlangban

Cholnoky Jenő budapesti egyetemi tanár (ELTE) a fizikai földrajzon kívül a speleológia nagy pártfogója volt. Ő volt Kadic Ottokárnak, a hazai barlangkutatók nagynevű vezetőjének a 20-as években egyik fő serkentője és tanácsadója. Tanácsai nyomán szervezte újjá Kadic Ottokár az egyesületet és indította meg a Barlangkutató és a Barlangvilág tizenéves szintű folyóiratokat és inspirált Cholnoky Jenő sok kutatómunkát is. Ezek eredményei nyomán maga is több érdekes és ma is időtálló munkát és gondolatot publikált, m.pl. a cseppkő és a mésztufa képződéséről, a barlangok és a folyóvölgyek összefüggéséről, s.i.t. Cholnoky Jenő neve ezért mindig fényesen fog világítani a hazai speleológia és karszt-tudomány területén is.

Dr. Láng Sándor

Kadic Ottokár-terem a Vár-barlangban

Kilencvenkilenc éve született és 18 évvel ezelőtt halt meg a magyar barlangkutatók egyik legnagyobb alakja: dr. Kadic Ottokár. Gazdag életművéből kiemelkednek a század első évtizedeiben végzett bükki ásatásainak eredményei. A Szeleta-barlangban végzett kutatásai során előkerült világhírű leletek, a finoman megmunkált babérlevél alakú lándzsahegyek a szolütréi kultúrával kapcsolatos ismereteinket gazdagította. A szakirodalom is szeletai-kultúra néven honosodott meg a bükki barlangok jégkori emberének szerszámkészítő művészete.

Számos feltáró kutatás is fűződik nevéhez. Lelkes szorgalmazója és támogatója volt a föld alatti világok nagyközönség számára való hozzáférhetővé tételének. Különösen a lilla-

6721

füredi barlangok és a balatonfüredi Lóczy-barlang idegenforgalmi kiépítésében hervadhatatlanok az érdemei.

Kadic Ottokár a magyarországi szervezett barlangkutatás egyik megteremtője és évtizedeken át oszlopa volt. Tevékenyen kivette részét a Magyarhoni Földtani Társulat keretében 1910-ben megalakított Barlangkutató Bizottság, majd 1913-ban a Barlangkutató Szakosztály létrehozásában, melynek titkára volt. Nagy szerepe volt az 1926-ban önállóvá vált Magyar Barlangkutató Társulat megszervezésében, melynek főtítkára, majd ügyvezető elnöke volt. 1913. és 1944. között szerkesztette a "Barlangkutatás" c. szakfolyóiratot, 1926. és 1943. között pedig a "Barlangvilág" c. népszerű folyóiratot. A lapszerkesztés mellett igen gazdag szakirodalmi tevékenységet folytatott. Tudományos és népszerű ismeretterjesztő munkáinak száma közel 250 db.

Munkásságának jelentős állomása volt a Vár-barlang. A Törökpincéknek nevezett üregeket, melyeket tisztán mesterséges eredetűeknek tartottak, 1931 végén kereste fel először. Így ír itt tett látogatásáról: "Mikor az első ilyen helyiségbe léptem, nagy meglepetés ért, mert a pincének elnevezett üregben természetes mésztufabarlangot ismertem fel. Tisztán állt előttem az a nagyjelentőségű tény, hogy a Várhegy mélyében természetes mésztufaüregek fejlődtek, amelyeket azután az emberi kéz pincékké alakított."

Ezt a felfedezést követően megbízást kapott az üregrendszer részletes átkutatására, amelyet 1932-ben el is végzett. Az eredményről több mint egy tucat tanulmányt ill. közleményt írt, és szorgalmazta szóban és írásban a nagyközönség számára való megnyitást. Ismét az ő sorait idézem: "Megismerve a barlangpincék tudományos, idegenforgalmi és légvédelmi jelentőségét, minden erőmmel arra törekedtem, hogy ezeket az eltemetett és eddig meg nem becsült helyeket felkaroljuk, kitakarítsuk, kellőképpen rendezzük, kivilágítsuk és a feledés homályából kiemelve, az említett célok szolgálatába állítsuk."

Törekvését siker koronázta: 1935. augusztus 17-én megnyitották - a Magyar Barlangkutató Társulat kezelésében - a barlangrendszer Szentháromság utcai szakaszát Várhegyi-bar-

6721

lang néven, mely később a barlangi gyűjteménnyel is kibővült.

A további években még számos újabb részletet tárt fel Kadic Ottokár, melynek eredményeként a barlangrendszer összhossza meghaladta a 10 km-t.

Kadic Ottokár nagyszerű vár-barlangi eredményeit a II. világháború viharai teljesen tönkretették. Mi, akik - Vár-barlang Bizottságunk áldozatos munkájával - igyekeztünk a Kadic által elért eredményeket ismét az ismeretterjesztés, a nagyközönség szolgálatába állítani, emlékét méltóképpen őrizzük meg akkor, ha az általa feltárt és oly jól ismert barlangnak ezt a szép termét róla nevezzük el.

Hazslinszky Tamás

Papp Ferenc-labirintus a Vár-barlangban

A Vár és a Vár-barlang felszabadulásának 30. évfordulóján meg kell emlékeznünk a hat esztendeje elhunyt dr. Papp Ferenc műegyetemi professzorról. Elsősorban és mindenekelőtt az ő érdeme, hogy a Várbarlang a felszabadulás után újból megnyitotta kapuit a természet és történelem iránt érdeklődő emberek százai és ezrei előtt.

Papp Ferenc úgy is mint a felszabadulás után újjáalakult Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat egyik megszervezője és vezetője, úgy is mint a Hazafias Népfront I. kerületi Bizottságának tagja, szívügyének tekintette a háború alatt megrongált, sokhelyütt omladékkal feltöltött, elfalazásokkal csufított Vár-barlang rendbehozását és megnyitását. Az MKBT keretében Vár-barlang Bizottságot szervezett, hívó szavára köré csoportosultak egyetemisták és középiskolások, munkásfiatalok és diplomások, és a Társulatnak a munkába lelkesen bekapcsolódó idősebb tagjaival összefogva hetek alatt hónapok munkáját végezték el. Törmeléket szállítottak, ládákat hordtak, lépcsőket javítottak és fölösleges elfalazásokat bontottak el. Majd tárlókat szerzett Papp

6721

Ferenc és a Földtani Intézettől, a Természettudományi Múzeumtól, egyetemi tanszékektől és lelkes barlangkutatóktól kapott értékes és szemléletes anyagokkal megteltek a vitrinek, elkészültek a feliratok és megnyilhatott a Barlangtani Múzeum, illetve kiállítás, amit a bejárati épület akkori gazdája, a Budapesti Történeti Múzeum vett át kezelésre.

A megnyitó ünnepségen itt volt a Hazafias Népfront országos főtitkára, a Fővárosi Tanács elnöke, miniszterek és főhatóságok vezetői és a Vár-barlang ügyének sok más lelkes támogatója, segítőtje. Felemelő szép pillanatok voltak ezek, ünnepi beszédek és elismerő szép szavak hangzottak el, de az egésznek a szervezője, mozgatója, a lelke, Papp Feri bácsi szerényen a háttérbe huzódott. Ő vigyázott gondosan arra, hogy senki ki ne maradjon az elismerésből, aki egy kicsit is segített a nagy munkában. Csak ő nem kért, nem várt, nem kapott és nem is fogadott volna el elismerést vagy köszönetet. Az ilyesmit elhárította, a babérokat másoknak engedte át. Ha élne, mindezt nem mondhatnám el, nem engedné, felháborodottan tiltakozna. De sajnos Ő már nincs közöttünk, így hát elmondhatjuk és el kell mondanunk, hogy elsősorban és mindenekelőtt az Ő érdeme, hogy a felszabadulás után a Vár-barlang is újjászületve tárhatta ki kapuit az érdeklődő emberek előtt.

És most, a felszabadulás 30. évfordulóján kegyelettel, tisztelettel és soha el nem muló nagy és őszinte szeretettel emlékezünk drága Feri bácsinkra, mesterünkre, lelkesítőnkre, minden igaz ügy önzetlen, áldozatos és fáradhatatlan munkására, akit csak addig láttunk, amíg küszködni, harcolni, verejtékezve dolgozni kellett, de mindig visszahuzódott, amikor az elismeréseket osztogatták. Tudásánál csak embersége volt nagyobb, önzetlen, szerény, önfeláldozó segítőkészsége.

Ha van ember, aki méltó arra, hogy megörökitsük az emléket itt, e természet-alkotta és történelem-formálta panteonban, az mindenekelőtt Papp Ferenc. A hálás tanítvány mély tiszteletével és őszinte szeretetével idézem emléket, midőn az MKBT elnökségének határozata alapján és megbízásából a Vár-barlangnak ezt a részét Papp Ferenc-labirintusnak nevezem el.

Őrizze meg ez a terem is annak a nagy tudósnek és tisztá-
Embernek az emlékét, akinek csak a teste volt halandó, de
szelleme, tanítása, igaz embersége ma is itt él közöttünk, a
szívünkben, a lelkünkben és segít, ösztönöz, utat mutat.

A Papp-Ferenc-labirintust felavatom!

Dr. Dénes György

Ünnepi beszéd a Vértés László-terem
felavatásakor

Összejöttünk néhány percre, hogy emlékezzünk Vértés Lász-
lóra, mint barlangkutatóra és róla elnevezzük ezt a termet.

Vértés László neve olyan szorosan összeforrt a barlangku-
tatással, hogy valóban indokolt és méltányos róla éppen bar-
langot elnevezni.

A második világháború küszöbén, 1939-ben kapcsolódott be
Kadic Ottokár solymári barlangfeltáró munkálataiba, majd ha-
marosan ő vette kézbe az ásatásokat, előbb Kadic megbízásából,
majd később a Nemzeti Múzeum számára.

Kereken 30 esztendővel ezelőtt, 1945 tavaszán került haza
a sok háborús hanyatttátás után a munkaszolgálatból és akkor
első dolga az újonnan szerzett és a múzeum keretébe utalt
Barlangi Felügyelőség vezetésének átvétele 1945-1951-ig.
Vértés László a Barlangkutató Társulatnak 1951. évi újjászere-
vezetése óta egészen haláláig tagja, sőt vezetőségi tagja volt
és egész szakmai tevékenysége, egészen tragikusan korai halá-
láig szorosan kapcsolódott a barlangok világához. Fiatal korá-
ban mint kitűnő sziklamászót és a barlangok leggyakorlatibb
kutatóját ismerték. De életében nyomtatásban megjelent mint-
egy 90 munkájának több, mint a fele barlangokkal közvetve
vagy közvetlenül foglalkozik. Az 1951-ben megjelent Régészeti
Kézikönyv "Barlangkutató" fejezetét ő írta, kandidátusi disz-
sertációja a barlangok kitöltésanyagát egészen új üledékkő-
zettani, fizikai és vegyi alapokra fekteti, végül a tudományok
doktora fokozat elnyerésére benyújtott nagy kézikönyvében ösz-
6721

szefoglalt minden adatot, mely az összes olyan hazai barlangra vonatkozik, melyekben a régészeti leletek előkerülésének akár csak a gyanuja is felmerült.

De Vértés László neve magával a Várbarlanggal is szorosan kapcsolódik, mert egyrészt itt kerültek kiállításra még a második világháború alatt azok a jávorszarvas csontok, melyeket ő ásott ki a Solymári barlangból, másrészt azokról az annak-idején legrégebb ősemberi kőeszközökről, melyeket Kadis Ottokár fedezett fel, de Vértesszöllős felfedezése előtt azok félmillió éves korát fel sem ismerhette, Vértés nevezte el budakulturának ezt a régészeti szintet. Sőt ezen túl, halála előtt néhány héttel még nagy lendülettel készített elő egy kiállítást ezen a helyen éppen az említett ősemberi kultúra bemutatására.

Ugy érzem tehát, hogy messzemenőleg méltányos, hogy ezen a helyen egy terem elnevezésével emléket állítsunk Vértés Lászlónak. Tegyük pedig ezt azzal a gondolattal, hogy szenvedélyes szakmaszeretete álljon példaképként előttünk és szellemi öröksége éljen tovább köztünk, s ezt igyekezzünk a magunk szerény tehetsége szerint tovább építeni.

Dr. Jánossy Dénes

Megalakult a BARLANGTANI INTÉZET!

A Tanácsok Közlönye 1975. május 8-i (XXIV. évf. 21.sz.) számában nyilvánosságra került, hogy megalakult az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézete:

"Az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének

2/1975. (TK. 21.) OTvH számu

u t a s i t á s a

az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének létesítéséről

1. A barlangok védelme, természetvédelmi kezelésének szakmai irányítása, továbbá a barlangtani kutatások elősegítése és koordinálása érdekében az Országos Természetvédelmi Hivatal (a továbbiakban: OTvH) szervezetében - annak osztályaként - Barlangtani Intézetet (a továbbiakban: Intézet) létesíték.

2. Az Intézet elnevezése: Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézete. Székhelye: Budapest.

3. Az Intézet általános feladata a természetvédelemről szóló 1961. évi 18.sz. tvr., valamint ennek végrehajtására kiadott 12/1971. (IV.1.) Kormányrendelet és az egyéb jogszabályok alapján a barlangok védelmével kapcsolatos előkészítő és végrehajtó feladatok ellátása, továbbá a barlangtani kutatások elősegítése és támogatása. Az Intézet hatósági jogkört az OTvH elnökének külön felhatalmazása alapján, meghatározott ügyekben gyakorol.

Feladata különösen:

- a/ az országos barlangkataszter összeállítása és folyamatos vezetése;
- b/ a kiemelt jelentőségű barlangkutatási tématervek kidolgozása;
- c/ tudományos intézmények barlangkutató munkájának - a

benyújtott vázlatos kutatási téma alapján - a már ismert kutatási-, feltárókutatási és egyéb barlanghasznosítási tervekkel való egyeztetése;

- d/ egyéb szervek barlangokra irányuló kutatási kérelmének engedélyezésre történő előkészítése, kutatási munkáinak koordinálása, szakmai támogatása és ellenőrzése;
- e/ barlangkutatási eredmények, továbbá a barlangok feltáró kutatásairól készült jelentések összegyűjtése, értékelése és javaslattétel ezek hasznosítására;
- f/ állami és társadalmi szervek részére a barlangok feltárókutatására, barlanghasználatra, a barlangok természetes állapotának megváltoztatására irányuló engedélyekben foglalt munkálatok ellenőrzése és a szakmai felügyelet ellátása érdekében kapcsolattartás az érdekelt állami és társadalmi szervekkel;
- g/ a barlangok természetvédelmi kezelésének szakmai irányítása és felügyelete, egyes barlangok kiépítése, üzemeltetése, illetőleg más szerveknek kiépítésre, üzemeltetésre átadott barlangokban a természetvédelem szakmai felügyeletének ellátása;
- h/ gyógybarlangok esetében a 11/1965. (VII.11.) Korm.sz. rendelet előírásainak figyelembevételével - az Egészségügyi Minisztérium illetékes szerveivel együttműködve - a természetvédelem érdekeinek biztosítása;
- i/ barlangi turavezetők és kutatásvezetők képzésének elősegítése;
- j/ a barlangokkal kapcsolatos mindazoknak a tudományos, kulturális, vagy társadalmi jelentőségű ügyeknek az intézése, ill. támogatása, amelyeket az OTvH elnöke az Intézet feladatkörébe utal.

4. Az Intézet szervezetenként az OTvH barlangtani osztályaként működik, közvetlen felügyeletét az OTvH Fejlesztési Főosztálya látja el.

5. Az Intézet személyi, dologi és működési költségének fedezéséről az OTvH költségvetésében kell gondoskodni.

6721

6. Az Intézet élén igazgató áll. Az igazgatót és az Intézet munkatársait az OTvH elnöke nevezi ki vagy bizza meg. Munkaviszonyukra és besorolásukra a Munka Törvénykönyvének általános előírásai, továbbá az államigazgatási és igazságszolgáltatási dolgozók munkaviszonyának egyes kérdéseiről szóló 38/1973. (XII.27.) MT sz. rendelet és végrehajtásával kapcsolatos jogszabályok az irányadók.

7. Az Intézet működésével kapcsolatos egyéb kérdéseket amelyek az OTvH szervezeti és működési vagy egyéb szabályzatai nem tartalmazzák, illetőleg amelyek rendezése az Intézet hatáskörébe tartozik - az igazgató, az OTvH elnökének jóváhagyásával külön szabályozza.

Ez az utasítás megjelenése napján lép hatályba.

Rakonczay Zoltán s.k.

az Országos Természetvédelmi Hivatal
elnöke"

Utasítás a barlangtani kutatások hatósági engedélyezéséről

Tanácsok Közlönye 1975. szeptember 9. (XXIV. évf. 38.sz.):

"Az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének
5/1975. (TK. 38.) OTvH számú
u t a s í t á s a
a barlangtani kutatások hatósági engedélyezésének
az Országos Természetvédelmi Hivatal
Barlangtani Intézetének hatáskörébe utalásáról

1. A természetvédelemről szóló 1961. évi 18. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 12/1971. (IV.1.) Korm. számú rendelet 7. §-ában részletezett hatósági jogkörök közül a barlangtani kutatások engedélyezését az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének (a továbbiakban: Intézet) hatáskörébe utalom.

2. A barlangkutatói engedély kérelmeket az Intézet által biztosított kérelmi űrlapokon kell előterjeszteni.

3. A barlangkutatói engedély kérelmeket az Intézet saját hatáskörében eljárva bírálja el, a barlangkutatói engedélyek vonatkozásában az Intézet igazgatója (illetőleg az igazgató által megbízott munkatárs) kizárólagos kiadmányozási joggal rendelkezik.

4. A barlangkutatói engedély kérelmek elbírálása során az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény előírásait kell alkalmazni.

5. A kiadott barlangkutatói engedélyeket az Intézet igazgatója által megállapított módon nyilvántartásba kell venni.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének létesítéséről szóló 2/1975. (TK. 21.) OTvH számú utasításom 3. pontja jelen utasításom 1. pontjában foglaltakkal bővül, a 2/1975. (TK. 21.) OTvH számú utasítás egyéb 6721

'rendelkezései továbbra is változatlanul hatályban maradnak. "

Ez az utasítás kihirdetése napján, 1975. szeptember 9-én
lép hatályba.

Rakonczay Zoltán s.k.
az Országos Természetvédelmi Hivatal
elnöke"

Utasítás a védett természeti emlékek nyilvántartásáról

Tanácsok Közlönye, XXIV. évf. 8.sz., 1975. február 19.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének
1/1975. (TK. 8.) OTvH számú
u t a s í t á s a
a védett természeti emlékek nyilvántartásáról

1. A védett természeti értékek hivatalos nyilvántartása a természetvédelmi törzskönyvben és a védett természeti értékek nyilvántartó lapján történik.
2. A természetvédelmi törzskönyv
 - a/ - Az országos jelentőségű, védett természeti értékek nyilvántartása országos természetvédelmi törzskönyvben történik.
 - A megyei jelentőségű, védett természeti értékek nyilvántartása megyei (fővárosi) természetvédelmi törzskönyvben történik.[Az OTvH Fejlesztési Főosztálya vezeti.]
3. A védett természeti értékek nyilvántartó lapjait és a kitöltéséhez szükséges utmutatót az érdekelteknek megküldjük.
4. Jelen utasítás a megjelenése napján lép hatályba, de rendelkezéseit 1975. január 1-től kell alkalmazni.

Rakonczay Zoltán s.k.

H a t á r o z a t

a védett természeti értékek jelentőségének megállapításáról és egyes értékek törléséről

Az OTvH elnökének 2051/1975. számú

h a t á r o z a t a

a védett természeti értékek jelentőségének megállapításáról és egyes értékek törléséről

1. Védett természeti értékek törlése ...
2. Országos jelentőségű, védett természeti értékek (3. sz. melléklet)
3. Nem országos jelentőségű, védett természeti értékek (4. sz. melléklet) ...

f/ A barlangokra vonatkozó természetvédelmi hatósági jogkört - tekintettel a védelmükhöz és ellenőrzésükhöz szükséges különleges felszereltségre és felkészültségre - az országos barlangkataszter folyamatban levő felülvizsgálatának befejezéséig az OTvH részére fenntartom.

4. Jelen határozat a megjelenés napján lép hatályba, de rendelkezéseit 1975. január 1-től kell alkalmazni.

Megsemmisült ... értékek

75. 206 1944 239349/1943 Szentkereszt-hegyi zomboly
BAZ m Miskolc Országos jelentőségű, védett...

értékek

- 4 4/TT/41 41241/41 Abaliget-bg.felszine Abaliget Baranya m.
- 9.9/TT/42 85350/42 Tapolcai tavas-bg.felsz. Tapolca Veszprém m.
14. 11/TT/44 236320 Pálvölgyi-bg.felszine Pálvölgy Budapest
30. 30/TT/51 603/51 Lillafüredi István-bg.felsz. Lillafüred I.
Miskolc
31. 31/TT/51 609/51 Lillafüredi Petőfi-bg. felszine Lillafüred II. Miskolc
56. 45/TT/53 1277/53 Béke-bg. felszine Jósvafő I.
60. Égerszögi Szabadság-bg. felszine, 61. Szemlőhegyi-bg. felszine,
6721

66. Vass Imre-bg. felszine, 80. Barlangok 1961. évi 18.sz.tvr.
1000 db.

Megyei jelentőségű védett természeti értékek
(kivonat a 4.sz. mellékletből)

1. Baranya m.	5. Máriagyüdi bg. felszine
	8. Orfői Sárkánykut
	18. Vizfő és Sárkány-szakadék (Orfű II.)
6. Fejér m.	1. Csákvári-barlang felszine
	3. meleg-hegyi gránit sziklák
7. Győr-Sopron m.	8. Soproni Bécsi domb (Sopron II.)
10. Komárom m.	1. Bajóti Öreg-kő
	2. Leány- és Legény-bg., felszine
12. Pest m.	6. Pilisszántói kőfülke (Pilisszántó III.)
	7. Hideglyuk, Zsivány-bg., felszine (Pilis-szentkereszt I.)
	8. Pilisszentkereszt Vaskapu-szikla (Pilis-szentkereszt II.)
	9. Ördög-lyuk-bg., felszine (Pilisszentkereszt II.)
	22. Máriaremetei Szurdok-völgy, Nagykovácsi
18. Veszprém m.	1. Szentgáli Tisztaviz-forrás
	2. Padragkuti sziklák
	5. Cseszneki Várhegy
	6. Tátikai ősbükkös

Az OTvH barlangkutatói engedélykérelmének formanyom-
tatványa

. OTvH Barlangtani Int. eng.sz....
.
(kérelmező megnevezése)
címe:

Országos Természetvédelmi Hivatal
BARLANGTANI INTÉZET

1531. Budapest
XII. Költő u. 21.
Pf. 53.

Tárgy: Barlangkutatói
engedélykérelem.

Alulírottak, mint barlangkutató csoportot fenntartó szerv és barlangkutató csoport a természetvédelemről szóló 1961. évi 18. sz. tvr., valamint annak végrehajtásáról szóló 12/1971. (IV.1.) Korm.sz. rendelet 7. § alapján az alábbi barlangkutatói engedélyezését kérjük:

- 1./ Hegység:
- 2./ Közigazgatási helymegjelölés:
(megye, város, község)
- 3./ Közelebbi helyrajzi névmegjelölés:
(hegy, vagy tag, dűlő stb.)
- 4./ Barlang v. karsztobjektum:
(viznyelő, zsomboly stb.)
- 5./ A tervezett kutatás célja
és rövid leírása:
.

Kijelentjük, hogy:

a./ Az OTvH Barlangtani Intézete tárgyra vonatkozó előírásaiban foglaltakat mind magunkra, mind a résztvevőkre vonatkozóan kötelezőnek ismerjük el és azok végrehajtásáról gondoskodunk;

b./ a munkában résztvevők biztonság-technikai oktatása megtörtént;

6721

c./ a résztvevők biztonságáért a tárgyi feltételek biztosításáért a Fenntartó szerv, személyi vonatkozásban pedig az egyes kutatók személyükben felelősek.

Kelt: év hó nap

Fenntartó szerv: Barlangkutató csoport:

CSAK AZ ADATLAPPAL EGYÜTT ÉRVÉNYES!

VÉLEMÉNYEZÉS:

1./ Magyar Nemzeti Múzeum

.

Budapest, év hó nap

PH

.

2./ Természettudományi Múzeum

.

Budapest, év hó nap

PH

.

3./ Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

.

.

Budapest, év hó nap

PH

.

H A T Á R O Z A T

Az OTvH elnökének a 2/1975. (V.8.) OTvH sz. utasítás 3. bekezdése alapján adott felhatalmazására - miután a kérelem az 1961. évi 18. számú tvr., valamint végrehajtása tárgyában kiadott 12/1971. (IV.1.) Korm. számú rendelet szerint

teljesíthető - a által

nem teljesíthető

a kért kutatási engedélyt

Bgt. I. eng. szám alatt év hó ... nap-

jáig az alábbi feltételek mellett

megadom

nem adom meg.

Indokolás:
.
.

E határozat ellen a kézhezvételtől számított 15 napon belül az Országos Természetvédelmi Hivatalhoz címzett, de a Barlangkutató Intézetnél 2 példányban benyújtandó fellebbezésnek van helye.

Budapest, év hó nap.

PH

.

igazgató

75/5813 MTESZ HNy.-Bp.

A Barlangkutatói engedélyek személyi és tárgyi
feltételeire vonatkozó előírások

Országos Természetvédelmi Hivatal
Barlangtani Intézete

A hatályos természetvédelmi jogszabályok értelmében minden magyarországi barlang és annak közvetlen környéke, - külön határozat nélkül - védett.

Új barlang felfedezését az OTvH Barlangtani Intézetének haladéktalanul be kell jelenteni.

A barlangot kutatni, feltárni, használni és természetes állapotában megváltoztatni csak a Barlangtani Intézet engedélyével, az általa jóváhagyott kutatási terv szerint szabad. A kutatási engedélykérelmet a feltüntetett szervek véleményezése után, mellékleteivel (adatlap, kutatási terv) együtt 5 példányban kell az OTvH Barlangtani Intézetéhez benyújtani.

Az engedélyezett kutatásról készült zárójelentést a teljes dokumentációval együtt az engedély lejáratát követően 60 napon belül a Barlangtani Intézetnek 2 példányban meg kell küldeni.

1. A Kutatási engedély személyi feltételei

1.1 Barlangkutatói engedélyt kaphat minden olyan barlangkutató csoportot fenntartó szerv (jogi személy), amely az általa fenntartott csoport tevékenységéért szakmai, biztonságtechnikai, anyagi és erkölcsi szempontból felelősséget vállal.

1.2 Barlangkutató csoport csak abban az esetben kaphat kutatási engedélyt, ha tevékenységét megfelelő képesítésű, állandó megbizatással bíró kutatásvezető és legalább egy állandó kutatásvezető-helyettes irányítása mellett végzi.

1.3 Az engedély-kérelemhez csatolt "Adatlap"-on megnevezett kutatásvezető és annak helyettese fentiekben túlmenően egyszemélyben felelős az engedélyezett kutatási munkáért, munkahelyért és a résztvevőkért. A terepi munka irányítását a Fenntartó szerv, a Barlangtani Intézet által kiadott előírás-
6721

sok, továbbá a vonatkozó egyéb utasítások és jogszabályok szerint kötelesek végezni.

1.4 A kutatásvezető a munkálatok kezdetekor, továbbá minden leszállás előtt köteles az adott munkálatra értelemszerűen vonatkoztatva, a tárgyi és személyi feltételekről gondoskodni, illetve azok meglétéről megbizonyosodni. Ezek bármelyikének hiánya esetén kutatási tevékenységet folytatni tilos.

1.5 A kutatásban résztvevők biztonságáért tárgyi vonatkozásban az 1.1 és 1.4 pontok értelmében a Fenntartó szerv, személyi vonatkozásban pedig ezen túlmenően az egyes kutatók saját szénélyükben is felelősek. Esetlegesen bekövetkező balesetért a felelősség az OTvH-ra át nem hárítható.

1.6 Külföldi kutatók csak az illetékes belügyi szervek által e célra kiadott külön engedély alapján vehetnek részt a kutatásban.

1.7 Fiatakoruak csak a szülő (eltartó) által adott írásbeli beleegyezéssel vehetnek részt a feltáró kutatásban. Fiatakoru földalatti térségben 6 óránál hosszabb ideig nem tartózkodhat.

1.8 Azt a személyt, aki alkoholos befolyásoltság, vagy kábító, a gyors cselekvőképességet akadályozó gyógyszer hatása alatt áll, a munkától mindaddig el kell tiltani, amíg ez a hatás fennáll.

2. A kutatási engedély tárgyi feltételei

2.1 Barlangkutatást csak a Barlangtani Intézet által kiadott engedély alapján, a Fenntartó szerv által jóváhagyott, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat (MKBT) által szakmai szempontból elbírált, a kutatási engedélykérelemhez 5 példányban csatolt és a Barlangtani Intézet által jóváhagyott kutatási terv szerint szabad végezni. A természetvédelmi előírások megtartásáért a csoport a kutatásvezető felelősségétől függetlenül - egyetemlegesen is felelős (képződmények rongálása stb.)

2.2 A kutatási terv és a zárójelentés összeállításánál, a munkálatokra értelemszerűen vonatkoztatva, pontokba foglaltan, az alábbiakra kell kitérni:

6721

- a/ a kutatás helyének részletes és pontos megjelölése, (lehetőleg térkép-vázlaton is);
- b/ a tervezett kutatás - célja (feltárás, felmérés, stb.) - időtartama (napokban);
- c/ a rendelkezésre álló technikai eszköz-ellátottság (tétel-les ismertetés);
- d/ a felmérés módszere, a használt műszerek típus szerinti megnevezése, a felmérő csop.vez. megnevezése;
- e/ egyéb mérések, vizsgálatok ismertetése, módszertani leírása;
- f/ a kutatás szakmai (szpeleológiai, földtani, hidrológiai, biológiai, régészeti stb.) eredményei az egyes szakágazatok szakértőinek megnevezésével;
- g/ a dokumentáció (tervezett dokumentáció) ismertetése (térkép, szelvények, mérési és anyagvizsgálati eredmények feldolgozása és értékelése, a kutatás rövid leírása, fotodokumentáció).

2.3 A kutatásvezető és a Fenntartó szerv együttesen felelős azért, hogy a barlangba történő leszállás időpontját (nap, óra pontossággal), helyét, a résztvevők teljes névsorát (név, lakcim, szem.ig. szám) olyan szervnél, vagy személynél helyezze letétbe, aki szükség esetén a Barlangi Mentőszolgálatot, vagy más hatósági szervet riasztani tudja.

2.4 A barlangok természetes állapotát tartósan és jelentős mértékben megváltoztató mesterséges beavatkozásra vonatkozóan, a Barlangtani Intézethez 3 példányban benyújtott részletes tervdokumentáció alapján külön engedélyt kell kérni!

Ilyenek:

- a barlangban történő, vagy a barlangot közvetlenül érintő robbantás;
- barlangi képződmények részleges, vagy teljes megsemmisítésével járó vízszintsüllyesztés;
- bármilyen okból bekövetkező vízduzzasztás;
- táró- és aknahajtás;
- a barlangban való járást és szállítást szolgáló, vagy elősegítő, tartósan beépítésre kerülő szerkezetek létesítése;
- létrák, csörlőállások, gépterek kialakítása, stb.

- 72 órát meghaladó folyamatos barlangi tartózkodás (táborozás);
- állandó beépítésre kerülő vezetékes hírközlő, távjelző, távmérő és energiaellátó kábelek, valamint a különféle rendeltetésű csővezetékek;
- egyéb, a fenti felsorolásban nem szereplő műtárgyak, építmények, berendezések.

2.5 Robbantási munkák végzésére vonatkozóan a 2.4 pontban foglaltakon túl, az Általános Robbantási Biztonsági Szabályzat (ÁRBSZ) rendelkezései irányadóak. Robbantási munkálatokkal kapcsolatos bármilyen jellegű szabálytalanság vagy visszaélés esetén az OTvH a hatósági eljárás megindítását kezdeményezi.

2.6 Minden kutatásban részt vevő személyt el kell látni üzemképes, megbízhatóan működő, hordozható világítóeszkővel (karbidlámpa, akkumulátoros v. szárazelemes lámpa). Szárazelemes lámpa használata maximum 4 órás benttartózkodás esetén megengedett.

Mindenfajta világítóeszköz üzemeltetéséhez a szükséges tartalékanyagokról (karbid, égő, tisztítóeszközök, tartalék elemek, izzók) a tervezett benttartózkodási időtartamnak megfelelően kell gondoskodni. Intenzív füstképződést előidéző, ill. fokozottan tűz- és robbanásveszélyes világítóeszközök (fáklya, petróleumlámpa) használata tilos.

2.7 Belsőégésű motorral meghajtott gépi berendezések: agregátorok, Pionjär, Cobra stb. tip. furó-fejtőkalapácsok, vitlák, stb. barlangban még szakaszos üzemmód, vagy szellőzőberendezés létesítése esetén sem használhatók!

2.8 Törpefeszültségnél nagyobb (42 V) üzemi feszültségű elektromos berendezések létesítésére és üzemeltetésére vonatkozóan az Általános Bányászati Biztonsági Szabályzat (ÁBBSZ) és a Magyar Szabvány ide vonatkozó és hatályos előírásai irányadóak.

2.9 Kutatótábor létesítéséhez a Fenntartó szerv a terület tulajdonosának, (kezelőjének, használójának), valamint az esetleg érintett egyéb szervek, hatóságok előzetes engedélyét írásban köteles megkérni. A természetvédelmi terület

6721

leteken és Nemzeti Parkokban a táborok létesítését külön rendelkezések szabályozzák.

2.10 50 m-nél nagyobb mélységű zombolyban, vízfogóval, vagy ideiglenes gáttal átmenetileg víztelenített aktív víznyelőbarlangban, szifon mögötti járatszakaszokban végzett feltáró kutatásnál, továbbá 72 óra időtartamot meghaladó barlangi tartózkodás (táborozás) esetén folyamatos felszíni ügyeletről, a felszín és a mélyszint közötti összeköttetés biztosítása végett hírközlő berendezés létesítéséről gondoskodni.

2.11 Vizalatti barlangkutatást csak képzett könnyűbuvárok végezhetnek a vonatkozó biztonsági és egészségügyi előírásoknak megfelelően.

2.12 Régészeti és őslénytani leletek feltárásáról az illetékes szakmai szerveket (M. Nemzeti Múzeum, Term. Tud. Múzeum) és a Barlangtani Intézetet haladéktalanul értesíteni kell. A kutatócsoport köteles a feltárt lelőhely, ill. lelet sértetlenségét a helyszíni szemle megtörténteig biztosítani. Öntevékeny leletmentés nem végezhető. A kutatást mindaddig szüneteltetni kell, amíg a munka folytatására az illetékes szervek az engedélyt meg nem adják.

2.13 A Barlangtani Intézet vagy bármely illetékes szakmai szerv által végzett hivatalos helyszíni szemlét és ellenőrzést kötelesek elősegíteni és támogatni, a kutatásra vonatkozó mindennemű tájékoztatást megadni és a szükséges technikai feltételeket biztosítani.

2.14 Barlangkutatási munkálatok során bekövetkezett bármilyen rendkívüli, vagy veszélyes esemény kapcsán haladéktalanul értesíteni kell a Fenntartó szerv illetékes vezetőjét, a Barlangtani Intézet és az MKBT Titkárságát, továbbá: az esemény jellegétől függően, ha szükséges, a rendőrséget, mentőszolgálatokat, egészségügyi szerveket, vízügyi és bányahatósági szerveket.

2.15 Rendkívüli és veszélyes események a következők:

- normális méreteket meghaladó kőzetmozgás vagy omlás;
- bármilyen okból bekövetkező nagymennyiségű vízbeáramlás,

vagy vizbetörés, amely huzamos és előre nem látható időtartamu járatelzáródást idéz elő;

- ha az előző pontban említett okok következtében lezárult járatszakaszban emberek rekedtek benn;
- bármilyen okból bekövetkezett baleset.

Balesetnek minősül: minden átmeneti vagy tartós egészségromlás, tartós rosszullét, eszméletvesztés, zuzódás, törés, csonkulás, az érzékszervek bármelyikének elvesztése, a szervezet lehülése, bármilyen idegrendszeri károsodás, továbbá bármilyen okból bekövetkezett haláleset.

OTvH Barlangtani Intézet
Barlangkutatási engedély
kérelem

A D A T L A P

Kutatócsoport:
(név, cím, tel.)

Fenntartó szerv:
(név, cím, tel.)

Tagja-e az MKBT-nek? igen - nem

A Fenntartó szerv részéről

a kut. csop. munkájáért felelős: név:

Hiv.cím. tel.: -

Kutatócsoport vezetőjének neve:

- szakképzettsége:

- hiv. cím, tel.:

- lakcím, tel.:

Kutatásvezető neve:

- szakképzettsége:

- hiv. cím, tel.:

- lakcím, tel.:

Kut.v. helyettesének neve:

- szakképzettsége:

- hiv. cím, tel.:

- lakcím, tel.:

Esetleges szakértő neve:

- szakképzettsége:

- hiv. cím, tel.:

- lakcím, tel.:

A kut. csoport nyilvántartott létszáma: fő

A kutatásban résztvesz: saját csop. tag: fő

együttműködő: fő

A fent közölt adatok valódiságáért felelősséget vállalunk:

Fenntartó szerv: PH Barlangkutató csoport:

6721

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dokumentációs⁷
Szakosztályának ügyrendje

A. Általános kérdések

1. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat (továbbiakban: MKBT) Dokumentációs Szakosztályának célja és feladata, hogy társadalmi úton összegyűjtse, tárolja, részben feldolgozza és adatszolgáltatásra előkészítse a magyar karszt- és barlangkutatók tárgyi és szellemi dokumentumait.

2. Az MKBT Dokumentációs Szakosztályának elnökét az MKBT küldöttközgyűlése választja meg; két küldöttközgyűlés között a Választmány is megválaszthatja. A Szakosztály és annak munkabizottságai évente írásbeli jelentésben tartoznak munkájukról a Társulatnak beszámolni. Éves terveit és jelentéseit a rendes beszámoló közgyűlés hagyja jóvá.

3. A Dokumentációs Szakosztály több, az MKBT elnöksége és választmánya által jóváhagyott állandó munkabizottságot hozhat létre, s a Szakosztály elnöke ezek élére vezetőt és helyettes vezetőt kérhet fel.

4. Az MKBT bármelyik tagja jelentkezhet a Szakosztályba és annak munkabizottságaiba. A Szakosztály tagjai valamennyien egyben valamelyik munkabizottság tagjai is.

5. A Dokumentációs Szakosztályon belül az alábbi állandó munkabizottságok tevékenykednek, feladataik feltüntetésével:

- a/ bibliográfiai munkabizottság
 - Magyar barlangtani bibliográfia készítése
 - Barlangos sajtófigyelő kezelése
- b/ fotográfiai munkabizottság
 - fénykép-gyűjtemény kezelése
 - film és dia gyűjtemény kezelése
 - fotopályázatok kiírása és elbírálása
- c/ kartográfiai munkabizottság
 - barlangtérkép gyűjtemény kezelése
- d/ kataszteri munkabizottság
 - szakmai kéziratár kezelése
 - szpeleográfiai terepjelentés kezelése

barlangok kataszteri számmal való ellátása
tudományos barlangkataszter létrehozása és
fejlesztése

- e/ nominológiai és terminológiai munkabizottság
nominológiai és terminológiai kérdésekben ál-
lásfoglalás

Mindegyik munkabizottság feladata szakmai tanfolyamok,
előadások, kiállítások, stb. rendezése.

B. Szervezeti és működési kérdések

1. Az MKBT Dokumentációs Szakosztálya az A/5. pontban
foglalt feladatokat a következő munkafázisokban oldja meg:

- adatgyűjtés
- tárolás
- feldolgozás
- adatszolgáltatás

2. Adatgyűjtés. Adatgyűjtést a Szakosztály tagjainak
irányításával az MKBT minden tagja végezhet. Adatgyűjtés
alapját képezik:

- publikációk
- MKBT kéziratok (jelentések, tervek, szakvélemé-
nyek, szakmai levelezések és mellékleteik)
- szpeleográfiai terepnapló
- adományok
- vásárolt dokumentumok

3. Tárolás. A Dokumentációs Szakosztály az alábbi gyűj-
teményeket kezeli:

- Barlangos sajtófigyelő (bibliográfiai mb.)
- Barlangtérkép gyűjtemény (kartográfiai mb.)
- Fénykép-gyűjtemény (fotográfiai mb.)
- Film- és diagyűjtemény (fotográfiai mb.)
- Szakmai kéziratár (kataszteri mb.)
- Szpeleográfiai terepjelentés (kataszteri mb.)
- Barlangkataszter (kataszteri mb.)

Az egyes gyűjteményekért az illető munkabizottság veze-
tője felelős. Kezelését a vezető és a titkár, vagy az általuk
6721

megbízott legfeljebb egy személy kezeli, a gyűjteményekre külön kidolgozott ügyrend szerint.

Az egyes gyűjtemények az MKBT tulajdonát képezik, a szerzői jogok tiszteletben tartása mellett.

A tárolásnak biztosítania kell a gyűjtemény maradandó és hiteles megőrzését.

4. Feldolgozás. Az A/5. pontban foglalt feladatok elvégzése a társadalmi munkát meg nem haladó mértékű feldolgozást igényel. Amely munka azt meghaladja, és a feldolgozás színe-nala azt megköveteli, az MKBT anyagilag is támogathatja. A feldolgozást az illető munkabizottság vezetőjének és helyettes vezetőjének irányításával a Szakosztály tagjai végzik.

5. Adatszolgáltatás. Az MKBT tulajdonát képező és a szerzői jog által védett, a Dokumentációs Szakosztály kezelésében lévő dokumentumokat mint kéziratos adattári tételeket lehet felhasználni. E szempontok betartása mellett az MKBT tagjai közvetlenül, nem tagok az MKBT Elnökségének írásbeli engedélye alapján kutatási célra használhatják az MKBT dokumentációs gyűjteményeit.

Az MKBT dokumentációs gyűjteményeit tárolási helyükről elvinni, kölcsönözni, megcsonkítani tilos. Adatszolgáltatást csak a Dokumentációs Szakosztály vezetőinek, vagy az általuk kijelölt felelős személy jelenlétében lehet végezni.

Aki az MKBT dokumentációs gyűjteményeire vonatkozó szabályokat nem tartja be, a további adatszolgáltatást nem veheti igénybe.

Budapest, 1975. szeptember 30.

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Dokumentációs Szakosztálya

Árvizi károk helyreállítása a lillafüredi István-
-cseppkőbarlangban

1974. októberében hosszantartó, jelentős esőzések voltak szerte az országban. Ez nem csak a külszínen, de mészkőterületen a barlangokban is jelentős árvizeket okozott.

1974. október 25-én a B.A.Z. Megyei Idegenforgalmi Hivatal a Marcel Loubens barlangkutató csoport segítségét kérte. Ennek előzménye az, hogy az István-barlang száján huzamosabb ideig jelentős vízmennyiség folyt ki, mely híg iszappal borította a kiépített szakaszokat. A károk felmérése során kiderült, hogy a kőzetek litoklázisaiban lévő agyag a tartós esőzés hatására egyrészt megduzzadt, másrészt méginkább plasztikussá vált. Ennek következtében a töredezett, zuzott mészkő sok helyen olyannyira meglazult, hogy a látogatás életveszélyessé vált. Szükségessé lett tehát a barlang újbóli kopogózással felülvizsgálata.

Csoportunk, a Nehézipari Műszaki Egyetem Marcel Loubens Barlangkutató Csoportja vállalta, hogy 8 napon belül a barlangot járhatóvá teszi. Ehhez egyrészt a bg. teljes kopogózását el kellett végezni, valamint az iszap és a lehullott (levert) törmelékét is el kellett távolítani a barlangból.

Vállalt kötelezettségünknek eleget tettünk. Csoportunkból 21 fő vett részt a munkálatokban a két hétvégen és a délutáni-esteti órákban.

Lénárt László

Országos Tudományos Konferencián jártunk ...

A Geofizikusok Egyesülete ez év márciusában rendezte meg Pécsen az Ifjú Szakemberek Ankétjét, melyen a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemet négy hallgató képviselte.

Ezen a pályázaton olyan előadók pályázhattak az előadói címre, akik eddig ilyenén még nem vettek részt és 30 éven aluliak. Ez volt az első eset, hogy hallgatók is pályázhattak az előadói díjra. Egy első, 3 második és négy harmadik díjat osztottak ki.

A Pethő Gábor - Ujszászi József és a Balogh Iván - Balás László párosok TDK dolgozatuk témájából, kutatásaikról és részben a nyári TDK tábor munkájának eredményeiről számoltak be. Mindkét páros II. díjat nyert "A rádiókip módszer lehetőségei a barlangkutatásban", ill. "Refrakciós szeizmikus mérések a Bükk-fennsík" címmel megtartott előadásaikkal.

1975. ápr. 23-25. között rendezte a Budapesti Műszaki Egyetem a XII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Műszaki Szekcióját 15 alszekcióban.

A konferenciára az 1973/74 és az 1974/75-ös tanévekben beérkezett és jónak minősített tudományos diákköri dolgozatokkal lehetett nevezni.

A Nehézipari Műszaki Egyetem résztvevői közül hárman, - három speleológiai témájú dolgozatot jelentettek be.

Sajnos, az előadókon kívülálló okok miatt csupán Lénárt László "Csepegésvizsgálatok a Létrási-Vizes-barlangban" és a "Bükk-i barlangokból származó üledékminták összehasonlító vizsgálata" c. előadásai hangzottak el a jelzett témában. (A szerző a MEAFK Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport munkáját ismertető előadásáért a bányászati alszekció fődíját kapta.)

A műszaki szekció 274 előadásának tartalmi kivonatát tartalmazó kiadvány a Társulat könyvtárában megtalálható.

Szerk. kiegészítés: Az 1975. március 30. - április 2.
között Szegeden rendezett XII. Országos Tudományos Diákköri
Konferencián két barlangos előadás hangzott el:

MEZŐSI GÁBOR:

A barlangi meanderek képződése

DR. KORDOS LÁSZLÓ

A barlangok korával kapcsolatos kérdések

(Az OKGT különdíjával jutalmazott tanulmány)

A MHT V. IFJUSÁGI NAPJA

A MHT az V. Ifjúsági Napot 1975. november 19-21. között rendezte meg Győrben.

A konferencián közel másfélszáz 35 éven aluli fiatal vett részt. 59 dolgozatot nyújtottak be ismertetés céljából, melyből a szaklektorok 43-at választottak ki és közöltek külön kiadványban.

Az öt témacsoport közül a hidrogeológia volt a barlangkutatók számára érdekes. Itt Majoros Zsuzsanna és Lénárt László: "A tektonika, a rétegződés és egyéb tényezők hatása a barlangjáratok kialakulásában" c. előadása hangzott el. Ennek összefoglalása a következő:

1./ A barlangjáratok kialakulásában a tektonika igen jelentős szerepe vitathatatlan.

2./ Többirányú kistektonika esetén döntő szerepe a rétegződésnek és az erózióbázisnak van. A kistektonika csak a karsztosodás egyik előfeltételét teremti meg.

3./ A többé-kevésbé összetört eruptívumoknak csak víz visszaduzzasztó és nem teljes vizzáró hatása van. (Garadnavölgy forrásai.)

4./ A "B" típusu, allogén karszt a karsztosodáshoz (barlangképződéshez) szükséges vízmennyiséget és a nem karsztos eredetű hordalékanyagot biztosítja.

5./ A karsztosodás mértékéül a barlangjáratok hossz- és mélységadataiból számítható vízszintes és függőleges töredettségét javasoljuk bevezetni.

6./ A terület kis barlangjait addig érdemes bontással mélyíteni, míg az a terület "összképébe beillik". Ez esetben a karsztvíz mindenkori helyzetére kapunk feleletet, az eddigi (vizsgált) nagyobb barlangok adataihoz hasonlóan.

(Megállapításainkat a Bükk-fennsík anizuszi mészkőszárv 7 legnagyobb barlangjának - Jávorkuti, Bolhási, Létrási-Vizes, Speizi, Szepesi, Istvánlápai, István - vizsgálatai alapján jelenthették ki.)

6721

Szlabóczky Pál: "A Bükk-hegységet harántoló karsztviztermelő alagut létesítésének elvi lehetősége"-iról értekezik. Szpeleológus szempontból a meglévő barlangoknak a víztermelő táróba való bekapcsolása, víznyelők (barlangok) beszűrődése, illetve a vízkitermeléssel párhuzamosan esetleg szárazra kerülő barlangjáratok feltárása miatt érdekes a dolgozat. (Az esetleges társadalmi hasznossága mellett viszont a víztermelő alagut megléte és barlangjáratokkal való összekapcsolása a szpeleológusok kirekesztését jelentené a barlangokból, ami szerintünk nem túl kívánatos.)

Karsztvizekben lejátszódó áramlástan problémákkal foglalkozó karsztkutatók igen jól felhasználhatják Kovács Judit és Balázsházy László: "Triász karbonátos kőzetek vízáteresztő képességének részstatistikai elemzéssel való meghatározása" c. dolgozatát.

A felsorolt dolgozatok teljes egészükben megtalálhatók a Magyar Hidrológiai Társaság "V. Ifjúsági Napok, Győr 1975. november 19-21." című kiadványban.

B E S Z Á M O L Ó

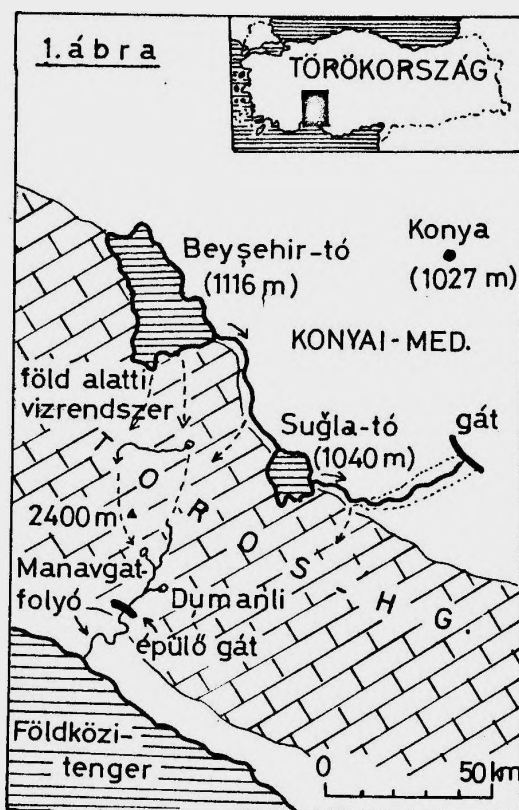
a törökországi karszttanulmányokról

Törökország karsztvidékei mind kiterjedésben, mind a formakincs gazdagságában a klasszikus jugoszláviai karsztokkal vetekednek. Dr. Temuçin Aygen geológus számításai szerint a török karsztterületek teljes nagysága mintegy 150 000 km², ami az ország egész területének közel egyötödét jelenti. A legjelentősebb karsztos hegyvonulat mintegy ezer km hosszúságban és 50-100 km szélességben a mediterrán partvidéket övezi (Bey- és Toros-hegységek). Különösen a kréta időszakból származó mészkövek karsztosodnak nagy területeken, 2000 - 3000 m magasságu hegyeket alkotva, de nem elhanyagolandó szerephez jutnak helyenként a paleozóii és a harmadidőszaki mészkövek is. Jelentős karsztvidékek húzódnak az ország északi (fekete-tengeri) partvidékein, keleten a Van-tó vidékén és a szíriai határvidéken is.

Törökországi tanulmányutam előkészítésekor a Toros-hegység központi hegyvidékét, a Beyşehir-tó és az Antalya-öböl közötti területet választottam ki egy tiznapos terepbejárásra. Ankarába érkezve az a váratlan szerencse ért, hogy a Török Szepeológiai Egyesület éppen erre a területre szervezett expedíciót a következő napokra, s magam is csatlakozhattam a vállalkozáshoz. Ez lehetőséget nyújtott arra, hogy az irodalomban már említett nevezetesebb karsztjelenségek (poljék, föld alatti folyók, barlangok stb.) mellett még leiratlan képződményekkel is megismerkedhessek. A vállalkozásnak mintegy 40 résztvevője volt, nagyjából Ankarai Maden Tetnik ve Arama Enstitüsü (röviden: MTA, Földtani Kutatási és Bányászati Intézet) munkatársai és barlangkutató Istanbulból és Izmirből is érkeztek. Az expedíció központja Antalya városa volt, az egyes események innen terepjáró gépkocsival közelítették meg a tervbe vett kutatási objektumokat.

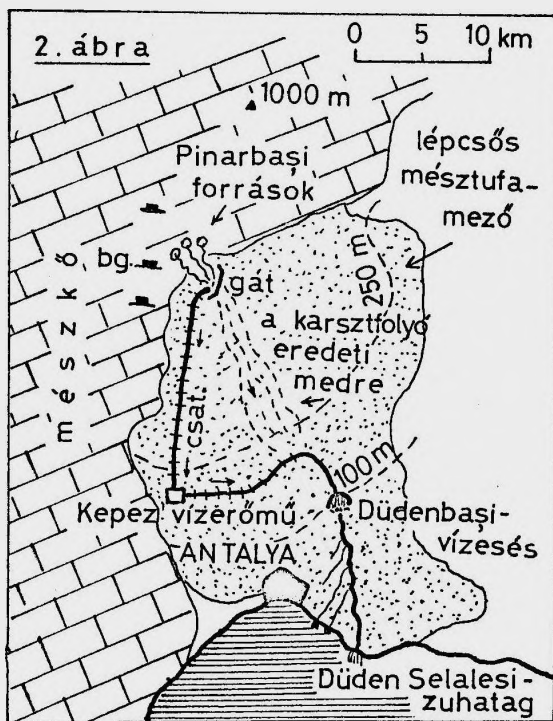
Az expedíció során megismerkedhettem Földünk egyik legnagyobb karszthidrográfiai rendszerének egyes részeivel. Ez a Beyşehir-Manavgat karsztvizrendszer. A Beyşehir Gölü a Toros-hegység északi előterében, egy tektonikus medencében (fél-polyében) keletkezett tó (göl = tó), amelynek hosszanti kiterjedése 45 km, szélessége 15-20 km, a vízfelszín tengerszint feletti magassága pedig 1116 m. A topográfiai térképek szerint a tó fölös vize DK felé folyik le az 1040 m tszf. magasságu Suğla-tóba (lásd 1. ábra), onnan pedig a száraz belső-anatóliai

pusztákra kerül, ahol elpárolog. A Beyşehir és Suğla vizeinek hasznosítására Konya városától D-re 50 km-re hatalmas zárógátat építettek, amely az elmúlt évben készült el. A tározót azonban nem sikerült eddig feltölteni, mivel az a felszín alatt D-i irányban is megcsapolódik. Vizfestésekkel sikerült megállapítani, hogy a Beyşehir-tó vizéből táplálkozik a Föld-

közi-tengerbe ömlő Manavgat-folyó, melynek partjain hatalmas karsztforrások fakadnak. Ezek egyike a Dumanli-forrás; sziklafalban levő szájából másodpercenként 25 m^3 karsztviz zuhog le a folyóba. A föld alatti folyórendszer fő ágának hossza kb. 100 km, amelyhez nyilvánvalóan még több száz km-nyi mellékág csatlakozik. A föld alatti folyórendszernek csak néhány rövidebb szakasza hozzáférhető az ember számára. A Manavgat-folyó szurdokában jelenleg szintén nagy építkezés folyik; 120 m magas völgyzárógátat építenek, amelynek majdani tava magát a Dumanli-forrásvízesést is ellepi. Feltéve, ha nem szökik meg a víz...

Másik nagyobb karsztvízrendszer a Pinarbaşi, amelynek forrásorozata Antalya városától É-ra 30 km-re, a mészkővonulat lábánál fakad kb. 300 m magasságban (2. ábra). A tavak formá-

jában felbugyogó források másodpercenkénti összhozama kb. 50-100 m^3 . Vizgyűjtőterületük határa ismeretlen. A tenger felé lefolyó karsztvizek hatalmas mésztufamezőt építettek fel, hossza 35 km, szélessége 20-25 km. A lépcsőzetes tufagátakon a víz

r 10-20 m-es eséssel zuhog le. A katlanszerűen elhelyezkedő zuhatagokat a nép düden-nek nevezi. Legismertebb a Dübenbaşı-zuhatag, amelyet turisztikai célokra építettek ki. A zuhatag vízfüggőnye mögött a mésztufában hatalmas, gömb alakú üregek találhatóak. A karsztviz a maga építette tufagátról pompás vizesést alkotva ömlik a tengerbe (Düden Selalesi). A Pınarbaşı-karsztforrások vizét a Kepez erőműben energiatermelésre is felhasználják, azonkívül öntözési célokra.

A barlangi expedíciók közül a Kocain-barlang bejárása volt a legérdekesebb s egyben a legfárasztóbb. A tiztagu expedíciót A. Mesut Çetinçelik ankarai hidrogeológus vezette. A tura időzítése nem valami szerencsésen sikerült. Török barátaim az utba eső kisebb falvakban "elteázgatták" az időt, s a 800 m magas, kopár mészkőfal megmászására a déli órákban, a tűző napon került sor. A barlang monumentális mérete azonban kárpótolta szenvedésünket. A bejárata kb. 60 m széles és 30 m magas, beljebb is csaknem ilyen szelvényben folytatódik kb. egy km hosszúságban. A barlangfolyosóból mintegy 200 m-ről a kijárat felé visszatekintve, a bejárat közelében álló 10-15 m magas, széles sztalagmitok a beszűrődő fényekben fantasztikus szinpadi alakzatoknak tűnnek. A bejáratától kb. 50 m-re görög és római falvésetek láthatók, a barlang vastag kitöltésében pedig bizonyára még régebbi korok emlékei rejtőznek. A török barlangkutatóknak eddig még arra sem volt idejük, hogy legalább vázlatot készítsenek erről az óriás üregről.

Egy török idegenforgalmi kiadvány szerint az országban 40 000 barlang található. Ez persze csak becslés, a bontás nélkül hozzáférhető barlangok száma talán még ennél is több. Ezzel szemben az 1964-ben megalakult Török Szpeleológiai Egyesületnek csak 40 tagja van, s még kevesebb az aktív kutatók száma. Ilyen körülmények között a török barlangvilág megismerése még sokáig fog várni magára. Mindössze pár tucat barlangról készült eddig térkép, s hat kisebb barlangot nyitottak meg idegenforgalmi célra. Szpeleológiai szempontból legismertebb Antalya környezete, mivel itt régészeti kutatásokat is folytattak. A már említett Pınarbaşı-forrás közelében fek-

6721

vó Karain-barlangban az ásatások során értékes paleolit és neolit leletekre bukkantak. Pillanatnyilag a leghosszabb ismert barlang a Pinargözü Mağarasi (mağarasi = barlang), amelynek hosszát 5,5 km-nek mondják. Ez a barlang a Beyşehir-tótól Ny-ra, a 2992 m magas Dedegöl Dağı lábánál nyílik (Dağ, ejtsd: dá = hegy). A Beyşehir-Manavgat karsztvizrendszer közepe táján nyílik a Düdencik Mağarasi, amely a jelenlegi ismeretek szerinti legmélyebb üreg (-331 m).

Törökországban az utóbbi időben különösen a karszthidrológiai kutatások terén értek el új eredményeket. Anatólia krónikus vízhiányban szenved, a lehulló csapadék java része a Toros karsztjai mélyén akkumulálódik s eddig haszontalanul a tengerbe folyt. A karsztvizek öntözésre és energiatermelésre való felhasználására jelenleg országszerte nagyarányú munkák folynak. Konya vidékén a karsztvizzel öntözött terület nagyságát 15 000 km²-re akarják növelni. A félsivatagos sziriai határon fakad a Ceylanpinar-karsztforrás, melynek hozama 50 m³/sec., itt is öntözőrendszer épül. Számos nagy várost karsztforrások látnak el ivóvizzel, így Izmirt, Antalyát, Maraş, Gaziantepét, Antakyát stb. Több erőművet is üzemeltetnek karsztvizzel, a lehetőségeket azonban még csak kis részben használták ki.

A török szpeleológusokkal és hidrológusokkal való találkozásom során felmerült a magyar-török szakmai együttműködés kibontakoztatásának gondolata. Mi bőven rendelkezünk szakemberrel és lelkes kutatógárdával, Törökország viszont óriási feltáratlan karsztterületeket kínál a közös vállalkozásokhoz. Kivánatos lenne a jövőben ezeket a kedvező adottságokat kihasználni.

Ankara, 1975. június 5.

Dr. Balázs Dénes

Jelentés a X. ker. Természetbarát Szövetség "Fényes Elek"
barlangkutató szakosztályának tavaszi kutatótáboráról

Szakosztályunk kutatócsoportjai 1975. április 3-tól 13-ig Tatabánya-alsó térségében, kutatótáborban vettek részt. A rendkívül rapszódikus időjárás (7 cm-es hó, sok csapadék) ellenére a tábor eredményeit megfelelőnek lehet értékelni a következők miatt.

Az I. sz. csoport Herman Béla és Orlich István vezetésével az un. Ferenc ház körzetben eddig egy megbontatlan, inaktív viznyelőt bontottak ki 9 méteres mélységig. Már látták a vízszintes járatot, kitűnő huzatot is észleltek, amikor a fent tartózkodó kutatók jelzésére - akik hallották, hogy az ácsolat ropog - el kellett hagyni a munkahelyet. Felülről megpróbálták a kimozgó, több mázsás követ felszínre vontatni. A felszíntől mindössze 60 cm-re a kő elszakította mindhárom munkakötelet - ezek már a vontatás közben komolyan megsérültek, több helyen ahol a kő a falra feküdt feloszlottak - és a felszíntől 5,5 m mélységben beékelődött. Eltávolítása a tábor végéig nem sikerült. A Kőbánya-bg. nevet mindenesetre előlegezték a viznyelőnek.

A II. sz. csoport jelen sorok írójának vezetésével az un. Bányász-barlangot mérte fel, majd a Turul-emélmű közelében 9 kisebb-nagyobb barlangról készítettek térképet és fotodokumentációt. Bontották a Honvéd-barlangot, s abban új részeken kívül kézigránátot, lőszereket is találtak így a munkát egy időre itt felfüggesztették. A gránátot, lőszert a Tatabányai Rendőrkapitányság vette át.

A Kovács András és Doronyai József vezetésével munkálkodó "műszeres" III. sz. csoport naponta 6 barlangot látogatott végig, s a különböző mélységekben elhelyezett műszereket olvastale, ill. kezelte. Termográfok, barográfok, hidrográfok, valamint minimum-maximum hőmérők segítségével a vizsgált 6 barlangról megbízható meteorológiai adatsort sikerült 14 nap alatt beszerezni. (A műszereket ugyanis lent hagytuk a barlangokban, s csak a mérési ciklus befejezése után lettek felhozva.)

A táborban végig részt vett 17 fő, megszakításokkal további 6 kutató és 2 vendég dolgozott a munkahelyeken.

A Hazánk felszabadulásának 30. évfordulójára rendezett kutatótábort baleset nélkül, jó hangulatban zártuk.

Lendvay Ákos

A MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport
jelentése az 1975. évi nyári táborban elért
eredményeikről

Csoportunk ezévbén is megrendezte a szokásos nyári táborozását a Bükkben. Két részre bontottuk a tevékenységünket, mégpedig:

1. A tábor egy része a "Bánkuti nyelő" bontásával foglalkozott,
2. A csoport néhány tagja felszíni bejárás keretében a barlangok és források felkeresésével foglalkozott.

A két csoport rövid értékelését a következők szerint adhatjuk meg.

1. Viznyelő bontás Bánkuton:

Az 1975. év elején kezdtük meg a munkát. Ekkor mindössze szórványos, hétvégi bontások történtek, nem túl nagy intenzitással és eredménnyel. Munkánk hatékonyabbá tételére szerveztük meg a táborunk egy részét erre a munkára.

Bontás közben kitűnt, hogy egy másik nyelőt lenne célszerű munkába venni. Itt a munka legnagyobb részét Szenthe I. (MEAFC) és Börcsök P. végezték.

A tábor sikerrel járt és gyorsan sikerült bejutni. Az ácsolási munkák elhúzódtak, s a feltárás is későbbre maradt. Ősszel már 150 m mélységig sikerült lejutni rendkívül nehéz (vizes aknák) körülmények között. Ebben a tevékenységben már a debreceniek (Balás A. vezetésével) és a pestiek (Szenthe I. vezetésével) játszották a fő szerepet.

A barlang két szempontból rendkívüli jelentőséggel bír:

- a/ A Bükk-fennsík a felszín alatt 30 m-rel egy állandó és relative nagy hozamu barlangi patak fakad. Nem nehéz belátni, hogy a hegység "tetején" levő víz igen jelentős kiaknázási lehetőségeket rejt magában. (Nem véletlen, hogy a Bánkut fejlesztésével foglalkozók már fel is kerestek bennünket!)

b/ A barlang a diabáz-mészkö határon helyezkedik el. Ennek megfelelően több helyen közvetlenül észlelhető a réteghatár, ami a területre vonatkozó geológiai vizsgálatokat segíti elő.

Minden további információt a debreceni barlangkutató csoporttól várhatunk, mivel ők kérték és kaptak az OTvH-tól kutatási engedélyt a "Diabáz" névre keresztelt barlangra.

2. Terepbejárás, fotódokumentációs céllal

A fotódokumentációnk célja adatközlés volt, melyet a készülő barlangkataszterhez fel lehet majd használni. Elsősorban a barlangbejáratok fotóival akarunk segítséget nyújtani a kataszter készítőinek. Ennek értelmében kisebb részben a barlangok jellemző környezetét, nagyobb részben a barlangbejárásokat fotóztuk le. Az alábbi összeállítás a fényképezett barlangok néhány jellegzetességét tartalmazza. (Szerk. megj.: Fényképek a kéziratot jelentésben vannak; megtalálható a Dokumentációs Szakosztály adattárában).

Savósi-Utmenti-barlang

A Lillafüred-Jávorkut közötti műút jobb (D-i) oldalán lévő bontási hely a Savós-völgyben. A fennsiktól lefelé kb. 200-300 m-re található. Az út alatt (völgytalpon) megtaláltuk a kifolyó eltömődött barlangszáját. A bontást csoportunk a hegy felé (D-i irányban) folytatja.

Kis-mogyorós-barlang

A barlang Létrástetőn, a Szardóka D-i részén található, két mogyorófa között. A bejáratát csoportunk nyitotta. Az út tuloldalán vele szemben levő viznyelőt a térképek jelölik.

Tuskós-nyelő

Igen nagy, természetes száda a Szardóka aljában. Időszakos viznyelő barlang. Több csoport dolgozott benne, legutóbb a mi csoportunk.

Létrástetői-viznyelő-barlang

Az 1-es bejárat igen nagy, természetes barlangszáda. Csaknem egész évben aktív viznyelő. A Szardókával szemben lévő nem karbonátos térszín vizeit nyeli el.

A 4-es bejáratot a Létrási-patak mentén, a Szardókához kb. 40 m-rel közelebb, az ut D-i részén nyitotta csoportunk előzetes geofizikai mérések alapján.

Bolhási-viznyelő-barlang

A Bolhási-rétre kifutó Y-völgy vizeit gyűjti össze. Mesterséges feltárás, Jelenleg a Miskolci Bányász Csoport dolgozik benne.

A Nagysebes barlangjai

Irányuk É-i. Mintegy 3-5 m mélységig lehet belátni, a tovább vezető utat viz zárja el. Jellegzetes forrásszáj magassága kb. 80 cm ugyanolyan alapszélességgel, felfelé keskenyedő delta profillal.

Felső-Forrási (nagy)-barlang

A Forrás-völgyben, a foglalt Felső-forrás védőidoma fölött (és mellett) több kifolyó barlang, üreg és viznyelő található.

Kecske-lyuk

Jellegzetes forrásbarlang a Forrás-völgyben (csanyiki bejárat) a völgy ÉK-i oldalán. Az első nagy termében már a neolit ember is lakott. Az utána következő barlangfolyosó a miskolci "amatőr barlangkutatók" (kalandvagyó gyerekek) kedvenc területe.

"Flexura"-barlang

A Mexikói-völgy DK-i felén, Bükkszentlászlótól vissza kb. 1,5 km-re található. (A névadás önkényes, a jellegzetes tektonikai forma miatt neveztük így.) A völgyre merőlegesen vízszintesen kb. 5 m hosszan halad K-i irányba, itt pedig kürtőbe megy át. Jelenleg a Herman O. csoport dolgozik benne.

Disznós-barlang

Lillafüreden, az autóparkolóval szemben lévő Ny-i sziklafalbán található. Kadic még barlangként beszél róla, ma viszont disznóól és faraktár van benne.

A D-felé huzódó gerincsor első tagjának bal alsó oldalán található a völgytalpon.

Golgota-barlang

A Disznóstól D-felé, a Ny-i oldalán az országutnak, az István előtt, az ut felett kb. 3 m-rel található egy közel

35°-os É-i dőlésű sík meggyöngyült része. Valószínűleg forrásbarlang. Hossza kb. 4 m, utána lefelé, dőlésirányban még kb. 5 m. Vékony lyuk, egy ember fér el benne egyszerre. Utoljára a csoportunk bontott benne. (A II. gerincben, annak alján, a kápolna alatt található.)

Kutya-lyuk II.

Lillafüreden, a II. gerinc D-i részén, a sétány fölött kb. 10 m-rel helyezkedik el. Iránya kb. É-ÉNy, vége agyagos, szép, szálaskalcit-kristályokkal. Lejtős, hasadék jellegű, kb. 8 m hosszú.

Kutya-lyuk I.

Lillafüreden, a III. gerinc D-i oldalán, a sétány fölött kb. 15 m-rel található. Az István-barlang természetes (forrásszáj) bejárata.

• Bibor-barlang

Lillafüreden, a IV. gerincben 4 kisebb lyuk (Gépész-lyuk I-II-III., Por-lyuk) található. Az V. és VI.-ban (az utóbbi az alagút gerince) nem ismerünk barlangot. A VI. D-i oldalán kb. 35 m-rel a gerinc elvégződése felett, a két gerinc között található, Ny-i irányú, kb. 4 m hosszú, 1 m széles, lapos, befelé lejt.

Részeg-kigyó barlangja

A VII. gerinc D-i felében, a völgytalp fölött 70 m-rel található. Nevének megfelelően teljesen egyenes, kb. 6 m hosszú, ÉNy-i irányú, vízszintes.

Zsivány-barlang

A VIII. gerinc É-i oldalán, a völgytalp fölött kb. 100 m-rel található. Ny-i irányú, kb. 10 m hosszú, háromszög keresztmetszetű, erősen feltöltődött vízszintes forrásbarlang. Első részén a mennyezet felszakadt. Csoportunk bontotta.

Szinva-forrás feletti rombarlang

A Szinva-forrás felett, még a mészkőben egy kis romos barlang található.

Y vagy Pala-barlang

A Szinva-forrástól É-ra levő első völgy oldalában, a völgy fölött kb. 12 m-rel egy 10-12 m hosszú, Y alakú táró található a porfirit és a mészkő határán, melynek iránya É-i.

-Dusan cseppköves és tetarátás, főleg ezért tekintjük barlangnak.

Kőlyuk-I.

A Kőlyuk-Galya nevű hegyben található a Kis-fennsík. Több hatalmas termében már az ősember és a barlangi medvék is tanyáztak. A nyáron a MÁFI és a Területi Osztály kutatói dolgoztak benne.

Kőlyuk-II. (Hillebrand-barlang)

Az előző barlangtól K-re egy nagy töbör alján, beszakadással keletkezett a bejárat. Egy hatalmas folyószerű termében cölöpkunyhók nyomai találhatóak, sajnos, egyre romló megtartással.

Kőlyuk-III.

Az előzőektől DK-re, azoktól kb. 40 m-re található, egy hosszú csőszerű, kb. 30°-kal lefelé dőlő járat. Hossza kb. 30 m, egy baloldali oldaljárattal.

Udvarkői-rombarlang

Az előző barlangcsoporttól DNy-ra, azoktól kb. 200-300 m-re található. (Véleményünk szerint összefüggnek egymással.) Jellegzetes víznyelő, melynek első nagy terme beszakadt, s szakadékdolinává változott. Jelenleg csupán egy nagy sziklakapu látható, s néhány oldalág. Több csoport dolgozott már benne.

Csókási-víznyelő-barlang

A térképen a Csókás-forrást jelölik. Ennek közeli víznyelője a szóban forgó barlang, egy nagy töbör É-i oldalán.

Csókásréti-barlang

A Csókás-forrástól Ny-ra, attól kb. 150 m-re egy réten lévő időszakos víznyelő a jelzett barlang. Régebben bontottak benne, az ácsolat romjai ma is megvannak.

Sajt-barlang

Az előző barlangtól É-ra lévő töbörben lévő zsomboly, kb. 15 m mélységben, labirintussá válik. Igen korrodált, töredezett formákkal. A Miskolci Bányász dolgozik benne.

Lengyel-barlang

A Barátság kerttől ÉNy-ra, egy mély völgy oldalában nyílik. Egy nagy (30 x 15 x 15 m) teremből áll, igen szép csepp-

kőképződményekkel. Különlegességként megemlíthető, hogy a barlang egyes részein a gyökerek benyulnak a terembe. Több helyen csak föld látható a főtében, melyet csak a cseppkőréteg tart.

Lénárt László

Jelentés a "Kőlyuk-kutatótábor" szakmai munkájáról

(1975. június 21. - július 7.)

A Bükk-hegységben, Felső-forrás táborhellyel megrendezett kutatótábor a Magyar Állami Földtani Intézet szakmai irányításával és felügyeletével, a Herman Ottó Barlangkutató csoport, a kazincbarcikai barlangkutató csoport, a miskolci Bányász barlangkutató csoport, a Nyiregyházi Tanárképző Főiskola barlangkutató csoportja, valamint a V.M. Foton barlangkutató csoportja közreműködésével az OTvH 1252/75. sz. engedélye alapján az alábbi kutatásokat végezte:

1. Őslénytani ásatás a Kőlyuk II. (Hillebrand J.) barlangban. A barlang bejárati termében 2 x 1 x 2 m-es próbagödört készítettünk, amelynek felső 1 m-es szintje szórványosan bükkikulturájú cseréptöredékeket tartalmaz, valamint két jól elkülöníthető szintben tüzhelynyomokat. Az 1 m-es szint alatt régészetiileg meddő, de őslénytanilag produktív kitöltés következik. A kutatóárokából 17 rétegben mintegy 1 m³ mintát szállítottunk Felső-forráshoz, ahol nagyrészt kiiszapoltuk és kiválogattuk.

Szintén a bejárati teremben, a Korek J. által említett két neolitikumi embersír helyét és rétegtani viszonyait azonosítottuk.

A barlang un. cölöplyukas termében 6 db kisátmérőjű kézi-fúrással megállapítottuk, hogy az agyagos (holocén-korú) kitöltés alatt 0,8-1,5 m mélységben már pleisztocén kötőrmelékös kitöltés van.

A barlangban, s az őslénytani ásatás munkafolyamatairól a Vörös Meteor Foton barlangkutató csoport tagjai Tihanyi Péter vezetésével foto és mozgófilm dokumentációt készítettek.

Az ásatás régészeti ellenőrzését Hellebrandt Magdolna (Herman Ottó Múzeum, Miskolc) és Bácskay Erzsébet (MÁFI), míg az embertani leletek azonosítását dr. Szathmáry László (Jósa András Múzeum, Nyiregyháza) végezték el.

Az előkerült őslénytani anyagokat (csontok, csigák, faszén, pollen stb.) szakmai munkaközösség fogja feldolgozni,

de a lelőhely jelentősége miatt az ásatást a későbbiekben folytatni kívánjuk.

2. A Kőlyuk-I. sz. barlangban megállapítottuk, hogy a bejáratnál felső-pleisztocén, neolitikumi és vaskori kitöltés van, a barlang nagytermében Magyarországon egyedülálló gazdagságú barlangi medvés kitöltés található, míg az egyik eldugott teremben nagykiterjedésű tűzhelyes kultúrszint van.

3. A Kőlyuk-III. sz. barlang őslénytanilag meddő végpontján a Bányász barlangkutató csoport feltáró kutatást végzett.

4. A Nyiregyházi Tanárképző Főiskola barlangkutatói az Udvar-kő, a Kőlyuk-I. és a Felsőforrás 2. sz. barlangban mikroklíma méréseket végeztek. Az egy-egy alkalommal, óránként leolvasott, s 24 óráig tartó méréssorozatok értékelését a későbbiekben ők végzik el.

5. Mészáros Károly vezetésével a Herman Ottó barlangkutató csoport és a kazincbarcikai barlangkutató csoport felszíni meteorológiai és hidrológiai méréseket végzett, ill. a Kis-fennsíkron hidrogeológiai adatgyűjtést folytatott. Az adatokat Mészáros Károly dolgozza fel.

Dr. Kordos László

1975. ÉVI JELENTÉSEK, BESZÁMOLÓK

SZAKOSZTÁLYI ÉS SZAKBIZOTTSÁGI JELENTÉSEK

Jelentés a Dokumentációs Szakosztály 1975. évi munkájáról

Az MKBT Dokumentációs Szakosztálya 1974. végén jelentkezési lapokat küldött szét a Társulat tagjainak, amelyre 50 válasz érkezett. Így a Szakosztály tagjainak száma kb. 50 fő.

1975-ben elkészítettük az MKBT Dokumentációs Szakosztályának ügyrendjét, amelyet a Társulat Elnöksége módosítások után elfogadott.

1975. október 7-én a Szakosztály megválasztotta munkabizottságainak vezetőit:

Munkabizottság	Vezető	Helyettes vezető
Bibliográfiai	Schönviszky L.	Plihál K.
Fotográfiai	Tihanyi P.	-
Kartográfiai	Horváth J.	Lendvay Á.
Kataszteri	Dr. Kordos L.	-
Nominológiai és terminológiai	Neppel F.	-

1975-ben tehát megteremtettük szervezeti alapjait a további dokumentációs munkáknak.

Az egyes munkabizottságok 1975-ben az alábbi tevékenységet fejtették ki:

Bibliográfia:

1975. február 17.-i és március 19.-i ülésén a bibliográfiai címleírás szabályait tekintettük át, s ehhez Plihál Katalin utmutatót készített. Dr. Bertalan Károly és Plihál Katalin összeállította az átnézendő folyóiratok listáját.

A munkabizottság bírálta Rónaki László előterjesztését: Javaslat a bibliográfia lyukkártyás adattárolására.

Az Évkönyv számára elkészült az 1930-1945 közötti szakmai bibliográfiai szerzői név és barlang mutatója (Bertalan K. - Schönviszky L.). A Magyar Geodéziai Irodalom 1970-75. kötet részére Dr. Bertalan Károly összeállította a barlangok térképezésével kapcsolatos bibliográfiát.

Fotográfia:

Meghirdette az 1975. évi fotópályázatot.

1975. április 14-én Tihanyi Péter előadást tartott a barlangi fotódokumentáció készítéséről.

1975. december 1-én sikeres amatőr szakmai filmestre került sor.

Kartográfia:

Munkája során figyelemmel kísérte és tanácsokkal látta el a csoportok barlangtérképezőit. Horváth János tovább folytatta az irodalomban megjelent, csoportoknál és magánszemélyeknél lévő térképek adatainak összegyűjtését. A térképtár a Remete-szurdok és az Alsó-hegy több barlangjának felmérésével gyarapodott.

Kataszteri:

1975-ben újra kiadta 1000 példányban a Szpeleográfiai terepjelentést, s a hozzá csatlakozó magyarázót. A munkabizottság január 27-én és április 16-án tartott megbeszélést.

1975. március 24-én Kocsis Antal előadást tartott a "Vértes hegység üregei és barlangképző hatások" címmel, s megjelentette Székesfehérváron "A Vértes-hegység barlangjai" c. füzetet, amely 32 db barlangot tartalmaz.

Dr. Bertalan Károly az OTvH-val kötött szakértői szerződésének keretében elkészítette a Budai-hegység, Bükk, Aggteleki-karszt, Pilis, Mecsek és Villányi-hegység barlangleltárát. A szerződés értelmében az OTvH a leltár egy példányát átadja az MKBT-nek. A B.A.Z. megyei Határőrség tájékoztatást kért a határközeli barlangok helyzetéről, amit adatainknak megfelelően meg is adtunk. A szakmai kézirat 1975. december 31-ig 116 db, nagyrészt évi jelentést tartalmazott. A szpeleográfiai terepjelentések száma 1975-ben 31 db-bal gyarapodott, nagyrészt 6721

Lorberer Árpád, Pék József és Cserhalmi László munkája révén.

Nominológiai és terminológia:

Ez évben kezdte el rendkívül jelentős tevékenységét, a barlangok neveinek felülvizsgálatát. 1975. december 10-én és 17-én tartott ülést.

Dr. Bertalan Károly - Dr. Kordos László

Jelentés az MKBT Oktatási Bizottság 1975. évi
munkájáról

Az Oktatási Bizottság négy ülést tartott önállóan, ezeken a bizottsági tagok 60-70 %-a jelent meg. Két kiegészítő ülést is tartottak az MKBT választmányi üléséhez kapcsolódottan.

Más Bizottsággal együttesen szervezve, a MTESZ székházában egy nagyobb tanfolyam szervezésében, valamint az elhangzott előadások vitáiban is résztvett.

A MTESZ meghívására előadásokon, tanácskozásokon vett részt. A tanácskozásokon a Bizottságnak aktív szerepe volt pl. a "technikusminősítő vizsga" értékelésében, a "fizikai órák szemléltető anyaga, lehetősége" tárgyú megbeszéléseken.

A Bizottság vezetője ellátta a Mátyás-hegyi barlang, mint turabarlangról szóló előadás elnöki tisztét.

1975. évi munkatervüknek megfelelően két alkalommal Dorogon tartottak az ottani barlangkutató csoport meghívására előadást. (Barátosi József: a/ ismerkedés az ásványtannal, b/ ismerkedés a kőzettannal).

Sikerült elérniük, hogy a Budapesti Műszaki Egyetem Továbbképző Intézete 1976. őszi tanfolyam tervezetébe egy 6 órás és egy 8 órás előadássorozatot vett fel társulati előadókkal.

Indítványozták a "Barlangok zsebkönyve" c. kötet kiadását.

Barátosi József

Jelentés az Őslénytani Szakbizottság
1975. évi munkájáról

Gerinces őslénytani anyag gyűjtése történt a tatabányai Kálvária-barlangban, a pilisi Gyökér-barlangban, a bodajki Gaja-szurdokban, a bükki Száraz-zsombolyban és a Kőlyuk-II.-ben, a Musztáng-barlangban, a Hosszu-hegyi-zsombolyban, a Solymári Ördög-lyukban, az Osztramos 7-es lelőhelyen, és a Nagyharsány-hegy 6-os barlangban.

A kitöltésből eredő csontanyagot hoztak be: Szelim- és Törekvés (Honvéd) barlang (Lendvay Á.); Kevély-nyergi-zsomboly (Szücs Z.); Vecsem-forrás (Csernavölgyi L.); Bodajk-Gaja-szurdok (Tihanyi P.); Bakonybéli-Ördög-lyuk (Szuhárszky T.); Lepke- és Foxi-barlang (Mocsáry Á.); Hajnóczy-barlang (Varga Cs.).

Kéziratok készültek:

Jánossy D.: Revision jungmittel pleistozäner Vertebratenfaunen in Ungarn. 30 oldalas kézirat. Fragmenta Paleontologica et Mineralogica-ban szerkesztés alatt (benne a Hórvölgyi [TSZ-Kőfejtő]-barlang, a Hilton szálló alatti [Vár]-barlang, a Nagyharsányhegy 6-os-barlang anyagának teljes feldolgozása.)

Jánossy D. - Kordos L.: Pleistocene-Holocene Fauna from two Caves in Hungary. 30 oldalas kézirat a muzeumi Annales Mus. Nat.-ban szerkesztés alatt. (Benne a Petényi-barlang és a Rejteki-kőfülke anyagának teljes feldolgozása.)

Jánossy D.: A hazai pleisztocén gerinces őslénytani rétegtana. 300 oldalas kézirat. Benne az összes eddig ismertté vált hazai barlang gerinces őslénytani anyagának ismeretése ill. értékelése.

Dr. Jánossy Dénes

Jelentés a Régészeti Szakbizottság
1975. évi munkájáról

A MKBT Régészeti Szakosztálya szervezett, szélesebb körű formában 1974-75-ben sem működött - megszervezésére gyakorlatilag nem volt mód, - ezért alábbiakban csak az egyéni munkákat jelentem.

Megjelent (elkészült) publikációk

"Die neuesten Paläolithforschungen in Sowjet-Mittelasien" (Pitioni Feetschr. Ausztria) Gábori M.

"Die Ergebnisse der Paläolithforschung in Transkaukasien" (Jubiläumsban r. Österr. Arch. Ges.) Gábori M.

"Le rôle du Paléolithique de Transcaucasie dans le peuplement d'Europe Orientale" (IX. Nemzetközi Régészeti Kongresszus 1966.) Gábori M.

"Les civilisations du Paléolithique moyen entre les Alpes et l'Oural" (Önálló kötet, Akadémiai Kiadó) Gábori M. ("A neandervölgyi ember anyagi kulturája az Alpok és az Ural között" c. munka francia, bővített kiadása.)

"Die Funde von Vértesszöllös" (Halle, konferencia) Csánk V.

"Le mode vie et l'habitat du Paléolithique moyen en Europe Centrale (IX. Nemzetközi Régészeti Kongresszus, 1966.) Csánk V.

"Type of Industry and Ecology" (Félicitations Volume to Francis Bordes, Paris-Calcutta) Gábori M.

Külföldi munkák, kapcsolatok

Franciaország - Spanyolország: részvétel meghívásra az 1976. évi IX. Nemzetközi Régészeti Kongresszust előkészítő konferencián (Gábori és Csánk T.)

NDK - Halle: részvétel azon a nemzetközi konferencián, melyet abból az alkalomból rendeztek, hogy az NDK-ban, Bilzingslebenben előember-leletet és ahhoz tartozó régészeti települést tártak fel. Csánk V. "Die Funde von Vértesszöllös" 6721

"szöllős" címmel felkérésre előadást tartott. (Résztvett még Gábori.)

Előadások

Az év folyamán a Társulatban kérésünkre előadást tartott Prof. Henry de Lumley az 1976. évi Nemzetközi Kongresszus főtitkára és bemutatta két filmjét a Lazaret-barlang és a Tautavel-barlang ásatásáról.

"A barlangok régészeti kutatásáról": előadás a miskolci szakosztály kérésére a TIT keretében vetített képekkel. (Gábori M.)

Dr. Gábori Miklós

Jelentés a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Vár-barlang Bizottságának 1974-75. évi munkájáról

Az 1974-75. években is a Vár-barlang Bizottság fő feladata az idegenforgalom bonyolítása volt. A forgalom az előző évekhez hasonlóan alakult. Részletezve 1974. évben:

I.	2169	VII.	1618
II.	2034	VIII.	1571
III.	2006	IX.	1586
IV.	1677	X.	1031
V.	1140	XI.	1400
VI.	1419	XII.	1559

Ehhez tartozik még 375 látogató, akik az Express Irodán keresztül tekintették meg a barlangot. Az összes látogató tehát 1974. évben: 19.583 fő, 52 vasárnapot számítva a vasárnaponkénti átlag: 377 fő. Rendkívüli látogatás VI. 27-én volt. 50 fővel látogatta meg a Ganz-Mávag Művelődési Központ "Élet és Tudomány Olvasók Baráti Köre" a barlangot. XII. 30-án az Eszperanto Szövetség 100 fős csoportja volt a barlangban, a tolmács Gáboros Miklós volt.

A különböző építkezésekről sokszor idegenek hatolnak a barlangba, és igen sok kárt okoznak. A kár néha olyan volt (villanyvilágítás megrongálása, berendezések összedobálása, szemét), hogy a rendőrséghez fordultunk segítségért (V.2. és IX.8.) A nyomozások eredményt nem hoztak. A rongálások miatt több vasárnap gyertyafénynél folyt az idegenvezetés. A villanyvilágítás állapotának javíttatása sok gondot okozott. Kellemetlen az is, hogy az Aranyhordó vendéglő csatornája nagyon kellemetlen szagot árasztott és áraszt még mindig.

Látogatók létszáma 1975-ben:

I.	2151	IV.	1483
II.	2089	V.	2203
III.	2483	VI.	194

A villanyvilágítás teljes leromlása, az Aranyhordó terjesztette rossz illat és az időközben elindult melegvizfolyás,
6721

ami gőzfelhőbe burkolta a barlang egy részét, a barlang ideiglenes bezárására kényszerített bennünket.

A barlang bezárása előtt még II. 12-én, Budapest felszabadulásának 30. évfordulóján ünnepség volt a barlangban, amelynek alkalmával a barlang öt szép terme: a "Felszabadulás", "Cholnoky Jenő", "Papp Ferenc", Kadic Ottokár" és "Vértes László" terem nevet kapta. Az ünnepély után fogadás volt a barlangban és utána ingyenes vezetés, amely vezetés alatt 657 látogatója volt a barlangnak.

VI. 16-án dr. Böcker Tivadar főtitkár és a BÁNYATERV két villamosmérnökének kíséretében bejártuk a barlangot. A villanyhálózat teljes leromlása már nem teszi lehetővé a javítást, hanem teljes felújítás szükséges. VII. 2-án és 12-én a villanyhálózatot részletesen végigvizsgáltuk. A villanyvilágítás javítási és felújítási munkáiról a BÁNYATERV KISZ Szervezete segítségével készült szakvélemény és költségvetés. A költségvetés 200.000,- forintot irányoz elő a felújítási munkákra. Sajnos, ameddig a felújítás nem történik meg, a barlangot nem lehet megnyitni a nagyközönség előtt.

Barátosi Kálmán

Az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály 1975. évi
beszámolója

Az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály munkájára az 1975. évben már a rendszeres tevékenység volt jellemző, ami megmutatkozik a foglalkozások, táborok, tudományos- és feltáró tevékenységében is.

Taggyűlés: szeptember 23-án küldöttválasztó közgyűlés, ezután klubnap. A klubnapon a nyári kutató táborokról vetített képes beszámoló előadások hangzottak el.

Vezetőségi ülések

1. Január 21.
 1. 1975. I. negyedév munkájának megbeszélése
 2. Szpeleológiai tanfolyam
2. Március 11.
 1. Borsodi Műszaki Hetek megbeszélése
 2. A XX. Barlangnap előkészítése
3. Május 13.
 1. Nyári táborok programjának megbeszélése
 2. A Lengyelországba utazók névsorának eldöntése
4. Június 9.
 1. A XX. Barlangnap előkészítése
 2. Vezetőségi ülések határozatainak végrehajtási megvitatása
5. Augusztus 12.
 1. A XX. Barlangnap programjának megbeszélése
6. Szeptember 23.
 1. 1975. IV. negyedév előadóüléseinek megbeszélése
 2. 1976. évi előzetes munkaterv összeállítása
7. November 25.
 1. Évzáró klubnap titkári beszámolójának megbeszélése
 2. Jutalmazások

Nagyrendezvények

1. Beszivárgás karsztos területen (anként) május 12.

A Borsodi Műszaki Hetek keretén belül a MHT Hidrogeológiai Szakosztályával közösen

Program:

1. Karsztba történő beszivárgás meghatározásának problémái. Előadó: dr. Böcker Tivadar osztályvezető, a műszaki tudományok kandidátusa, VITUKI.

2. Barlangi csepegésvizsgálatok a beszivárgás meghatározásához. Előadó: Lénárt László, okl. geológusmérnök, OFKFV

3. Beszivárgás százalék számítása vízháztartási egyenlet alapján. Előadó: Tóth József geológusmérnök, műszaki, gazdasági tanácsadó, NIM (elmaradt)

4. Vízháztartási egyenlet tényezőinek vizsgálata a Kis-fennsíkron végzett mérések alapján. Előadó: Domonyik Ferenc, Mészáros Károly okleveles geológusmérnökök, ÉVIZIG

5. Javaslat a beszivárgási hányad meghatározására, csapadék, karsztvízszint, forráshozamok összefüggése alapján. Előadó: dr. Juhász András főgeológus, a földtani tudományok kandidátusa, Borsodi Szénbányák.

Az előadások anyaga kivonatossan a szakirodalomban megjelenik.

2/ "Baradla 150" nemzetközi konferencia, augusztus
(A Területi Osztály a megye területén kapcsolódott be a rendezvény lebonyolításába.)

Előadás:

Lénárt László: Klimatológiai vizsgálatok a Létrási-vizesbarlangban

3/ XX. Miskolci Barlangnap

Dr. Láng Sándor elnök megnyitója után 6 szakmai előadást tartottak a Bükk-hegységben végzett tudományos, kutató és feltáró munkáról.

1. Dr. Dénes György: A Bükk-hegységben végzett tuciumos vizsgálatok eredményei

2. Borbély Sándor: Bükki karsztvíz összefüggésvizsgálatok eredményei

3. Dr. Bársonyos Jenő: A Bükk-hegység karsztvízvédelme a környezetvédelem tükrében.

4. Dr. Kordos László: Az elmúlt évek őslénytani kutatásainak eredményei

5. Mészáros Károly: A bükki kataszter helyzete a leg-
újabb feltárások tükrében
6. Dr. Juhász András: Összefoglaló az Északmagyarorszá-
gi Területi Osztály szakmai tevékenységéről

Délutáni program:

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoportnak dr. Láng Sándor elnök az 1974. évi eredményes - kutató és tudományos munkájáért a "Vass Imre" emléklapot adományozta.

Az Északmagyarországi Területi Osztály a tagjainak meghirdetett fotópályázat díjait kiosztotta.

Utána került sor a barlangkutató csoportok beszámolóira. Közben meg lehetett tekinteni az "Ady Endre" Művelődési Házban rendezett barlangi - fotó, térkép, ásvány - kiállítást. Az egy hétig nyitva tartandó kiállításnak igen sok látogatója volt.

Esti program:

Közös vacsora Létrástetőn, közben a "Barlangi ügyességi verseny" zajlott le. A versenyt a "Marcel Loubens" Barlangkutató Szakcsoport szervezte és bonyolította le. A csoport által felajánlott Vándorkupát a Kazincbarcikai "Bükk" Barlangkutató Csoport nyerte.

Éjszakai program:

Barlangi turák a Bolhási-viznyelő- és Létrási-vizesbarlangba.

Augusztus 31-i program:

Felszíni turaprogramok:

Kis-fennsiki nagytúra: vezető dr. Kordos László

Borókás töbrök, Létrástető, közepes túra: vezető Mészáros
Károly

Barlangi turák: Létrástetői-viznyelő-barlang

Bolhási-viznyelő-barlang

Borókás II. zsomboly

A két napos rendezvénynek 114 magyar és 30 külföldi résztvevője volt.

Előadások

Január 31.

Szeremley Szabolcs: A bükki természetvédelmi tábor szakmai eredményei.

Mészáros Károly: Az Aqua-expedíció az eredmények tükrében. Beszámoló, értékelő előadások a Bükk-hegységben végzett nyári kutatási eredményekről.

Február 20.

Lénárt László: Földtani és tektonikai vizsgálatok a Létrási-vizesbarlangban.

Fabók Zoltán: Kis-fennsiki kutatások

Március 25.

Dr. Bársonyos Jenő: Az 1974. évi barlangi árvizek hatása a karsztviz minőségére.

Dr. Juhász András: Javaslat a karsztosodás mértékének meghatározására a felszíni morfológia alapján.

Április 15. MHT Hidrogeológiai Szakosztályával közösen

Vass Béla: Mecseki karsztvizek viztározási kísérletek.

Hárs Ferenc: Karsztvizkutatás Közél-Keleten (diavetítéssel).

Lénárt László: Tudományos barlangkutatás (Speleológiai előadássorozat VII. rész).

Május 15. A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport szervezésében

Dr. Kordos László: Ásatások a Bükkben.

Május 28.

Sebestyén István - Gyöngyö László: II. Táttra expedíció (vetített képek beszámoló).

Gyenge Lajos - Mészáros Károly - Molnár László: A vártetői barlang kutatása (Kutatástörténet, a barlang ismertetése, végzett vizsgálatok, dokumentáció, a kutatás lezárása).

November 11.

1. Majoros Zsuzsanna - Lénárt László: Cseppkövesedés a Létrási vizesbarlangban

2. Szombathy Zoltán: Király-zsomboly, Istvánláp

3. Boldog Ilona: Vizbiológiai vizsgálatok

November 27. Évzáró Klubnap az MHT Borsodi Csoportjával közösen.

1. MHT Borsodi Csoport titkári beszámoló (dr. Fázold Ádám)

6721

2. MKBT Északmagyarországi Területi Osztály titkári beszámolója (Mészáros Károly)
3. MHT pályázatok értékelése, díjkiosztás (Szlabóczky Pál)
4. Szlabóczky Pál: Szibériai hidrológiai tanulmányut (vetítettképes előadás)
5. Szikszai Gyula: Iráni utibeszámoló (vetítettképes előadás)

November 28. A Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoportja rendezésében

1. Mészáros Károly: Hazai és külföldi barlangkutatók
2. Dr. Kordos László: Barlangi ásatás (vetítettképes előadások)

December 16.

1. Elek Izabella - Majoros Lászlóné: A mikrotektonika szerepe a karsztos oldódásban
2. Mészáros Károly: Lengyel Tátra (vetítettképes előadás)

Táborok

Tavaszi tábor:

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport 4 napos Borókás tábora a Rimaszombati Barlangkutató Csoporttal közösen, ahol feltáró, adatgyűjtő munka történt és a Nagy-Hársas feltérképezése.

Nyári táborok:

1. Kis-fennsiki tábor MKBT Északmagyarországi Területi Osztály a MÁFI Muzeumi Osztály támogatásával

Résztevő csoportok: MÁFI Muzeumi Osztály

"Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport

Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport

Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoport

"Bükk" Barlangkutató Csoport

- A tábor feladata:
1. Ásatás a Kölyuk II. sz. barlangban
 2. Feltáró tevékenység
 3. Tudományos tevékenység, meteorológiai állomás, klimamérések

4. Adatgyűjtő tevékenység

A tábor eredményéről szakmai jelentés készült.

2. Nagy-fennsiki tábor Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport rendezésében

Program:

Tudományos adatgyűjtő tevékenység a Létrási-vizesbarlangban. Térképező, dokumentáló tevékenység a Vesszős-gerinci barlangban és a Király-zsombolyban.

Feltáró tevékenység Bánkuton.

A tábor fotódokumentációs tevékenységéről jelentés készült.

3. Nagy-mezői tábor

A Papp Ferenc Karszt- és Barlangkutató Csoport tevékenysége a Nagy-mezői zsombolyban.

Őszi tábor:

Az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály az MHT Hidrogeológiai Szakosztályával közösen tábort szervezett a Kis-fennsikon.

Résztevő csoportok: "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport

Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoportja

A nyári tábor feltáró- és adatgyűjtő tevékenységének folytatása. A tábor eredményéről szakmai jelentés készült.

Tudományos munkabizottságok tevékenysége

A tudományos munkabizottságok közül kiemelkedik a kőzetek kémiai összetételével és mikroszkópi vizsgálatával foglalkozó Majoros Lászlóné és Elek Izabella tevékenysége. Munkájukról december 16-i előadóülésen számoltak be.

Vizek összetételével, biológiai vizsgálatával, szennyezettségével foglalkozik egy különálló munkabizottság. Előadás hangzott el Boldog Ilona: Vizbiológiai vizsgálatok címmel.

A vízkémiai vizsgálatokról 1976-ban Majoros Lászlóné számolt be.

Az eddig külön végzett vizsgálatokat összevont munkabizottság végzi.

6721

Eredményes munkát végzett a klimatológiai munkabizottság Hanusz Árpád szakmai irányítása mellett.

Karszthidrogeológiai munkabizottság főleg forráshozamok, forrásjellemzők mérésében, forrásjellegek meghatározásában végzett adatgyűjtő munkát.

A kataszteri munkabizottság tevékenységével a bükki barlangok neve és helymegjelölése lett összegyűjtve, mintegy 450 barlang vált ismertté.

Csoportok tevékenységének értékelése

Az Északmagyarországi Területi Osztály keretében 6 barlangkutató csoport működik.

1. "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport

A csoport nagyarányú kutató tevékenységet folytatott Borókástöbrök térségében, az Ilona-kuti-barlangban, Bányabükk területén és Kis-fennsík. Legnagyobb feltárása a Borókás IV. zomboly. Az év folyamán 2 tábort szervezett és egyben vett részt. A Barlangnap és kiállítás szervezésében, lebonyolításában a legtöbb munkát végezte. Több csoporttal tart kapcsolatot, a feltáró, kutató tevékenység kölcsönös volt. Közös táborban vettek részt a lengyel Krakkói Egyetem Klubjának Barlangkutató Csoportjával, a Tátrában. A szlovák Rimaszombati Barlangkutató Csoporttal a derencsényi karsztban. A csoport tudományos, térképező, dokumentáló tevékenysége kiemelkedő.

2. Kazincbarcikai "Bükk" Barlangkutató Csoport

A csoport feltáró tevékenységet folytatott a Katowice-zombolyban, ahol bejutottak a cseppkövekben gazdag 2-40 m-es terembe. Feltárták a 25 m mély Lófő-barlangot. Részt vettek a Kis-fennsík rendezett táborban. Kapcsolatot tartanak a katowicei Barlangkutató Csoporttal. Eredményesen szerepeltek a Barlangnap rendezvényein, a fotópályázaton 1-3 díj, az ügyességi versenyen az I. helyezés az övék lett.

3. MEAFC "Marcel Loubens" Barlangkutató Szakcsoport

Feltáró tevékenységük kiterjedt a Bánkúti-nyelőre, Savósvölgyi rombarlangra, Vesszős-gerinci barlangra, Borókás töbrök térségére és a létrástetői-barlangokra. A feltáró munkában közös tevékenységet folytattak a budapesti és debreceni

6721

rcsoportokkal. Kiemelkedő munkát végeztek a tudományos barlangkutatásban, eredményeikről több alkalommal beszámoltak az előadóüléseken. Nemzetközi kapcsolatuk a lengyel "Bobry" klubbal és a szlovák rimaszombati "Explózia" Barlangkutató Csoporttal van. Több alkalommal fogadtak külföldi barlangkutatókat. Táboruk Bánkúton feltáró és adatgyűjtő vándortábor létrástetői központtal. A csoport egy része aktívan kivette részét a XX. Miskolci Barlangnap szervezésében.

A Szakcsoport az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály által rendezett barlangi fotópályázaton elnyerte az Ady Endre Művelődési Ház különdíját, fekete-fehér képpel. Dia kategóriában az 1-3. helyezéseket érte el.

A TIT-ben három előadás hangzott el a Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport rendezésében:

November 12.

Gábori Miklós: Ősemberek, ásatások.

November 24.

Jakucs László: Kutatóúton a világ legnagyobb gipsz barlangjában.

December 17.

Nagy Sándor: Baradla barlang.

4. Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport

A csoport névlegesen tevékenykedett, szervezett barlangkutatást nem folytatott. Munkájuk szórványos, az adatgyűjtő tevékenység volt a Kis-fennsík színterében, feltárást végeztek a Szivárvány-barlangban. Kositzky József vezetésével a csoport egy része résztvett a kis-fennsíki táborban.

5. Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoportja

A csoport tevékenysége főleg barlangklíma mérésekre irányult. Két alkalommal végeztek 24 órás mérést a Kőlyuk I.sz. barlangban, Udvarkőn és a Felső-forrási II.sz. barlangban. Résztvettek a kis-fennsíki nyári és őszi táborban, ezenkívül a szlovák Rimaszombati Barlangkutató Csoport vendégeként a derecsényi karszton. A főiskola a Herman napokon előadássorozatot tartott.

6. NME TDK Karszthidrológiai Szakcsoport

A csoport ősszel kérte felvételét a MKBT-be és egyben az Északmagyarországi Területi Osztályba.

Feltáró tevékenységük az István, - Király, - Istvánlása, - Fekete-barlangokra és az Egyetem-töbörre terjedt ki. Ez évben tárták fel a 150 m mély, közel egy kilométer hosszúságú dolomitban képződött Fekete-barlangot. A nyár folyamán kéthetes tábort szerveztek, munkájuk nagy része az Istvánlása további kutatására irányult.

A helyi sajtó 14 alkalommal számolt be a csoportok felfedező és kutató tevékenységéről.

Az Északmagyarországi Területi Osztály a rendelkezésre álló pénzkeretből a kiemelkedő munkát végző barlangkutatókat jutalomban részesítette.

Mészáros Károly

A székesfehérvári Alba Regia Barlangkutató
Csoport 1975. évi jelentése

(Kivonat "A székesfehérvári Alba-Regia Barlangkutató Csoport
Évkönyvé-ből". Székesfehérvár, 1975. p. 1-72. 38 fényk. 7.
ábr. 3 térk.)

TARTALOM

- Pék József: Bevezetés
Zentai Ferenc: Visszapillantás
Koch Z. - Németh T. - Molnár Gy.: Az Alba Regia barlang fel-
tárása
Szolga Ferenc: Kutatóházzal kapcsolatos kérdések
Kárpát József: Turisztika
Eszterhás István: Bulgária barlangjaiban
Szolga Ferenc: Feltáró kutatás
Kárpát József: Fedettkarsztos objektumok kor meghatározásá-
nak komplex kiterjesztése
Koch Zoltán: A fedett karsztos töbrök lepusztulási jellem-
zőinek értékelése
Kárpát József: Az I-12-es karsztkomplexum néhány fejlődés-
tani kérdése
Pék József: Geoelektromos mérések
Szolga Ferenc: Terepbejárások tapasztalatai
Ágfalvi Mihály: Térképező adó-vevővel szerzett tapasztalatok
Zentai Ferenc: Speleo cugmesser
Zentai Ferenc: Billenőtartályos folyadékhozam regisztráló
Zentai Ferenc: Jövő évi terveink

B E V E Z E T É S

Barlangkutató csoportunk az elmúlt évben is folytatta a már több mint tíz éve elkezdett munkáját, és nyugodtan mondhatjuk, hogy eddigi legsikeresebb évünket zártuk, amiben senki sem kételkedik évkönyvünk elolvasása után. Örvedetesen megnőtt az aktív csoporttagok száma, jelenleg tizenhat olyan tagtársunk van, akik rendszeresen résztvesznek csoportunk munkájában, rajtuk kívül még vannak néhányan, akik alkalmanként, elsősorban a nyári táborban dolgoznak velünk együtt.

Munkánk gerince az elmúlt évben a feltáró kutatás volt, amit két nagyon szép, és méreteiben számottevő barlang bizonnyit.

Először az I.-12-es kataszteri számú nyelőben járt munkánk sikerrel, mivel egy a jelen pillanatban kb. 105 m mély zsombolyba sikerült bejutnunk, aminek érdekessége a "Nagyterem".

Az év második felében jutottunk be az I.-44-es kataszteri számú viznyelőbe ("Vadász-nyelő"), egy tipikus viznyelő-barlangba, amit a továbbiakban "Alba-Regia" barlang néven szerepeltetünk.

Feldolgozása és további feltárása jelenleg is folyamatban van, és abban bizunk, hogy itt el fogjuk érni a karsztvizszintet.

A feltáró kutatás mellett elméleti munkával is foglalkoztunk. Ebben elsősorban Kárpát József tagtársunk jeleskedett, akinek Tudományos Diákköri dolgozata méltán kapott megfelelő elismerést.

Csoporthunk újabb műszerekkel gazdagodott, mivel Zentai Ferenc tagtársunk vezetése mellett elkészült egy huzatmérő, ami sikeresen vizsgázott néhány barlangban, valamint az új geoelektromos műszerrel is eredményes méréseket végeztünk.

Térképező adó-vevőinket a létesítendő bükki nemzetipark barlangjainak felmérésében használták sikerrel tagtársaink.

Az elmúlt év őszén lehetőségeinkhez mértén tataroztuk csőszpusztai kutatóházunkat, hogy ez is elősegítse munkánk nyugodt végzését.

Tagtársaink szakmai turáik révén a magyarországi barlangokon kívül eljutottak az NDK, Lengyelország, Erdély, Csehszlovákia, Szovjetunió, Románia és Bulgária karsztvidékeire is.

A barlangkutatás népszerűsítése érdekében több ismeretterjesztő előadást is tartottunk.

Évkönyvünk e sokrétű tevékenység alapján íródott, mellyel kutatócsoportunk áldozatkész munkáját kívánjuk publikálni.

Pék József

Feltáró kutatás

Barlangfeltárás szempontjából talán eddigi kutatásaink legszebb sikereit értük el ebben az évben.

Januárban jutottunk le a Táblavölgyi-barlang jelenlegi mélypontjára (kb. 80 m), és sok évi ismétlődő próbálkozás után, április-május hónapban feltártuk az I-12-es víznyelő-barlang járatrendszerét, mely a fennsík második legmélyebb barlangja (-105 m).

Őszi kutatásaink újabb kiemelkedő eredménye az I-44-es víznyelőbarlang, melyet "Alba-Regia" cseppkőbarlangnak nevezünk el. Eddig mintegy 800 m összhosszuságban tártuk fel, jelenlegi ismert végpontja kb. 190 m mélységben van a bejárat szint alatt.

Az alábbiakban ismertetjük a kataszteri számok sorrendjében az egyes munkahelyeken elért eredményeket:

I-12. Jelentős vízgyűjtőterülettel rendelkező, időszakosan aktív víznyelő. Összetett objektum, melyben több jellegzetes fedettkarsztos formaelem található. Kőzetanyaga jól karsztosodó triász dachsteini mészkő. Feltűnő a nagy rétegdőlés, mely több barlangrész kialakításának determináló tényezője volt. Kutatását 1973. óta minden évben folytattuk. Idén áprilisban az objektum közepén lévő nagy kövek között
6721

bontottunk, jelentősebb eredmény nélkül. Ezután kb. 4 méterrel mellette, kissé feljebb próbálkoztunk újra, ahol két hét múlva sikerült lejutni a víznyelőbarlang inaktív, "porosan száraz" szakaszába. E rész feltárt hossza kb. 120 m. Legnagyobb terme három kürtő találkozási pontján keletkezett, s mélypontja 22 m-re a bejárat alatt. Morfológiai szempontból feltűnőek a "tisztán" eróziós járatok, szabályos szelvénytipusok, a lefelé táguló kürtők, mint a hajdani víznyelőbarlang formajegyei. Gyakorik az egymás mellett kis távolságban futó, párhuzamos tektonikus eredetű hasadékok, melyek néha több méter magasak. Mennyezetük hasonlóan néhány kürtőéhez, gyakran kalciteres, cseppkőkérges lösszel boltozódik be.

Néhol nagyon szép, fehér cseppkőképződmények díszítik. A barlang egyes részein, néhány jól nyomon követhető rétegsorban, hatalmas megalódus kövületek állnak ki sűrűn, rétegalkotó mennyiségben. A nyári tábor alatt a barlang e száraz részét tovább növeltük, közelebb jutva az 1973-ban feltárt I-12/a jelű részhez.

Kutatását másik irányban is folytattuk, így a bejárat alól a Száraz-teremmel ellentétes irányba, lefelé indultunk el. Kisebb bontásokkal egy, helyenként erősen összetört 1 - 1,2 m átmérőjű, szenilis eróziós csatornán keresztül, egy nagy, ferde terem tetejére értünk ("Alpesi fal"), melyet hatalmas kötömbök réteglap menti elválása és leszakadása hozott létre. A terem alja már -42 m mélységben van, ahol a járatszelvény egy hosszanti, nagy kiterjedésű, az Alpesi-falra merőleges hasadékba megy át. Ennek elkeskenyedő részén sikerült lefelé továbbjutnunk egy 10 x 3 m alapterületű, 15 m magas terem tetejére. Innen 2 x 10 m-es hágcsó segítségével ereszkedtünk le a terem aljára, a -80 méteres szintre. Itt egy nagy, korrodált kővekből álló, több méter vastag álfenék volt, melynek nagy része agyaggal is feltöltődött. Mélyebb részeiről a felfedezéskor tovább lehetett dobálni lefelé, ám továbbjutni csak bontással volt lehetséges, így azt akkor meg sem kíséreltük.

Két hetes technikai előkészületet tartottunk. Ennek során levéstünk és átbontottunk néhány szűkebb szakaszt, beépít-

6721

tettünk 20 m laposvas létrát, és egy 10 m-es alufokos hágcsót, valamint kiépítettük a telefonvonalat a felszín és a mélypont között, leszállítottuk a szükséges szerszámokat, technikai eszközöket. Elkészítettünk egy újabb 18 m-es "rohamhágcsót" és a továbbjutásra május elején három napos expedíciót szerveztünk. Az expedíció ideje alatt folyamatosan 8-10 órás periódusokban végeztük a bontást, és egyre kisebb térfogatú termeken keresztül értük el a barlang jelenlegi végpontját, mely 105 méter mélyen van a bejárat szint alatt.

A nehéz fizikai körülmények ellenére (záporozó víz, alacsony hőmérséklet) a nyári táborban is bontottunk. Jelenleg az alján belátni egy oldalirányú üregbe, melynek kb. 2 m-re van látható vége, és balra elkanyarodik. A csordogáló vizek is erre folynak el. A talp 0,5 m-es mélyítése után már be lehetne csuszni.

A tartós ideig elviselhetetlen jelenlegi bontási körülmények miatt így továbbjutni nehézkes, ezért további terveinkben a -80 m-es szintű teremben egy technikai és pihenő bázis kialakítása szerepel, az eredményes kutatás érdekében. Mivel a bejárat alatti részek nagyon szűkek, így közlekedési és szállítási nehézségek is vannak, ezért a "Száras terem" legmagasabb kürtőjének végpontját a felszínen térkép alapján kitűztük, s megkezdtük egy új, biztonságosabb lejárati akna mélyítését. Az átlyukadáshoz teljes szelvényben kb. 1,5 métert kell még bontani, de a keletkezett üregeken már át lehet világítani és beszélni. Szükséges még kb. 30 m hosszúságú újabb, fixen beépített vaslétra is a fáradtan történő felmászás biztonságosabbá tételére.

A barlangot felmértük és térképet készítettünk róla, valamint megkezdtük komplex feldolgozását.

Folytattunk még feltárást az I-12/d "Lőszös-lyuk" jelű részben is, ahol 4 m mélyen egy nagy kövekből beboltozódott terembe értünk, melynek egyik fala szálkőzetnek látszott. E mellett tovább mélyítettünk, de a nagyfokú akkumuláció miatt nagyon sok munkaórával, mindössze 12 m hosszban tártuk fel.

I-27. Az 1973-ban feltárt -75 m mély, I-28-as barlang közvetlen szomszédságában lévő 4 m átmérőjű, 2 m mély, jelentéktelen töbröként ismertük.

Vizgyűjtő területe gyakorlatilag nincsen, ám a kedvező talajművelési viszonyok és nyári nagyarányú csapadék hatására vízhozófolyás alakult ki benne.

Ennek eredményeképpen alján egy 2 m mély, járható szelvényű, hasadékjellegű akna keletkezett, melynek fenekén tisztára mosott kövek között lyuk vezetett tovább.

A nyári tábor alkalmával tovább bontottuk, és 1,5 m vastag álfenek kitermelése után egy újabb 4 m mélységű markáns hasadékba jutottunk, melynek falait erősen korrodált szálkőzet alkotja, végei lefelé összetartanak. A hasadék alja lejtős és szabad, járat nem vezet tovább. Kitöltése könnyen bontható, de jelenleg problémát jelent, hogy csak a felszínre lehet depózni.

Bontással érdemes lenne foglalkozni, mivel hasadékiránya konkordáns az I-16, I-28, I-31 objektumokat is predesztináló főhasadékkal.

I-31. A Táblavölgyi-barlang zsomboly részének feltárással mult évi jelentésünkben már részletesen foglalkoztunk. A tavalyi nyári táborban a bejárati akna folytatásában lefelé bontottuk, és hétvégeken 8-15 métert haladva, év végére -65 m mélyre jutottunk.

Az ezen a szinten lévő álfeneket labilis volta miatt eltávolítottuk, illetve leomlasztottuk, mivel az alatta huzódó hasadékban a munka veszélyes volt.

Stabilizálódása után ez év januárjában sikerült elérni a jelenlegi végpontot, ahol azóta több alkalommal végeztünk bontást, de továbbjutni még nem sikerült. Részleges felmérés szerint mélysége -80 m a bejárati szint alatt. Szivárgó, csurgó vizekből kb. 1 m² felületű, 0,8 m mély tavacska alakult ki a mélyponton, melynek szintje az állandó hozzáfolyás ellenére sem változik. A végpontot jelentő ferde hasadék mennyezeti részén 6-10 cm vastag, töredezett cseppkőkéregződés figyelhető meg, melynek letört darabjai a bontott kitöltésben is fellelhetők. A hasadék jobb oldalán van az említett tavacska, míg balra eső részében kb. 3 méterre látni el egy kb. 30 cm keskeny, de lefelé szélesedő részbe. Itt alját a kis tó szint-

6721

je felett néhány centiméterrel magasabban elterülő vízintés, finomszemcsés hordalék alkotja.

Bontani ebben az irányban lehetne, egyrészt a hordalék eltávolításával, másrészt egy beékelődött kő leverésével, amely a becsuszást jelenleg megakadályozza,

I-44. "Vadász"-nyelő. Kis vizgyűjtőterülettel rendelkező, kedvező esetekben időszakosan aktív víznyelő. A fennsík északkeleti peremén közepes vastagságban fedett, alsójura mészkőben keletkezett.

Bontásával először 1965-ben és a későbbiek során is próbálkoztunk, majd ez évben a nyári tábort követő időszak munkahelye volt.

Bontása során, - omladékos jelleggel - a területünkön megszokott üregesedést mutatta, mely a felszinközeli zónára jellemző. Kb. 16 méterrel a bejárat alatt egy nagyobb terem következett, melyből egy keskeny, cseppköves hasadék vezetett tovább. Ezen leereszkedve egy olyan hajdani vizjáratba értünk, mely a rétegdőlést követve járható szelvénnnyel tartott lefelé mintegy ötven méter hosszúságban, amikor - egy a szivárgó vizekből keletkezett - szifon következett. Ennek kis szabad légnyílásán élénk huzat áramlott keresztül. Következő alkalommal a három méter hosszúságú szifont a mögötte lévő hordalékos gát megbontásával, és szintjének süllyesztésével lecsapoltuk, s így kutatóink többsége szinte szárazon kelt át rajta, az azt követő még tágabb folyosóba. A barlangnak az előbbieken leírt "Felfedező ága" és ez az új szakasza cseppkövekben rendkívül gazdag! - Pompás drapériák, cseppkő-óvodák, minitataraták láthatók és 0,1 - 1 méteres hófehér sztalaktitok, lefolyások diszitik a járatoknak szinte minden részét.

Különösen szépek a kürtők, emeleti részek és oldalágak jelenleg is fejlődő képződményei, mivel ezeket nem érte le a megújuló áradmányvizek romboló hatása. A járatszakasz végét az akkori bejáráskor egy törmelékkal nem egészen feltöltődött szifon képezte, melynek szabad légtere igen szűk volt. Biztató jelként hatott, hogy a huzat szokatlanul erős volt.

Több munkabrigádot alakítva megkezdtük a szifon átbontását, fotódokumentációk készítését, és felmértük az eddig fel-

tárt részeket. A "Törmelék szifon" már 170 m távolságra és -69 méter mélyen volt a bejárattól. A szifont kb. 5 méter hosszaban két nap alatt ástuk át, amikor a fölfelé hajló járat egy tágas, magas terembe vezetett. Az ezután következő szakaszok tektonikailag zavart, réteglap mentén elvált és összetört részeken haladtak keresztül, de néhány méter után újra elértük a barlang további főágában is jól nyomon követhető u.n. "lóhere szelvényü" eróziós folyosót, melyben ujjabb 100 métert haladtunk lejtősen lefelé. Bár ekkor sem volt akadálya a továbbjutásnak, idő hiányában vissza kellett fordulnunk. A következő hétvégén, majd november 6-7-8 napokon folytattuk tovább a feltárást. Az előbbi végpontról követtük a főágot, majd ennek egy omladékkal elzárt szakaszát felső kerülőjáraton megkerülve, egyre szélesebb és 1 - 1,5 méterre ellaposodó ferde síkban (rétegdőlés síkjában) kialakuló járatrészekbe értünk, melyekben keresztvasadékok mentén kialakult, néha egészen magas kürtők találhatók.

A jelenlegi végpont közelében a szelvény magasság 0,8 - 1 méterre lecsökken, csapásirányban 5-12 méterre kiszélesedik, s így halad a kőzet rétegdőlését követve lefelé. A járatszelvény tetejét és alját egyaránt egybefüggő réteglap alkotja. A mennyezetten - bár kisebb méretben - még nyomon követhető néhol a "lóhere szelvény", az eróziós folyosó formajegye, míg a talpkőzetbe a "Forrásteremtől" kezdődően egy kis mélységű csorgameder vágódott be, melyben az itt becsatlakozó lecsurgó vizek csörgedeznek.

A főág végpontját még egyértelműbben nem lehet meghatározni; - a szelvény ellaposodik, helyenként omladékkal gyakran mennyezetig érve válik járhatatlanná, ugyanakkor ki is szélesedik. Bontással feltétlenül tovább lehet jutni, alapos mérlegelés után.

A törmelékes szifont követő szakaszokban cseppkőképződmények már csak ritkán fordulnak elő, viszont kárpótolnak bennünket a Tési-fennsíkban eddig még nem látott nagyméretű örvényüstök és "gömbfűlkék", spirálisan csavarodó kürtők, oldási formák. A feltárt részek jelenleg is bőven adnak munkát.

A barlang végpontján, s ezen kívül még három helyen végeztünk levegő minőség vizsgálatot 100 cm^3 Dräger pumpával és a megfelelő indikátorcsővel.

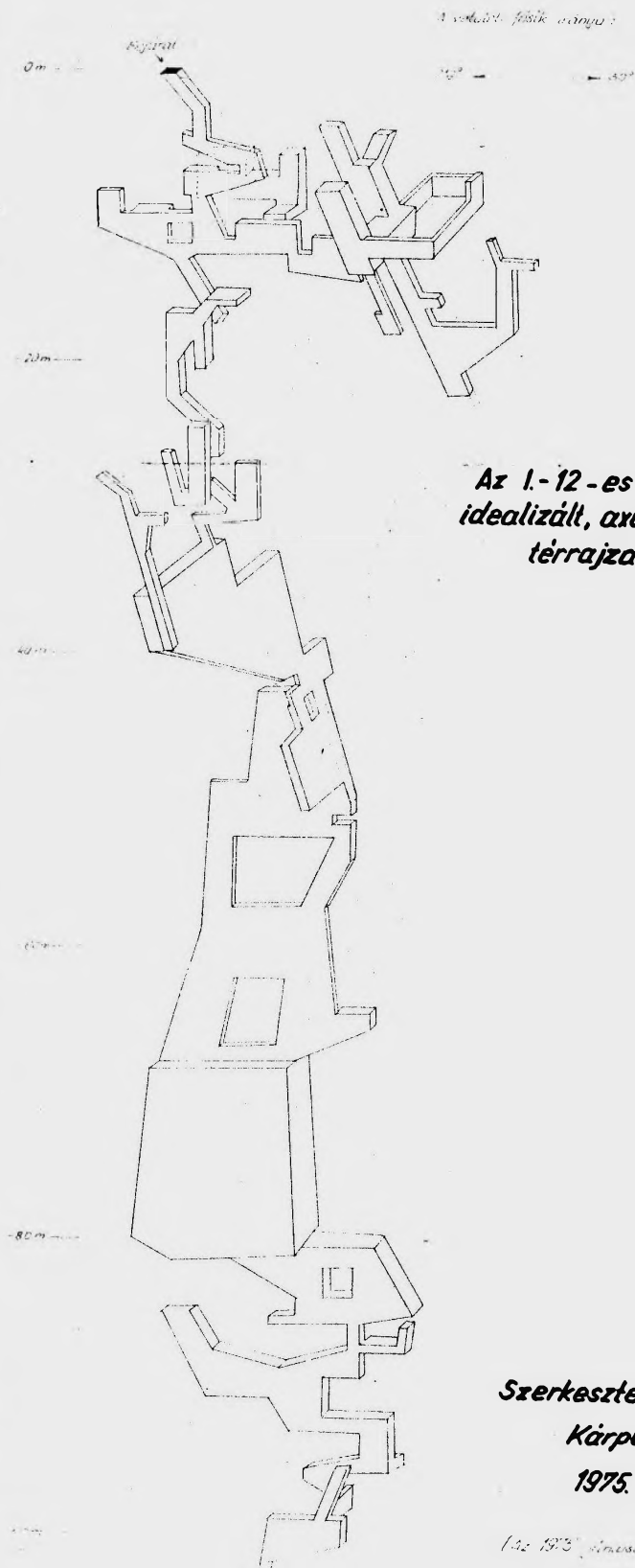
Több jelentős hosszúságu oldalágat és emelet jellegű felső járatot tártunk fel, valamint megmásztuk az elhajló kürtők nagy részét is. Tovább bontottuk a szifonok alját, és tági-tottuk az omladékos szakasz szűkebb járatait. A bejárati aknát poligonácsolattal biztosítottuk a löszben álló kövek becsuszása ellen. Folytattuk a barlang főágának felmérését a Forrás-teremig. Eddigi hossz 450 méter és -170 méterre van a bejárati szint alatt.

A végpont természetesen ennél mélyebbre van, így jelenleg az I-44-es vinyelőbarlang Magyarország harmadik legmélyebb barlangja.

Komplex kutatását és feldolgozását a jövőben feltétlenül tovább szeretnénk folytatni.

Uj barlangunknak kataszteri számán kívül nevet is adtunk, s ezentul "Alba Regia" cseppkőbarlangként említjük publikációinkban.

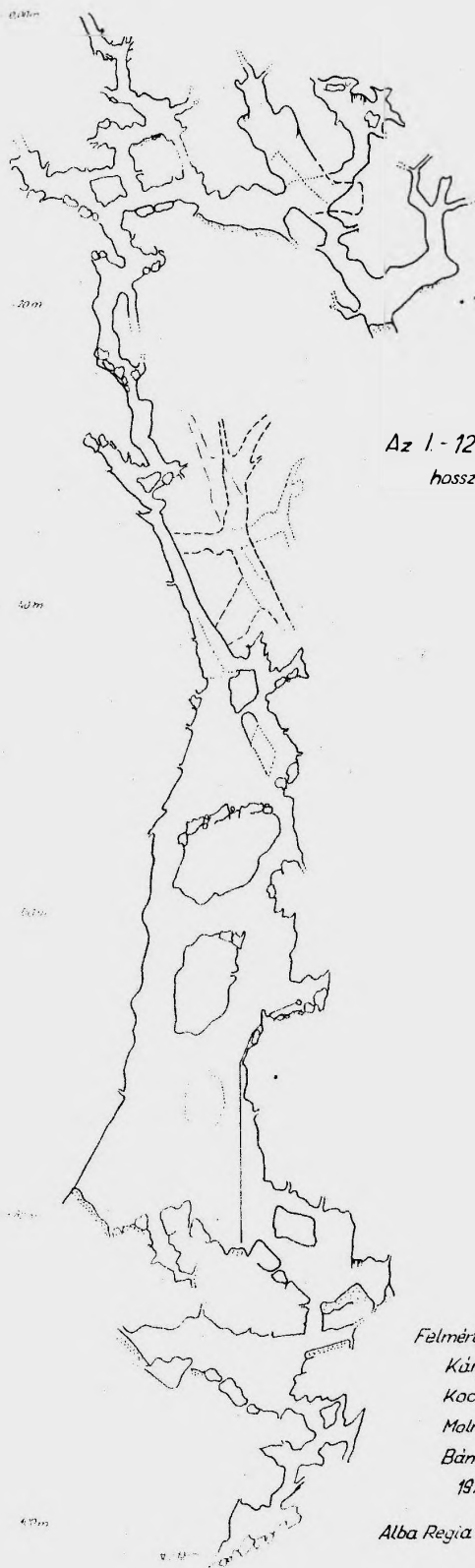
Szolga Ferenc

**Az 1.-12-es zsomboly
idealizált, axonometrikus
térrajza**

**Szerkesztette:
Kárpát József
1975. IX. 17.**

1:42 1975. évi, fémlemez rajz

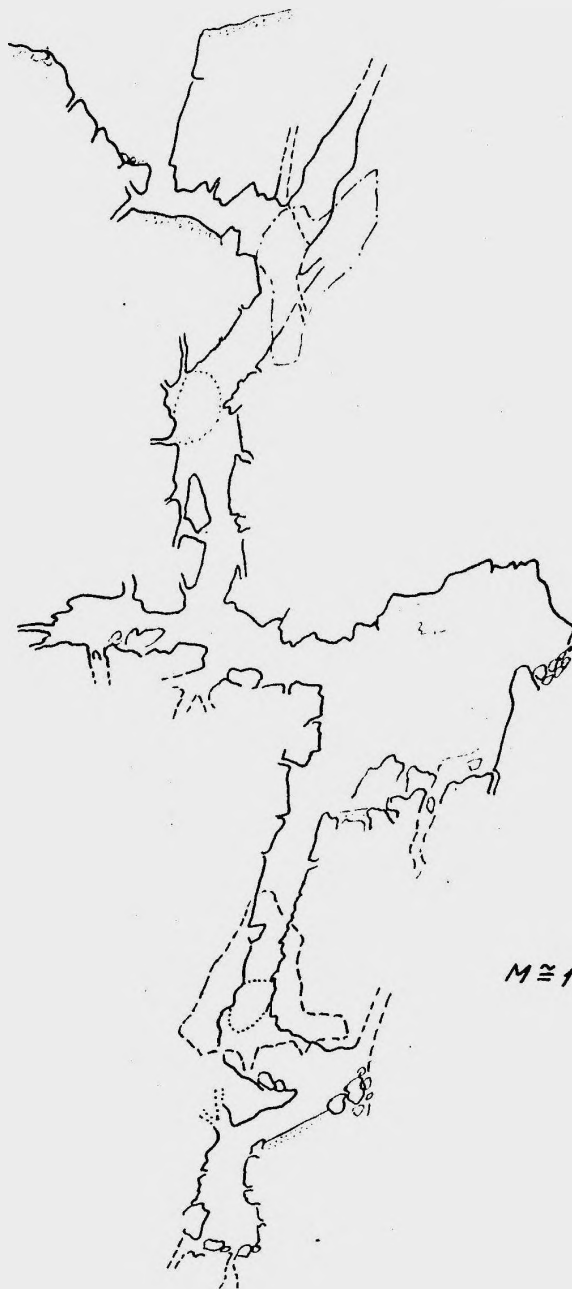

*Az 1.-12-es zsomboly
hosszmetszete*

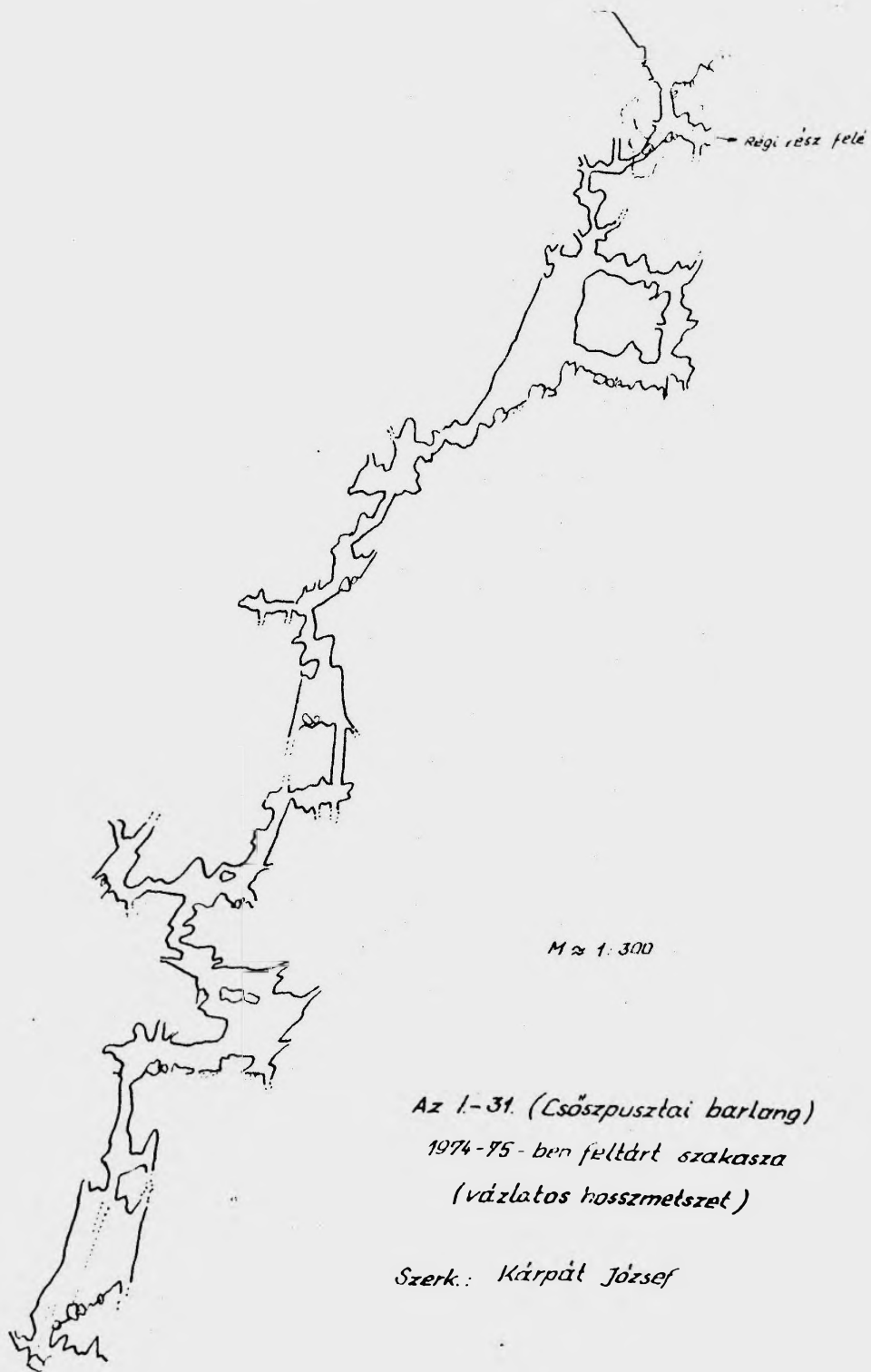
*Felmérték:
Kárpát József
Koch Zoltán
Malnár Gyula
Bán Gergely
1975.*

Alba Regia Speleo Club

AZ 1.-13-as ZSOMBOLY
(vázlatos hosszmetset)

$M \approx 1:100$

BSE Természetjáró Szakosztály Barlangkutató Csoport
1975. évi jelentése

Áfonya-barlang feltárása (Budapest II., Áfonya u. 9.)

A barlangra 1974-ben a Delfin búvárcsoport hívta fel a figyelmünket.

A barlang fő részét egy, most már kb. hat méter magas, 2-3 m² keresztmetszetű oldalkupolában végződő kürtő alkotja. A kupola fölötti márgaréteg vastagsága kb. 4 m. A felszínhez közeli nagy oldásforma és a Molnár János-barlanggal feltételezett összeköttetés miatt képződményeiben gazdag fülkesorozatokra számítunk.

Az év elején a csoport a könnyebb és gyorsabb törmelékkihordás, valamint a régi bejárat balesetveszélyességének megszüntetése érdekében, a bontás alatt álló kürtő fölött egy aknát nyitott, és azt betonkeretbe foglalt ajtóval lezárta.

A csoport munkája meggyorsult, kb. 2,5 m²-es területen 2-3 métert süllyesztette a kürtőt kitöltő törmelék szintet. A csoport munkáját nagymértékben akadályozta, hogy a törmelék az udvar területén a lakók által megbeszélthelyen halmozhattuk fel, ahol azonban 5-6 m³-nél több mennyiséget nem tartathatunk. Az OTVH segítségével egy alkalommal sikerült a törmelék elszállíttatni.

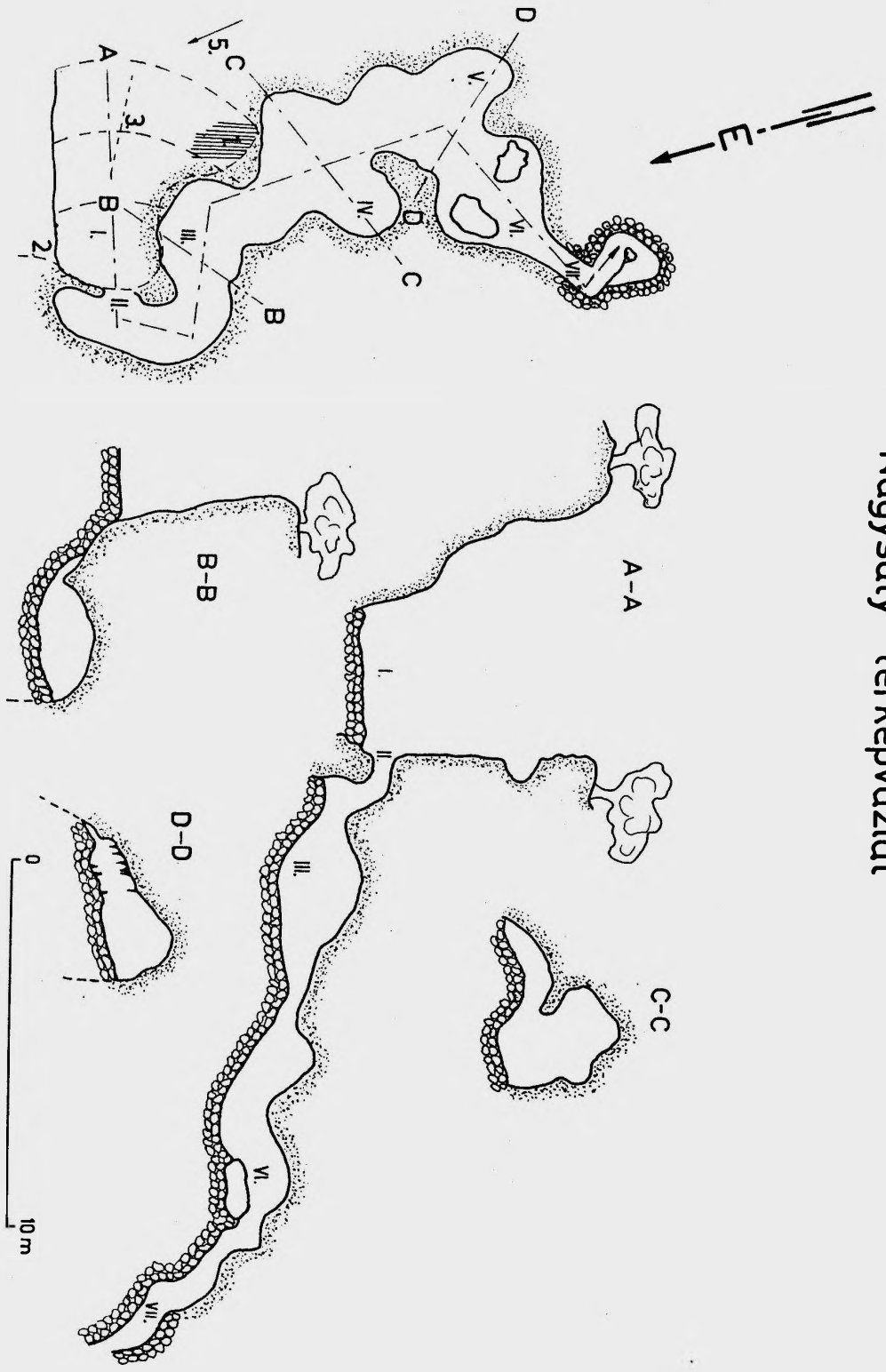
Bátori-barlangban folytatott feltárás

A csoport három ponton - Bányaszakasz "Y" ág, Pálosok-terme, Huzatos, és a Manyó-szakasz Hüség termében - próbált törmelékáthalmozással és véséssel tovább jutni.

Máriaremetei Nagysuty-barlang

A 432 m-es magassági pont közelében található hévizes gömbfülkebeli beszakadás feltárásával 1974. szeptemberében a csoport ideiglenesen leállt. Egy év múlva Németh József csoportvezetőhelyettes biztatására bovdempálya készítéssel újból folytatódott a munka. 1975. szeptember 28-án a második feltárási nap alkalmával a csoport egy kb. 25 m-es, félig törmelékkel feltöltött szakaszba jutott be. Ez az eredmény

Nagysuty térképvázlat

'nagymértékben fokozta a lelkesedést, és emiatt még november közepén is a Nagysuty feltárásán dolgozott a csoport.

A vázlaton a II.-vel jelzett bejárat helyett a körötte lévő nagymennyiségű törmelék, s a tágítását akadályozó beszakadt kőtömb, valamint a fölötte lévő nagyon töredezett meredek fal, a nagyon nehezen megvalósítható lezárhatóság miatt a III.-mal jelzett részen, a beszakadás jelenlegi talpszint süllyesztésével, egy minden szempontból megfelelőbb bejáratot akarunk létrehozni.

Molnár László

Ferencvárosi Természetbarát S.K. Barlangkutató Szak-
osztályának jelentése

az 1975. évi működésről

Az 1975. év első hónapjait felkészüléssel töltötték kutatóink. Balesetvédelmi- és elsősegély-előadásokat hallgattak, kötélkezelés, felszerelés és mászótechnikáról Csernavölgyi László tartott előadást klubhelyiségünkben. Majd gyakorlati foglalkozások következtek a Hét-lyuk-zsombolyban.

Legjobb mászóink februárban már a Vecsem-bükki-zsombolyt mászták végig kötéllel és mászógéppel. Márciusban szlovákiai zsombolyokkal ismerkedtek és a hó végén egy hetes táborral megkezdtek a Teresztenyei-barlanghoz tartozó Vizetes-nyelő feletti új kutatóakna mélyítését. Horváth János vezetésével márciusban és áprilisban résztvettek a Szemlő-hegyi-barlang újabb szakaszának részletes felmérésében. A nyár folyamán ugyanitt kisebb, de nehéz felső részeket jártak be és a térképeket kiegészítették ezen részek vázlatával. A felmérő módszerünk tanulmányozása végett a Szemlő-hegyi-barlang térképezésében résztvettek az Óbudai Kinizsi és a "Fényes Elek" csoport kutatói is.

A következő térképeket készítettük el és adtuk le az alább jelölt helyekre:

Szemlő-hegyi-barlang: 100-as méretű kiegészített térképe (Horváth János). MKBT, OTvH, BÁTI.

Hosszu-hegyi (Három-lyuku)-barlangról vázlat (Horváth János). Térképtár, Dokumentáció.

Hosszu-hegyi (Három-lyuku) I.sz. zsombolyról térkép (azonos az előbbi barlanggal) (Szablyár Péter).

Hosszu-hegyei II.sz. barlang (Szablyár Péter).
Térképtár.

Remete-völgyi Szurdok-barlang (Felszakadt-barlang) térképe (Kartográfiai Szakbizottsággal az FTSK közösen mérte) (Horváth János).

Térképtár, Dokumentáció.

Táborokról

Hosszu-hegyi tábor

1975. VII. 23. - VIII. 11. között folytattuk a Hosszu-hegyi Háromlyuku barlang feltárását. A tábor vezetője Máté József, résztvevők száma 15 fő. Ezt a tábort az FTSK és a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola Sportköre közösen szervezte (mindkettőnek azonos a sportköri felettes kerületi szerve). A résztvevők többsége főiskolai hallgató volt.

A feltárás során 15-20 m mélyről csörlővel kb. 50 m³ törmelékkel szállítottunk a felszínre. Így biztosítható szabad tér a mélyben a tábor utáni időszakban a további feltáró és kutató munkához. A csont-leletanyagot Dr. Kordos László vizsgálja, jelentését csatoljuk.

Égerszögi tábor

VIII. 7. - 22. időtartammal szerveztük. Frecska József vezetésével 11 fő dolgozott a Vízetesi munkahelyen. A Vízetesi akna agyagos, humuszos kitöltésbe ágyazott kövek között jól kiácsolva 9 m mélységig készült el. Közben kutatóink ellenőrizték az előző évi munkahelyet a Patkós-barlangot, ahol jelentős friss feltöltést találtak. A tábor után Alsó-hegyi zombolyturákat végeztek.

Egyéb barlangi munkák

A nyártól az év végéig a legaktívabb fiataljaink Lukács László és Kovács Péter vezetésével rendszeresen segédkeztek Szenthe István alsó-hegyi és bükki zombolykutatásainál. Dolgoztak a Hármasküti-, a Róka-, a Fekete barlangban és a Borókás IV. munkahelyen. Kisebb feltáró eredményt értek el a Baglyok szakadékában és az év végén a létrási Bivár-barlangban. Itt 15 m mély akna alatt kis fülkébe jutottak. IX. 13-án és 14-én a Dibáz-barlangnak 300 méteres kürtőkkel és szükületekkel tagolt uj ágát fedezték fel, melyet a Lukács - Kovács páros Szép-ág-nak nevezett el. X. 19-én és egy későbbi munkaturán a Nászut-zombolyban hasonló méretű uj szakaszt tártak fel, (a kb. 300 m a kuszató hosszúságot je-

6721

lenti, de mivel ez egy magas hasadék egymásfeletti kitáguló szintjében van, a tényleges hosszúság valószínűleg kisebb).

Solymári csoportunk februárban folytatta a korábban megkezdett felmérést az Ördöglyuk barlangban. A Kigyó ut 150 m-es szakasza után a Fehér-termi járatból kb. 250 m-es részt dolgoztak fel. A munkában 19 leszállás alkalmával átlag 5-5 fő vett részt. A csoport tavasszal az Alba Regia vendégeként a Csőszpuszta környéki barlangokat járta be. Továbbá Vértes-terepjárással újabb üregeket vettek számba. XI. hó elején Égerszögön a Patkós barlangot és a Vizetes munkahelyet vizsgálták meg, majd felmérték a Vértes Meszes-völgy 6 kis üregét. Az Ördöglyuk-barlangban különböző turista csoportok részére több turát szerveztek. VI. 26-án kimentettek egy 6 fő eltévedt látogató csoportot.

Horváth János - Máté József

Melléklet a FTSK 1975. évi működéséről készült jelentéshez.

Jelentés

a Hosszu-hegyi Háromlyuku barlang őslénytani kutatásáról

Az FTSK barlangkutató csoportja Máté József vezetésével több éve kutatja a Pilis-hegységben az un. hosszú-hegyi barlangot. A bontások során az addigi kis üreg 16 m mély aknává, s több oldalágga bővülő barlangra tágult. A bejárati aknarészt kitöltő törmelék bontása során többször kerültek elő csontmaradványok, amelyeket a kutatók minden alkalommal elvittek a Természettudományi Múzeum Föld- és Őslénytárába, dr. Jánossy Dénes paleontológushoz. A legutóbbi (1974. augusztusi) leletek között már a barna medve (*Ursus arctos*) csontjai nagy tömegben fordultak elő, emiatt 1974. szeptember 6-án dr. Jánossy Dénessel megvizsgáltuk a lelőhelyet, ahol több rétegben, nagy tömegű csont jelenlétét tudtuk megállapítani. Az akkori, kb. 17-18 m mélységben kutatóaknával feltárt kis oldalág sárga színű, agyagos kitöltésének felszínén, valamint a kutatóakna falában látszottak leletek, amelyek kora a földtörténeti jelenkor (holocén) kezdetére, kb. 8-10 000 évre tehető.

1975. augusztusában az FTSK tábora alkalmával tovább bontották az akna törmelékes kitöltését, s ezek során újabb, nagymennyiségű csontmaradvány került elő, amelyet a kutatók szintén eljuttattak a TTM Őslénytárába. Ezt követően az újabb kutatási állapotot 1975. szeptember 22-én a helyszínen megvizsgáltam, s megállapítottam, hogy a Pilisben az utóbbi 60 év leggazdagabb, s ezáltal legjelentősebb ősgerinces lelőhelye a barlang. Hasonló jelentőségű lelőhelyet Kormos Tivadar ismerttetett 1914-15-ben utoljára a Pilisből (Pilisszántói-kőfülke). A jelenlegi kutatási körülmények természetesen jóval több tudományos kérdésre adhatnak választ, így csak a pusztá mennyiségi összehasonlítást, de nem tudományos jelentőséget lehet megtenni.

A téli időszak közeledése miatt halaszthatatlanná vált egy leletmentés megszervezése, amelyre 1975. október 5-én került sor az FTSK barlangkutatóinak hathatós segítségével. Ennek során a bejárati akna alatt 15,70 m-re kezdődő zomboly-szint kitöltéséből lefelé haladva átlagosan félméterenként 3-3. gabonaszáknyi (kb. 100-200 kg) üledékmintát vettünk, amelyet előbb a felszínre szállítottunk, majd onnan a mintákat a M. Áll. Földtani Intézet Múzeumába szállítottuk további feldolgozásra.

A 15,70 m-es szinttől lefelé haladva a következő rétegek kerültek begyűjtésre:

1. 0,50 cm vastag. Erősen köves, barna agyagos kitöltés.
2. 0,35 cm vastag. Barnássárga agyaggal keveredett ökölnyi méretű kötőrmelék.
3. 0,15 cm vastag. Faszenes, fekete színű, vízszintes elhelyezkedésű 3 cm vastag csik, alatta málló mészkődarabokkal.
4. 0,50 cm vastag. Agyagos diónyi méretű mészkőből álló törmelék. Gerinces maradványokban rendkívül gazdag.
5. 0,50 cm vastag. Az előző réteg lefelé kövesebb lesz, kevesebb kitöltéssel. A nagyobb méretű csontok (pl. medve) nagyrésze innen került elő.
6. 0,80 cm vastag. A kutatás pillanatában a legalsó réteg. Szinte csak nagyméretű kötőrmelék, nagyméretű, sokszor összefüggő állati csontvázzakkal.

A begyűjtött minták egyrészének iszapolása és válogatása során máris kiderült, hogy rendkívül gyakori az un. füttyentő nyul (*Ochotona*) és a földi kutya (*Spalax*) csontmaradványa. A füttyentő nyul mai ismereteink szerint az ujkőkör óta nem él hazánkban, míg a földi kutya a Dunántulon a századfordulón élvétve még élt, ma pedig Békésben rendkívül ritkaság.

A barlang őslénytani anyagának eddigi feldolgozása is bizonyította, hogy az igen jelentős, országos szintű tudományos

6721

értéket képvisel. A barlang ősmaradványai választ adhatnak a mai gerinces állatvilág kialakulására, amely a jégkorszak óta eltelt mintegy tizezer éve bontakozott ki.

A hosszú-hegyi barlang őslénytani feldolgozását az FTSK Máté József vezette csoportjával a továbbiakban is szeretnénk folytatni.

Dr. Kordos László

A Ferencvárosi Természetbarát Sport Kör "Delfin"
Könnyűbuvár Szakosztály 1975. évi jelentése

A szakosztály 1965-ben alakult. Tagjainak egy része 1968. óta fejt ki vizalatti tevékenységet barlangban.

A szakosztályból kezdetben szórványosan, az utóbbi években egyre többen lettek tagjai a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatnak. Megfelelő gyakorlat, technikai felkészültség és társulati taglétszám után kértük és kaptuk meg a lehetőséget az önálló csoport létrehozására.

Jelenlegi csoportlétszámunk: 12 fő.

Könnyűbuvár Szakosztályunk barlangkutató csoportja az 1975 évben:

az esztramosi Rákóczi-barlangban és a budai Molnár János-barlangban folytatott feltáró tevékenységet.

Társcsoportokkal közösen résztvettünk a tapolcai Tavasbarlangban végrehajtott merülésen is.

Rákóczi-barlang

A már ismert bányajáraton haladva, a meddőhányó és 1. számú tavat elhagyva, az "Aranykalitka" után található a 2. számú tó.

Ebből a tóból kiindulva először 1968-ban egy szifon átúszással találtunk levegős folyosót.

Megközelítően ugyanarról a kiindulási pontról kezdve a merülést, egy másik szifon átúszásával, ismét levegős folyosót találtunk, amelynek oldalai borsókövel és cseppkövekkel vannak borítva. Ez a járat megközelítően merőleges a tóra.

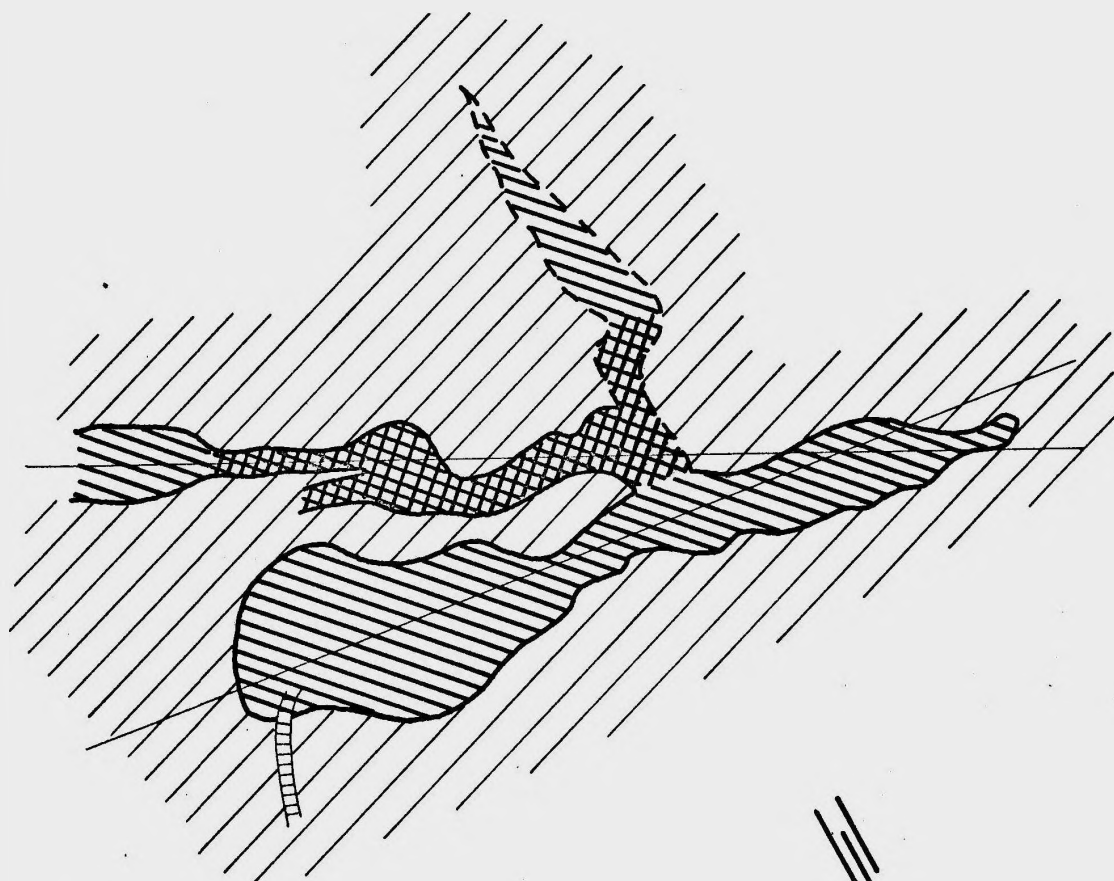
A földalatti bányaterület ugynevezett "surrantós" részében végrehajtott merülésnél megállapítottuk, hogy a vízterületből be, illetve kifolyás nincs.

Rákóczi-barlangi kutatásainkat 4 napos tábor keretében 12 fő részvételével végeztük, 6,5 óra össz-merülési idővel.

A tapasztalatok és információk alapján elsőként usztuk be a barlangrendszer mindkét szakaszát.

Rákóczi-barlang

2.sz. tó és szifonjai (Vázlat)

Aranykalitka

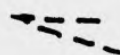
0

vialatti járat

szabad vízfelszín

1975-ös eredmény

Molnár János-barlang

A Molnár János-barlang, amely valójában víznyerőhelye a Fővárosi Fürdőigazgatóságnak, már három éve rendszeres kutatóterületünk.

Új feltárásként azt a 35 méteres levegős folyosót említhetjük, amit két szifonátuszással ismertünk meg és térképeztünk fel.

Itteni munkánk kiterjedt a rendszeres vizmintavételekre - vízhőmérsékletmérésre, CO₂ tartalom mérésre és levegőtisztaság mérésre.

Külső szakértők bevonásával kísérletképpen kormeghatározásra mintát vettünk.

A biztonságosabb merülés érdekében a szifonbejáratok alján felgyülemlött üledéket csökkentettük, ezáltal kedvezőbbé tettük a be- és kiuszási lehetőséget.

Az 1975-ben létrejött Vizalatti Barlangkutató Szakosztálynak csoportunk is alapító tagja volt, amelyet az "Amphora" és "Nautilus" csoportokkal közösen javasoltunk.

Máróthy László

Jelentés a Hajnóczy József Barlangkutató Csoport
1975. évi munkájáról

A XIII. Odorvári Kutató Táborunkat 1975. július hó 8-22-ig rendeztük.

Előzőleg 1974-ben éppen a tábor utolsó napján sikerült bejutnunk a Hajnóczy-barlang Galéria részének Ny-i folytatásába s csak a 75-ös táborban tudtuk tüzetesebben megvizsgálni az új részeket.

A Galéria és az új feltárás közti kapcsolatot a "Satu" biztosítja, amit sikerült annyira kitágítanunk, hogy át lehetett rajta kuszni - ruhában - is. Ezután következett a Labirintus, ami a Galéria alsó szintbeli folytatása. Itt egymásra omlott sziklák és kisebb korrodált járatokon keresztül vezetett az út a Labirintus végére, ahol kalcitkristályokkal bőven borított fal fogad. A kristályok lapjait lyukacsosra oldotta a barlangot később átöblítő víz. A következő szakasz a Grand Canyon, K-i lejtőjét (K felől jövünk) több tonnás tisztára mosott sziklák, Ny-i emelkedőjét pedig mészkő és palatörmelék borítja. Sajnos ahonnan a törmelék bekerült, oda nem tudunk felmászni a visszahajló falak miatt. A Grand Canyon Ny-i vége egy szakadékba torkollik s ide rögzítettük a kötélletrát. A szakadék mélysége 17 m. A szakadék, s folytatása egy É-i kitérést jelez az új rész addigi K-Ny-i irányultságában, majd a szakadék alján ismét Ny-ra fordul a járat s a Tsitsogóban folytatódik. E terem méretei igen jelentősek: hossza 50 m, szélessége 26 m. Alját vastagon borítja a vöröses-barna barlandi agyag. Nyugati végében a cseppkövekről csepegő víz az agyagban kialakult kis medencékben gyülik össze és igen lassan folydogálva a járat végét jelző szikla alatt tűnik el. A Tsitsogó ÉK-i részében egymásba nyíló kürtőrendszer van, amelynek oldalfalából 30-40 cm hosszú, 5-10 cm vastag és 5-25 cm széles szarukő darabok állnak ki. Maga a kürtőrendszer 38 m mély, s egyben a barlang bejárattól mért pillanatnyi legmélyebb pontját jelzi: -79 m. A barlangban a legnagyobb szintkülönbség 98,8 m, e kürtőrendszer alja és a 74-ben feltárt Óriás-terem között van.

A feltárással együtt folyamatosan készítettük a felmért részekről a térképet.

Németh Gyula csoporttársunk irányításával sikerült megteremteni a telefon kapcsolatot a tábor és a barlang között. Öt hívó és hívható állomást szereltek fel, s így bármely munkaterületről 10'-en belül hívhattuk a tábort. Ugyancsak az ő irányításával hőmérséklet, páratartalom és CO₂ tartalom vizsgálatot végeztek csoportunk tagjai. Mérhető erősségű légáramlást csak egy helyen tudtak mérni (0,49 m/s).

Szlankó István sajátkészítésű műszerével magasságméréseket is végeztünk, melynek eredményeként több szelvénykeresztmetszetet sikerült megszerkesztenünk. A barlangból felhoztunk 98 kg üledéket, melynek őslénytani elemzését Dr. Kordos László tagtársunk végzi.

A felszínen tovább folytattuk a barlangkataszter felvételét az 5382 körzetben. Okulva a tavalyi tapasztalatokból, most az egész tábort bevontuk - 32 fő - a felvételezésbe, s ekkora létszámmal sikerült bejárnunk egészen az Oszla-mendencéig a terület K-i oldalát.

Varga Csaba

A dorogi József Attila Művelődési Központ Kadić Ottokár
barlangkutató szakkörének 1975. évi jelentése

Az 1975. év folyamán a fő-feladatot a korábbi évekhez hasonlóan a Sátorkőpusztai- és Strázsa-barlangok további feltáró kutatása képezte. Ezzel elsősorban a két barlangnak mélységbeli összefüggését kívánjuk tisztázni.

A Strázsa-barlangban mintegy 12 m-rel sikerült lefelé előre jutni, a Sátorkő-pusztai-barlang alján pedig a nagy törmelékrétegen és álfenéken már átjutni bontással nem lehetett, az állandó omlások miatt, ezért bányászati módszerrel 1 m x 1 m méretű függőleges akna kihajtását kezdtük el és az év végére 9 m-re jutottunk le, és gyakorlatilag sikerült áttörni a törmelékhalmazt és az álfenéken kell áthaladni. Itt nehezítette a munkát a felette fakadó forrás vizétől átázott képlékeny agyagos törmelék, amit jóformán kézzel kellett kitermelni. Hasonlóképpen komoly munkát jelentett az aknaszelvényben talált nagy mészkőtömböknek a szűk helyen való széttörése és eltávolítása.

A harmadik kutatási területünkön, a Pilis-nyergi-viznyelőnél karbantartási és járat-takarítási munkát végeztünk.

Az év folyamán csoportunk tagjaival turákat tettünk: a Szoplaki Ördöglyuk, a Lábatlani Sárkánylyuk, a Klastrompusztai Leány- és Legénybarlangokba, a Tatai Kálvária-hegyi és a Dorogi- és Tokodi-bányabeli barlangokba.

Az 1975. év végeredményben komoly kutató-feltáró munkában telt, ami mindkét barlangunkban előrejutást eredményezett, a két barlang közti mélységbeli összeköttetést azonban még nem sikerült megtalálni.

A munkánkat az év elején akadályozta a barlangbejárati falazat erőszakos megbontása, a helyreállítás sok munkát adott. A barlangjaink megvédése az előző évekhez képest már kevesebb, de még így is jelentős feladatot adott.

Benedek Endre

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport
1975. évi jelentése

A Csoportunk az Ady Endre Művelődési Ház keretében, az MKBT Ém. Területi Osztály irányítása mellett dolgozik, végzi a feltáró, adatgyűjtő, mintavételező tevékenységet.

Csoportunk életében mindig nagy szerepet kap a tábor. Az elmúlt év folyamán 3 tábort szerveztünk, eredményeiről a következőkben számolunk be.

I. Tavaszi Borókás tábor (szlovák-magyar akció)

Április 9. és 13-a között négy napos tábort szerveztünk a szlovák barlangkutatókkal a Borókás töbrök térségében. Szlovák részről az akciót Gaál József vezetésével a Rimaszombati Barlangkutató Csoport szervezte.

Nagy-Hársas-zsomboly

A 25 m-es akna alja eltömődött, 2 órás feltárással sikerült a továbbjutás. A Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport által feltárt zsombolyt feltérképeztük. A térképezés mellett feltárást is végeztünk. Fölfelé menő törmelékdugó eltávolításával sikerült időszakosan aktív függőleges szakaszba jutni, ami méretében jóval nagyobb az eredetileg ismert lejárati szakasznál. A zsomboly 86,9 m mélynek bizonyult. A 15 éve beszerelt hágcsó az 50 m-es aknában még használható volt.

II. Nyári Kis-fennsiki tábor

Az Ém. Területi Osztály szervezésében június 20. és július 7-e között a csoport résztvett a tábor tevékenységében. Jelentésünkben a munkát csak felületesen vázoljuk.

Részletesen kitérünk a feltáró munkára:

1. Bronz-lyuk:

A Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport által feltárt barlangban végeztünk leszállást, ahol 50 cm-t haladtunk.

6721

2. Felső-forrási I.sz. barlang

Egyik termében 2 alkalommal feltárást. A kötörmelékét kitermeltük, így 12 m-t jutottunk előre, ahol a járat leszűkül.

3. Felső-forrási II.sz. barlang

8 alkalommal végeztünk feltáró munkát, nehéz körülmények között 3 m-t haladtunk előre.

4. Felső-forrási-zsomboly

A Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport feltárását bontottuk újra. Kitermeltük a 2 m-es agyageltömődést, a bejáratot kiácsoltuk. Vizszintes járat bővítését végeztük sziklában.

5. Kis-Kaszás III.sz. feltárás

Ezen a helyen pár évvel ezelőtt a Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport 3 m után szűk hasadékba jutott, a feltárást abbahagyta. A tábor ideje alatt négy alkalommal végeztünk feltárást a hasadék mellett, 4 m-ig jutottunk le.

6. Kis-Kaszás IV.sz. feltárás

Berogyott kis töbröt bontottunk meg, két alkalommal 2 m-t jutottunk le, az agyagos eltömődés tovább tart.

7. Lencsés-feltárás

A Lencsés-feltárást a Bányász Csoporttal közösen végeztük, 2 m után elértük a szálkőzetet.

8. Őztebri-feltárás

Az Őz-teber időszakos nyelőjében végeztünk feltáró munkát, 2 m után a kötömbök beomlása elleni biztosítása lett volna szükséges.

9. Vénusz-barlang

Az alsó részen vizes, agyagos szifon átuszásával 50 m-t haladtunk előre, ott ismét szifon zárja el a továbbjutást.

III. Őszi Kis-fennsiki tábor

Az Ém. Területi Osztály és az MHT Hidrogeológiai Szakosztály rendezésében november 4-9-ig vett részt csoportunk a 6721

tábor tevékenységében, a Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoportjával közösen. Tevékenységünk a meteorológiai állomás üzemeltetésére, feltáró és adatgyűjtő munkára terjedt ki.

Feltáró tevékenység

1. Felső-forrási II.sz. barlang

Tovább folytattuk a feltáró tevékenységet. A járatbővítés után az erős törmelékes zóna lehetetlenné tette a további feltáró munkát.

2. Felső-forrási-zsomboly

A tábor ideje alatt folytattuk a járatbővítést. Vízrel telített járatban a bejutás nehéz volt. A bővítést a víz felszínre emelése után kezdhettük el. Előrejutás 2 m-ig, 3 leszállással történt.

3. Őz-tebri 2.sz. barlang

A Vénusz-barlang melletti szomszédos töbörben, az Udvarkő felé menő erdei ut mellett kezdtük el a feltárást. A csoportunk által már előzőleg bontott beszakadást kiácsoltuk és folytattuk a behullott kő és agyag kitermelését.

4 m-es mélységben bejutottunk a szálkőzetben haladó járatba. A barlang 15 m hosszúságú, agyageltömődéssel a végén. A további feltárás igen nehéz körülmények között lehetséges csak.

Bányabükk területe

1. Utmenti-zsomboly

A zsomboly alján szűk függőleges járatban történt feltárás. Agyagkitermeléssel 0,5 m-t haladtunk lefelé.

2. Vadas-zsomboly

Végponton a szűk járat bővítésére leszállás történt, továbbjutás nagy mennyiségű sziklavéséssel lehetséges.

3. Mély-völgyi lyukak

A terület barlangjainak, kőfülkéinek, lyukainak azonosítása történt. Ezeket egy alapvonalra raktuk fel.

4. Száraz-zsomboly

Dr. Kordos Lászlóval történt egyeztetés után a barlangba kutatóárkot ástunk mintavételezés céljára. A kutatóárok megmintázását közösen végeztük és szállítottuk le.

Ilonakuti-feltárás

Ilonakuti barlang előterében az időszakos vízfolyás elnyelődési helyén nagyarányu feltáró munkát kezdtünk el. A továbbjutáshoz nagy kőmennyiséget kell kitermelni. A több tonnát nyomó kőtömbök szétverése és kitermelése nehéz feladat. A csoport csörlővel, pionirral felszerelve végzett feltáró munkát. Az egy hónapig tartó munka alatt 10-20 m távolságra közel 20-30 tonna követ termeltünk ki, az előrehaladás mindössze 3 m. A nagy felületen kitermelt kőtömbök között a járat tovább halad. Az oldalrészben kisebb üregek váltak szabaddá. A továbbjutáshoz a továbbiakban még nagyarányu feltárás szükséges.

Bolhási-viznyelő-barlang

A viznyelő-barlang előkészítését kellett elvégezni a barlangnapi leszállásra. Az előkészület legnagyobb munkája az állandó vízfolyás elzárása volt. A 10 - 15 évvel ezelőtt készített gát szétfagyott és eliszapolódott, a vizet átengedte. Az egész tárolót ki kellett pucolni, a régi gátat szétszerelni és új gátat csinálni. A munka két hétvégét vett igénybe. A gátat sikerült megépíteni, ami biztosította a zavartalan leszállást a Barlangnapon, s mely azóta is üzemel.

Teknős-zsomboly

Az Aqua-expedíció idején feltárt zsomboly bontását tovább végeztük. A két alkalommal végzett feltárásnál tágítottuk a járat alsó részét, és 0,5 m-t jutottunk előre. Az erős huzatu zsomboly feltárását feltétlenül érdemes folytatni.

Börökás töbrök kutatása

A terület kutatását 1974. tavaszán kezdtük el. A feltárás során 3 helyen jutottunk le a karsztjáratba.

Borókás I. időszakos víznyelő-barlang

Hossza 9 m, időközben a Marcel Loubens csoport folytatta tovább a feltárást 1974. és 75-ben, 28 m-ig jutottak le.

Borókás II. időszakos víznyelő barlang 100 m

Borókás III. időszakos víznyelő barlang 50 m

1975. nagy részét a terület kutatásával töltöttük el. A Borókás töbrök területe geológiailag, hidrogeológiailag és a barlangkutatás vonatkozásában érdekes területek közé tartozik, ezt támasztja alá a számtalan helyen végzett feltárás is. A Borókás töbrök kutatását és ezek eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze:

1. Borókás II. zomboly

A 100 m mélységig feltárt időszakos víznyelő beszűkül, a végponton próbálkoztunk a továbbjutással. Végig bővíteni és vésni kellett. Nehéz körülmények között jutottunk 10 m-rel mélyebbre, ahol további szűkület akadályozta a feltárást.

2. Borókás III. zomboly

Az 50 m-ig ismert szűk járatrendszerben továbbra is szűkületet kellett vésni. Itt is 10 m-es továbbjutást tudtunk elérni.

3. Borókás IV. zomboly

A II. zomboly mellett berogyott töbrő aljában kezdtük meg a feltárást. 3 m-es bontás után lejutottunk 30 m-t a zombolyba, a továbbjutást később találtuk meg. Szűk hasadékok vésésével kb. 150 - 160 m mélységig jutottunk le, ahol szifon zárja el a továbbjutást. A feltárt zombolyból több helyen halad kürtő felfelé. Legjelentősebb az alsó szakaszon van, ahonnan állandó vízfolyás érkezik a kürtőből, annak hozama 1-2 l-től 30-40 l-ig változott a leszállások alkalmával. A zomboly cseppkövekben szegény egyes részei aktivak. A szifon mélységét összeszerelt vaspálcával mértük. 4 m-ig az alját nem lehetett érzékelni. A kürtőbe 40 m-ig lehetett felmenni.

A bejáratot 5 m mélységig kiácsoltuk.

A feltárt zsomboly méreteiben igen szűk, mélységre a legjelentősebb. A jelenleg elért vízszint nem jelenti a terület karsztvízszintjét. A betorkoló kürtő feltételezhetően a III. zsombolyhoz ér fel. A többi zsomboly párhuzamosan halad a IV. mellett. A zsomboly jelenlegi hosszúsága az oldaljáratokkal és kürtőkkel együtt közel 1 km.

4. A III. zsomboly melletti feltárás

A III. zsombolytól ÉK-re 40 m-re a diabáz határán kezdtük el a feltárást. 4 m-ig jutottunk le nagy átmérőjű aknába. A feltárást abbahagytuk.

5. A IV. zsomboly melletti feltárás

A IV. zsombolyban 10 m mélységben erős szűkület található. Feltárás a szűkület megkerülését eredményezte volna. Mélysége 10 m körüli, agyagos eltömődéssel. A feltárást 6 m mélységig kiácsoltuk.

6. Feltárás

A Borókás töbrök legkeletibb részén mély tölcser alakú töbrő aljában kezdtük meg a feltárást. Kemény agyagos diabáz törmelékben 2 m-t haladtunk lefelé.

7. Borókás-kőfülke

A Borókás-töbrök ÉNy-i töbrősrának Ny-i oldalában elkezdtük a mélyedés bontását. A reménybeli feltáráshely tektonikai törések kereszteződésében - kőbányának minősült. Sok munka és több tonnányi agyag és kő kitermelésével kőfülkét kaptunk. Az oldásos járat az alján elszűkül és kemény agyaggal eltömődik. A feltáró helyen a munkát abbahagytuk.

8. Sziklafal alatti feltárás

A Borókás töbrök ÉNy-i töbrősrában a második töbrőt ÉNy-i oldalról sziklafal zárja el. Az aljában kezdtük el a feltárást. Akemény agyag kitermelésével 8 m-ig jutottunk le, közben kulturrétegeket harántoltunk. A kikerülő cserépmarad-

6721

ványokat összeszedtük. A 70-80 fokos járatot két oldalt sziklafal, két oldalt agyag határolja. Az ácsolás nélküli agyaggal jó megtartásu, őslénytani vizsgálatra javasolt.

9. Nagy töbör feltárása

A Borókás töbrök középső nagy töbrében 2 alkalommal végeztünk feltárást. A feltárással 3 m-ig jutottunk le.

10. Feltárás

A Borókás töbrök Lillafüred felé eső részén egyik nagy töbör aljában, mészegető boksa helyén egy alkalommal végeztünk feltárást. Ez eredménytelen volt.

11. Feketesár I. feltárás (Kétlyuku)

A Vesszős-völgy folytatásában, a vesszősi háztól 400 m-re, Ny-ra található. Decemberben fogtunk hozzá a feltáráshoz. A töbör oldalában elkezdett feltárásnál nagy mennyiségű agyagot termeltünk ki. 5 m után bejutottunk a kettős aknába. Alján nehéz körülmények között folytattuk a feltárást, jelenleg 10 m mély, az alja agyaggal eltömődött.

12. Feketesár II. feltárás (Rókás)

Vesszős-völgy folytatásában, a vesszősi háztól 400 m-re, Ny-ra található. Szenthéék által megkezdett töbör feltárását 1,5 m mélységig folytattuk. Nevét a beleesett és megdöglött rókáról kapta. 5 m után elértük a szabad járatot. A barlangba 15 m-ig lehetett bejutni, de vége leszükül. Érdekessége, hogy a porfirit határán képződött.

Csoportunk adatgyűjtő tevékenysége

Csoportunk aktívan összedolgozik a tudományos munkabizottságokkal, ami lényegesen elősegíti a tudományos barlangkutatókat.

Kőzet mintavételezés

A barlangokból, bejárati szakaszokból mintákat vettünk kőzetkémiai és mikroszkópi vizsgálatra. Az anyagot Majoros 6721

Lászlóné és Elek Izabella dolgozta fel. A vizsgálati eredményekről december 16-án előadás hangzott el, "A mikrotektonika szerepe a karsztos oldódásban" címmel.

Vizmintavételezés

A víz mintavételezését kettős céllal végeztük. Források, felszíni vízfolyások, nyelők, barlangok vizéből vízkémiai és vízbiológiai vizsgálatok készülnek.

A vízbiológiai vizsgálatokat Boldog Ilona végezte, a vizsgálati eredményekről előadás hangzott el november 11-én, "Vízbiológiai vizsgálatok" címmel.

A párhuzamos vízkémiai vizsgálatokat Majoros Lászlóné végezte, a feldolgozás eredményeiről 1976-ban lesz előadás.

Barlangi térképezés

Barlangi térképezést az 1975-ös év első felében végeztünk, kisebb barlangok térképezésével foglalkoztunk, ezenkívül az alapvonal felmérésével a barlangokban. Az 1974. évi felmérések kiegészítésével megszerkesztettük és elkészítettük az alábbi térképeket:

Cs~~o~~baréti-katlan

Cs~~o~~baréti-zsomboly

Utmenti-zsomboly

Büdöspest-zsomboly

Dokumentációs tevékenység

Kutatási területünkön a már ismert és az új barlangok bejárásával, helyének térképi ábrázolásával, leírásával növeltük ismereteinket és dokumentáltuk a bejárás eredményeit.

Mészáros Károly

Az MKBT BTO keretében működő KVSE Természetjáró
Szakosztály Bükk Barlangkutató Csoport
1975. évi jelentése

Ez évben is tovább folytattuk a Katowice-zsomboly munkálatait. A 25 m mélyen nyíló oldalaknában sikerült kb. 3 m bontás után továbbjutni. Egy rendkívül szűk hasadék kitisztításával lehetőség nyílt a kb. 20 x 40 m-es alapterületű Nagy-terem bejárására. Az érdekes és szép cseppkőképződményekkel diszitett terem egyuttal a barlang végét is jelenti. Így sajnós a feltáró munkánk ebben a zsombolyban befejeződött.

A Déli-Bükkben terepbejárásaink során Lófő-tisztáson egy érdekes beszakadást találtunk. Alig 3 órás bontás után sikerült egy több egymásba nyíló aknából álló 25 m mély barlangba jutni. A barlang falait cseppkölefolyások, borsókő képződmények borítják. A barlangnak a Lófő-barlang nevet ajánljuk.

Szabó Károly

A MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport
1975. évi jelentése

(1974. dec.1. - 1975. dec.1.)

Barlangi feltáró munkák:

A bányai viznyelők bontását ez év tavaszán kezdtük. Bejutni csak ősszel sikerült. Az egyik bontásunk eredményeként felszín alatt 30 m-el bővizű patak fakad, s ez a mostani x. mélységi (150 m) elkíséri a kutatót. A barlang több ízben feltárja a diabáz és a mészkő határát. Neve ennek megfelelően "Diabáz"-barlang.

A bontásokat főleg a MEAFC és a NME, TDIC kutatói végezték, az utolsó bontásnál a bejutás utáni ácsolást és a feltárást viszont a budapesti és a debreceni kutatók.

A Savós-völgyben az országút mellett egy rombarlang található. Először az országút alatt húzódó járatot tártuk fel, de az erdészeti kérésére betömedékeltük. (A völgytalpon megtaláltuk az egykori járat forrásszáját is!)

Tudományos barlangkutatói munkák:

A létrás-tetői-viznyelő-barlangban megkezdett csepegés-, és hőmérsékletméréseket ez évben is folytattuk. A VITUKI-val felvettük a kapcsolatot, s ennek értelmében az első háromnegyed év mérési adatait átadtuk.

A bibliográfiai szakcsoport keretében egyrészt a Miskolcon fellelhető speleológiai anyagot próbáltuk összegyűjteni, másrészt a miskolci lapokat néztük át 1950-ig. A munka keretében a csoportunk könyv és irattárát, az NME diplomaterveit és tudományos diákköri munkáit, részben a Herman Ottó Múzeum és a MTE SZ MHT Borsodi Szervezete Hidrogeológiai Szakosztály anyagát dolgoztuk fel.

Az országos barlangkataszterezési munkába bekapcsolódtunk. A bükki turistatérképre több mint 150 barlangot jelöltünk be.

Barlangi mentés:

Nyáron Szenthe I. a Borókás-töbrök Róka nevű b-g-jában bontás közben beszorult. A rossz levegő miatt több órás erőfeszítése ellenére sem tudott kijönni. A jelenlévők (Balás A., Balás L., Emánuel T.Gy., Szenthe I.-né és egy Gábor nevű pesti kutató) a konkrét segítségnyújtás mellett a mentőket is értesítették. Több oxigénpalack levitelével és működtetésével sikerült a levegőt elviselhetővé tenni. A mentők értesítették a csoportunk Barlangi Mentőszolgálatát, s ennek megfelelően a riasztott mentőszolgálat (Dr. Kelen G., Lénárt L., Gyurkó P., Erdei P., Csontos J., Gyöngyi L.) azonnal kivonult. A levitt koffein és oxigén hatására Szenthe I. saját lábán távozott a barlangból. Ezek után már csak a palackok kiszállítása maradt ránk.

Augusztusban az NME TDK csoportja leszállást hajtott végre a Király-zsombolyban. Az utolsó embernél az utolsó kötélen kiakadt, s ennek következtében nem tudtak visszajönni. A külszíni ügyelet nem volt megfelelő (nem volt terepismertük, s nem tudták elképzelni, hogy baj is lehet). Emiatt több mint 10 órával később történt a riasztás, mint ahogy fel kellett volna jönnie a csoportnak. Ismételten csoportunkat mozgósította a mentőállomás, s ennek megfelelően Kiss A., Erdei P., Lénárt L., Vincze F., Balás A., Balás L., Téglás J., Regéczy Á. és Hajdu M. és egy soproni erdész jelent meg a barlangnál. Szerencsére gyorsan kiderült, hogy nincs komoly baj, s kb. 2 óra alatt sikerült a bennrekedt kutatókat mind a felszínre segíteni.

Mindkét mentésnél a telefonos összekötő Majoros Zs. volt, valamint a mentők és a lillafüredi katonai helyőrség is segített.

Majoros Zsuzsanna
Lénárt László

NME, Miskolc TDK Karszthidrológiai Szakcsoport
1975. évi jelentése

A jelentés a fenti csoport munkáját 1975. jan. 1.től 1975. dec. 31-ig tárgyalja.

A Szakcsoport ebben az időszakban a következő helyeken végezte tevékenységét:

1. István-barlang

A csoport tudományos diákköri dolgozatot készített egy új barlangtérképezési eljárásról, melyet először itt próbáltak ki. A barlang kiépített betonjárdái és nagyteljesítményű reflektorai segítségével kényelmesen végezhattük a térképfelvételt.

2. Király-barlang

A barlangban fizedfokos hőmérőket helyeztünk el, és több tucat leszállásunk alkalmával állandóan regisztráltuk a hőmérsékletet.

200-300 munkaórát fektettünk a barlang további járatainak feltárására; mindeddig sikertelenül. Az ún. "Kut"-ban bontottunk, több köbméter agyagot termeltünk ki, miközben folyamatosan készítettük a rétegtani szelvényt. A munkahelyen kb. 8-10 métert haladtunk előre. A "Kut" valaha felszálló, alulról jövő vizet vezetett a bg. jelenleg ismert termeibe. Ebből kiindulva szifon-jellegű járatnak tételezzük fel, amihez - a méreteiből következtethetően - hatalmas, az eddiginél magasabban fekvő bg. rendszer kapcsolódik.

3. Istvánlápai-barlang

Kéthetes nyári táborunk alkalmával sort kerítettünk egy háromnapos leszállásra, melynek célja új szakaszok felderítése, elsősorban a Ny-i ág "IV. Szifonjának" megkerülése, és a "40-es akna" alatti járatok megismerése volt. A leszállás alkalmával a régi, elrozsdásodott hágcsókat kicseréltük és kb. 80 m új hágcsót építettünk be. Az állandó telefonügye-
6721

let megszervezése érdekében a kábel megrongálódott részeit kicseréltük.

4. Egyetem (Sziklás)-teber

Nyári táborunk alatt szépen haladt a jelenleg inaktív, volt víznyelő feltárása. Az alatta rejlő bg.-rendszerbe, mely valószínűleg a Létrástetői- és az Istvánlápai-bg. között létesít összeköttetést, eddig nem tudtunk bejutni. Meggyőződésünk, hogy további 7-8 napos munkával eredményt érhetünk el. A bontás jelenlegi mélysége a felszíntől kb. 15 m. Az akna biztosítása szádpallókkal, vörösfenyő ácsolattal készült.

5. Fekete-barlang

Csoportunk egész éves munkáját ez a bg. koronázta meg. A Tekenősi-völgyben nyílik, a Tekenősi réttől É-K-re, kb. 500 méterre. A bg. bejárata egy szakaszos, rétegforrás táplálta patak elnyelődési helye. Hosszu, fáradságos munkával nov. 9-én jutottunk be az új bg.-ba, melynek jelenlegi mélysége kb. 140 m, hossza eléri az egy km-t. A bg. érdekessége, hogy - kémiai elemzése szerint - sötétszürke, kalciteres dolomitban keletkezett. A vízgyűjtő területe meglehetősen ismeretlen, mert a terület geológiája, a képződményhatárok felszíni kibuvásai nagyon nehezen követhetők a mindent vastagon borító kőzettörmelék és erdei talaj miatt. A bg.-ban a kül. képződmények (dolomit, porfirít, diabáz, agyagpala) a természetes feltáródás következtében pontosan nyomon követhetők. Az ebből nyerhető adatok egy hasonló mélységű mélyfurás adataival érnek fel.

A Szakcsoport folyó év őszén belépett az MKBT-be, és a Területi Szakosztályba. A felsorolt barlangokra megkértük a kutatási engedélyeket az MKBT-től.

Németh Alajos

Jelentés a Mecseki Karsztkutató Csoport

1975. évi munkájáról

A csoport munkaterülete a Ny-i és a K-i Mecsek, valamint a Villányi hegység. Utóbbihoz tartozik Beremend környéke is.

A Ny-i Mecsek területén kutatásunk súlypontja az Abaligeti-barlang és annak vízgyűjtő területe. Ennek megfelelően a barlang felmérés kiegészítő munkáiként még 1974. dec. 7-én 3 napos tábort indítottunk a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivataltól kapott támogatásként rendelkezésünkre bocsájtott szállás igénybevételével. Jóllehet a tábor eredeti célját nem érte el, mert a mérés kezdetén meghibásodott a barlang felmérő műszerünk, mégis hasznosan töltöttük az időt a tektonikus litoklázisok és a Törökpince-barlang vizsgálatával. E munkák regisztrálásakimaradt előző évi jelentésünkből.

A hidrogeológiai méréseket folytattuk a karsztvízszint észlelő furások szintváltozásainak és a karsztforrások hozamváltozásainak megismerésére. E munkákkal kapcsolódtunk a VITUKI-ban végzett trícium vizsgálatokhoz rendszeresen vett vizminták eredményeinek későbbi kiértékeléséhez. A nyelők működés hatásaival magyarázható trícium változás korrelációját csak az észleléseink eredményéből szerkesztett diagram alapján lehet majd szabatosan vizsgálni.

A tervezett üregkutató geofizikai kísérleti méréseket üzemi munkaként a Nyáras völgyben ún. "töltött test" módszer alkalmazásával kombinálva végeztük. Az így nyert adatokból Baranyi István tagtársunk értékelése szerint sikerült meghatározni a völgyet felszín alatt keresztező vízjáratot. Ez nagy valószínűséggel azonos a Szárastói-viznyelőtől az Abaligeti-barlangig vezető járattal. Így sikeres feltárása az Abaligeti-barlang feltételezésünk szerint járható - még ismeretlen - szakaszát nyithatná meg.

A sajtó és a TV híradásai alapján az érdeklődés központjába került az Achilles-nyelőnél a fenntartó szervünk által végzett munka. A viznyelőből remélt barlang-feltárást

biztosító lejtakna kihajtásának az előkészítése után nem volt szükség csoportunk munkájára, ugyanis a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal megrendelésére a Mecseki Ércbányászati Vállalat Igazgatósága vállalta és a III. sz. bányauzemmel kivitelezettette a vágathajtást.

A 60 folyóméteres lejtaknából alkalmas helyen 1975. október 30-án lyukadtak a BIH barlangkutató csoportja által 1974. augusztusában elért munkahelyre. Ez a +227,6 m Balti magasságban megtalált szintes vízfolyás, melyet megfestve hasonlóan a nyelő felfedezése utáni évben (1965. IX. lásd Karszt-és Barlang 1970. I.sz. p. 25-30) végzett tartálykocsis víznyomjelzés eredményéhez; a fluorescein az 1350 m légvonalbeli távolságra lévő Vizfó forrásban jelent meg. (Vass Béla szóbeli közlése.)

A K-i Mecsek területén ez évben a karbonátos képződmények előzetes irodai adatgyűjtő vizsgálatát végeztük. Az irodalmi adatok és a MÁFI földtani térképeinek feldolgozása folyamatban van. Ennek kezdeti eredményeként elkészült egy előzetes vízföldtani térkép, mely alapul szolgál a terepi kutatások megkezdéséhez.

A Villányi-hegységben a barlangok vizsgálatát már az év első hónapjától folytattuk. Így főleg Beremenden a BCM kőbánya barlangjait és a Zucker bányai Ördög-lyukat jártuk be.

Junius 12-én a DVI máriagyüdi kőfejtőjében robbantás során a +226 m-es szinten a bányászok egy barlangba lyukadtak. Másnap az üreg felderítését elvégeztük, majd VI. 14-én feltérképeztük és képződményeiről fotókat készítettünk.

Az üzemvezetőnek - kérésére - az OTvH felé történő bejelentéséhez rövid előzetes tájékoztatót adtunk, melyből a barlangot bemutató részt alább idézzük:

"A barlangüreg 24 m mélységig csaknem függőleges, majd meredek lejtővel É-i irányban folytatódik és véődül ujjabb, szakadék alatt érjük el a beomlott kövek alkotta álfeneket. A bejárati nyilástól mért ferde tá-

volság 40,25 m 61° dőlésszöggel. A kürtő átmérője 4-6 m, melyből az üreg becsült köbtartalma 1000-1400 m³ lehet az álfenékig. A mért litoklázisok és egyéb jelek alapján feltehető, hogy a zsomboly a mélység felé folytatódik. Ez a barlang a hegység eddig feltárt legnagyobb méretű cseppköves kürtője."

Az első leszállás (Rónaki) Valki Nándor bejelentése nyomán a Déldunántuli Vizügyi Igazgatóság engedélyével és Saághy István szintfelügyelő segítségével történt.

A felmérésnél Timár Lajos biztosításával Rónaki L. - Rebró K. és Budai J. ereszkedtek le.

Miután az OTVH képviselői is megtekintették az új barlangot - engedélyükkel - a szintet letermelték, így a felső rész megsemmisült. A beremendi kőbányában a +100 m-es szinten feltárt két barlang üregben a 24 C^o-os termálviz szintje alatt jól látható folytatás felderítésére Plózer István ajánlatára buvár expedíció megszervezését tervezzük. Együttal a +115 m-es szintről nyíló zsomboly alján lévő vízzel elárasztott üregek vizsgálatát is célszerűnek tartjuk.

Egyéb tevékenységünket is megemlítve, kidolgoztunk egy javaslatot a "bibliográfia lyukkártyás adattárolására", melyet márc. 19-én Társulat Dokumentációs Szakosztályának Bibliográfiai Szakbizottságához felterjesztettünk.

Ebben ajánlasként

"javaslatot teszünk az MKBT központi bibliográfiai adatgyűjteményének elkészítésére, mely az esetleg későbbiekben felállítandó Magyar Barlangtani Intézet megalakulásáig a Bibliográfiai Szakbizottság kezelésében állna a kutatók rendelkezésére."

A teljes anyag mellett kivonatos ismertetőt is eljuttattunk márc. 22-én a Társulathoz publikációs céllal.

Rónaki László

Jelentés a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport

1975. évi tevékenységéről

A Csoport kutatási területe 1975. évben az OTvH engedélye alapján megegyezett az 1974. évi területtel: Jósvaló környékén a Kecső-völgy - Jósvaló-völgy - Szelcepusztai műút - és a Csehszlovák-magyar országhatár által határolt terület; Budapest környékén pedig a Ferenc-hegy területe.

A terepen végzett kutatási munkák 1975-ben:

Január 17-19-én az Amphora Könnyűbuvár Szakosztály tagjaival együttműködve (Kérdő Péter, Berczik Pál és Hetesi Zsuzsanna) közös expedíciót szerveztek a szlovákiai Milada-barlang - Feneketlen-Lednice és a Vass Imre-barlang közötti összefüggés tisztázására. A Feneketlen-Lednice-zsomboly 60 m mélységű szintjén felállított táborból buvármerüléseket végeztek a földalatti patak folyásirányu járatának felderítésére. A Kecső-forrás felé vezető vízfolyás a zsomboly fenekéről először egy szűk repedésbe folyik be és szifont alkot. A szifonon való átjutás után a kutatók kis termet találtak, melynek végén egy újabb szifon zárja el a továbbjutás útját. A belső szifon legyőzésére már nem volt lehetőség, mert a második világháború után a csehszlovák kutatók robbantással próbáltak továbbjutni ezen a szakaszon és a robbantási törmelék jelenleg lehetetlenné teszi a patak útjának követését. Fentiek miatt a kísérlet során a beomlott járatban a nagyobb mélységű előrehaladás nem járt eredménnyel. Ezen kívül január 18-án 14 órakor 10 liter fluoreszcinnel nyomjelzést hajtottak végre a Milanda-barlang végponti szifonjánál. A jelzett víz 12 óra alatt jelent meg a Feneketlen-Lednice-zsomboly vízfolyásában és 20-án reggel 8 óráig már a Kecső-patak magyarországi szakaszán is észlelni lehetett megjelenését.

Az ellenőrző kísérlet igazolta Jan Majkó korábbi kutatási eredményeit, amely szerint a Milada-barlang vize a Fene-
6721

ketlen-Lednice-zsomboly alján átfutó patakon keresztül jut el a Kecső-forráshoz. A festék nem jelent meg a Vass Imre-barlang forrásában (Kistohonya-forrás) de az 1959-ben és 1963-ban végzett nyomjelzési kísérlet eredményei szerint közepes vízhozam viszonyok időszakában a Milada-barlangban eltűnő víz kizárólag a Kecső-forrásnál jelenik meg és csak a legnagyobb vízhozam maximumok idején jelentkezik a jelzőanyag a Kistohonya-forrásban is (időszakos bifurkációs kapcsolat).

Április 4-6-án a Csoport tovább folytatta az 1972. év vége óta megkezdett feltáró munkáját a jósvafői Musztáng-barlangban. Ez alkalommal a munkában a Csoport 10 tagja vett részt. A munka során az augusztusi kutatótábor előkészítése érdekében tovább fejlesztették a barlang világítási hálózatát, karbantartási és fejlesztési munkákat végeztek a már korábban kiépített csillepályán és a kutatóaknában kiépítették az anyagszállító elektromos csörlő-rendszer acél állványzatát. Az első félév folyamán intenzív munka folyt a Ferenc-hegyi kutatási területen is.

A kutatótábor augusztus 12. és 24. közötti időszakban zajlott le. A munkában részt vett a Csoport 30 tagja. Táborvezető Kérdő Péter volt.

A tábor technikai felszereltsége jobb volt, mint 1974 évben. A felszín és a csillepálya barlangi végpontja között továbbra is benzinmotoros csörlő biztosította az anyagszállítást, de a 12 m mély aknában, - amely összeköti a Rahát-folyósót (I. szint) a Verem-teremmel (III. szint) - ebben az évben már tirisztoros szabályzású elektromos daruszerkezet működött. A berendezés segítségével rendkívül árnyaltan lehetett szabályozni a csille emelését, amely biztonsági szempontból igen előnyös volt. Áramszünet esetén a csillelét automatikus elektro-mechanikus fék rögzítette. Biztonsági és szervezési célokat szolgált a hangos diszpécser telefon. 1 db 5 kW-os agregátor szolgáltatta az energiát, 6721

1 db 2 kW-os tartalékagregátor állt készenlétben áramszünet esetére.

A munka során a barlang végpontjának megközelítése érdekében mintegy 50 m³ agyagos kitöltést szállítottunk felszínre 20 m-es mélységből. Ezáltal a Leslie-terem és a Verem-terem kapcsolatát sikerült kimutatni.

Megkezdődtek a barlang legalsó (IV. szint) járatainak feltárási munkálatai is. Naponta két 8 órás műszak dolgozott a barlangban, összesen 24 műszak volt a tábor folyamán.

A Papp Ferenc Csoport felkérésére dr. Kordos László geológus a tábor időszakában megvizsgálta a Musztáng-barlangi feltárást őslénytani mintavétel szempontjából is, majd szeptember folyamán a barlang három pontján 50-50 kg kitöltés-mintát vett őslénytani feldolgozásra.

A kutatótábor eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze:

A Musztáng-barlang feltárása az igen nagy technikai felkészültség és jól szervezett munka ellenére érdemben nem jutott előbbre, mert a mélységben való továbbhaladás biztonsága érdekében (Kincső-kürtön keresztül) a Leslie-terem felől becsuszó 50 m³ agyagot feltétlenül ki kellett termelni. Emiatt az 1975. évi tábor végén gyakorlatilag ugyanugy a Kincső-kürtő alatti térség feltárása állt előttünk, mint az 1974. évi tábor végén. A különbség csupán annyi volt, hogy az előző évhez képest áttekinthető, jól hozzáférhető és teljesen biztonságos járat folytatása előtt álltunk meg a feltárással. A tábor végén nyugtalanítónak tűnt, hogy a Kincső-kürtőben semmiféle légáramlatot nem lehetett észlelni, noha alig volt kétséges, hogy a jégkorszakban aktív víznyelő barlang vize - legalábbis részben - a Kincső-kürtőn át jutott a mélybe. A tábor végén kísérletet tettünk a kürtő alján továbbvezető járat tágitására, de a huzat hiánya miatt a munka közben felhalmozódó széndioxid következtében (biztonsági okokra való tekintettel) a munkát abba kellett hagyni. A nyári tábor eredményei közé tartozik dr. Kordos László

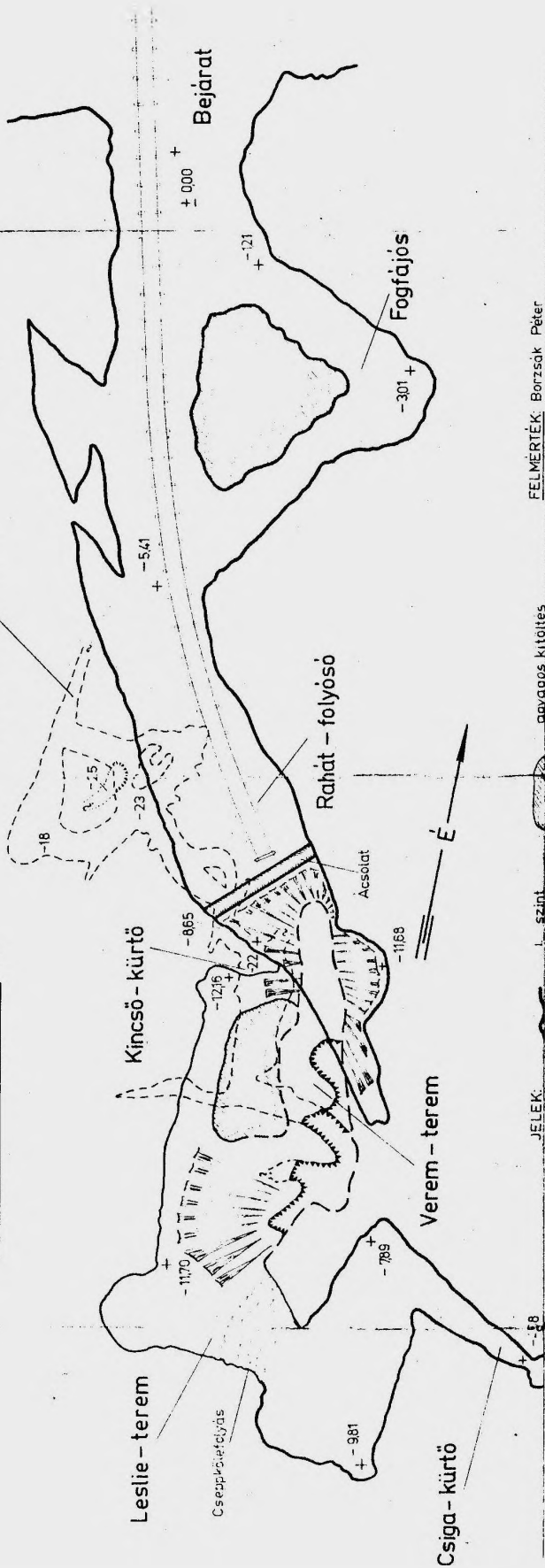
6721

A MUSZTÁNG-BARLANG VETÜLETI ALAPRAJZA

(vázlatos - felmérés)

Cseppköves - hasadék

FELMÉRTEK: Borzsák Péter

szint: avaras, kitöltés

JELEK:

-88

őslénytani célu kitöltés vizsgálata is. Vizsgálatai szerint a barlang jelenlegi legalsó szintjén található élénkvörös színű kalcittal fedett, agyagból minimális mennyiségű csontmaradvány került elő. (Néhány denevér foglalat.) Megállapítása szerint a szedimentáció kora Würm I. glaciálisnál idősebb, de alsó pleisztocén nem lehet.

A Leslie-termet kitöltő barna törmelékes agyag több csontmaradvánnyal jellemezhető. Az üledék kora felső pleisztocénra tehető (Würm). A Musztáng-barlang bejárati ive alól vett minta kora egyértelműen holocén, anyaga humuszos kőtörmelék, gazdagabb, de kevert faunát tartalmaz.

November 6-8 között került sor a Musztáng-barlang Kincső-kürtő utáni szakaszainak felmérésére, Gazdag László vezetésével, valamint a III. szinten próbatáró furására Hlavács László irányításával. A munkában a Csoport 10 tagja vett részt.

A munka eredményeképpen elkészült az alsó járatok vázlatos felmérése. Kisebb bontási munkával Gazdag László további mélység felé vezető aknát talált ezen a szinten és egy félméteres kitöltés kibontása során erőteljes barlangi légáramlás indult meg. Ezáltal bizonyossá vált, hogy a Kincső-kürtő kapcsolatban van a viznyelő-barlang nagyobb kiterjedésű járatrendszerével. A felmérések alapján a további kutatás irányáról az alábbi elképzelés alakult ki: Valószínűnek látszik, hogy a bejárati méretekhez igazodó (3 m átmérőjű) nagyobb viznyelő járat folytatása a Rahát-folyosó középső része alatt huzódik a mélység felé. Ez volt a viznyelő-barlang elsődleges járatrendszere. A fokozatos feltöltődéssel egyidejűleg alakult ki a Kincső-kürtő, mint a Csiga-kürtő rányelőjének mellékága, amely a főjárat feltöltésének végső időszakában a főjárat vizeit is ezen az utvonalon vezette a mélység felé. Ezzel magyarázható a Kincső-kürtő aránylag szűkebb keresztmetszete, ha eltekintünk attól a tényről, hogy a kürtő környezetében a barlangfalakat alkotó kőzet keményebb, mint a barlang más részeiben (kőzetváltás). A Kincső-kürtőből a Rahát-folyosó középső része alá

6721

huzódó IV. és V. szint járatai vagy csak mellékesen kioldott törések, vagy a folytatódó járat nyakig kitöltött és cseppkőréteggel fedett felső szakasza. Az a tény, hogy a Kincső-kürtő tengelyirányban lefelé (Rahát-folyosó irányban) tovább bontható, lefelé tágul és agyaggal van kitöltve, annyit jelent, hogy a második feltevés a valószínűbb. Ebben az esetben akár a IV. szint talpbontásával, akár a Kincső-kürtő tovább mélyítésével az eredeti fő és tágas nyelő járathoz lehet eljutni. A kitöltés teljessége, vagy részlegessége nagy mértékben befolyásolhatja az előrehaladás sebességét, a víznyelő barlang már szabad járatrendszerébe való bejutás távlatait. December utolsó napjaiban a Csoport tovább folytatta a Musztáng-barlang IV. szintjének kibontását (Huzatos-akna) és megkezdte a Kincső-kürtő aljának mélyítését és tágítását. A munkában Kérdő Péter vezetésével 10 fő vett részt.

Az őszi időszakban Kérdő Péter Mozsáry Péterrel és Gáborral részt vett a Beremendi-hévízes-barlangok vizalatti felderítésében az OTvH megbízásából. A beremendi kőbánya vezetősége felkérte az OTvH-t, hogy vizsgálja meg a kőfejtés közben megnyílt barlangok elhelyezkedését abból a szempontból, hogy lehetőség van-e a kőbánya további művelésére. Kutatóink két 27 C⁰-os vízzel borított barlangjáratot és egy karsztaknát jártak be. Az egyik hévízes barlangban 30 m mélységig tudtak merülni a víz szintje alá. Megfigyelték, hogy az egyik járat a Sátorkőpusztai-barlanghoz hasonlóan gömbfülkék sorozatából áll. Érdekes megállapításuk volt, hogy 20 m mélységig csak oldott barlangfalak veszik körül a járatot. Ez alatt a szint alatt ugrásszerűen megjelennek a falakon hévízes kiválások. A részletesebb ásványtani vizsgálatok elvégzéséig ezekről csak annyit lehetett megállapítani, hogy a túske alakú fehér kristályok közét szintén fehér, de amorf állományu anyag tölti ki és az egésze fényes fekete bevonat rakódott le. Valószínűleg kalcitosmésziszapos, mangánhidroxidos bevonatról van szó. A barlangok tovább kutatását folytatni kell, mert a legmélyebb ponton a buvárok csak azért nem haladtak tovább, mert a felkavarodott mészszipa minimumra csökkentette a látástávolságot.

Az őszi időszakban Hlavács László, Maucha László vezetésével megvizsgáltuk a Nagykovácsi határban lévő Kutyahegy egyik berogyását is karsztos járatok felderítése céljából. A korábban kezdeményezett bontási munkát felhagytuk, mert megállapítottuk, hogy a berogyás dolomitban alakult ki és valószínűleg mesterséges eredetű.

Tudományos kutatási munkák területén a csoportból dr. Cser Ferenc és Maucha László a jósfafői Nagytihonya- és Kis-tihonya-forrás kiürülési viszonyait tanulmányozták. Megállapították, hogy az apadási görbék 7-9 exponenciális szakaszból tevődnek össze. A legmeredekebb (legkisebb időállandójú) exponenciális szakaszok esetében a vízhozam 2-10 nap alatt csökken közel harmadrészére. A közepes vízállású árvizek apadási görbéi esetében a vízhozam 10-60 nap alatt csökken közel harmadrészére. Végül kisvíz idején az apadás során a vízhozam 60-150 nap alatt csökken közel harmadrészére. Számítógépes vizsgálattal megállapították, hogy az apadási görbék általában nem írhatók le exponenciális függvények egyszerű összegével, kivéve a téli időszakot, ahol a jelentkező apadási görbéket 2-3 exponenciális függvény összegével elő lehetett állítani. Ennek okát abban jelölték meg, hogy beszivárgásmentes kiürülés csak tartós fagyhatásra alakulhat ki. Vizsgálták a kiürülési görbék egyes exponenciális szakaszait is. A vízhozam logaritmus görbéje egyenesekkel ábrázolja ezeket, amelyek feltűnő módon viszonylag éles törésekkel mennek át egymásba. Ennek okát vagy a tározótér felületének, vagy a tározótér vízáteresztő képességének vertikális értelmű ugrásszerű megváltozásával lehet magyarázni.

Maucha László

A Spartacus TE Lóczy Lajos Barlangkutató Csoportjának
1975. évi jelentése

1975. évi munkánkat három terület közé csoportosíthatjuk:

1. Munkák a Macska-barlangban,
2. Gyakorlás, technikai tudásunk gyarapítása,
3. A Diósi-IV. sz. víznyelő kutatása.

1. A Macska-barlangi munkánkat jelenleg csökkentettük.

2. Ez évben legfontosabb feladatunknak technikai tudásunk elmélyítését, és gyarapítását tartottuk. Ezért nagyon sok barlangjáró turát szerveztünk a Pilis és Bükk-hegység barlangjaiban. "Barangolásaink" során mintegy harminc olyan, amely számunkra ismeretlen és több más általunk ismert barlangot kerestünk fel. Így eljutottunk a bükki Borókás-zsombolyokba, felkerestük a Pénzpataki-víznyelőt.

3. Ez évben is megtartottuk a rendes évi táborunkat, amelyet a bükki Diósi-IV. inaktív barlang kutatására szerveztünk. Idei táborunk 11 napos volt. Mintegy 25 óra össz időtartamban 3 m^3 sárga barlangi agyagot termeltünk ki. Ezzel a kürtő kb. 1 m-t mélyült.

Gyarmati Gábor

Jelentés a Tatabányai Barlangkutató Csoport
1975. évi tevékenységéről

Csoportunk az 1975. év első negyedében folytatta a "9. számú nyelő" bontását. A bejárati szakaszon új ácsolatot építettünk. Mintegy $11,5 \text{ m}^3$ törmeléket távolítottunk el, ezzel a barlang talppontját 3 m-rel sikerült süllyesztenünk.

Májustól decemberig tevékenységünk a Kis-Gerecsére összpontosult. A területet tektonikusan összetöredezett jura mészkő alkotja. A felszínen is jól megfigyelhető törésvonalak mentén s ezek metszéspontjaiban kialakult berogyások már az előző években felkeltették érdeklődésünket.

Május 1-4-i kutatótáborunk alkalmával sikerült feltárunk a 14 m mély "Tüzköves-barlangot". Elértük a "Nagy-nyelő" szabad járatát is, de oda az omlásveszély miatt nem tudunk behatolni. Ezután minden hétvégét a Kis-Gerecsén töltöttünk. Folytattuk a "Nagy-nyelő" és a közelében található "Kis-nyelő" bontását. Ácsolatépítés után a Nagy-nyelőben 60 m mélységig jutottunk le. Munkánkban nagy előrelépést jelentett az augusztus 1-10. között megrendezett nyári táborunk. Ekkor kapott megfelelő ácsolatot a Tüzköves-barlang és a Kis-nyelő felső szakasza. Ez utóbbinak lejárati szükületét is sikerült átbontanunk s lejutnunk 19 m mélyen lévő nagyterméig.

Októberi táborunk alatt értük el a Kis-nyelő 55 m mélyen lévő alját. A két nyelő közti összekötő folyosó feltárásával ez a rendszer vált a Gerecse-hegység legnagyobb zsombolyjellegű barlangjává.

Decemberben téli munkahelyünkre költöztünk s megtettük az előkészületeket a Vértes László-barlang szifonjának át-töréséhez.

Tovább erősödött kapcsolatunk a miskolci Herman Ottó csoporttal: 5 tagunk 3 napig részt vett a Felső-forrási kutatótáborban, viszonzásul a miskolci csoportot 5 fő képviselte októberi táborunkban.

Létszámunk jelentős gyarapodásával (jelenleg 18 aktív tagunk van) munkánk lényegesen hatékonyabbá vált s ennek köszönhető, hogy a csoport 1975-öt, mint eddigi legeredményesebb évét zárta.

Juhász Márton

A X. ker. Természetvédelmi Sportkör "Fényes Elek"
Barlangkutató Szakosztályának 1975. évi
jelentése

Szakosztályunk az 1975. évben 3 csoportban, összesen 76 fővel dolgozott. Az év folyamán 91 turát szerveztünk. Ebből 41 barlangi munkatúra, 27 oktató-gyakorló, 4 külföldi hegy-mászó (Tátra, Fogaras, Pirin, Durmitor), 4 emlék, ill. ünnepi (MKBT, Hegymászó, Vöröskői, Pilis-nyergi találkozók), 12 un. "nyílt tura", 3 gyalog-túra. Turáinkon résztvett 796 tag és 140 vendég.

Munkával - bontás, felmérés, műszerek ellenőrzése - töltöttünk összesen 5237 órát. Ezt az évet is - hasonlóan az előzőekhez - személyi sérülés nélkül zártuk.

Rendszeres terepi foglalkozásaink színhelye a Gerecse-hegység területe volt. Foglalkozásaink keretében főleg feltáró és feldolgozó jellegű kutatómunkával, terepbejárással, fiataljaink gyakorlati oktatásával foglalkoztunk. Néhány alkalommal - le nem zárt régebbi témáink rendezése végett - a Pilis-hegy körzetében is végeztünk feltáró, felmérő munkát.

Munkahelyenként részletezve

Tatabányai-Bányász-barlang:

A tavaszi tábor alatt a barlangot felmértük, ugyanezen idő alatt meteorológiai állomást rendeztünk be a végponton. Fotódokumentációja (fekete kép és színes dia) elkészült. Bejáratát - amely rendkívül omlásveszélyes volt - az év második felében kiácsoltuk, így a barlang legmélyebb pontján a feltárás megindulhatott. A munkálatokat az év első felében Lendvay Ákos és Dörnyai József, második felében Szécsényi László és Hermann Béla vezették.

Kőbányai barlang:

Hermann Béla és Orlich István vezetésével indult meg az eddig érintetlen, inaktív nyelő bontása. 9 méteres mélység elérése után egy bezuhant sziklatömb a tábor végéig megakasztotta a munkát.

Szeptember hó folyamán jelen sorok írója vette át a munkák vezetését, s a szikla eltávolítása után további 2 méterrel lejjebb jutott, és élénk huzatot észlelt.

Törekvés-barlang (Honvéd-barlang, Katona-barlang):

Almási Sándor vezetése mellett a bontás megkezdése után a barlangból löszerek kerültek elő. Ezért a munkákat egy időre le kellett állítani. Később a kitöltésből 1,10-1,20 m mélységből két téli álmat alvó mogyorós pelét ástak ki. A nagytömegű csont barlangba kerülése elsősorban a róka és borz tevékenységének tudható be. Érdekesebb a földi kutya (Spalax) jelenlétét bizonyító csontmaradvány, amely dr. Kordos László szerint a Dunántulon valószínűleg már teljesen kipusztult. (A leadott csontokat dr. Kordos László vizsgálta, fáradozását ezuton is megköszönöm.)

Szóllósi-Arany-lyuk:

A tavaszi tábor ideje alatt ebben a barlangban is több műszert működtettünk. Felmérését, részletes vizsgálatát elvégeztük. Fotódokumentációja elkészült.

Turul-üregesek:

9 barlang felmérését, fotódokumentációját készítettük el. Az év végén újabb két üreget fedezett fel Sólyom Frigyes, ezek vizsgálata, feldolgozása még hátra van.

Csontos-barlang: (Kálvária-hegyi-barlang, Óvóhely-barlang)

A barlang ajtaját (a tatai kutatók zárták le) több alkalommal feltörték. Az ajtó alatt alagutat ástak és így hordták ki a 30-40 000 éves csontokat a környékbeli gyerekek. A leletek mentését ezért haladéktalanul el kellett végezni. A csontmaradványokat Pestre szállítottuk, és a Földtani Intézetnek adtuk le. A barlang bejáratát eltorlaszoltuk.

Kálvária-hegyi - Szintes-barlang: (Kálvária-hegyi-barlang, Kálvária-hegyi Nagy-barlang)

Felmérését, fotódokumentációját elkészítettük.

De-Sotto viznyelő: (Javasoljuk a Klastrom-barlang nevet)

Felmérését különböző nehézségek miatt még nem tudtuk befejezni. Fotódokumentációját elkészítettük. Bontását - tekintve, hogy az egész barlang omladékban helyezkedik el, - igen nagy óvatossággal folytattuk, ám a kibontott járat 3 méter után teljesen elszűkült. Térképének elkészítése után balesetveszélyessége miatt a barlangot lezárjuk.

Lendvay Ákos

Vörös Meteor TE Vass Imre Barlangkutató Csoportjának
1975. évi jelentése

A csoport kutató területei a Budai-hegységben található Mátyás-hegyi-barlang, az Aggteleki-Karsztban fekvő Baradla-barlang és az Acskó-rét-Hangyás-viznyelő - Csörgő-forrás huzódó feltételezett barlangrendszer.

Az 1975. évben a Mátyás-hegyi-barlangban rendszeresen ellenőrző, illetve korrigáló méréseket végeztünk a barlang új és pontosabb térképének elkészítéséhez.

Az Alsó-hegyi Csörgő-forrás rendszerének felszíni bejárását és az 1976-ban megkezdeni tervezett feltáró munkálatok technikai előkészítéseit végeztük több napos hétvégi vállalkozások keretében.

A Baradla-barlangban végzett munkáinkhoz kettő alkalommal szerveztünk 1975-ben kutató tábort és rendszeresen hétvégi munkákat.

A Baradlában végzett kutatásainknak fő célja a barlang további részleteinek feltárása, szakmai megfigyelések végzése és adatok gyűjtése. Ennek érdekében minden járatra, illetve mellékjáratra kiterjedő bejárásokat végeztünk. A kutatás szempontjából figyelembe veendő helyeket munkatérképünkön bejelöltük és megkezdjük egyes eddig fel nem mért járatok feltérképezését.

Igy többek között elvégeztük a Morea-hegyétől a Münnich-utig vezető járatrészt tachiméteres felmérését, és a Mórea-hegyi átjáró s az ebből nyíló járatok feltérképezését, valamint még több kis oldalág felmérését.

Bejárásaink során a Retek-ágban feltártunk egy felső szintű járatszakaszt.

A tábor 1975. augusztus 1 - augusztus 20-ig tartott közel 30 résztvevővel, melyet a "Baradla kutatásának 150. évfordulójának" tiszteletére szerveztünk.

6721

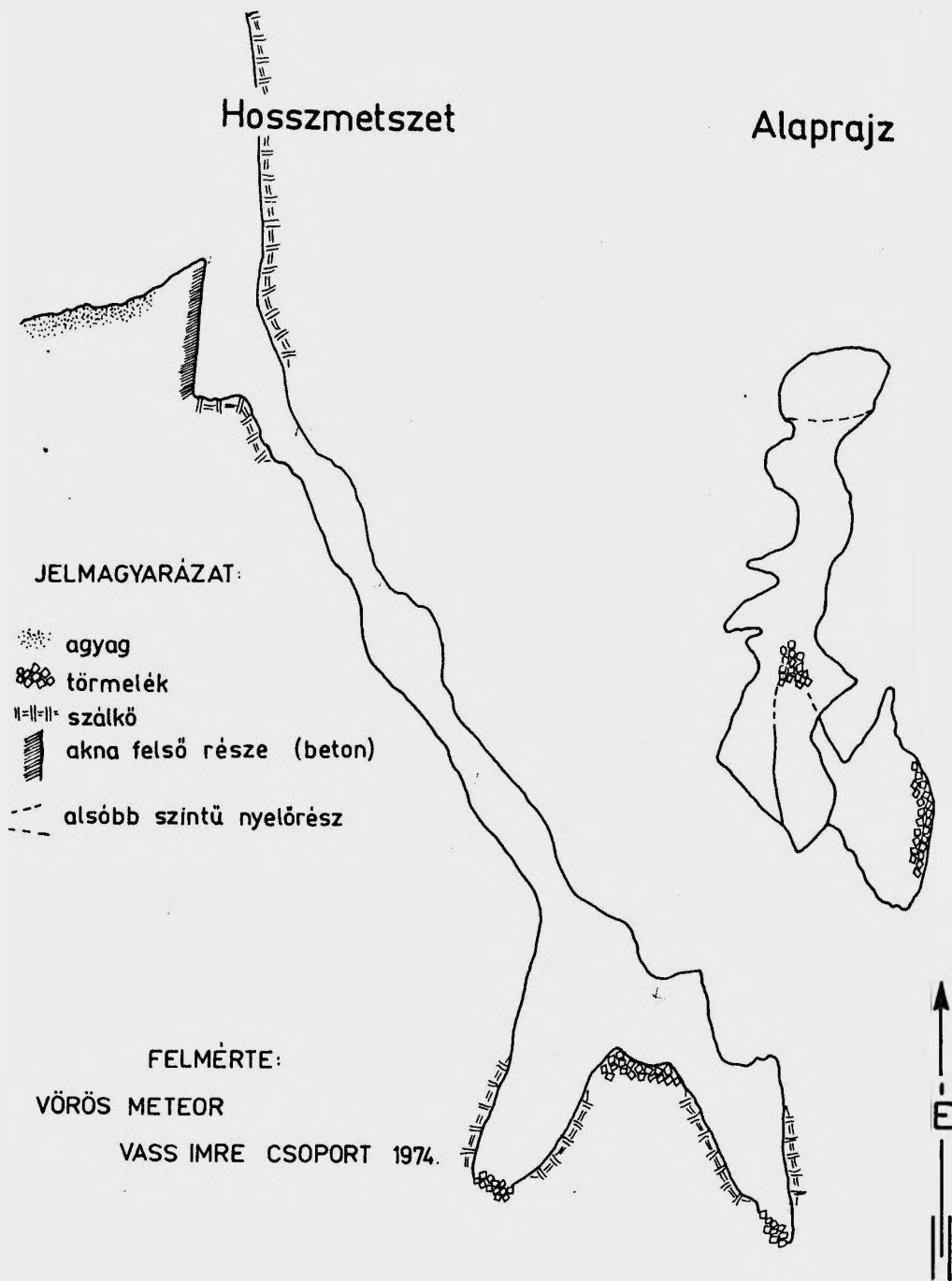
A szakosztályunk több mint másfél évtizede folyó tervszerű kutatásainak keretében csoportunk a tábor ideje alatt folytatta a Styx-ágnak korábban megkezdett felmérését és a Csernai-ágban a szakosztályvezetőnk - dr. Dénes György - által felfedezett szakaszok felmérésének előkészítését. E munkálatok közben a Baradla brigád tagjainak sikerült több kisebb új járatrészt is feltárnia.

Egyesületünk Nautilus könnyübuvár barlangkutató csoportjával együttműködve elkészítettük a Balaton Tapolcai-tavasbarlang léteres járatainak pontos felmérését, és térképét. A térképet a Veszprém-megyei Idegenforgalmi Hivatal, ill. a BÁNYATERV felkérésére készítettük el.

Az MKBT Észak-Magyarországi Területi Osztályának felkérésére résztvettünk az 1975. áprilisában, a VITUKI megbízásából a Bükk hegységben végzett karszt-hidrológiai nyomjelzési kísérletben. Forrás megfigyelését, méréseket és mintavételezést végzett e munkában résztvevő 12 csoporttagunk.

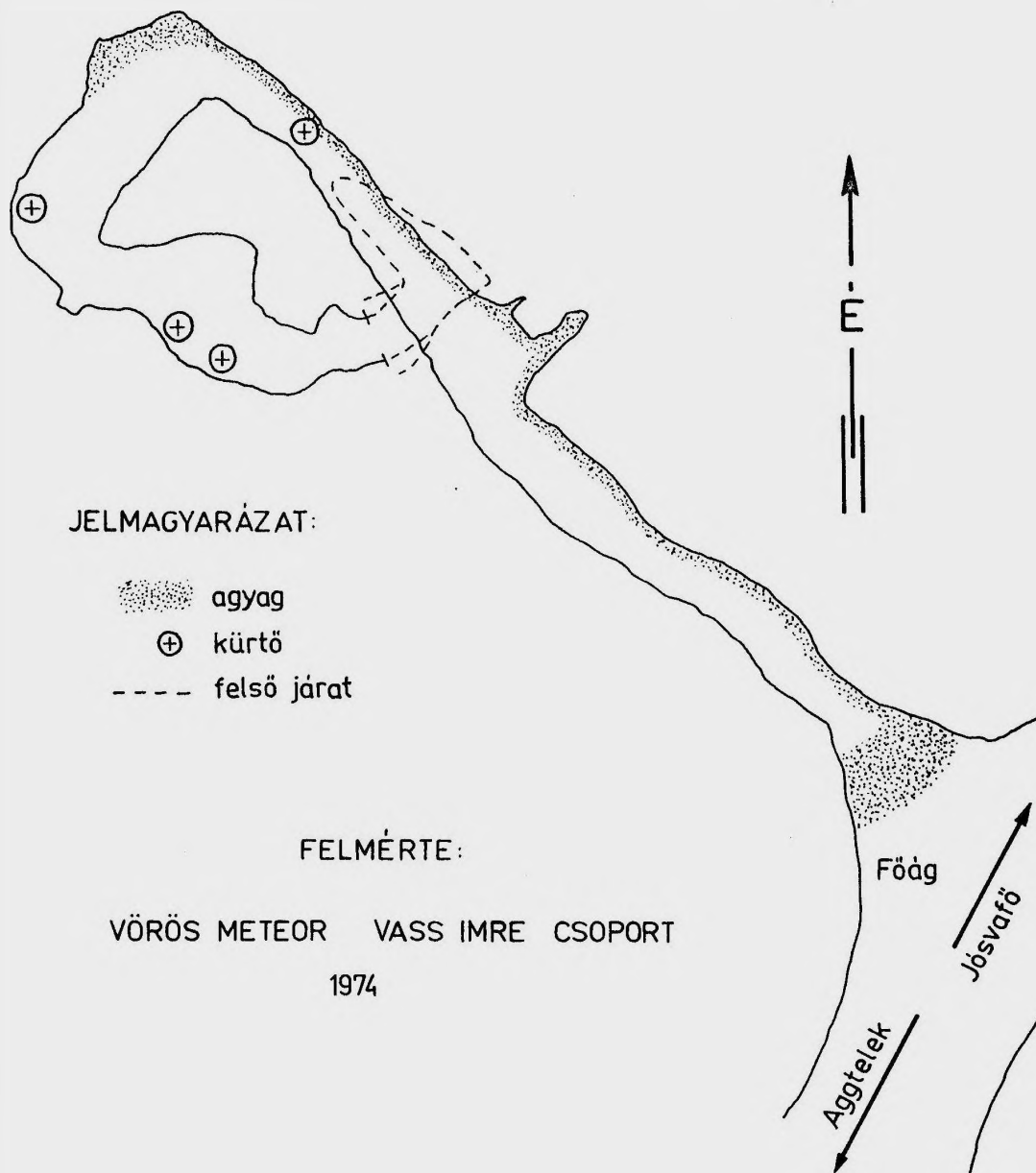
Vass Imre csoport

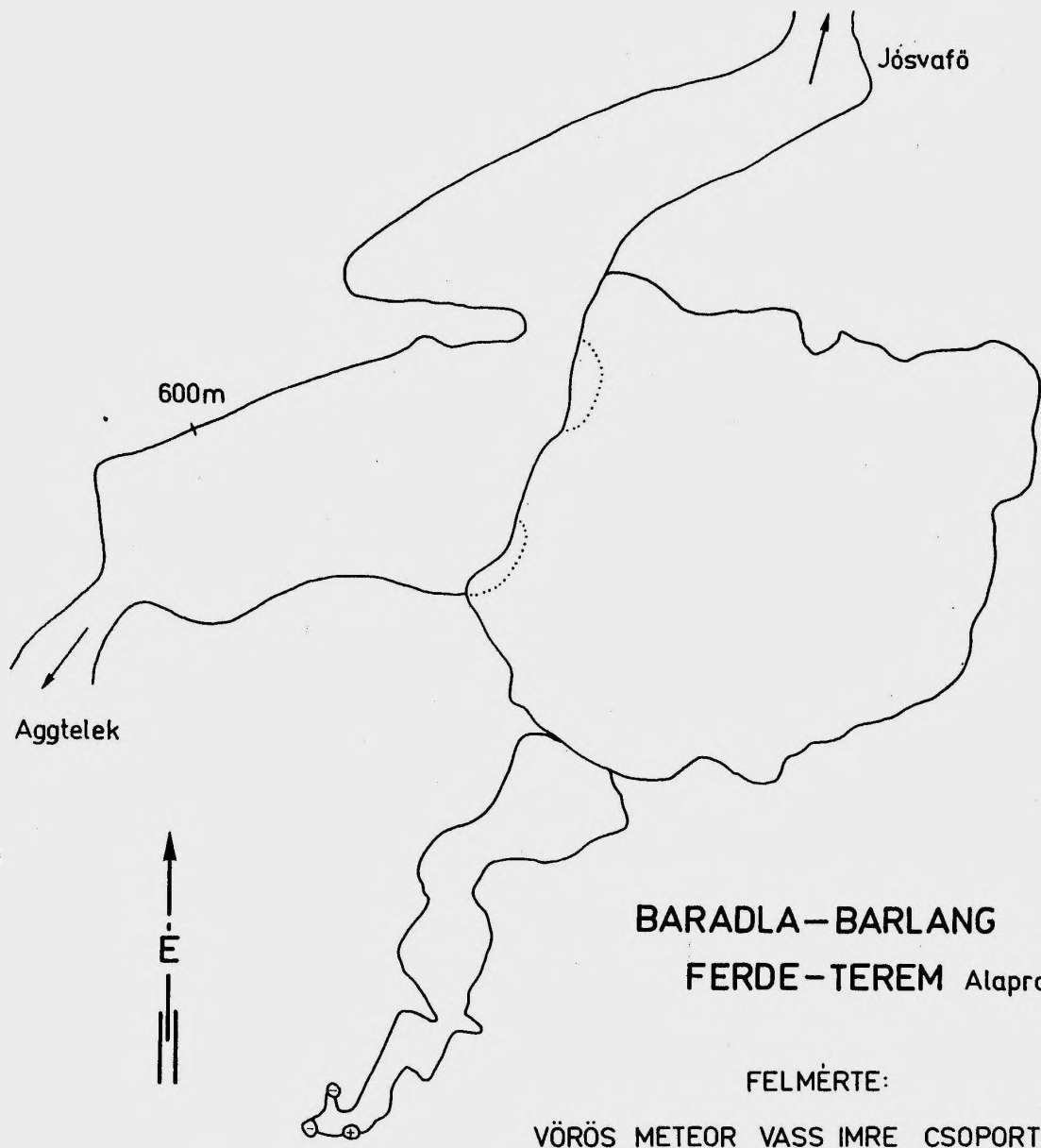
BARADLA BARLANG
DANCA – AKNA M 1:100

A BARADLA BARLANG OLDALÁGA 4840m. nál

Alaprajz M 1:100

600m

Jósvafő

Aggtelek

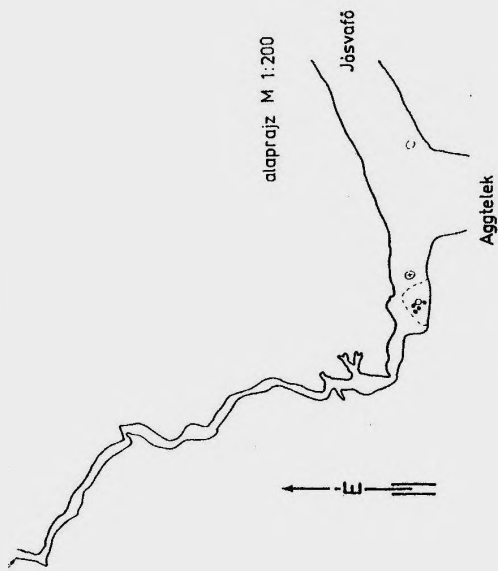

**BARADLA-BARLANG
FERDE-TEREM Alaprajz**

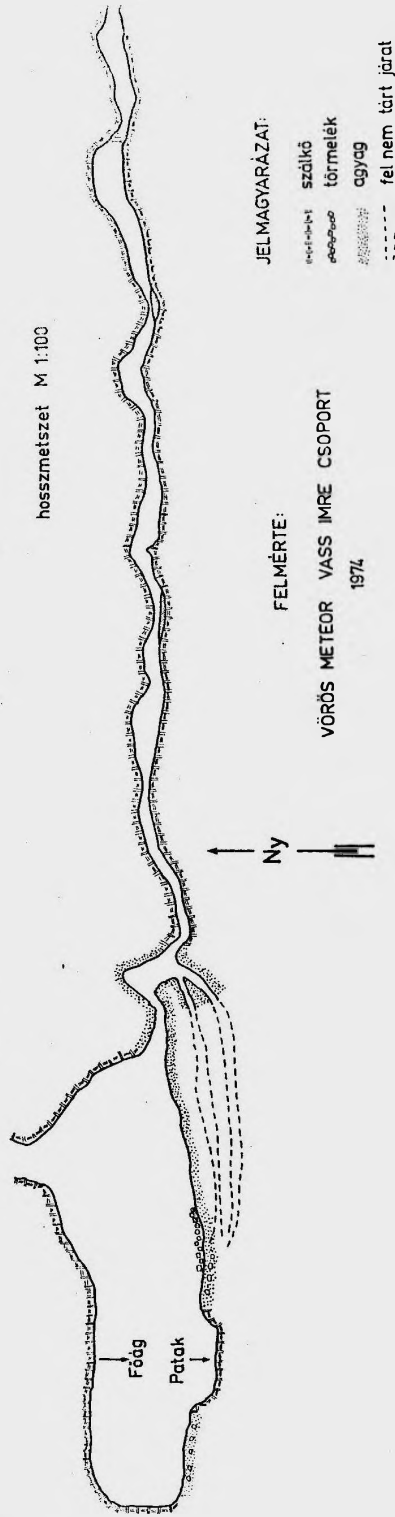
FELMÉRTE:
VÖRÖS METEOR VASS IMRE CSOPORT

0 10 m

BARADLA – BARLANG
 VASS IMRE – OLDALÁG

hosszmetszet M 1:100

JELMAGYARÁZAT:

- szálkő
- törmelék
- agyag
- fel nem tárt járat

FELMÉRTE:

VÖRÖS METEOR VASS IMRE CSOPORT
 1974

TANULMÁNYOK

Dr. Jánossy Dénes:

A Balla-völgyi Poros-lyuk ősmaradványai

1973. őszén a GANZ-MÁVAG Barlangkutató Csoport tagjai Répáshutától 2 km-nyire délre, a Balla-völgyben, egy kb 12 m mélységig hozzáférhető üregre bukkantak. Tekintettel arra, hogy a környező üregekhez képest viszonylag száraznak mutatkozott, felfedezői elnevezték "Poros-lyuk"-nak. Az agyagos köves betömődés kibontását megkezdve, erősen barna színezetű csontokat fedeztek fel, és ezt bejelentették a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Őslénytani Szakbizottságának. A Szloboda Ferenc vezetésével működő barlangkutató csoporttal együttműködve, igen jelentős őslénytani anyagot gyűjtöttünk a lelőhelyen. Először a medve, egy nagytermetű ősló, kőszáli kecske, bölény, őz, szarvas és vaddisznó csontjai kerültek napvilágra, majd az agyag iszapolásával kb. 20 aprógerinces-faj maradványai is. Ezek közt a jellegzetes jégkorszaki fajokon kívül (pl. szibériai pocok, füttyentő nyul, csikos egér, stb.), a kormeghatározás szempontjából legjelentősebbek egy - a mainál jóval nagyobb termetű - hörcsög leletei. Mindezek alapján megállapítható, hogy az állattársaság az utolsó jégközi (interglaciális) végének kevésbé ismert szakaszát képviseli. Összetételében, s így korban is, közel áll a subalyuki és Lambrecht Kálmán-barlangi faunákhoz.

(Az MKBT-ben 1975. február 17-én elhangzott előadás kivonata.)

Dr. Müller Pál:

Újabb adatok a Keszthelyi-hegység és a Hévízi-tó hidrogeológiájához

A VITKU Karsztvizkutató Osztálya megkezdte a Dunántuli
6721

Középhegység, ezen belül először a Keszthelyi-hegység vízmérlegének vizsgálatát. A karsztvizmegfigyelő kutak vizállásváltozásainak elemzésénél kimutattuk, hogy a csapadékszegény időszakban, mikor a beszivárgás elhanyagolható, a hegységből kiáramló víz (forráshozam) nagyobb, mint a karsztvizszint apadása révén felszabaduló tárolt vízmennyiség. A különbség közel egyenlő Héviz hozamával, ami azt a gondolatot adja, hogy ez a hozam részben, vagy egészen, más karsztos területekről táplálkozik. Mivel a táplálás - azonos vízvezetőképességet feltételezve - a hidraulikus eséssel arányos, feltehető, hogy a Sümeg-Nyirád környéki karsztvidék is szerepet játszik az utánpótlásban. Ugyanis a hidraulikus esés ebből az irányból a legnagyobb. Héviz hozamában az utóbbi időben mutatkozó csökkenés korrelációba hozható a Sümeg-Nyirád környéki karszt peremén mért - főleg bányászati eredetű - vízszint-süllyedéssel. Ez tehát nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy Héviz hozamának csökkenésében a bányavizemelések is szerepet játszik. A kérdést - Héviz fontossága miatt - feltétlenül tovább kell vizsgálni.

(Az MKBT-ben 1975. március 10-én elhangzott előadás kivonata.)

Kocsis Antal:

A Vértess-hegység üregei, barlangképző hatások

A hegység karsztos formációival a korábbi évtizedekben és a közelmúltban is több kutató foglalkozott. Paleontológiai vizsgálatokat, Kadic O., Kretzoi M., Bogsch L., florisztikai tanulmányokat Boros Á., Jakucs Pál, karsztmorfológiai kutatásokat Leél-Össy S., karszthidrológiai vizsgálatokat Kessler H., barlangfeltárásokat az Oroszlányi barlangkutató csoport, speleotopográfiai méréseket az FTSK barlangkutató csoport folytattott.

6721

A növekvő ismeretanyag felhasználásával ma már lehetséges a felszín alatti karsztos formák átfogó rendszerezése: az üregek elterjedése, típusváltozatai, mérete és bezáró kőzete, valamint a barlangi kitöltések alapján.

A Vértes-hegység ezideig ismert 32 ürege zömében (80 %) az ÉNy-DK-i irányú völgyekben található; kisebb hányaduk (13 %) különböző irányú völgyekben és csupán 2 üreg (7 %) képződött egyéb térszínen. Típus szerinti felosztásuknál a Bertalan-féle csoportosítás megfelelően alkalmazható: Tiposus barlang 13 (ebből hasadék-barlang 12), fülke 6, odu 7, lyuk 3, zsomboly 1, gödör 1, és sziklahasadék 1. Össz-hosszuság szerint: 10 m-ig 27, 10-20 m között 3, és mindössze 2 az olyan, amelynek mérete a 20 m-t meghaladja, de még az 50 m-t sem éri el. Az üregek túlnyomó többségében (27) felső-triász földolomitban - ezek közül 9 dolomit-breccsiában, - 5 pedig a hegység ÉNy-i felén huzódó keskeny dachsteini-mész-kő-sávban képződtek. Az előbbiből következik az is, hogy autochton kitöltéseinél dominálnak a kondenzációs-vizből kivált mészgömböcskék; kevesebb az, amelyben mészbekérgeződéseket, karfiol-cseppköveket, rövidke sztalaktitokat, sztalagmitokat és cseppkőoszlopokat találunk. Figyelemre méltó, hogy az allochton kitöltések közül 16 üregben van vékonyabb-vastagabb agyagos üledék.

Mint általában, a Vértes-hegység barlangjainál is, az üregesedés elsősorban a kőzethasadékokra vezethető vissza. Ez alól kivételt képez a Csákvár melletti Kő-lik-völgyi-fülke, amely konglomerátumban, a felsőpannon beltó partszegélye mentén képződött. A sekély üregek tágitásában a periglaciális fagy okozta dolomitaprózódás volt jelentős hatótényező. Az aprózódás lényegében - a megváltozott éghajlat ellenére - ma is jelentős. A már említett Kő-lik-völgy másik két barlangjánál a mellette lévő Balogh-völgy oduit bezáró kőzetek tömegében mutakozó erélyes szerkezetlazulást (és átalakulást) követő szelektív-korrózióknak is szerepe van az üregek kialakításában.

Bizonyítottan a hegység legrégebbi ürege a Csákvári (Báracháza)-barlang. Képződését a pliocén kezdetére tehetjük. Ko-
C721

rábbi kiterjedését szemléletesen mutatja a század előtti akna, és ennek peremén látható eróziós öblök, vájatok. Kérdéses viszont a Gánti-barlang fejlődése, amely e tekintetben, de még inkább érintetlen kitöltése és ennek tüzetes vizsgálata szempontjából sokat ígérő lehet, elsősorban is a paleontológiai kutatás számára.

(Az MKBT-ben 1975. március 24-én elhangzott előadás kivonata.)

Dr. Dénes György:

A budai Vár-hegy forrásmészke takarójának
kiterjedése déli irányban

Előadó beszámolt róla, hogy az utóbbi években a budai várpalota területén és környékén folytatott ásatásokkal kapcsolatban végzett kőzettani és geomorfológiai vizsgálatai során megállapította, hogy a Vár-hegy forrásmészke takarója a Disz tértől délre is folytatódik és egészen a palota déli végéig, az István torony alapjáig terjed. Megállapította, hogy a mai Szentháromság tér táján valaha működött meleg karsztforrások vize a Szent György tér helyén nagyobb kiterjedésű tetarátavíz hozott létre, amelynek édesvizimészke pereméről mintegy 3-4 méter eséssel hullott alá a víz, kialakítva a forrásmészke takarónak a Szentháromság tér és a Disz tér szintjénél alacsonyabban fekvő, déli irányú folytatását, amelyre utóbb a várpalota felépült. A Vár-hegy mészke takarójának tetarátavíz-lelépcső felépülése összefüggésben állt a Duna és az Ördög-árok völgyének fokozatos bevágódásával. Így magyarázható meg a Vár-hegy barlangjainak (barlangpince-labirintusának) kialakulása is. A karsztvízszintnek a helyi erózióbázis süllyedésével párhuzamos leszállása folytán ugyanis, a mélyreható szerkezeti vonalak mentén feláramló meleg karsztvizek utóbb már nem törtek át a maguk által korábban létrehozott forrásmészke takaró fölé, hanem az alatt utat keresve és vízjáratokat kialakítva, a bevágódó völgyek közé zárt Vár-hegy

6721

oldalán, alacsonyabb szinten kilépve folytak el. Így alakultak ki a Vár-hegy mai fennsíkjának magasabb szintű, központi mészkő takarója alatti barlangjáratok, viszont a Szent György téri tetaráta-lépcsőtől délre huzódó, alacsonyabb szintű mészkő takaró alatt nem ismerünk üregeket. Előadó bemutatta a Vár-hegy mészkő takarója déli szárnya felszínének domborzatáról készített térképet, valamint a hossz- és keresztirányú szelvényeket, továbbá mintapéldányokat a tetaráta-lépcső lábánál, a mai palotaépület északi fala mentén huzódó száraz árok alján talált, lazaszerkezetű pizolittömegeből. Ezeknek kialakulását előadó a tetaráta-tó déli pereméről alázuhogó viz által létrehozott örvénylő mozgással magyarázta.

(Az MKBT-ben 1975. április 28-án elhangzott előadás kivonata.)

Dr. Rádai Ödön:

Karsztvizkutató expedíció Vietnamban

A Vietnámi Karszthidrológiai Expedíció helyszíni munkálatai 1973. augusztusában kezdődtek. A tervek szerint összesen 3 évig tartanak a megfigyelések. A meghívó: a VDK Vizügyi Minisztériuma volt.

A feladat

1. Az 1500 km²-es kísérleti terület karszthidrológiai észlelő-hálózatának kiépítése, folyamatos adatgyűjtés és félidőben részjelentés-, majd a 3 éves időszak végén záró-jelentés elkészítése. A két anyagnak módszertani részt is tartalmaznia kell és végső eredményként meg kell határozni a terület hasznosítható karsztviz-készletét, illetve megkezdeni a készletek feltárását, hasznosítását.

2. Előmunkálatok az Országos Karsztvizmegfigyelő Hálózat megszervezése, kiépítése. A munka jelentőségére és a feladat nagyságára jellemző, hogy a VDK területének mintegy 30 %-a karsztos. Ez fél-magyarországi - nagyrészt nehezen járható - terület, amely kutatva még alig volt.

6721

3. A vietnami kutatók és közép-káderek, valamint észlelők elméleti és gyakorlati képzése; felkészítésük a kitűzött feladatok elvégzésére.

4. A VDK felszínalatti vizkutatását és a készletek feltárását csucsszervként is irányító intézet megszervezése a VDK Vizügyi Minisztériumában.

5. Központi Karsztviz Adattár létrehozása.

6. Esetenként azonnali megoldás javaslata vizellátási problémák megoldására.

A magyar kutatók összesen másfél éves időszakot átfogó vietnámi tevékenysége során Vietnam számos jellemző (karsztos és nem karsztos) területére eljutottak. E közben a trópusi karsztosodásra vonatkozó értékes megfigyelésekre volt alkalom, és bizonyos, hogy a kísérleti területen eddig összegyűjtött adat-tömeg nemzetközi viszonylatban is egyedülálló. Az adatok értékelése (a rész-jelentés elkészítése hamarosan megindul, és várhatóan sok új ismerettel gazdagítja majd a trópusi karsztosodásra vonatkozó ismereteket.

A tájképileg páratlanul szép ország számos nemzetiség hazája. Az előadás során vetített képek az építészeti emlékekből is sokat bemutattak.

(Az MKBT-ben 1975. április 21-én elhangzott előadás kivonata.)

Dr. Kordos László:

Barlangi üledékek jelentősége az
ősföldrajzi kutatásban

A barlangtan (szpeleológia) interdiszciplináris helyzete miatt alapvető kérdés a barlangi képződmények vizsgálatából adódó, de más tudományterületen hasznosítható következtetések levonása. Ilyen vizsgálat a barlangi üledékek ősföldrajzi rekonstrukciós szempontu feldolgozása is.

6721

A barlangok szerencsés esetben üledékcsapdaként működnek, hasonlóan a töbrökhöz, s megőrizhetik a felszínről már lepusztult egykori geológiai képződményeket. A barlangba áthalmozódó anyagok a felszíni mállástól-aprózódástól, majd többszörös áthalmozódástól, végül a barlangi szedimentációtól, jelentős változásokon mehetnek keresztül. Ezért szükséges az ősföldrajzi vizsgálat előtt tisztázni az üledék- és a barlang genetikájának kapcsolatát, az üledék felhalmozódásának körülményeit, valamint a felhalmozódás idejét. Az ősföldrajzi vizsgálat során a felhalmozódott üledék ásványtani, kőzettani és őslénytani jellegzetességei alapján lehet megállapítani az eredeti kőzet milyenségét. Azonosításra legjobban használható az üledék kőzettörmelékének vizsgálata, és az azokból származó mikrofossziliák azonosítása. A lehordási terület meghatározására elsősorban az üledék felhalmozódási módjának ismeretében a mikromineralógiai, ill. a műszeres agyagásvány és nyomelem-tartalom vizsgálatok alkalmasak.

A gyakorlatilag csaknem minden barlangban végezhető vizsgálatok néhány kirivó példáját ismertette az előadó, a Pilis, a Vértes, a Villányi-hegység, a Bükk, az Alsó-hegy, és az Osztramos területéről.

A barlangi üledékek vizsgálatából levonható számos következtetés, amely kiterjed a barlanggenetika, az őslénytan, paleo-klima, szpeleokronológia, s most az ősföldrajzi rekonstrukció területére, megköveteli azt, hogy a jövőben feltáró barlangkutatók ne történhessenek szakmai felügyelet nélkül.

(Az MKBT-ben 1975. május 26-án elhangzott előadás kivonata.)

Lorberer Árpád:

A karsztvizek háromdimenziós áramlásának vizsgálata kutadatok alapján

A szabadfelszíni hidegvizes- és a nyomás alatti hévizes karsztrezervoárok összefüggésére vonatkozó alááramlási elmé-

let (Vendel M. - Kisházi P.: 1963-64.) feltárta a mozgásfolyamatok lehetséges fizikai okait, de a karsztvizek tényleges áramlási viszonyaira vonatkozóan nem szolgáltatott konkrét adatokat. A Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet III. Felszínalatti Vizek Főosztályán a Dunántúli Középhegység és a Villányi-hegység hévforrásainak (Budapest, Héviz, Harkány) utánpótlódásával kapcsolatos 1975. évi kutatások során több új vizsgálati módszer is kidolgozást nyert, amelyek közül az előadás a karsztos összlet tényleges potenciáleloszlásának és a háromdimenziós vízmozgás hidraulikai jellemzőinek meghatározásával foglalkozott.

Az összefüggő, folyamatos mozgásban lévő és változó fajsúlyu karsztvitztömeg egyes pontjaiban a hidrosztatikustól eltérő nyomásállapot uralkodik. A nyomáshiány vagy nyomástöbblet mértékét a piezometrikus gradiensekkel, illetve ezek vízszintes és függőleges komponenseivel jellemezzük. A térbeli potenciáleloszlás a rendelkezésre álló mérési adatok eloszlásától függően vizsgálható

- a/ egyetlen függvényben
- b/ kiválasztott vízszintes vagy függőleges síkokban (un. megcsapolási szintekben vagy szelvényekben)
- c/ eltérő mélységű kútpárok között.

A függélymenti és a síkmetszetek szerinti vizsgálatok lehetősége a magyarországi karsztterületeken korlátozott, példaképpen a Tapolca HgN-39 jelű hévizkut hidrodinamikai adatainak kiértékelése, illetve a Villányi-hegység környékének feldolgozása került ismertetésre.

Két eltérő megcsapolási mélységű kut vízszintadataiból - matematikailag bizonyíthatóan - csak akkor vonhatunk le helyes következtetéseket a potenciálesés mértékére és az áramlás lehetséges irányára vonatkozóan, ha a vízoszlopok fajsúlyát mindig a két kut közötti vitztömeg átlagos fajsúlyának megfelelő értékre számítjuk át. Emiatt a Kessler H. (1963.) által alkalmazott, 40 C° -ra történő átszámítás indokolatlan, a nyomás alatti hévizes karsztterületeken vízszinttérkép nem szerkeszthető.

Az eltérő mélységű kutak között érvényes piezometrikus gradiens-komponensek a véges differenciák módszerével határozhatók meg. Az előadás során ismertetett összefüggések felhasználásával egy-egy központi helyzetű kut nyomását sorra összehasonlítjuk a környező kutak nyomásaival, és képezzük a piezometrikus gradiensnek vízszintes és függőleges komponenseit. Így minden egyes gradiensérték kétszer szerepel, ami biztosítja a numerikus számítási hibák kiszűrését. A módszer csak abban az esetben alkalmazható, ha az egyes vizsgált kutpárok között nincs jelentős szerkezeti-morfológiai változás (kiemelt rög vagy tektonikus árok) a karsztos összletben. Ennek oka, hogy a számítható gradiens-értékek szoros összefüggésben állnak a lehetséges áramlási pályákkal.

A Budapest és Hévíz térségében ilyen módon meghatározott, a vízszintes komponensekkel jellemzett karsztvízáramlási irányok, valamint a függőleges komponensek negatív és pozitív értékeivel jellemzett leszivárgási- és feláramlási területek megbízható egyezést mutattak a hidrogeokémiai-, geotermikus-, vizkor-meghatározási-, stb. módszerek által szolgáltatott eredményekkel.

A vizsgálatok szerint a fedett karsztban olyan kényszerpályás háromdimenziós vízmozgás játszódik le, amelyet alapvetően a fedő vízzáró medenceüledékek feküfelszine határoz meg. A lefelé kényszerülő karsztvíz a környező kőzetekből törvényszerűen hőt von el, miközben egyre jobban felmelegszik. A karsztosodott mezozoós összlet határához érve az áramlás visszafordul és a források felé irányul, ahol a szabadfelszíni karsztból közvetlenül odajutó hideg karsztvízzel keveredve lép a felszínre. Alááramlásról csak abban az értelemben beszélhetünk, hogy a nyíltkarsztba beszivárgó vizek egy része valóban a medenceüledékek alá áramlik, azonban ezt a vízmozgást döntően horizontális jellegűnek kell tekintenünk (Alföldi L. és társai: 1975).

(Az MKBT Karszthidrológiai és Geológiai- és a Magyar Hidrológiai Társaság Hidrogeológiai Szakosztályainak közös vitaülésén, 1975. december 15-én elhangzott előadás összefoglalása.)

Liebe Pál:

Karsztterületek hőháztartása

A karsztos kőzetekben lejátszódó intenzív vizáramlások a kőzetek hővezetőképessége és a földi hőáram által meghatározott hőmérsékleti teret lényegesen befolyásolják. A lefelé áramló vizek felmelegedésükhöz a környezetből hőt vonnak el, s ez a felszinközelségben - a mélyebben feláramló hőfluxushoz képest - hőfluxushiányt okoz. A felfelé áramló vizek lehülés közben leadott hője ugyanígy, hőfluxustöbbletet okoz. A kőzetek által vezetett hő mérlegének hiányát ill. többletét a víz által szállított konvektív hőmennyiség egyenliti ki. Ismert hőmérsékleteloszlás esetén a hőmérlegszaítás a karsztos kőzetekben lejátszódó ismeretlen felszinalatti áramlások helyének és intenzitásának kimutatására alkalmas.

A fenti módszerrel a budapesti és hévizi termálforrások tápterületének meghatározására történtek vizsgálatok a VITUKI által végzett kutatásokkal kapcsolatban (dr. Alföldi L., dr. Böcker T., 1975.). Ezeknél a vizsgálatoknál a forrásokon kilepő vízhozam és az évi középhőmérsékletre vonatkoztatott kilepő hőmennyiség ismert. A mélyből feláramló hőmennyiség áramlásokkal nem zavart, nagymélységű kutak adataiból, a felszinközeli, áramlások által zavart hőfluxus a karsztot a fedője közelében megcsapoló, vagy a vízzáró fedőbe mélyített kutak adataiból számítható. A különbségből a konvekció számítható, és a le-, valamint feláramlási zónák megadhatók. A budapesti hévforrások esetében a Budai- és Pilis hegységre, valamint a csatlakozó K-i medenceperemi területekre kiterjedő, 1000 km²-es leáramlással jellemezhető hőgyűjtő- és a forrásoktól K-re eső, 100 km²-es feláramlási, hőleadó terület jelezhető ki. A hőmennyiség nagy része a forrásokon keresztül lép a felszínre. Az így felrajzolt regionális áramlási kép a nyomásadatokkal jól egyezik (Lorberer Á. 1975). A hévizi tóforrás esetében a tápterület nagyrészt a Bakony-hg. Nyirád környéki részén, kisebb mértékben a Keszthelyi-hg. DK-i peremén, és a Zalai-dombvidéknek a Zalától Ny-ra eső területein

6721

jelölhető ki.

A hőmérséklet a víz fajsúlyán keresztül befolyásolja a karsztos közelekben lejátszódó áramlásokat, elsősorban ott, ahol azonos mélységben nagy hőmérsékletkülönbségek észlelhetők, így főleg a medenceperemi területeken. A különböző hőmérsékletű, s ezzel különböző fajsúlyú vizoszlopok nyomáskülönbsége áramlásokat hoz létre, s ez az ún. hőlift a gravitációs nyomáskülönbségeket is meghaladhatja. Ennek feltétele az is, hogy a tápterület és a megcsapolás szintje változatlan maradjon. Ily módon gravitációs szintkülönbség nélkül is folyamatos áramlás jöhet létre. Amennyiben két különböző fajsúlyú vizoszlop több különböző mélységben is hidraulikai kapcsolatban van, statikus egyensúlyi állapot csak a fajsúlykülönbségek kiegyenlítődésével állhat be, ez azonban termikus rendszernél a folyamatos hőtáplálás miatt nem következik be. Ebben az esetben csak dinamikus egyensúly képzelhető el. A felfelé áramló melegvizek lehűlve visszajuthatnak a leáramlási területre, a kör bezárul, s ekkor termikus cirkuláció, ún. konvektív cella alakul ki. Ezek a konvektív cellák sok helyen a karsztvizek állandó keveredését és hőkiegyenlítődését eredményezik.

(Az MKBT Karszthidrológiai és Geológiai - és a Magyar Hidrológiai Társaság Hidrogeológiai Szakosztályainak közös vitaülésén, 1975. december 15-én elhangzott előadás összefoglalása.)

Majoros Zsuzsanna - Lénárt László:

Cseppkőnövekedési vizsgálatok

1. A vizsgálat célja a cseppkőnövekedés "in situ" számszerű megadása volt, mindennemű hatófaktor vizsgálata nélkül.
2. Az eddigi irodalmi adatok gyérek és ellentmondásosak. Módszereik alapján három csoportot lehet elhatárolni:
 - a/ minőségi adatok, melyek főleg a meghatározás lehetőségeit tárgyalják;

- b/ közvetett vizsgálati módok alapján ad növekedést;
 c/ közvetlen, kísérleti, vagy tényleges cseppkőnövekedés-mérések.

A megadott értékek a következők:

a/ Csekő (1957.)	Jakucs (1958. 1971.)		mésztufa/gát/
név	cseppkő:	sztalaktit	sztalagmit tetaráta
b/ Farrington (1901)	a cseppkövek kora	90 000 - 600 000	év
Gebhardt (1959)	cseppkőgyarapodás	1 kg/1 év	
Kunsky (1956)	0,04-0,08 mm/év	-	-
Phillips	-	2,9 mm/év	-
Kessler (1957)	-	0,34 mm/év =	
		= 0,07 kg/év	
c/ Czájlik (1961)	6,0 mm/év	-	-
Hevesi (1972)	-	-	2-4 mm/év (kül-szin)
Majoros (1975)	-	-	1-2 mm/év

Lénárt: Szepesi bg.

Y vagy Pala-barlang

0,1-0,7 mm/év - 0,7-2,2 mm/év

3. A Létrási-Vizes-barlangban 2,5 évvel ezelőtt elvégzett több mint 100 jelölésünk és a mostani mérés között 2:1 arányú csökkenést tapasztaltunk. Oka jelöléstechnikai és genetikai (az átlagosnál nedvesebb időszak miatt csökkent a mészkiválás, illetve újraoldódott a cseppkő). A mérést 2-3 évenként meg kell ismételni, s a második-harmadik vizsgálatnál már eldőlhet a vitás kérdés.

4. A porfiritben hajtott táró (Y- vagy Pala-barlang) építési ideje közelítően 1930. (Szóbeli adatok alapján.) A cseppkövek (sztalaktitok) maximális hossza 3 cm. Ezekből az adatokból a növekedés mértéke 0,1-0,7 mm/év. (337 db cseppkövet mérünk meg.) A tetaráták növekedési értéke 0,7-2,2 mm/év.

5. További vizsgálatok (más helyeken) szükségesek, de ez esetben már genetikai vizsgálatokra is ki kell térni.

(A Miskolcon 1975. nov. 11-én elhangzott előadás kivonata.)

6721

Neppel Ferenc:

Szemponatok a karsztjelenségek névadásának
problémájához

Az Országos Barlangkataszter, valamint a Karszt- és Barlangtani Szakbibliográfia összeállításának munkálatai ismét előtérbe helyezték a barlangnevek, illetve a szakmai névadás keretében létrejövő helynevek kérdését. Ezen a területen jelenleg rendszeres és módszeres ellenőrzés nincs. Az MKBT jellege megkívánja, hogy legalább is tagjai, s azokon keresztül a szakmai közvélemény felé, szakszerű ellenőrzést biztosítson és megakadályozza a helytelen névadásokat. Az MKBT kiadványaiban publikált nevek az ország tudományos életének, nyelvhasználatának részévé, a legtöbb esetben végleges helynévvé válnak. Indokolt tehát, hogy a névadások jogosságát s magukat a neveket nyelvhelyesség és névhelyesség (terminológia), valamint helyesírás szempontjából felülvizsgáljuk, szükség esetén megfelelőbbel helyettesítsük és csak a minden szempontból kifogástalan nevek elterjedését segítsük elő.

A Kartográfiai Vállalat gondozásában folyik az Országos Hivatalos Helynév-tár összeállítása. Ha nem tudunk előállni kellő színvonalon összeállított névanyaggal, akkor a szakmai helynevek nagyon szűken fognak megjelenni a hivatalos, tehát kötelezően használandó helynév jegyzékben.

Sürgősen szükséges tehát a már meglévő névanyag felülvizsgálata. Ezt a Kataszter és a Bibliográfia összeállításának munkálataival párhuzamosan, folyamatosan kell elvégezni. Méginkább szükség van azonban az új névadások felülvizsgálatára és időbeni kiigazítására, hogy megakadályozhassuk a helytelen neveknek a szakmai irodalomban való megjelenését és elterjedését.

Ezért az MKBT Nevezéktani és Névadási Szakbizottsága arra kéri a tagokat, hogy az új, meghonosítandónak ítélt helyneveket elsősorban a barlangneveket küldjék be, javaslat formájában a Szakbizottsághoz, ahol azt szakértők felülvizsgálják, s az elfogadott neveket a Kataszter, valamint esetleg a Helynévtáron keresztül a hivatalos nyelvhasználatba bevezetik.

6721

A névjavaslat összeállításának szempontjai a következők:

1. Mi az elnevezés tárgya?

Az adott körülmények között legpontosabban meghatározható szakmai terminológiával, méretek (legalább "kb" megjelöléssel) és alaki (morfológiai) tulajdonságok megjelölésével. Ha az irodalomban eddig nem szerepelt rövid annotációszerű ismertetés, valamint a térképi rögzítés (térképen szereplő tájékozódási ponttól radiális - iránytű fok + távolság m-ben - koordinátával való helymegjelölés is szükséges.

2. Mi indokolja a külön elnevezést?

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni azt, hogy nem kell okvetlenül minden csip-csup kis üreget névvel elnevezni és minden pár méteres kis gilisztajáraton belül tucatnyi névmegjelölést adni. A kataszteri szám és a, névtelenség megjelölése (xym. számú névtelen üreg) helyesebb és mértéktartásról tanuskodik, mint az erőszakoltan előrángatott nevek tömege. Ha azután valamilyen nevezetességre tesz szert az addig névtelen barlang v. üreg régészeti vagy őslénytani lelet, komolyabb továbbvezető járatok felfedezése vagy egyéb szempontból, akkor az első felfedezővel való konzultáció alapján (aki a Kataszterben ugy is szerepel) még mindig lehet külön nevet adni a barlangnak.

3. Az ajánlott név és indoklása

- 3.1. Népi elnevezés az adatközlők megjelölésével (ált. vigyázni kell és ellenőrizni az elterjedtséget és lehetőleg több faluból, több személytől kell a nevet vagy név variációkat összeszedni).
- 3.2. Szakmai hagyomány régebbi kutatók, csoportok esetleg a szakirodalomban is szereplő elnevezése, illetve elnevezései, eredeti alakjukban.
- 3.3. Új elnevezés, az elnevező v. elnevezők személyének megjelölésével és az új név indoklásával.
- 3.4. Amennyiben személyről történik az elnevezés, ak-

kor szükséges az illető halálozási dátuma, s ha általánosan nem közismert, akkor az illető szakmai, vagy az elnevezett objektummal kapcsolatos érdemeinek, tevékenységének rövid ismertetése.

Fontos szempont ilyenkor hogy a személy jelentőségéhez mérhető jelentőségű legyen az elnevezett objektum is. Egy híres személyről ne nevezzünk el valami jelentéktelen üreget.

Külön meg kell jegyezni, hogy az adatközlőknél és az elnevezőknél (kollektív elnevezőknél is) mindenkor fel kell tüntetni a nevet, az életkort, a foglalkozást és a lakáscímet is.

4. Ha már meglévő nevet változtatunk meg, akkor szükséges a névváltoztatás indoklása (pl. irodalomból ismert név megváltoztatása indokolt, mert a személy, akiről az elnevezés történt még él, stb.), továbbá ha ez lehetséges, az eredeti névadó írásbeli beleegyezése. Névváltoztatásnál és új elnevezéseknél is a Névbizottság a Kataszter alapján tisztázni fogja a prioritás tényét és az összes felmerülő névváltoztat ismeretében dönt a végleges elnevezés mellett,

Az új nevek megalkotásával kapcsolatosan nem szabad figyelmen kívül hagyni a következőket:

A helynév célja: a valamilyen szempontból fontos hely pontos megjelölése és a tájékozódás megkönnyítése.

A helynévadásnak klasszikus példái a népi helynevek. A magyar népi helynévadás gyakorlata példamutató a szóhasználat mértéktartása, a pontos és következetesen használt kifejezések, valamint a névadás tárgyának jellegzetességeit színes képzelőerővel megjelenítő névválasztás tekintetében. Van tehát honnan tanulnunk, a szakmai szempontokon túlmenően.

Éppen ezért kerülnünk kell a felesleges, a tartalmatlan neveket és a pongyola, kétértelmű és obszcén kifejezések használatát. Felesleges az erőszakoltan könnyed humoros névadás is, bár éppen a népi gyakorlat mutatja, hogy adott helyen az egészséges humor helyénvaló lehet és hangulatot teremt.

Kerülni kell az azonos nevek használatát. Ez éppugy vonatkozik az egyes barlangok megnevezésére, mint a barlangokon belüli részek elnevezésére. Meg kell különböztetni a barlangok elnevezéseit a barlangon belüli részletek (járatok, termek, folyosók, kürtők, cseppkövek és egyéb képződmények, stb.) elnevezéseiről. Mindkét névfajtánál szinonimák tömegét hozza létre az elődök munkájával mitsem törődő "ujrafelfedezők" tulbuzgalma. Bár a barlangon belüli részek elnevezésénél nagyobb tér jut az egyéni elképzeléseknek a tulzott névsűrűség nem ajánlatos. A sűrűbb névanyag csak az idegenforgalmi nevezetességű barlangoknál megengedhető, illetve ajánlatos.

Vigyáznunk kell a barlangnevek alakai sajátosságaira is. Ez egyfelől az országos helynévanyaggal való összehangolást, illetve a népi helynévadás szabályainak betartását jelenti. Kerülnünk kell tehát a kevesek által ismert szakmai terminológia tulzottan pontosított neveit (pl. - időszakos-viznyelő-barlang) stb. Ugyanis kerülni kell a tulzott népieskedést is. Az ide vonatkozó szabályokat, valamint a névadásnál ajánlató földrajzi közneveket a Névbizottság rövidesen összegyűjti és a Tájékoztatóban közzéteszi, hogy a névadási munkáknál segítséget nyujthasson a tagságnak.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy Magyarországon az Akadémiai Helyesírási Szabályzat kötelező. Ennek a szabályzatnak pedig elég szigorú megkötöttségei vannak a földrajzinév-írás tekintetében. Sokan, különösen az idősebb nemzedék, nem ismerik kellően a földrajzinév-írás szabályait. Pedig ezek a szabályok nélkülözhetetlenek az új névadásoknál, hiszen nem közömbösek, hogy egy név leirt alakja mennyire illeszkedik be általában a helynevek közé. Hogy a vonatkozó szabályok ismeretét felfrissítsük, a barlangnevek írásánál figyelembe veendő helyesírási szabályokat kivonatolni fogjuk és megfelelő példákkal illusztrálva közzétesszük a Tájékoztatóban.

A helynevek - köztük a barlangnevek - a magyar nyelv szókincsének fontos részét alkotják, s tükrözik a magyar nép egyéniségét. Vigyáznunk kell tehát, hogy ne rontsuk a

nép által létrehozott értékeket, és művelt emberhez méltó névadásokkal gyarapítsuk közös kincsünket, Magyarország helynévanyagát.

Dr. Kordos László:

Csont és csigamaradványok a Pilis és az Alsóhegy néhány barlangjából

A barlangkutatók által gyűjtött csont és csigamaradványok egy része a Magyar Állami Földtani Intézet Múzeumába került. Ezek vizsgálatát Dr. Kordos L. és Dr. Krolopp E. végezte.

Pilis

Kápolna-barlang (Nagy-Kevély)

A felszínről és mai bagolyköpetből 1966. és 1968. folyamán gyűjtött Kordos L.

Felszínről: Glis glis (LINNÉ) - nagypele
Bagolyköpetből: Limacidae sp. indet - házatlan csiga
Rana esculenta LINNÉ - kecskebéka
Anura indet. - béka
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Sorex minutus LINNÉ - törpe cickány
Glis glis (LINNÉ) - nagypele
Apodemus sylvaticus-auricus csop. - egér
Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok

Zöld-barlang (Nagy-Kevély)

A Szpeleológia barlangkutató csoport 1968-ban a barlang alsó bejáratánál kutatóárkot mélyített 1,2 m mélységben, amelynek falából 5 rétegben mintát gyűjtött. A minták iszapolás után a következő maradványokat tartalmazták:

Árok 1. réteg (0-30 cm):

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy

6721

Rana sp. - béka

Lacerta sp. - gyík

Aves indet. - madár

Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér

Lepus europaeus PALLAS - mezei nyúl

Spalax leucodon csop. - földi kutya

Árok 2. réteg (30-50 cm):

Csigák:

Abida frumentum (DRAP.)

Clausilia pumila C.RFR.

Laciniaria biplicata (MONT.)

Laciniaria sp. indet.

Limax cf. maximus LINNÉ

Limacidae sp. indet.

Helicidae indet.

Gerincesek:

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy

Anguis fragilis (LINNÉ) - lábatlan gyík

Lacerta indet. - gyík

Ophidia indet. - kígyó

Talpa europaea LINNÉ - vakond

Sorex araneus LINNÉ - erdei cickány

Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér

Cricetus cricetus (LINNÉ) - hörcsög

Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok

Microtus arvalis (PALLAS) - mezei pocok

Lepus europaeus PALLAS) - mezei nyúl

Árok 3. réteg (50-70 cm):

Csigák:

Abida frumentum (DRAP.)

Chondrula tridens (MÜLL.)

? Zenobiella incarnata (DRAP.)

? Helix pomatia LINNÉ

Gerincesek:

Anguis fragilis (LINNÉ) - lábatlan gyík

Talpa europaea LINNÉ - vakond
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér
Cricetus cricetus (LINNÉ) - hörcsög
Microtus arvalis (PALLAS) - mezei pocok

Árok 4. réteg (70-100 cm):

Csiga:

Zenobiella cf. incarnata (DRAP.)

Gerincesek:

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy

Rana temporaria LINNÉ - erdei béka

Talpa europaea LINNÉ - vakond

Microtus arvalis (PALLAS) - mezei pocok

Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul

Árok 5. réteg (100-120 cm):

Csiga:

Clausiliidae sp. indet.

Gerincesek:

Anguis fragilis (LINNÉ) - lábatlan gyík

Glis glis (LINNÉ) - nagypele

Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok

Kevély-nyergi-zsomboly

Magazinból: A Szpeleológia barlangkutató csoport 1967-1969 közötti gyűjtéséből

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy

Arvicolidae indet. - pocokféle

1975. márciusában Szücs László gyűjtéséből

Aves sp. indet. - madár

Canis familiaris LINNÉ (I-IV. példány) - házi kutya

Ovis seu Capra - juh vagy kecske

1976. szeptemberében Schindler László gyűjtéséből

Bufo sp. - varangy

Rana esculenta LINNÉ - kecskebéka
Rana temporaria LINNÉ - erdei béka
Anura div.sp. indet. - békák
Ophidia indet. - kígyó
Aves indet. - madár
Erinaceus europaeus LINNÉ - sün
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Sorex araneus LINNÉ - erdei cickány
Crocidura leucodon (HERMANN) - mezei cickány
Crocidura cf. *suaveolens* (PALLAS) - kerti
cickány
Rhinolophus hipposideros (BECHSTEIN) -
kis patkós orru denevér
Myotis cf. *emarginatus* (GEOFFROY) - csonkafü-
lű denevér
Myotis bechsteini (KUHLE) - nagyfűlű denevér
Myotis myotis (BECHSTEIN) - közönséges dene-
vér
Cricetus cricetus (LINNÉ) - hörcsög
Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok
Pitymys subterraneus (DE SELYS-LONGCH.) -
földi pocok
Microtus arvalis (PALLAS) - mezei pocok
Arvicolidae sp. indet. - pocokféle
Apodemus sylvaticus-auricus csop. - egér-
féle
Canis familiaris LINNÉ - házi kutya

Tó mellől: A Szpeleológia barlangkutató csoport gyűjtött
1967-1969 között

Abida frumentum (DRAP.)

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy

Pele-táróból: A Szpeleológiai barlangkutató csoport gyűjtött
1967-1969 között

Glis glis (LINNÉ) - nagy pele

Arvicolidae indet. - pocokféle

Csontos-barlang (Oszoly)

A pár méter hosszú, szűk, csőszerű barlang kitöltésének felső, humuszos rétegéből gyűjtött a Szpeleológia barlangkutató csoport csontokat. Később az itteni maradványokról kapta a barlang nevét: Csontos-barlang.

Csigák:

Abida frumentum (DRAP.)
Laciniaria biplicata (MONT.)
Limax cf. *maximus* LINNÉ

Gerincesek:

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy
Ophidia indet. - kígyó
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Soricidae indet. - cickányféle
Apodemus sp. - egér
Arvicolidae indet. - pocokféle
Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul
Vulpes vulpes (LINNÉ) - róka
Meles meles (LINNÉ) - borz
Felis silvestris SCHREBER - vadmacska
Capreolus capreolus (LINNÉ) - őz

Lepke-barlang (Pilis-csoport)

A bejárattól kb. 10 m-re a sárga színű kötőmelékes agyagból 1974. őszén Mocsáry Attila gyűjtött csontmaradványt, amelynek kora felső pleisztocén, vagy óholocén lehet:

Capreolus capreolus (LINNÉ) - őz

Foxi-barlang (Pilis-csoport, Vaskapu)

Mocsáry Attila 1975. június 16-án a barlang elszűkülő végpontján, kb. 15 cm vastag holocén réteg alól, gyökerekkel átszótt kötőmelék közül az alábbi, holocén kora csontmaradványokat gyűjtötte:

Aves sp. - madár
Vulpes vulpes (LINNÉ) - róka

Meles meles (LINNÉ) - borz

Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul

A barlang nevét (Foxi) a kutyának nézett borzkoponya alapján kapta.

Alsóhegy

Vecsem-forrás bontása közben 2,30 m mélyen a talajból 1975. március 15-én gyűjtött maradványokat Törő László. A minta Csernavölgyi László közvetítésével került a Földtani Intézetbe.

Csiga:

Helix pomatia LINNÉ

Gerincesek:

Anura div. sp. indet. - békák

Salamandra salamandra (LINNÉ) - szalamandra

Lacerta sp. indet. - gyík

Ophidia indet. - kígyó

Aves div. sp. indet. - madarak

Chiroptera sp. indet. - denevér

Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul

Meles meles (LINNÉ) - borz

+ 1 db belül mázas, kívül mázatlan, vékony-falu cseréptöredék

A leletek megtartása és a közömbös faunaösszetétel miatt közelebbi korhatározásra alkalmatlan. Valószínűleg a holocénre datálható. A cseréptöredék jelenléte miatt a történelmi középkornál valószínűleg nem idősebb.

Vecsem-forrástól balra fent 6 m-re, fosszilis forrásszájából 1975. március 13-án Csernavölgyi László juttatott el leleteket gyűjteményünkbe.

Csiga:

Helix pomatia LINNÉ

Gerincesek:

Anura sp. indet. - béka

Ophidia sp. indet. - kígyó
Apodemus sp. - egér
Vulpes vulpes (LINNÉ) - róka
Meles meles (LINNÉ) - borz

A fauna összetétele megegyezik a Vecsem-forrásban találtakkal.

Lombos-zsomboly (= ? Nádaskai-zsomboly)

A zsombolyt Balás Anna vezetésével a debreceni KLTE Tóthfalusi Kollégiumának barlangkutatói bontották 1974-ben. Eközben a történelmi időkben behullott törmelékből a következő csontmaradványokat gyűjtötték:

Homo sapiens LINNÉ - ember
Canis familiaris LINNÉ - házi kutya
Sus scrofa LINNÉ - sertés
Capreolus capreolus (LINNÉ) - őz
Cervus elaphus LINNÉ - szarvas
Capra sp. - kecske

Széki-zsomboly

A zsomboly Nagy-terméből 1974. november 9-én gyűjtött Tihanyi Péter és a Foton barlangkutató csoport. A leletek holocén korúak.

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy
Rana temporaria LINNÉ - erdei béka
Rana esculenta LINNÉ - kecske béka
Ophidia indet. - kígyó
Myotis bechsteini (KUHL) - nagyfülü denevér
Chiroptera indet. - denevér
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Erinaceus europaeus LINNÉ - sün
Sorex araneus LINNÉ - erdei cickány
Apodemus sp. - egér
Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok
Microtus cf. arvalis (PALLAS) - mezei pocok
Putorius putorius (LINNÉ) - görény

Mustela nivalis LINNÉ - menyét
Capreolus capreolus (LINNÉ) - őz

Almási-zsomboly

A második akna aljáról 1974. november 7-én gyűjtötte Tihanyi Péter és a Foton barlangkutató csoport.

Canis familiaris LINNÉ - házi kutya

Az Almási-zsomboly legaljáról 1975. november 30-án Tihanyi Péter kisemlősök maradványait gyűjtötte:

Crocidura leucodon csop. - mezei pocok

Myotis myotis BORKHAUSEN - közönséges denevér

Myotis blythi oxygnathus MONTICELLI - hegyes-
orru denevér

Sciurus vulgaris LINNÉ - mókus

Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér

Mustela sp. - menyétféle

A leletek különböző fosszilizálódási állapotúak. Elhullási idejük és barlangi lerakódásuk valószínűleg a közelmúltban történt, így mindegyiket mainak (recensnek) lehet minősíteni.

Abstract:

Kardos L.: Bone and snail remains from some caves
of Pilis and Alsóhegy

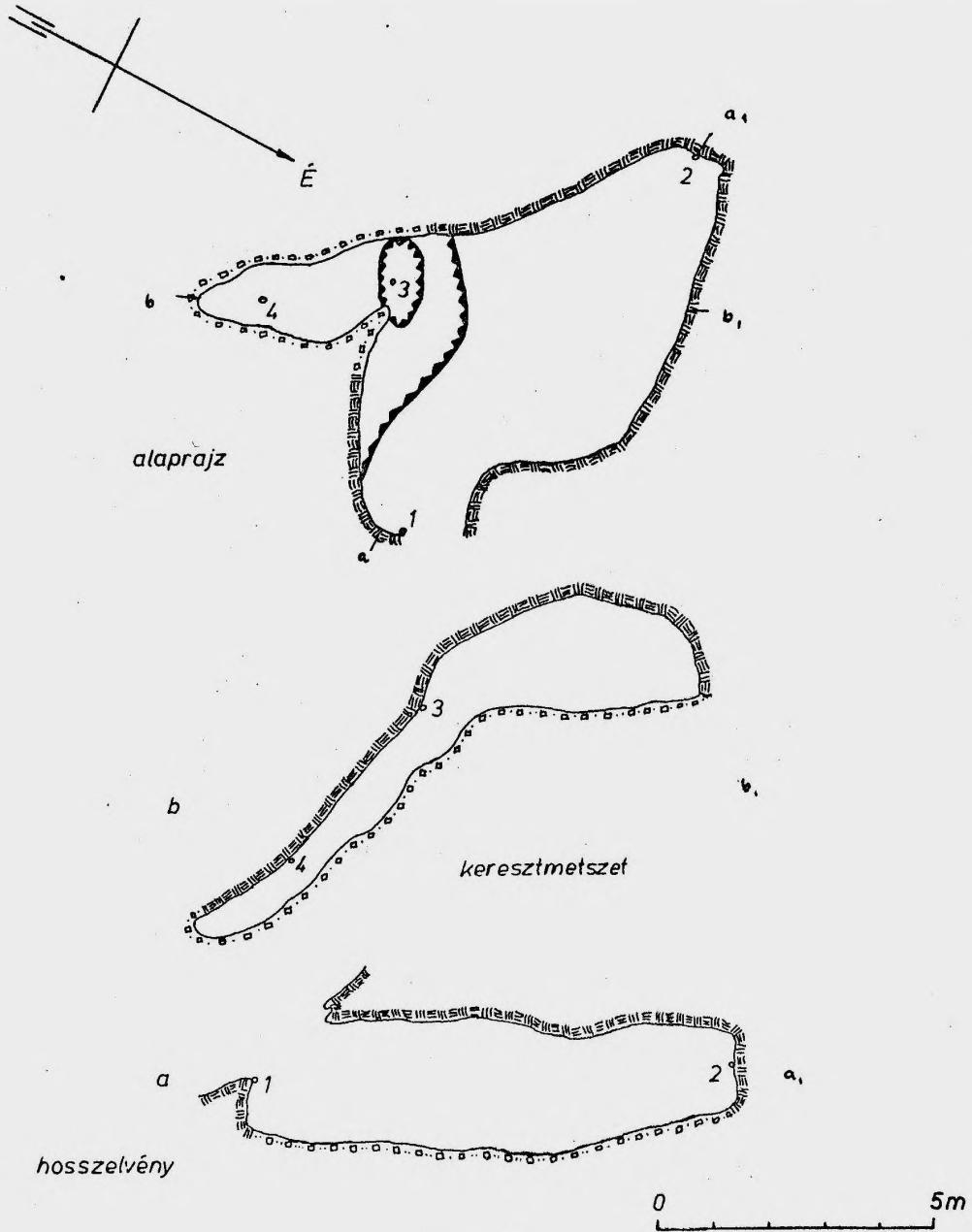
During their survey and exploring work speleologists usually find a considerable quantity of bones and snails which they forward to public collections. In the overwhelming majority of cases these finds belong to recent and Holocène (as those published here) and occasionally to Pleistocene Ages. On the basis of these stray finds we can form a more precise picture about the actual or recent past spread of animal species and at the same time these remains provide informations about the evolution of the cave. This publication contains the list of finds came to light from some caves of the Pilis Mountains, near Budapest, and of Alsóhegy, near Bódvaszilas, Aggtelek Karst.

6721

KÁPOLNA - BARLANG

1967.

Felmérte: Kordos L.
Pék P.

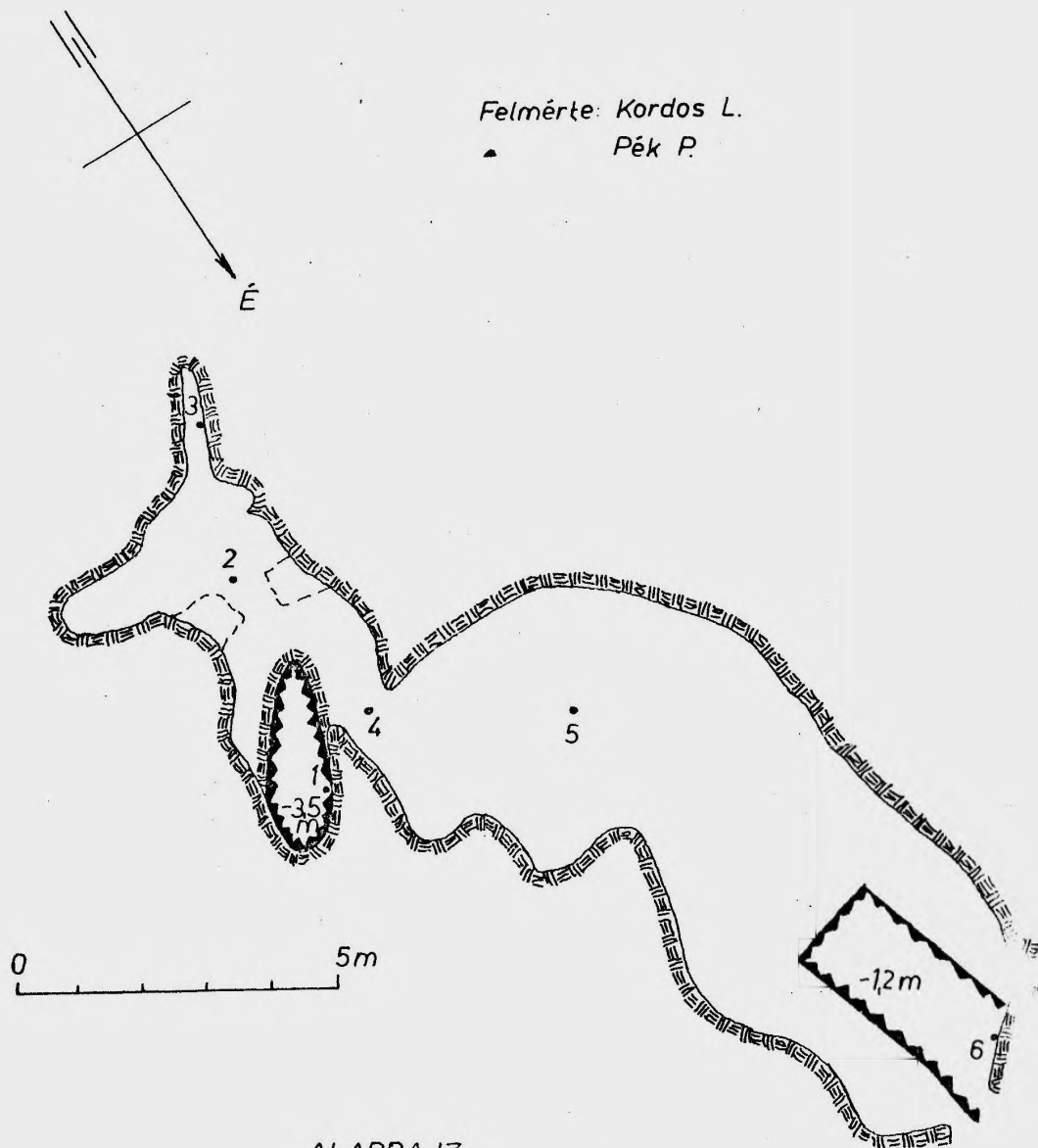

ZÖLD - BARLANG

1967

Felmérte: Kordos L.

▲ Pék P.

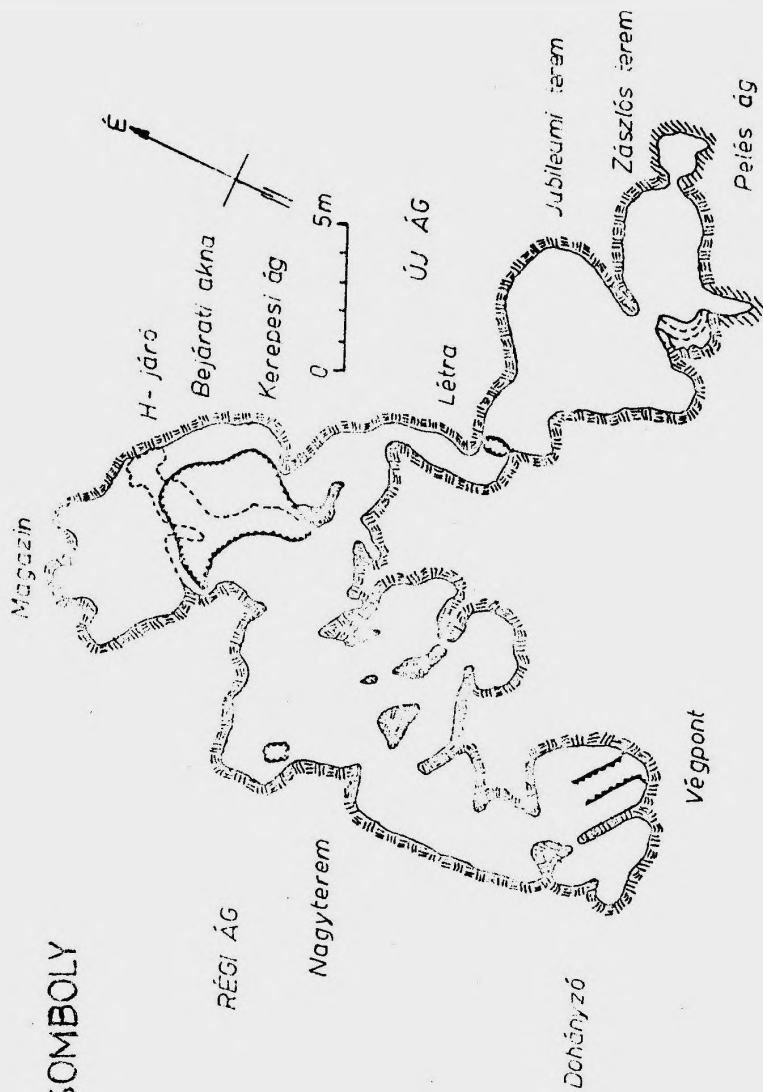

ALAPRAJZ

KEVÉLY - NYERGI - ZSOMBOLY

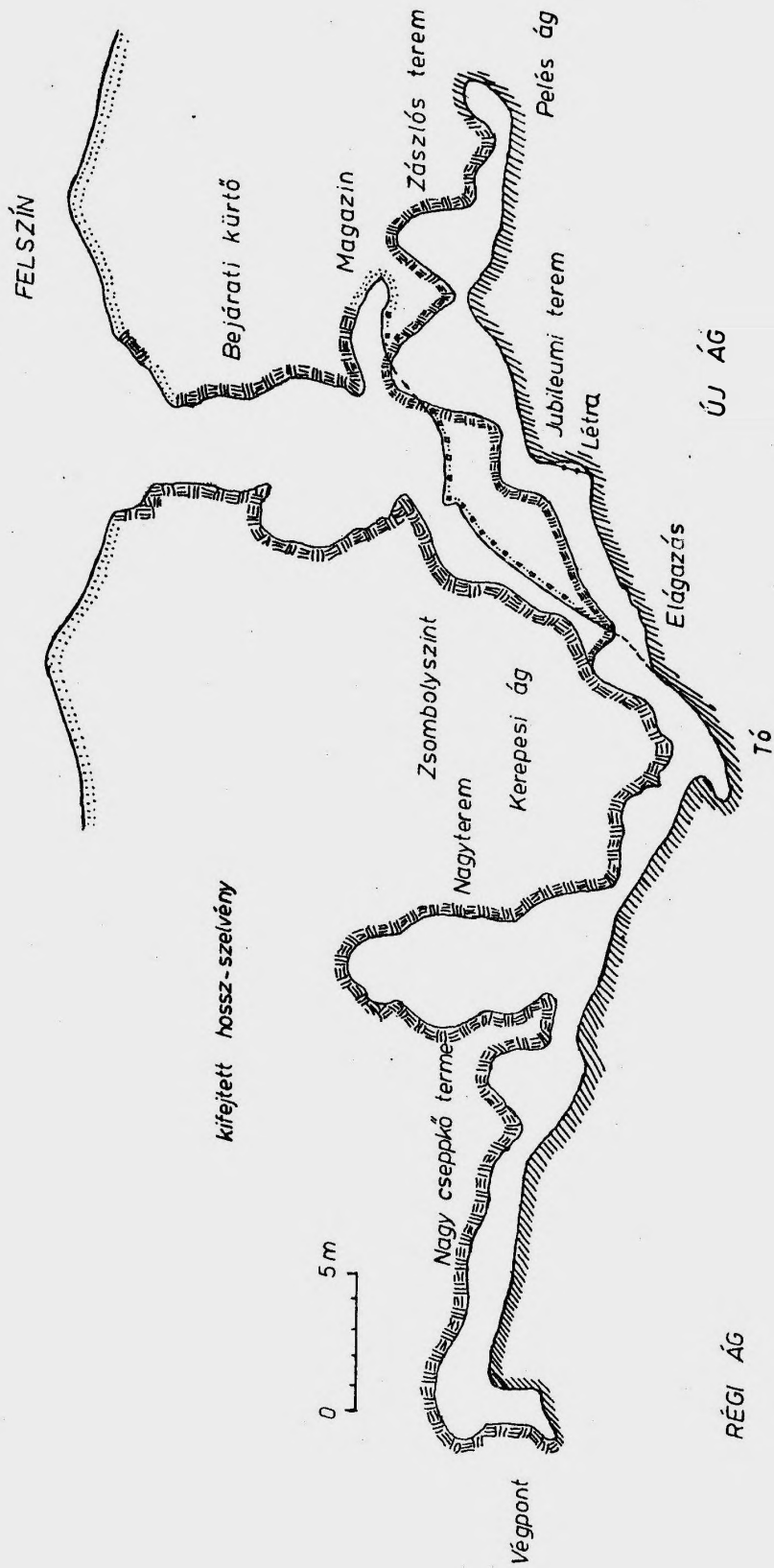
1953

Felmérte Kardós L.
Duna: S
Vehovszky E.

KEVÉLY – NYERGI – ZSOMBOLY

1968.

Plózer István:

A hévizi tó kráterének forrásbarlangja

Mint az Árvíz és Belvizvédelmi Központi Szervezet hivatásos buvárai már 1972-ben végeztünk felmérő és megfigyelő munkákat a hévizi tó kráterében.

A másfél hónapos munka alatt nem sikerült bejutni a forrásbarlangba, mivel rendkívül nagy mennyiségű törmelék torlaszolta el a nyílást és e törmelékek között áramlott ki a 38,8 C⁰-os, kristály tiszta viz. Akkor a munkát a régebben történt kettős buvár haláleset és a mozgó iszaplejtő figyelembevételével, életvédelmi és forrásvédelmi szempontok miatt leállították.

1975. február 3-tól 7-ig, egy újabb munka kapcsán pontosan felmértük a kráter meredek falát. Közben megvizsgáltuk a 38 méter mély forrás állapotát, mely időközben teljesen átrendeződött, s így arra az elhatározásra jutottunk, hogy megpróbálunk behatolni a nyíláson.

Az 1972-es vizsgálatok során megfigyeltük, hogy a homokkőben álló barlang bemeneti nyílása 3 méter széles 0,6-0,8 m magas volt, amely beljebb megemelkedett és kissé összehűszűkült. A jelenlegi állapotban a törmelékek között két egymás melletti 50 x 60 cm átmérőjű nyíláson át áramlik ki a viz. Ha az egyik oldalt lefogtuk, akkor a másikon nagyobb erővel - mintegy szelepen keresztül - távozott a lefogott viz, így nem kellett oly nagy erőt kifejteni a behatoláshoz. Ennek számításba vétele nagyon fontos volt számunkra, mivel a meleg viz és az 5 at nyomás nagyon igénybe vette szervezünket, így minden fölösleges erő kifejtés csak a szervi bal esetek nagyságát növelte volna.

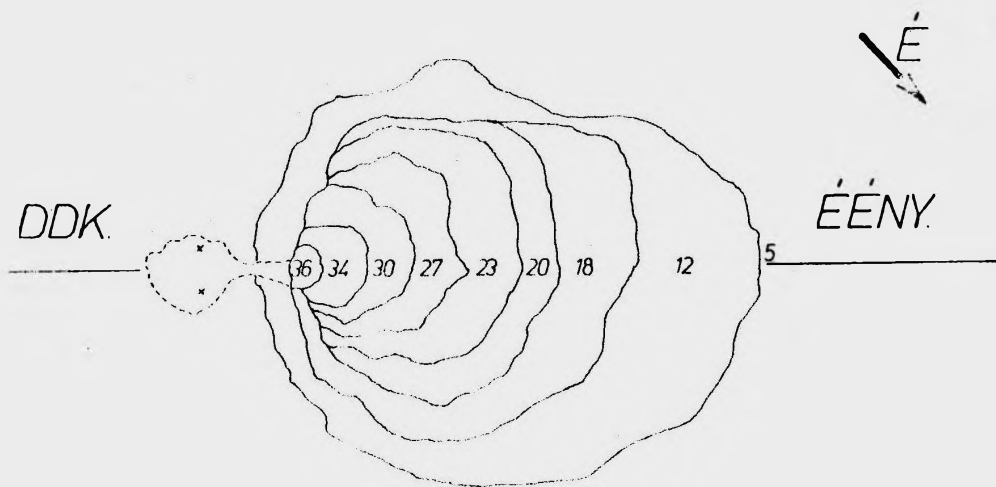
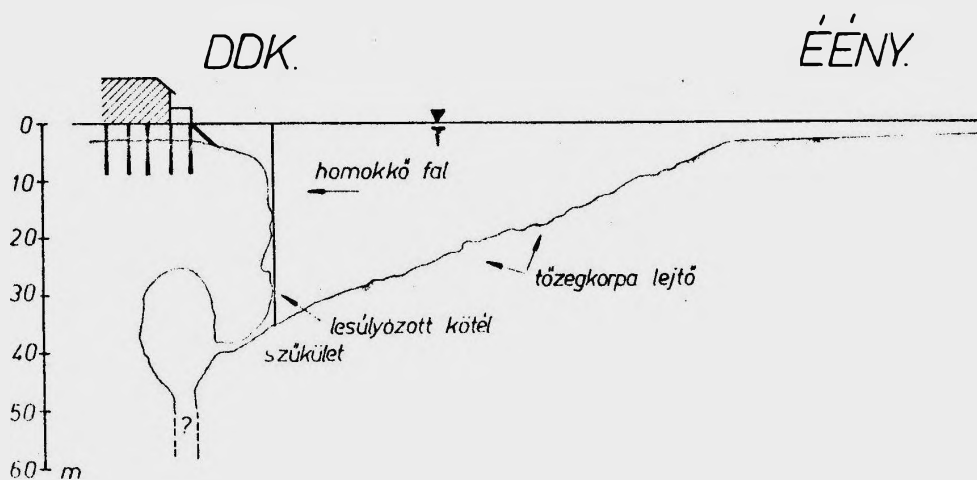
1975. február 10-én reggel 9 órakor Csávosi Lajos barátommal együtt merültünk le a forráshoz. Felszerelésük a következő volt:

2 db 2 x 9 l-es francia légzőkészülék, 170 at nyomásra feltöltve

2 db Scubopro Mark VII audio reserves szájreduktor

6721

A Hévízi-tó kráterének forrásbarlangja

— A forrásbarlangban levő kráternyílások körülbelüli helye

0 10 20 30 40 50 m

35 Vizmélység

PLÓZNER István 1925 február 10

- 2 db Souper Lourmais neoprén ruha
- 2 db mentőmellény
- 2 db nagy fényerejű lámpa
- 45 m perlonzsinór, vízhatlan órák és mélységmérő.

Az előző heti méréseknél használt lesulyozott kötélhez kötöttük az orsóra tekert zsinór végét. Az előre megbeszélte terv szerint 3 perc lassu beuszás után visszafordulunk, még akkor is, ha nem érünk a zsinór végére. E lassu behatolás tervezésére azért volt szükség, mert eddig nem ismertünk még ilyen homokkőben álló barlangot, melyben aktiv vízfolyás van, s így az omlásveszély miatt figyelniünk kellett a barlang mennyezetét. Egy omlás, mely elzárja a visszautat, mind a kettőnkre végzetes lehetett volna, mivel levegőkészletünk ebben a mélységben csak 25-30 percre volt elég. A biztosító buvár pedig ilyen esetben egyáltalában nem tud segíteni.

Némi ügyeskedéssel bemásztam a szűk nyíláson, majd a folyosó bal oldalára húzódtam. Mivel a nyílást itt teljes keresztmetszetben elzárta a fa és kötőrmelék, így vizmozgást nem tapasztaltam. Ezután Lajos barátom beadta az orsót és beuszott mellém.

Lassan kezdtünk előre uszni, miközben minden porcikánkkal figyeltünk. A bejárattól 5 méterre a járat hirtelen kitágult és eltűnt a semmiben. A megdöbbenéstől hirtelen nem értettem meg, hogy hol vagyok, de lassan lámpáink fényében felderengett egy agyagnyereg, melynek két oldalán egy-egy tölcsér alakú nyílás sötétlett. Később jobban odafigyelve észrevettem, hogy a tuloldal és a mennyezet is látszik egészen halványan. A 40 m mélységben nyíló járatban hasalva figyeltük a termet, melyben a legérdekesebb az volt, hogy a falakat mindenütt sötétszürke agyag borította. Feltehető, hogy egy vető miatt adódott így, s megbolygatni nem akartuk, mivel az esetleg befolyásolhatta volna a forrás vízhozamát. A sötétszürke agyagról nagyon kevés fény verődik vissza, így a korábbi méréseim tapasztalatait felhasználva, 30-40%-al kisebb értékeket vettem a terem méreteinek meghatározására. Így a terem nagyságát 15 x 15 méterre becsültem. Fel-

6721

tehetően a víz két tölcésáralaku nyílásból tör elő, ezek becsült mélysége (ameddig le lehetett látni benne) 14-18 m volt.

Az a nyílás, melyben tartózkodtunk, már alkalmas arra, hogy egy vízhozam és vízhőmérsékletet mérő műszeregységet lehessen beépíteni, mivel keresztmetszete majdnem kör alakú, s területe kb. 3-3,5 m².

A hatodik perc leteltével kiusztunk a nyílásból, s a mérülés 20. percéig a forrásnyílás környezetét vizsgáltuk, majd a zsinórt lekötve a felszínre usztunk.

Régi és jelenlegi megfigyeléseim szerint a forrás vízhozamát befolyásolhatja a barlang nyílásában felhalmozódott kő, beton és fatörmelék, melyek mintegy folytásként csökkentik a kifolyó víz mennyiségét.

Kutatásainkat, a munkahelyi utasításban foglalt életvédelmi intézkedések betartása mellett tovább kívánjuk folytatni, s arról részletesen beszámolni.

A Csucs-hegy és az Oszoly barlangjai

A Kevély csoporthoz tartozó és Csobánka határában lévő Csucs-hegy és Oszoly nagyrészt felső triász kora dachsteini típusu mészkőből álló tömege a jelenlegi kutatás szerint 18 kisebb barlangot tartalmaz, amelyek közül nyomtatásban 8 még nem szerepelt, s csak 4 volt névszerint megemlítve, térképezve pedig mindössze 3. A "Speleológia" barlangkutató csoport tagjai 1969-70-ben kataszterezték a terület barlangjait, klimatológiai, vízkémiai méréseket végeztek, s a barlangokat felmérték. A klimamérések Assmann-féle aspirációs pszichrométerrel, a vízkémiai mérések Donász E. (1955) helyszíni félmikro térfogatos vizvizsgáló módszere alapján történtek. Az alább közölt kataszter a Csucs-hegy és az Oszoly barlangjainak összes adatát és irodalmát tartalmazza.

Csucs-hegy

Csirkés-barlang

A Csucs-hegy Csobánkára eső oldalán, az elhagyott kőbánya D-i felében nyílik dachsteini mészkőben. A barlang a 30/210 csapású és 70° dőlésű hasadék mentén alakult ki. Az üreget egy beszorult kő két részre osztja, alján humuszos kötőrmelék van. Klímaadatok az 1.sz. táblázatban. Hossza 5 m, mélysége 4 m. A barlangot Kordos L. mérte fel 1969-ben, vesztett pontokkal. Irodalma: 2., 8.

Csucs-hegyi-barlang

Csucshegyi (Spitzberg)-barlang - Venkovits I. 1949.; Csucshegy oldalában lévő barlang - Szenthe I. 1969.; Csucshegyi sziklaüreg - Bertalan K. 1970.; Tábor-barlang - Kordos L. 1970.

A Csucs-hegy ÉNy-i oldalában nyíló kőbánya ÉK-i peremén lévő gyalogut felett kb. 40-50 méterre nyílik ovális bejáráttal. Rövid, meredek bejárati rész után lefelé egy gömb-

6721

fülkébe, felfelé szűk, agyagos járatban folytatódik. Dachsteini mészkőben keletkezett, az alsó járat kötörmelékes, a felső agyagos, kevés szenilis cseppkővel. Klímaadatok az 1.sz., vízkémiai adatok a 2.sz. táblázatban. A barlangot Venkovits I. (1943) vesztett pontokkal és Kordos L. (1969) mérte fel fix pontokkal. Hossza 22 m, mélysége 7 m. A barlangot 1943-49 között a TTE kutatói, majd 1969-ben Szenthe I. vizsgálta. Irodalma: 1., 2., 3., 5., 7., 8., 10.

Oszoly

Zsó-barlang

Az Oszoly falának alján, az Odusortól 3 m-re K-re nyílik, a "Kis áthajlás" alatt. A dachsteini mészkőben keletkezett lapos járat vége kissé felmagasodik. Roncsbarlang, alja humuszos, köves, a repedéseket kalcit tölti ki, a barlang végén elaggott cseppkőlefolyás. Klímamérések az 1.sz. táblázatban. Felmérte Kordos L. 1969-ben állandó pontokkal. Hossza 12 m, mélysége 2,5 m. A régóta ismert üreget 1968-ban a Vörös Meteor barlangkutatói és sziklamászói bontották ki. Irodalma: 2.

Oszolyi-Odusor

Az Oszoly letörésének közismert sziklamászó helye. Az előző barlangtól É-ra, kb. 3 m-re található. Repedés mentén kialakult üregek sora, alján fülkével. Dachsteini mészkőben keletkezett. Kitöltése nincs. Klímaadatok az 1.sz. táblázatban. Kordos L. térképezte 1969-ben állandó pontokkal. Hosszúsága 20 m, mélysége 13 m. Sziklamászók által gyakran járt utvonal. Irodalma: 2., 6.

Delago-odu

Az Oszoly Delago nevű fala alatt nyíló, ovális alakú, messziről jól látható bejárata üreg, amely felfelé kis kürtőbe szűkül össze. Dachsteini mészkőben keletkezett, üledékes kitöltése nincs, néha ragadozó madár tanyahelye. Klímaadatok az 1.sz. táblázatban. 1970-ben Kordos L. mérte fel vesztett pontokkal. Hossza és egyben mélysége 5,0 m, vízszintes ki-
6721

terjedése 2,5 m. Sziklmászók is ritkán keresik fel. Irodalma: 2., 8.

Delago-barlang

E.2.-barlang - Nagy E. 1929.; Delago sziklánál lévő barlang - Szenthe I. 1969.; Delago-átjáró - Bertalan K. 1970.

Az Oszoly Delago falától É-ra, a margitligeti jelzett turistauttól 1 percre 35-40 m magasan. Egy teremből áll, amely befelé összeszűkül, majd kis beszakadásban végződik. Dachsteini mészkőben keletkezett, amely a bejáratnál szép *Megalodus* sp. átmetszeteket tartalmaz. Humuszos, agyagos kitöltését Venkovits I. ásta ki, benne recens rágcsáló csontokat talált. Valószínűleg hévizes eredetű roncsbarlang. Klímamérések adatai az 1.sz. táblázatban. A barlangot Venkovits I. mérte fel vesztett pontokkal 1942-ben, hossza 10 m, mélysége 5 m. A barlangról először Nagy Elemér írt, a TTE kutatói 1942-44-ben tanulmányozták. Irodalma: 1., 2., 4., 5., 7., 9.

Excelsior-sziklaüreg

E.1.-barlang - Nagy E. 1929.; Excelsior sziklánál lévő barlang - Szenthe I. 1969.; Excelsior fal sziklaürege - Bertalan K. 1970.; Bivak-lyuk - Kordos L. 1969.

Az Oszoly Excelsior fala alatt, a K.Gy. repedéstől K-re kb. 5 méterre nyíló közismert bivakolóhely. Dachsteini mészkőben keletkezett. Kitöltése lösz és mállott kötőrmelék. Klímamérések adatai az 1.sz. táblázatban. A barlangot Venkovits I. (1943) vesztett, és Kordos L. (1969) állandó pontokkal mérte fel. Hossza 3,2 m, mélysége 1,8 m. A sziklaüreget Nagy Elemér említi először. Az Excelsior falat, mint új mászóhelyet Czeglédy Árpád és László, valamint Nagy Elemér nevezte el. Ők a fal alatti üreget kibővítették, bivakolásra alkalmassá tették. 1943-ban a TTE kutatói kiásták és felmérték, 1969-ben Szenthe I. vizsgálta. Irodalma: 1., 2., 4., 5., 7., 8., 9.

Óra-barlang

Órafal sziklánál lévő barlang - Szenthe I. 1969. Az Oszoly Órafala alatt, attól D-re kb. 15 méterre nyílik. Ovális bejárata, lefelé szűkülő gömbfülkesor, amely dachsteini mészkőben keletkezett. Alján humuszos kőtörmelék. Klimaadatok az 1.sz. táblázatban. A barlangot Wehovszky Erzsébet mérte fel vesztett pontokkal 1969-ben. Hossza 5,2 m, mélysége 1,5 m. Szenthe I. kutatta 1969-ben. Irodalma: 2., 5., 8.

Pénzes-barlang

Az Órafaltól É-ra lévő 1.sz. barlang - Szenthe I. 1969.

Az Oszoly Órafalától É-ra (Margitliget felé) a második nagy sziklacsoport aljában nyílik. Két bejárata, egy gömbfülkéből álló üreg. Dachsteini mészkőben keletkezett. Kőtörmelék és humuszos kitöltése van. Klimatológiai adatok az 1.sz., vizelemzések a 2.sz. táblázatban. Felmérte Kordos L. 1969-ben állandó pontokkal. Hossza 16 m, mélysége 4 m. Szenthe I. 1969-ben említi. Irodalma: 2., 3., 5., 8.

Csontos-barlang

A Pénzes-barlangtól É-ra 3 m-re nyílik. Egyetlen lefelé tartó, összeszűkülő csőszerű járatból áll. Dachsteini mészkőben keletkezett. Alját humusz tölti ki, benne számos holocén csonttal. Klimaadatok az 1.sz. táblázatban. Felmérte Wehovszky Erzsébet vesztett pontokkal 1969-ben. Hossza 6,9 m, mélysége 3 m. Irodalma: 2., 8.

Denevéres-barlang

Órafaltól É-ra lévő 2.sz. barlang - Szenthe I. 1969.

Az Órafaltól É-ra lévő második nagy sziklacsoport É-i tövében nyílik, a Csontos-barlangtól lefelé kb. 10 méterre. Két nagyobb gömbfülkéből áll, amelyek közül a bejárathoz közelinek a teteje egy repedés mentén felszakadt. Dachsteini mészkőben keletkezett, kormos, humuszos kitöltése van. Klimaadatok az 1.sz., vizelemzések a 2.sz. táblázatban. 1970. április 10-én a hátsó teremben agar-agar lemezzel, normál

6721

petri csészével 10 perces expozícióval bakteriológiai vizsgálat történt. A 24 órás 25 °C-os inkubálás után 64 baktérium és 4 gombatelep keletkezett. A barlangnak két felmérése történt: Dunai S. (1969) és Wehovszky E. (1969), mindkettő u.a. állandó pontokkal. Hossza 9 m, mélysége 3,5 m. Szenthe I. (1969) említi, a helybeliek gyakran látogatják. Irodalma: 2., 3., 5., 8.

Rózsálugas-átjáró

Az Oszoly Órafalától É-ra, a második sziklacsoport É-i tövében található. Egyetlen 3 méteres hasadék, amely a dachsteini mészkő leszakadt tömbjei közt jött létre. Roncsbarlang. Klímadatok az 1.sz. táblázatban. Wehovszky E. mérte fel 1969-ben állandó pontokkal. Hossza 5 m, mélysége 3 m. Előző kutatók nem ismertek. Irodalma: 2.

Oszolyi-hasadék

Az Oszoly Órafalától É-ra, a harmadik sziklacsoport D-i oldalában található. Egyetlen függőleges hasadék, amelyet oldás tágitott ki. Fele magasságában egy sziklatömb két részre osztja. Kitöltése nincs. Dachsteini mészkőben keletkezett a 35/215 csapású repedés mentén. Klimamérések az 1.sz. táblázatban. Kordos L. mérte fel 1970-ben veszített pontokkal. Hossza 5 m, mélysége 6,5 m. Előző kutatók nem ismertek. Irodalma: 2.

Kis-lapos-barlang

Az Oszoly Órafalától É-ra, a negyedik sziklacsoport felső részének D-i oldalában nyílik. Lapos bejárattal kezdődő, egy gömbfülkéből álló üreg. Dachsteini mészkőben keletkezett, kitöltése humusz. Klimaviszonyok az 1.sz. táblázatban. Kordos L. mérte fel 1970-ben veszített pontokkal. Hossza 4,5 m, mélysége 1,8 m. Előző kutatók nem ismertek. Irodalma: 2.

Kétbejárattu-barlang

Az Oszoly Órafalától É-ra, a negyedik sziklacsoportnak
6721

a csobánkai bekötőút felé eső oldalának tövében nyílik. Két bejárata, egy lapos és egy tágabb járatból áll. Dachsteini mészkő töredezett tömbjeiben keletkezett, száraz cseppkövek és kevés kötőrmelék található benne. Klimamérések az 1.sz. táblázatban, Felmérte Kordos L. 1970-ben veszített pontokkal. Hossza 11 m, mélysége 3 m. Irodalma: 2.

Negyedhármas-barlang

A Margitliget felett emelkedő nagy sziklacsoport Ny-i tövében nyílik. Pusztuló gömbfülkéből és egy hasadékból áll. Dachsteini mészkőben keletkezett, a falakon elaggott cseppkövek vannak, a kitöltés humuszos, köves. Klimamérések az 1.sz. táblázatban. Kordos L. térképezte 1970-ben veszített pontokkal. Hossza 5 m, mélysége 1,3 m. Előző kutatók nem ismertek. Irodalma: 2.

Margitligeti-átjáró

A Margitliget felett lévő kisebb sziklacsoport (Pomáz felé) alján. A dachsteini mészkőhöz támaszkodó leszakadt hatalmas sziklatömb alkotja. Alja humuszos kitöltés, a mészkő felszínén kalcit, limonitos gumük vannak. Klimamérések eredményei:

	felszín			barlang		
	°C	%	g/m ³	°C	%	g/m ³
1970. 10. 04.	9,4	99	8,7	9,0	98	8,4

Kordos L. mérte fel 1970-ben veszített pontokkal. Hossza 7 m, mélysége 4 m. Irodalma: 2.

272. pont barlangja

Az Oszoly csucsától DK-re 1130 m-re lévő 272 m magasságu pont DNY-i oldalában, közvetlenül a csucs alatt nyílik. Dachsteini mészkőben keletkezett, ásványos kitöltése nincs, 4-5 m hosszú. Szenthe I. találta meg 1969-ben. Térképezve nincs. Irodalma: 2., 5.

Összefoglaló irodalom:

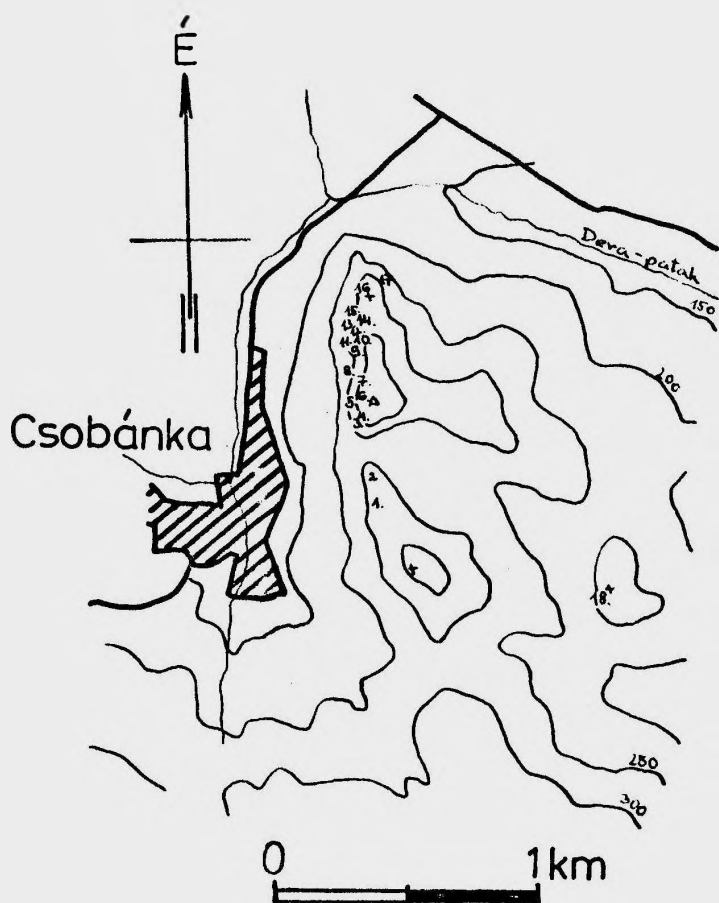
1. Bertalan Károly (1970): Magyarország barlangkatasztere, = Kézirat, Bp.
2. Kordos László (1970): Az Ezüsthegy, Ezüstnyereg, Nagykevély, Kevélynyereg, Kiskevély, Csucshegy, Oszoly vonulat barlangjainak katasztere (Kevély csoport) = Jelentés a "Speleológia" barlangkutató csoport 1970. évi munkájáról. Melléklet. p. 78-102. Kézirat. Bp.
3. Kordos László (1973): Vízkeimiai vizsgálatok a Kevély-csoport néhány barlangjában. = Kézirat. p. 1-18. Debrecen.
4. Nagy Elemér (1929): A M.T.E. Si-és Sziklamászó szakosztályának... = Turisták Lapja. 41.k. p. 183. Bp.
5. Szenthe István (1969): Karsztjelenségek és képződményeik fejlődéstörténete a Nagy-Kevély környékén = ELTE szakd. Kézirat. Bp.
6. Thirring - Vigyázó (1929): A Pilis-Visegrádi hegység részletes kalauza. Bp.
7. Venkovits István (1949): Nagykevély környékének földtani vizsgálata. = Egy. szakd. Kézirat. MÁFI Adattár 22418. sz. Bp.
8. Wehovszky Erzsébet (1969): Barlangkutatóink egy kis csoportja... = Karszt- és Barlangkut. Táj. 1969/6. p. 2. Bp.
9. TTE levele a BETE-hez, 1944. II.8.
10. TTE levele a BETE-hez, 1948. II.8.

Az Oszoly és a Csucs-hegy barlangjaiban végzett klímamérések adatai

Mérési pont	táv. m	Hóm. 1970. 02.		Pára 02. 22.		Hóm. 1970. 03.		Pára 03. 22.		Hóm. 1970. 04.		Pára 04. 26.	
		°C	%	g/m ³	%	°C	%	g/m ³	%	°C	%	g/m ³	%
Csirkés-bg., felszín	3,0	-	-	-	-	24,9	96	6,2	-	14,8	78	9,8	-
Csirkés-bg., vége	3,0	-	-	-	-	5,9	99	6,9	-	9,8	98	8,9	-
Csucshegyi-bg., felszín	3,0	1,5	93	3,8	-	5,8	97	6,7	-	14,8	80	10,1	-
Csucshegyi-bg., bejárat	0,0	1,2	93	4,7	-	4,6	100	6,4	-	9,2	97	8,5	-
Csucshegyi-bg., elágazás	5,0	1,8	90	4,9	-	4,8	100	6,4	-	7,0	100	6,9	-
Csucshegyi-bg., alsó ág	8,0	1,8	93	4,9	-	5,2	100	6,6	-	6,4	100	6,9	-
Csucshegyi-bg., felső ág	-10,0	2,4	90	4,9	-	5,2	100	6,6	-	7,8	100	7,9	-
Zsó-barlang, felszín	3,0	0,2	77	3,5	-	8,6	95	8,0	-	15,4	76	10,0	-
Zsó-barlang, vége	-12,0	0,8	90	4,4	-	5,6	100	6,8	-	8,8	98	8,3	-
Delago-odu, felszín	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	17,4	67	10,0	-
Delago-odu, belül	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	15,2	74	9,6	-
Oszolyi-odusor, felszín	3,0	0,2	77	3,5	-	8,6	95	8,0	-	15,4	76	10,0	-
Oszolyi-odusor, alsó odu	1,0	0,2	93	4,2	-	8,0	87	7,8	-	14,0	79	9,5	-
Delago-barlang, felszín	3,0	-	-	-	-	-	-	-	-	18,2	66	10,4	-
Delago-barlang, bejárat	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	15,4	70	10,0	-
Delago-barlang, közepe	5,0	-	-	-	-	-	-	-	-	16,0	73	10,0	-
Delago-barlang, vége	-10,0	-	-	-	-	-	-	-	-	12,0	91	9,6	-
Excelsior-sz. üreg, felszín	3,0	1,4	95	3,9	-	9,0	91	7,9	-	15,6	75	9,9	-
Excelsior-sz. üreg, vége	3,0	0,0	93	4,3	-	6,0	97	6,8	-	12,4	96	10,3	-
Óra-barlang, felszín	3,0	0,0	93	4,3	-	10,6	91	8,7	-	19,6	58	10,0	-
Óra-barlang, vége	3,0	1,4	83	4,2	-	11,0	100	7,0	-	10,0	95	8,8	-
Óra-barlang, felszín	5,0	1,0	93	4,6	-	5,4	100	8,3	-	15,4	67	8,8	-
Pénzes-barlang, felszín	3,0	2,8	84	4,7	-	8,6	97	8,3	-	15,4	73	9,5	-
Pénzes-barlang, 1.sz.bejárat	6,0	-	-	-	-	-	-	-	-	13,0	79	8,8	-
Pénzes-barlang, 2.sz.bejárat	3,0	-	-	-	-	10,6	84	8,0	-	19,8	53	8,7	-
Pénzes-barlang, gömbfülke	3,0	-	-	-	-	4,2	97	6,0	-	7,4	97	7,5	-
Csontos-barlang, felszín	3,0	0,2	96	4,3	-	11,2	80	7,9	-	21,0	47	8,7	-
Csontos-barlang, belül	3,0	0,0	100	4,5	-	6,2	100	7,1	-	13,2	79	9,0	-
Denevéres-bg., felszín	0,0	0,6	93	4,5	-	-	-	-	-	10,6	88	8,5	-
Denevéres-bg., bejárat	3,0	0,6	93	4,5	-	-	-	-	-	8,9	96	8,2	-
Denevéres-bg., első terem	6,0	0,0	100	4,6	-	5,7	100	6,9	-	19,0	53	8,7	-
Denevéres-bg., második terem	3,0	0,0	100	4,6	-	7,4	97	7,5	-	12,0	82	8,7	-
Rózsalugas-átjáró, felszín	3,0	1,5	93	3,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rózsalugas-átjáró, közepe	3,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

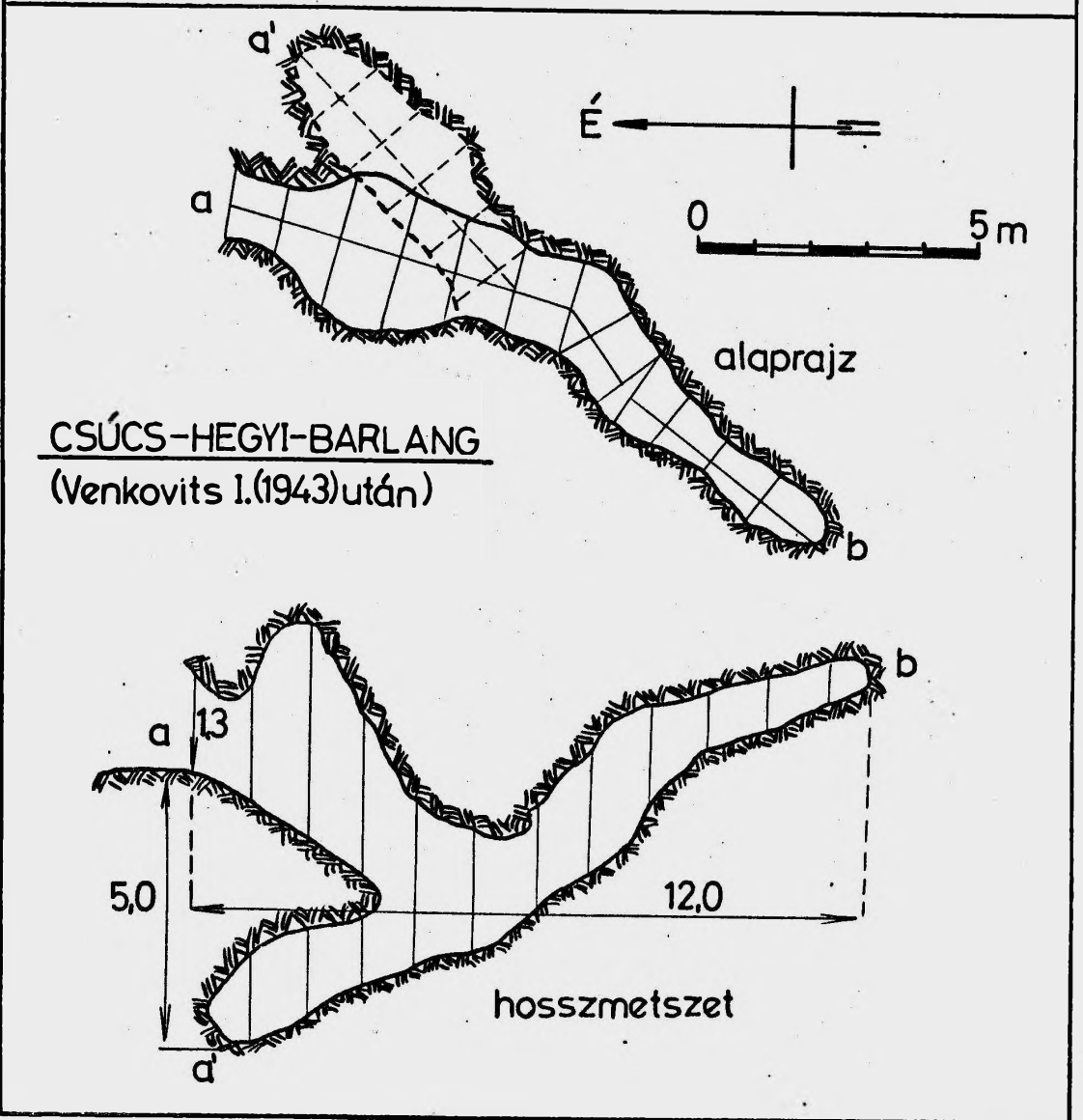
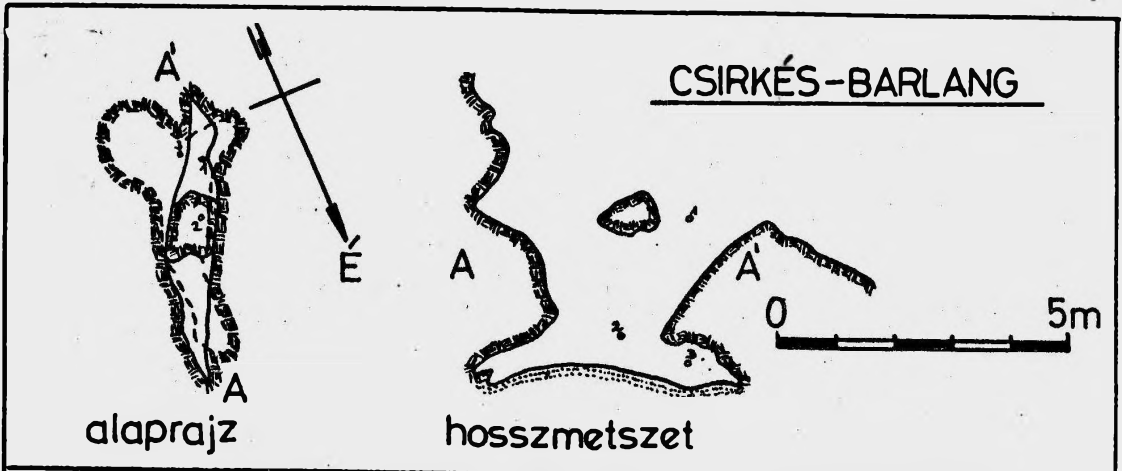
Az 1970. március 22-én vett vízminták elemzésének
eredménye

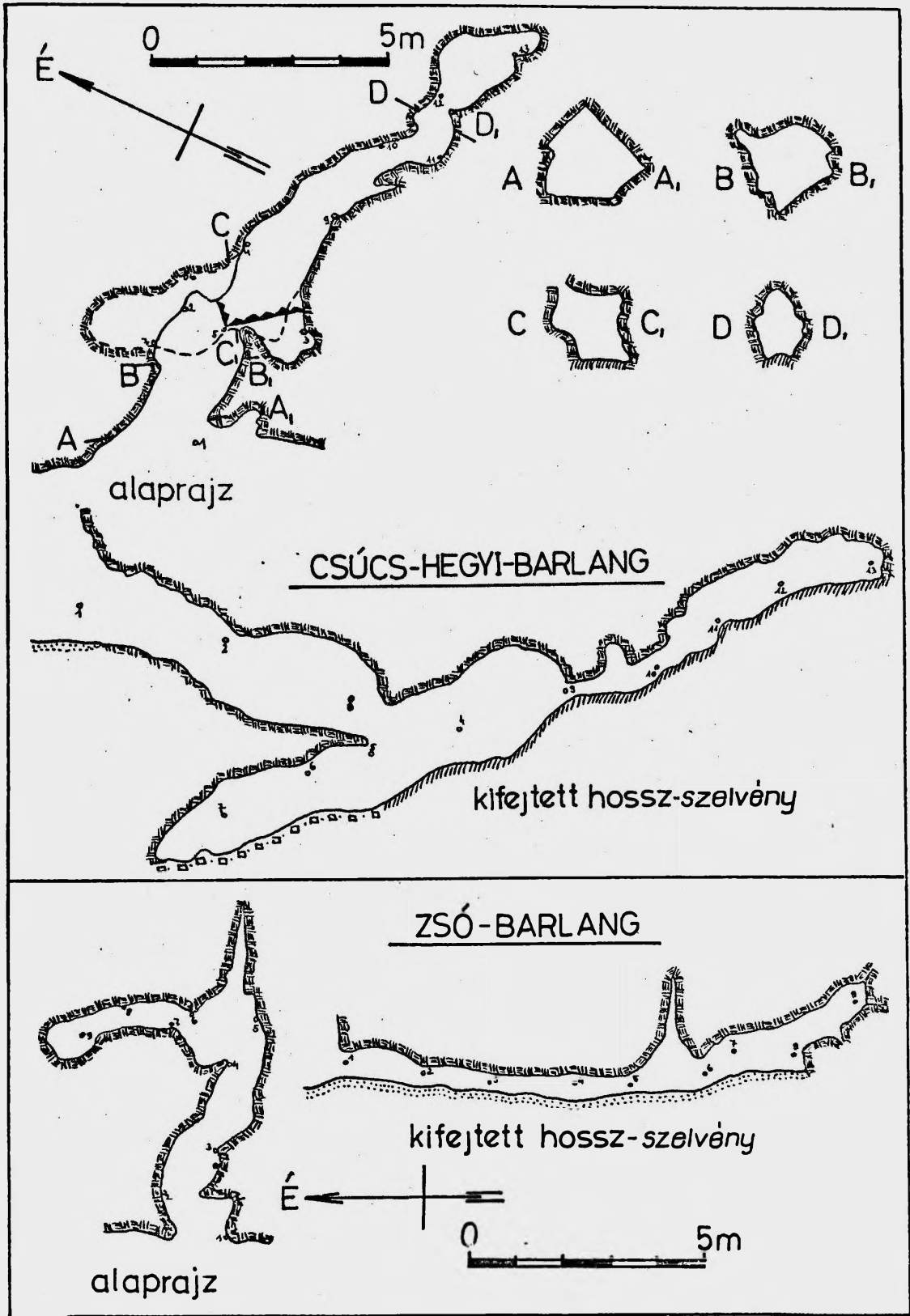
	Csucs-hegyi- -barlang		Pénzes- -barlang	Denevéres- -barlang
	csepegés	tócsa	csepegés	csepegés
pH	6,6	-	6,8	6,8
Összes kem. (nk ⁰)	14,50	14,0	11,76	12,13
Állandó kem. (nk ⁰)	3,82	6,09	0,92	1,47
Ca ⁺⁺ (mg/l)	-	88,1	88,1	96,1
Mg ⁺⁺ (mg/l)	-	7,2	2,8	0,0
Lugosság (W ⁰)	3,81	2,82	3,81	3,81
HCO ₃ ⁻ (mg/l)	232,44	172,04	232,44	232,44
Szab. CO ₂ (mg/l)	-	6,41	-	-
Össz. CO ₂ (mg/l)	-	68,45	-	-
SiO ₂ (mg/l)	-	7,1	-	-

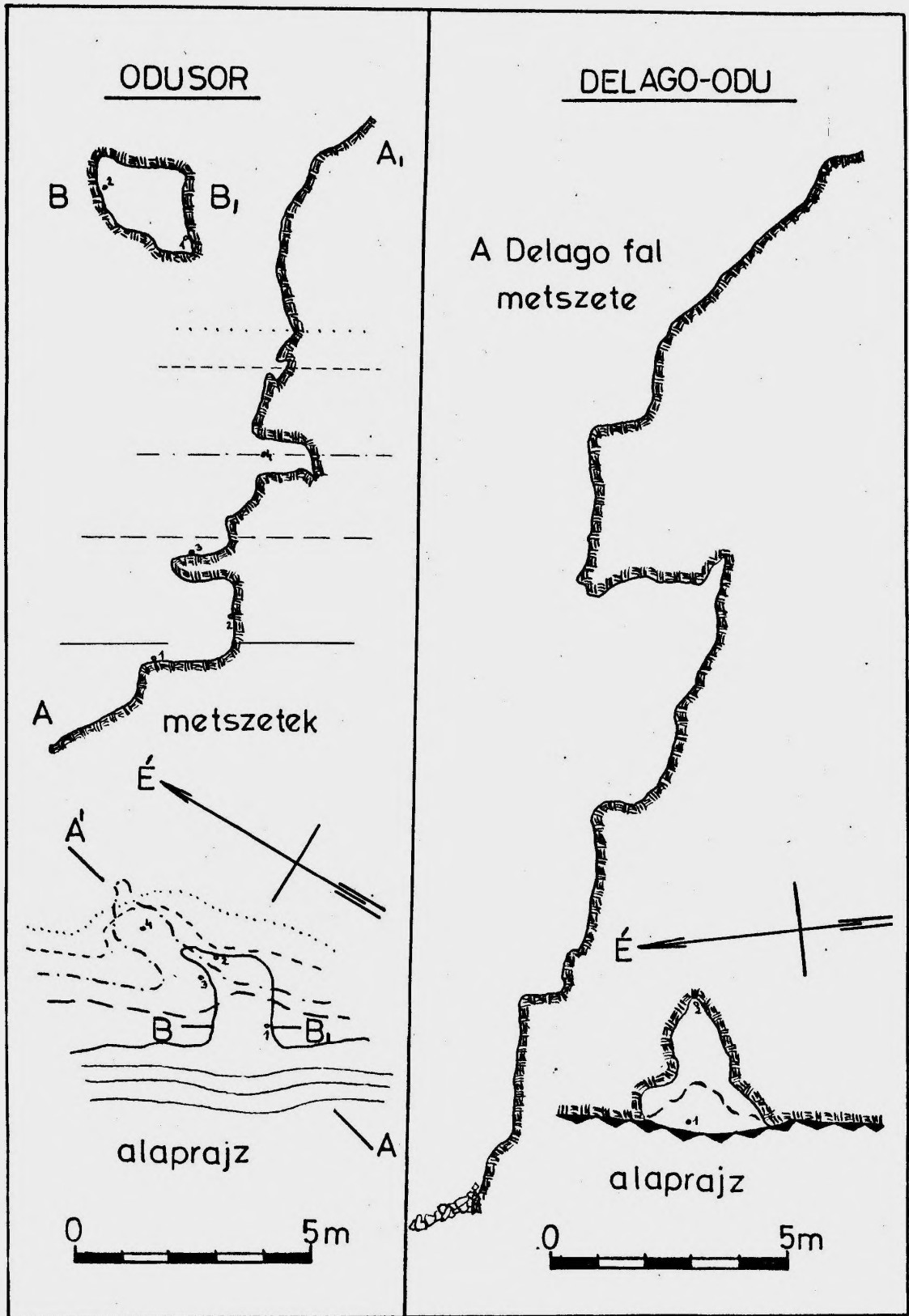

A Csucs-hegy és az Oszoly barlangjainak helyszínrajza

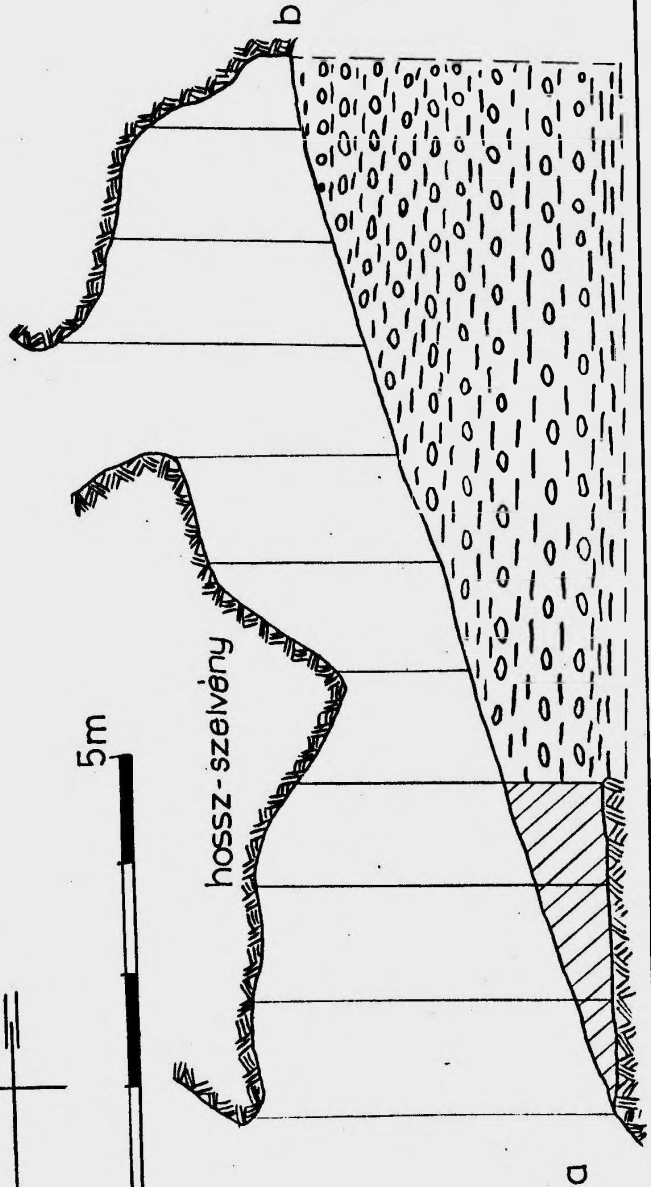
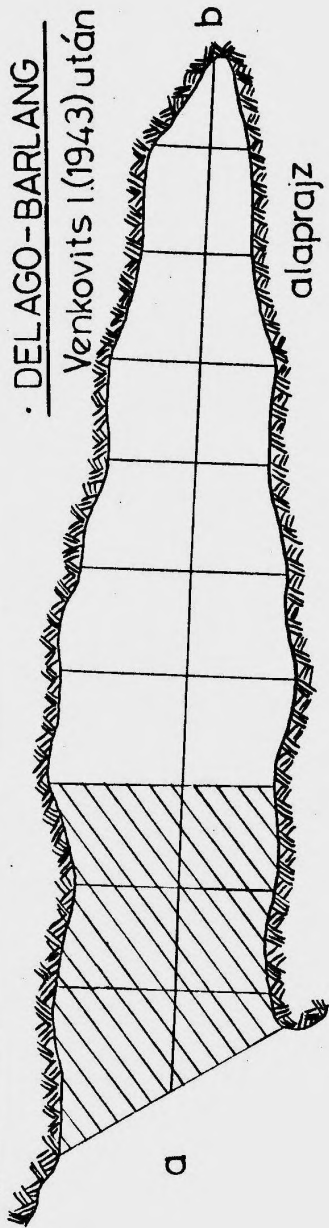
1 = Csirkés-bg.	2 = Csucs-hegyi-bg.	3 = Zsó-barlang
4 = Oszolyi-odusor	5 = Delago-odu	6 = Delago-barlang
7 = Excelsior-sziklaüreg	8 = Óra-barlang	9 = Pénzes-barlang
10 = Csontos-bg.	11 = Rózsálugas-átjáró	12 = Denevéres-barlang
13 = Oszolyi-hasadék	14 = Kis-lapos-barlang	15 = Kétbejáratu-barlang
16 = Negyedhármas-barlang	17 = Margitligeti-átjáró	18 = 272. pont barlangja

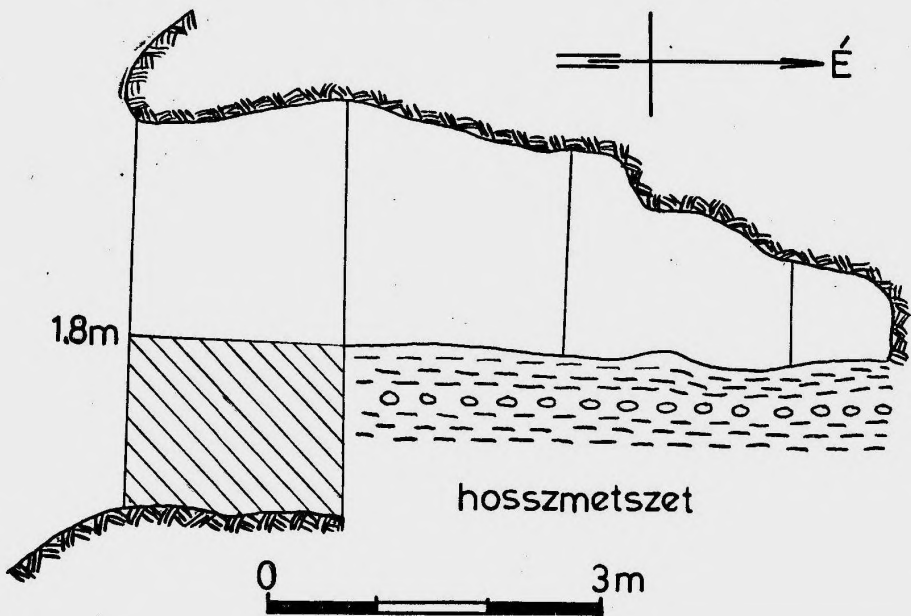
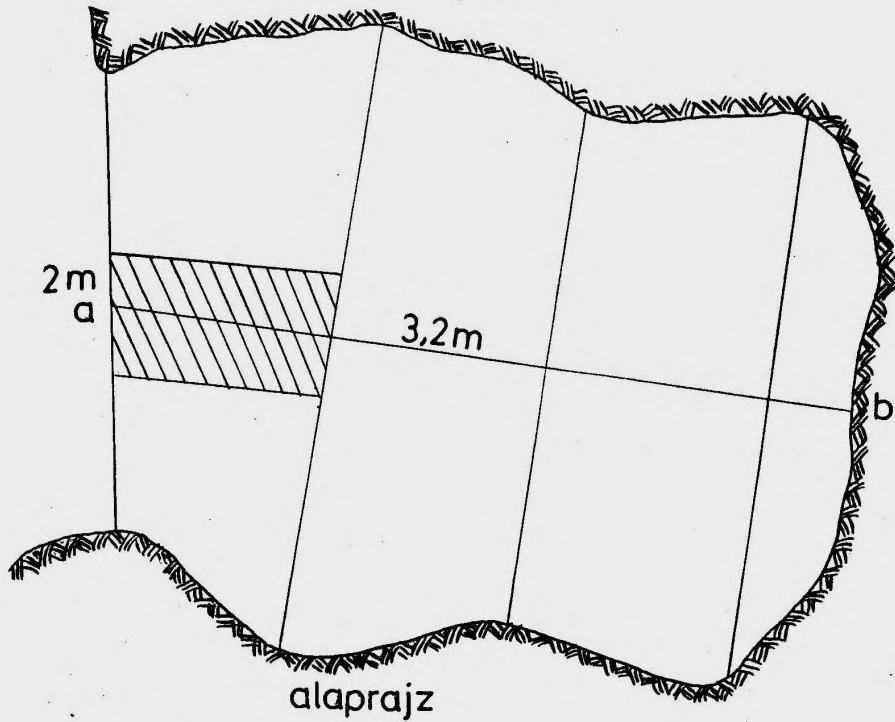

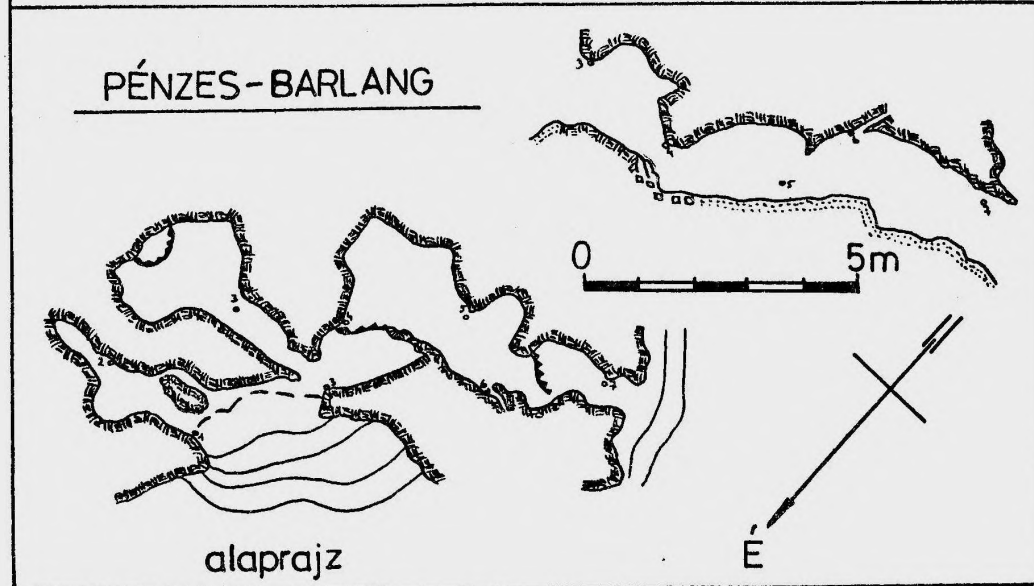
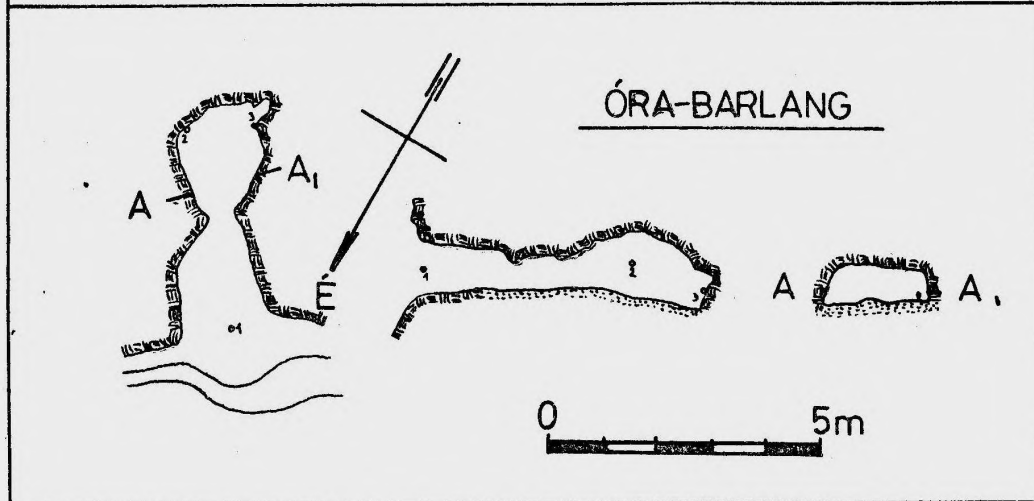
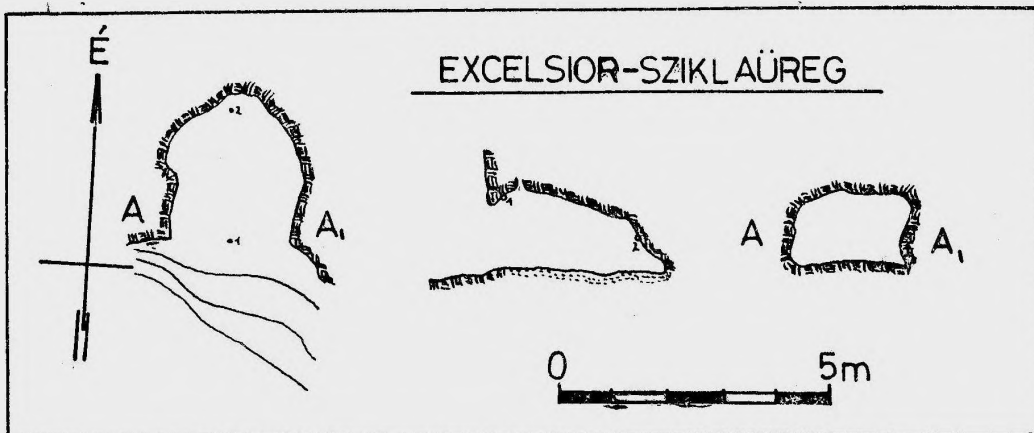

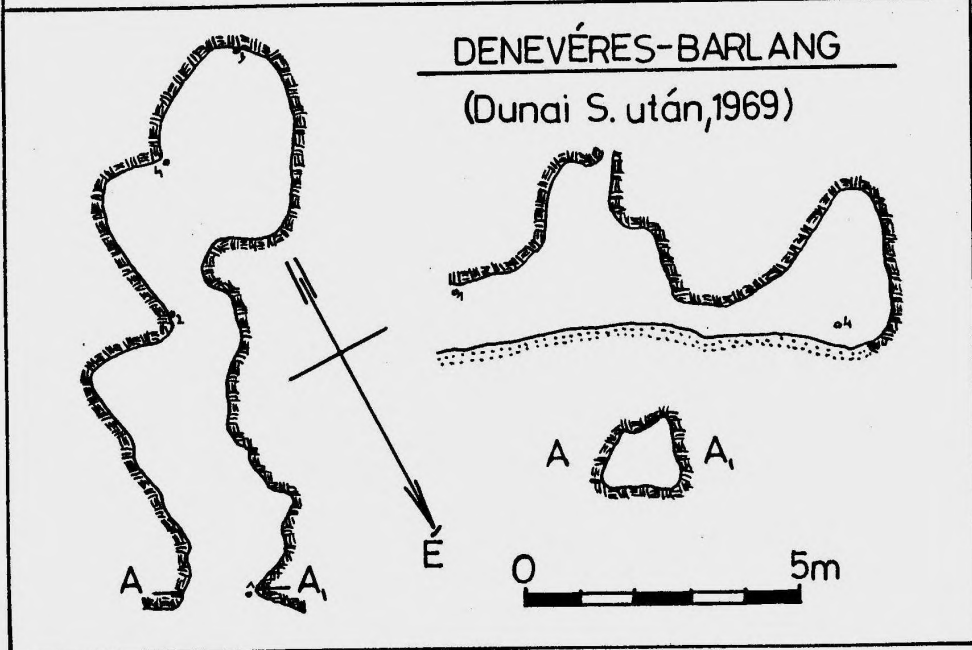
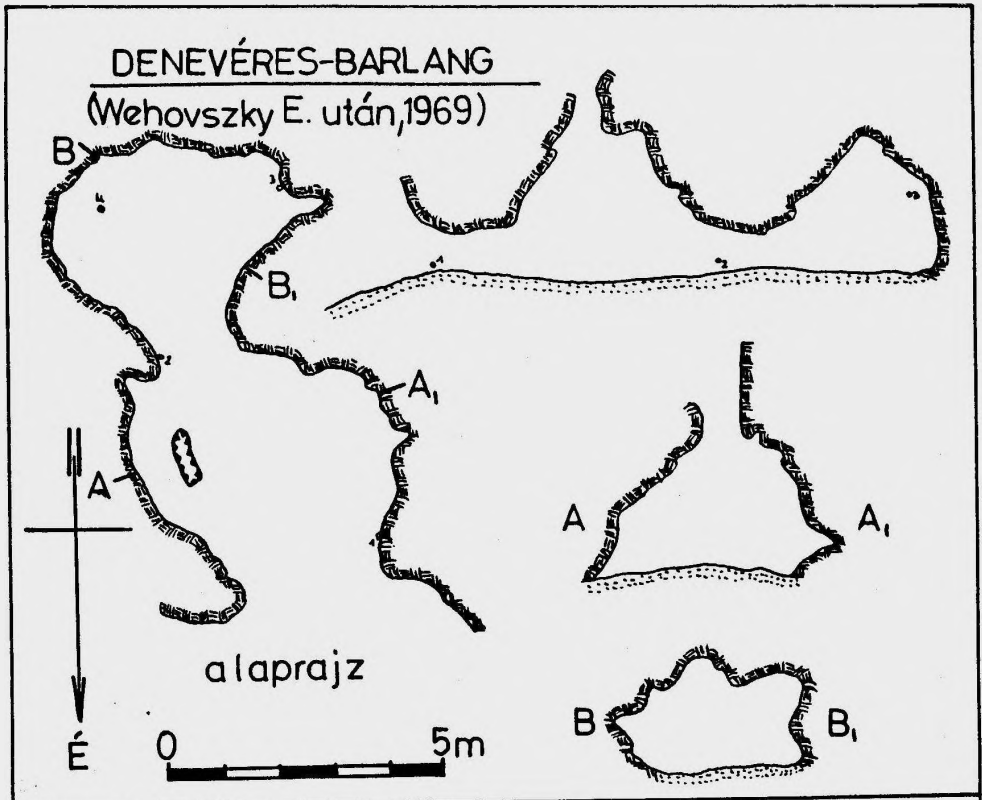
• DELAGO-BARLANG
Venkovits I.(1943) után

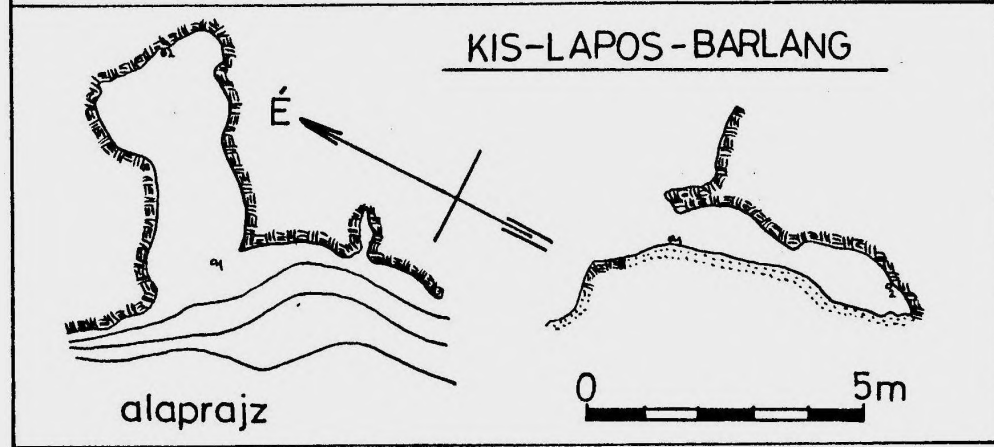
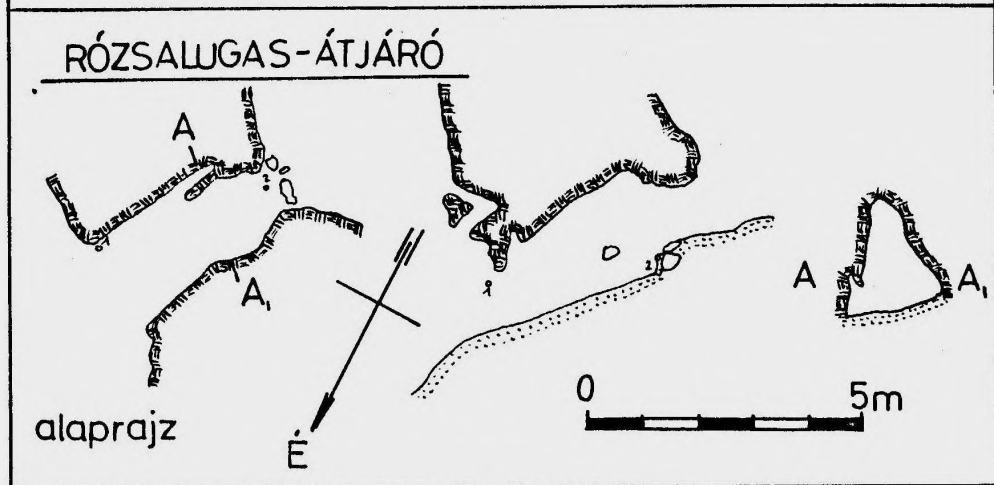
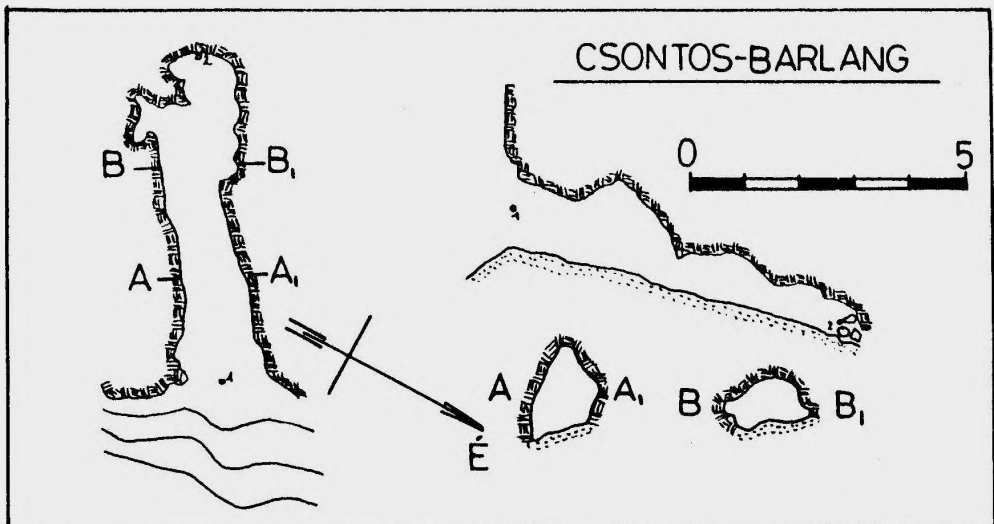

EXCELSIOR-SZIKLAÜREG
(Venkovits I. után, 1943)

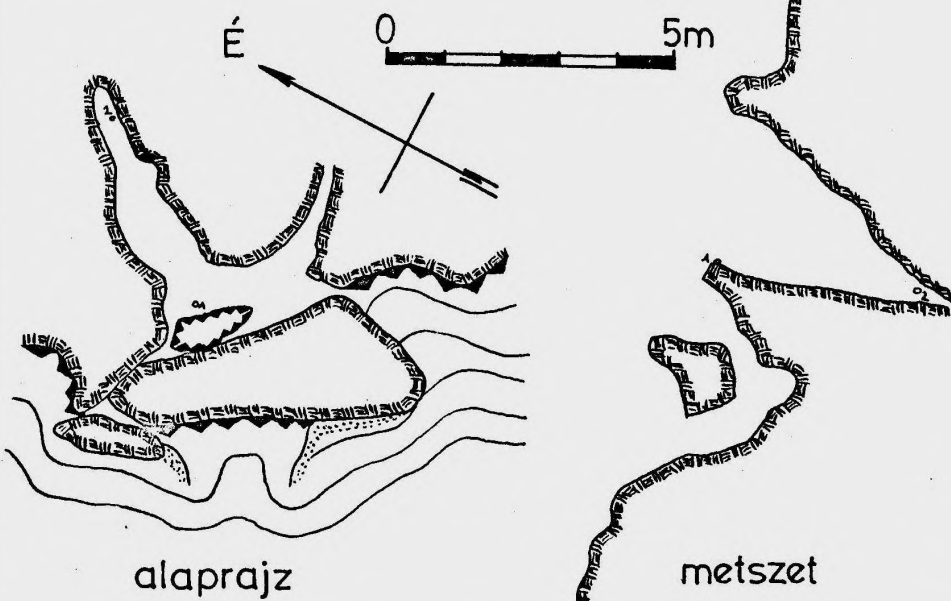

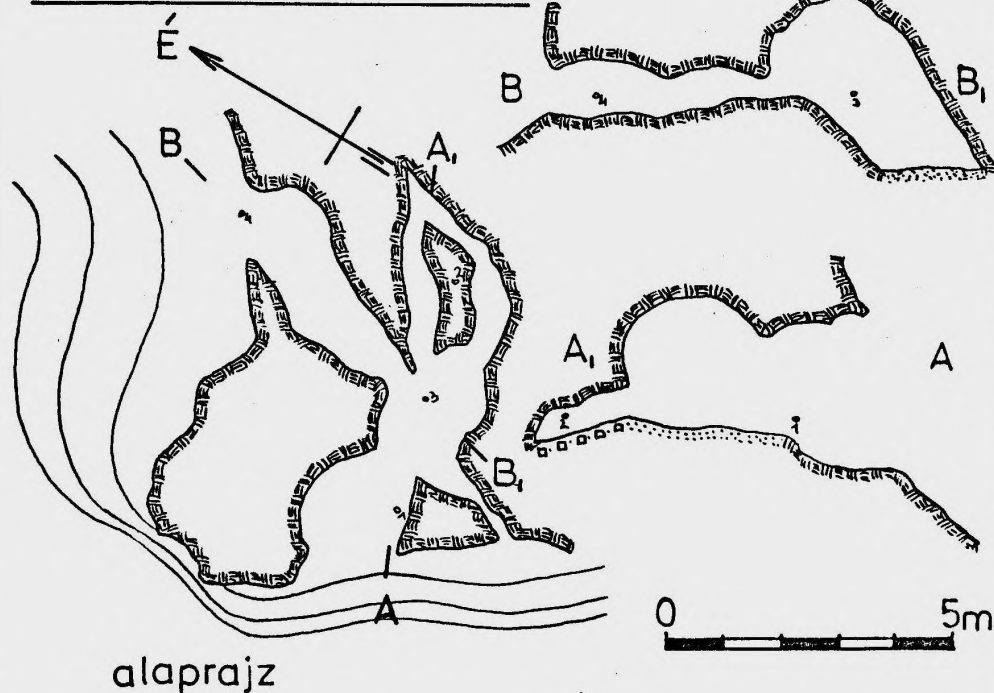

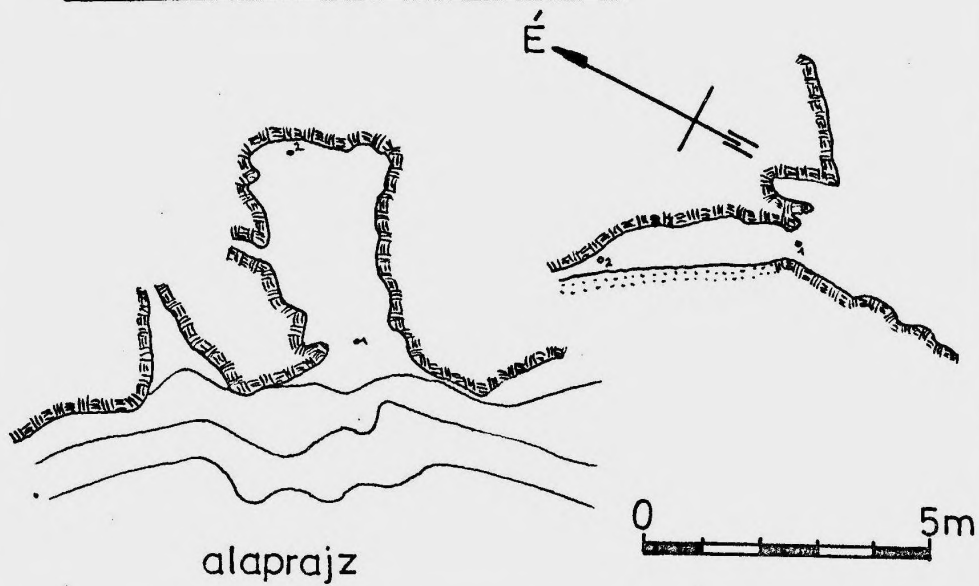
OSZOLYI-HASADÉK

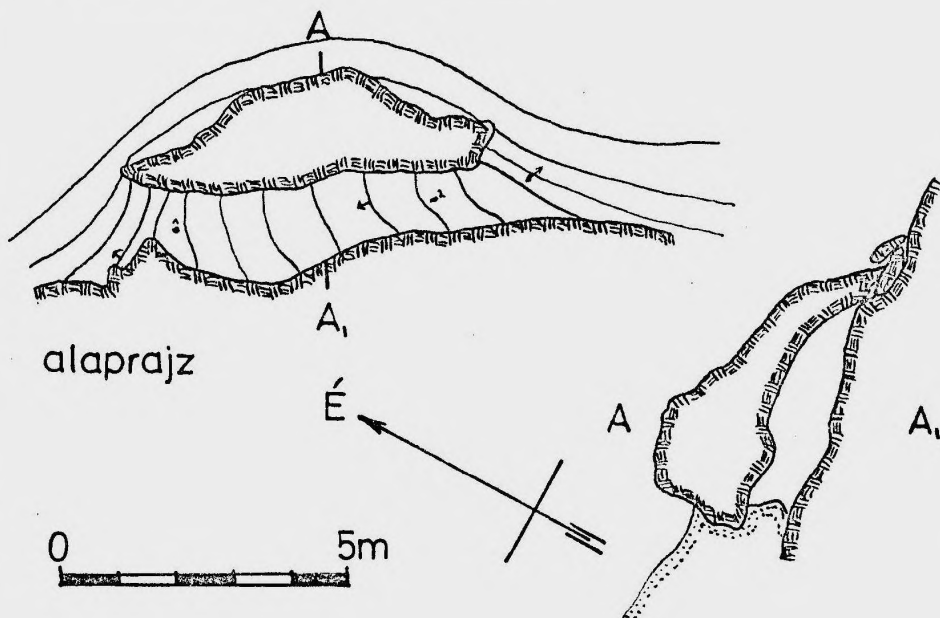
KÉTBEJÁRATÚ-BARLANG

NEGYEDHÁRMAS - BARLANG

MARGITLIGETI-ÁTJÁRÓ

A Vaskapu-völgyi Gyökér-barlang

A Pilis-hegyen 1973. tavaszán, terepbejárás során, a Várkapu-völgyi Pilis-barlanggal szemben fekvő oldalon, a gerinc alatt mintegy tíz méterrel, kisebb barlangot fedeztünk fel.

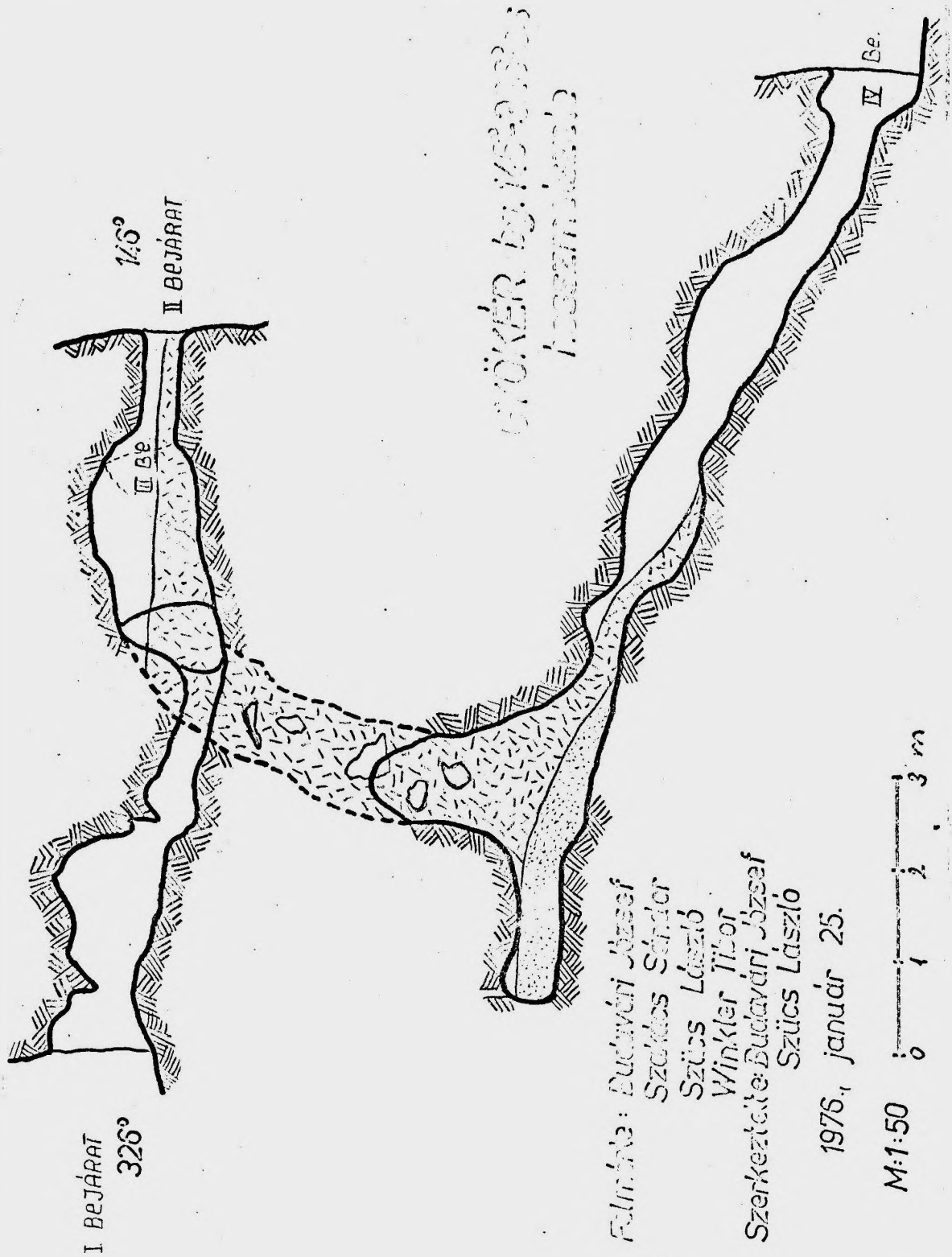
A barlangnak négy bejárata nyílik, három a felső szinten, egy pedig mintegy kilenc méterrel mélyebben található. A barlang kitöltését megbontva, nagy mennyiségű csontot találtunk. Azonnal értesítettük dr. Kordos Lászlót, akinek rendszeresen eljuttattuk a különböző mélységekből előkerült gerinces maradványokat.

A közeli fák gyökerei a barlang kitöltésébe 4-5 m mélységig is lenyultak, rendkívül megnehezítve a továbbhaladást. A barlang később ezért kapta a Gyökér-barlang elnevezést is. Kialakulásában fő szerepe lehetett a tektonikus hasadékoknak, és a víz munkájának.

Járatai szűkek, nehezen járhatók, agyaggal és egyéb üledékekkel teljesen kitöltve.

Hossza 23 m, mélysége 9 méter.

A barlang feltárását és térképezését a VMTE Foton, majd Központi csoport tagjai végezték el.

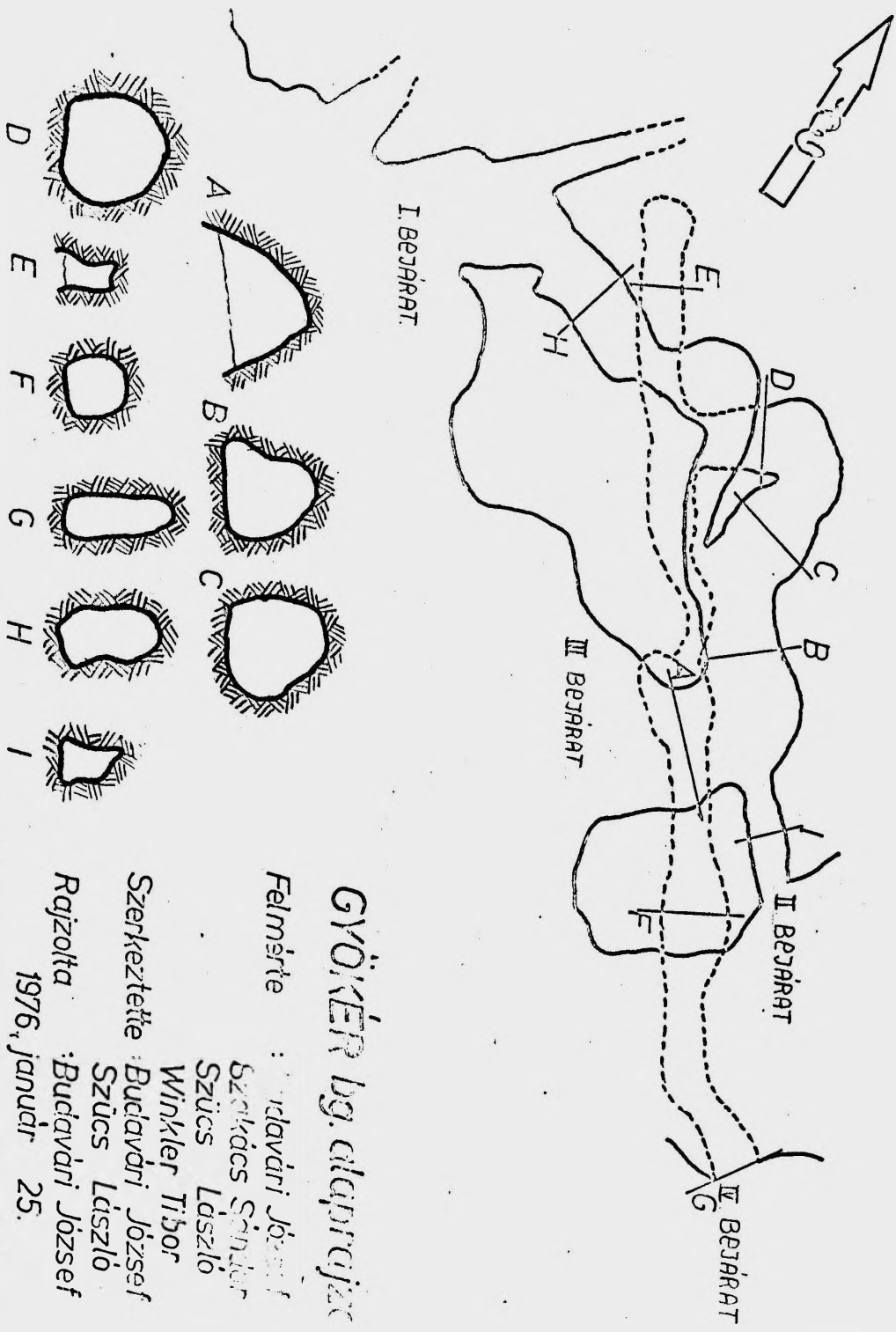

GYÖKER: by. 146°-203°
 1:300000000

Felvétele: Budavári József
 Szekeres Sándor
 Szűcs László
 Winkler Tibor
 Szerkesztette: Budavári József
 Szűcs László

1976. január 25.

GYÖKÉR bgy. alaprajza

Felmerítte : Budavári József

Székács Sándor

Szűcs László

Winkler Tibor

Szerkesztette : Budavári József

Szűcs László

Rajzolta : Budavári József

1976, január 25.

Majoros Zsuzsanna:

Érdekességek egy "mesterséges barlangban"

Miskolc fő karsztvizadó forrása, a Szinva-forrás közelében készült egy rövid (kb. 12 m hosszú), Y alakban szétágazó bányatáró. Feltehetően nyersanyagkutató eredményeként tarthatjuk számon, erre utal geológiai érdekessége is: közethatáron indul, és porfiritben (ill. a porfirit és a mészkő kontakt-közvetében) hajtották ki végig. Készítésének pontos idejét és okát még nem sikerült tisztáznunk, de biztos, hogy 1931-ben már megvolt (Balogh Tamás közlése), és valószínű, hogy 1928-31 között készült (Borbély Sándor közlése).

Amik barlanggá avatják a feltétlenül (- barlangi viszonylatban!) kisdéd-korú tárót, azok a nagy felületű cseppkőbekéregződések a falon, a 400-nál több sztalaktit (ill. sztalaktitkezdemény), és a gyönyörű tetarátá, melyekben kalcitkristályok képződnek. (A számadat folyamatban levő vizsgálataink egyik eredménye; legutóbb pontosan 387 cseppkő méreteiről készítettünk statisztikai feldolgozást Lénárt Lászlóval, Téglás Judit segítségével.)

A "barlang" első hat métere kap fényt, s így az élővilág számos apró egyedét megtalálhatjuk: pókokat, szunyogokat, barnás-piros lepkéket. A két utóbbi a "barlang" végébe is be-be-megy, bizonyítéka ennek a jobboldali ág falán becseppkövesedett szunyog. Egy denevér is tanyázik bent, a kevésbé vizes jobboldali ágban.

Végezetül a bejárati szakasz vizében élő farkos kétéltűek egyikéről (Téglás Judit fedezte fel) készítettünk képeket Szombathy Zoltánnal. A kb. 6 cm-es állat valószínűleg göte, lárva-állapotban.

A "barlang" élővilágának vizsgálatával a barlangi viszonyokhoz való alkalmazkodás időbeli lefolyásához kaphatunk érdekes adatokat.

Csernavölgyi László:

A sziklaszög, és felhasználása

A sziklaszög arra alkalmas, hogy a kőzet különböző mélységű és szélességű repedéseibe verve lehetővé tegye a biztonságos továbbjutást.

Kezdetben egységesen a kerek fejformájú, gyűrűvel ellátott szögeket használták. Később kezdtek csak elterjedni azok a szögek, amelyek már felhasználhatóak voltak a legkülönbözőbb formájú és mélységű repedésekben is (3., 4. ábra). A legmodernebb szög típusok az USA-ból terjedtek el, és ellentétben az Európában használt lágy, kovácsoltvas szögektől, kemény - chrom-molybden ötvözetből készülnek. Ezek a "V" vagy "Z" formájú szögek (2. ábra) már alkalmazhatóak szélesebb repedésekben, sőt lyukakban is. Bármennyire valószínűtlenül is hangzik; a kemény acéllemezéből készült szögek rántásszerű terheléskor jobban tartanak, mint a puha normálszögek, és kalapáccal könnyebben visszanyerhetőek. Ez szintén fontos követelmény, ha az áruk erre ösztönöz minket.

A szögek jól csoportosíthatók hosszúság és erősség szerint. Mint standardszöget mindig a kerek szemkiképzésű haránt formát kell alapul venni (4/b.). Legalább egy hosszú szög mindig legyen nálunk! (Amerikai típusú választékban ez nem lényeges.) A gyűrűs (karikás) szög típus (pl. 3/b.) igen praktikus. Részben azért, mert nehezebb mászások során több karabiner akasztható bele, részben pedig kötél ereszkedéskor (abseilung). Ez utóbbi esetben azonban a gyűrű erősen igénybe van véve. Vékony rövid szöget (3/c.) keskeny repedésben használjunk. Vigyázzunk azonban, mert ha túl hosszú könnyen elhajlik.

Arról, hogy helyesen választottuk-e meg a szöget, már a bevezetésekor meggyőződhetünk. Ha az ütések során egyre magasodó csengő hangot hallunk, akkor jól választottuk meg a szöget, és jó helyre is vertük, ha ez a hang egyformán tompa, akkor vagy a szög nem megfelelő, vagy a repedésben nem szabad megbiznunk.

6721

A régebbi, kerek fejformájú szögek alkalmazásánál az a probléma merülhet fel, hogy terheléskor a fej külső íve szinte segít a szögnek, hogy kihuzza magát a falból (1/a.). Ha a szög feje jól "ül" a falon, akkor ez nem lehetséges (1/b).

Néhány helytelen és helyes szögbeverési módot mutat be a 7., 8., 9., 10. ábra.

Használat után a szögeket rendszerint visszavesszük a falból. Ilyenkor apró ütéseket kell mérni a szögekre különböző irányokból, főleg a repedés irányát követve. Ha már megfelelően kilazítottuk, érdemes bekapcsolni a szögbe a nyakunkban, ill. mellbekötőnkben lógó szeghuzó karabinert. Ha ez után pattan ki a falból a szeg, nem eshet le. Ezzel sok bosszuságtól kimélhetjük meg magunkat. Ilyesmire egy közönséges, kis méretű karabiner a legalkalmasabb.

.A szögeket használat után ki kell egyengetnünk.

Expanziós szögek

Ujabban kezdenek elterjedni, s a használatuk elve - formájuktól függetlenül - megegyezik. A kereskedelemben nálunk is kapható 3 élű falfuróval a szögnél valamelyest rövidebb furatot készítünk. Ezek után a behasított végű szöget a beleilleszkedő ék v. csonka kup alakú formával együtt beleütjük a furatba. Az ék a furat fenekén "megül" s az ütések ellenhatásaként szétfeszíti a szöget a furatban. Ez szinte eltávolíthatatlan (5., 6. ábra). A karabiner beakasztására alkalmas szem, ill. gyűrű vagy a szöggel együtt készül (5.), vagy csavarral lehet a szögbe rögzíteni (6/b).

Olyen helyen érdemes használni, ahol nem találunk repedést. Nagyon célszerű a használata barlangban, ahol egy hosszabb táborozás során a szöget többször is igénybe kívánjuk venni.

Minden eddig említett szögnél érvényes azonban a következő figyelmeztetés. Ne használjuk a szögeket több évig a barlangban! A korrozio olyan erősen igénybe veszi ezeket, hogy a gyakran a teljesen jónak látszó szögnek a falban álló részéből már szinte csak por van. Ha mégis fel kell használnunk valamilyen okból egy régebben a falba ütött szöveget, üssünk rá

néhányat, hogy meggyőződjünk a megbízhatóságáról.

Kalapácsok

A szögelés nélkülözhetetlen szerszámai. Aki egy erre a célra készült kalapácsot már használt, meggyőződhetett róla, hogy igen jó "huzása" van. Ezt a megfelelő súlyú fej (kb. 550 g) és a nyél jó aránya biztosítja. A 11. ábra két általánosan használt típust mutat be. Az egyik /a/ egy egyszerű sziklamászó kalapács, a másik /b/ pedig egy "kombi-kalapács", amelyet a sziklamászók jégfalon is tudnak használni. Ez utóbbi a barlangkutatóknak is nagyon megfelel, mert el lehet a segítségével távolítani éles sziklataréjakat és cseppkőbekéregződéseket, amelyek a kötél és ezzel a kutatók épségét is veszélyeztetik.

A nyelükön furat van. Ez ebbe fűzött vékonyabb zsinór segítségével a mellbekötőhöz rögzíthető vagy a vállon lehet átvenni. Jó minőségű zsinórt használjunk erre, mert ellenkező esetben könnyen magunkra maradhatunk a legjobb szögeink társaságában.

Irodalom

Herman Huber: Bergsteigen heute. Teo Hoffmann, Frankfurt am Main 1967.

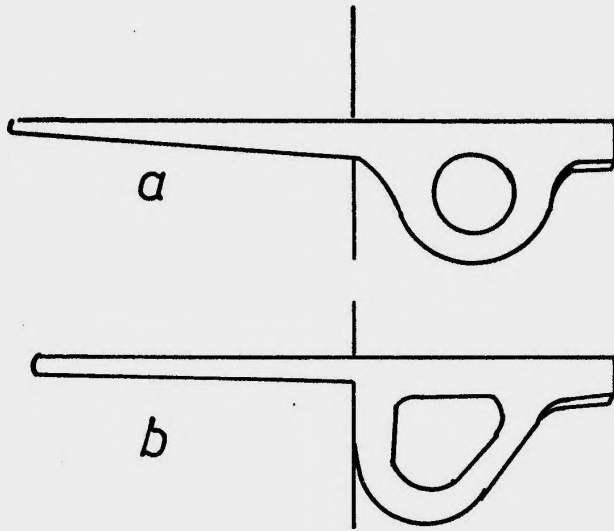
Wastl Mariner: Das Bargseil. Österreichischer Alpenverein, Innsbruck 1969.

Macieja Popko: Alpinizm. WYDAWNICTWO Sporti Turystyka, Warszawa, 1974.

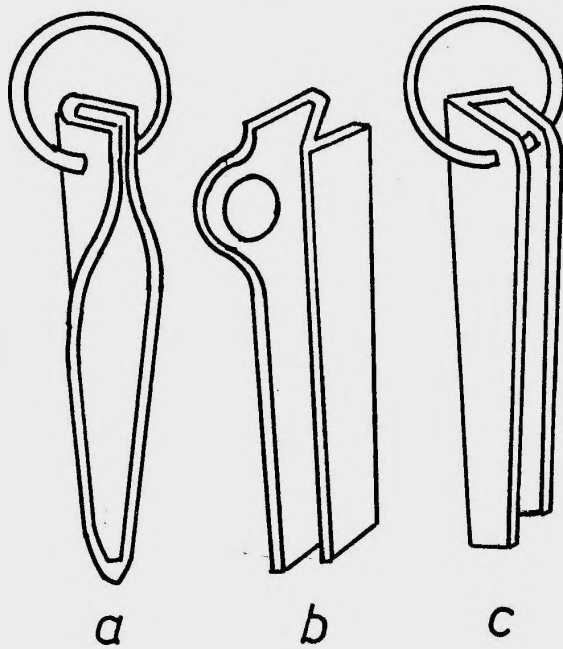
Joze Pirnart: Jamarska tehnika. Ljubljana, 1972.

Petko Nedkov: Rikovodstvo no pescerno delo, Medicina u Fizkultura "Szofia" 1973.

Bergsportausrüstung '73 NSZK.

1.ábra

2.ábra

a

b

c

3. ábra

a

b

4. ábra

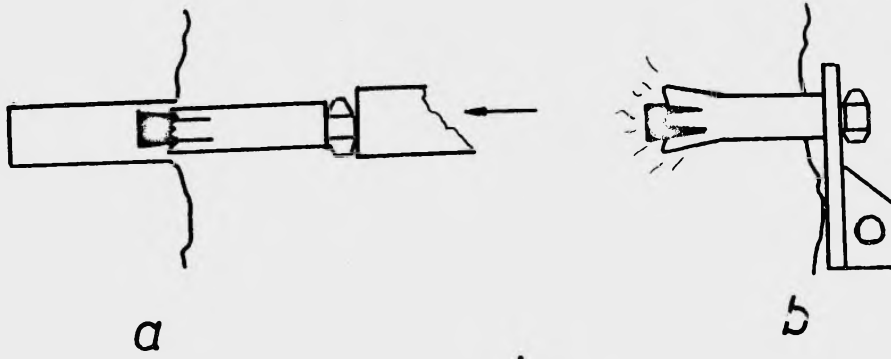

a

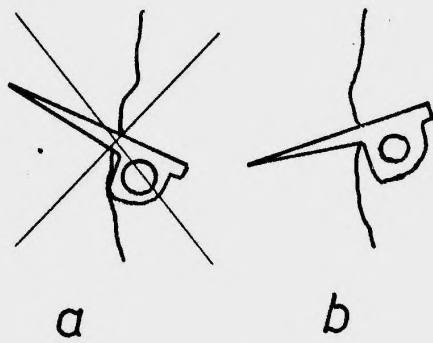

b

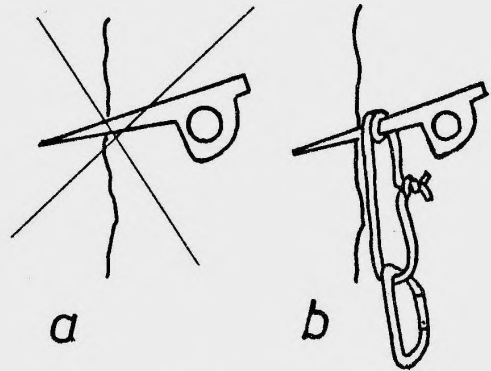
5. ábra

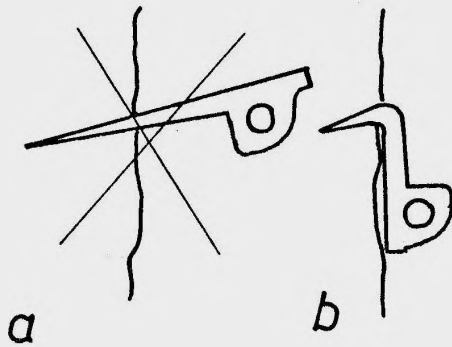
6.àbra

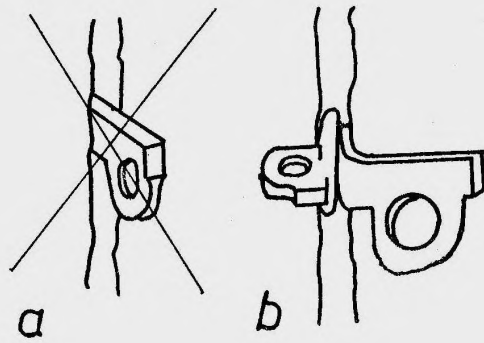
7.àbra

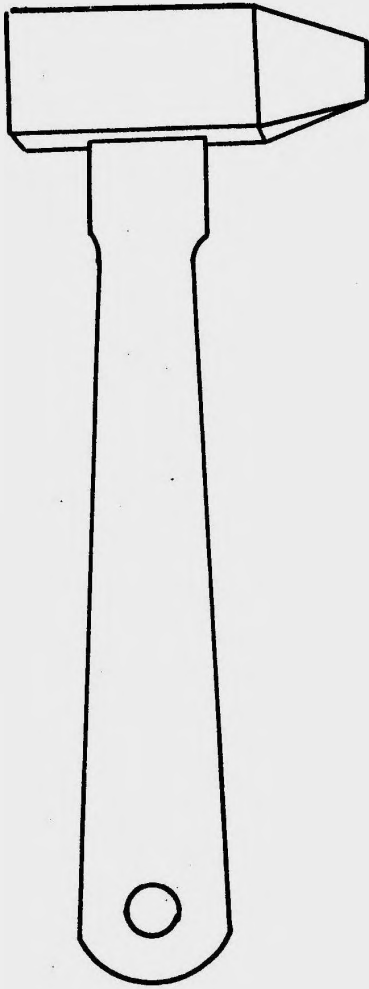
8.àbra

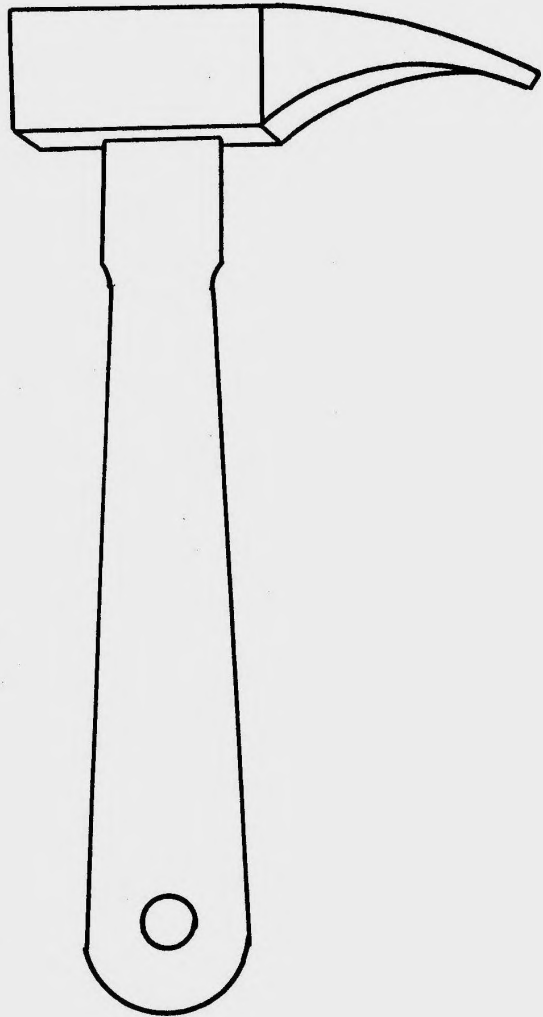
9.àbra

10.àbra

a

b

11.àbra

Javaslat a bibliográfia lyukkártyás adattárolására

Összeállította: Rónaki László 1972 - 73.

Az irodalmi adatok felhasználása a tudományos munkák - szakdolgozatok készítésénél elkerülhetetlen igényként jelentkezik. Az irodalom tanulmányozás egy-egy témakörben vagy területen csak gondos bibliográfiai kutatómunkával veheti kezdetét. Számos kutató munkája során az átolvasott publikációkat címjegyzéknek kicédulázza - esetleg tartalmi kivonattal vagy a számára fontos közleményre utaló megjegyzéssel látja el - melyek átlagozásával később kikeresheti valamely téma kapcsán szükségessé váló bibliográfiai alapadatot. A kikeresés jelentősen meggyorsul, ha nem egyszerű cédula katalógus, hanem valamilyen lyukkártya katalógusra dolgozunk. Utóbbinak még olyan előnye is van, hogy mások által az egységes szisztémával feldolgozott irodalmi adatgyűjtést is ugyan olyan gyorsan hasznosítani tudjuk, mintha valamennyi adatot magunk céduláztuk volna. Természetesen a kutatási témaköröknek megfelelően eltérő szempontból történik az annotáció más-más kutató esetében, mert egy nagyobb terjedelmű munkában a geológus, a vegyész, a geofizikus vagy akár a tudományokon belül például a petrográfus a morfológus vagy speleológus a maga számára más-más megállapítást tart kiemelkedőnek. Itt hadd utaljak dr. Bertalan Károly és id. Schönviszky László munkájaként közreadott "Bibliográfia speleologica hungarica" c. igen jelentős adatgyűjteményre, mely a Karszt- és Barlangkutató IV. kötetétől folyamatosan az 1931-től megjelent barlangtani tárgyú irodalmat dolgozza fel. Így mindenki előtt nyilvánvaló, hogy a lyukkártyás cédula katalógusnak az egységesített kitöltési és kódolási kereteken belül csak a karszt- és barlangkutató témakörben is széles érdeklődésű igényt kell kielégíteni. Ez a változó igény viszont csak az annotációt - és így csak e kártya hátoldalát - érinti. Ennek meg-

oldására javasolható a fő kártya melletti kiegészítő kártyák alkalmazása. E módszerrel biztosítani lehet a javasolt A-6 formátum adta szűk terjedelem kibővítését bármilyen mértékig. Az alap kartonon színes ironnal utalhatunk a kiegészítő tartozék kartonok számára, melyek azonos kód folytán a fő kartonnal együtt visszahívhatók. A kiegészítő karton első oldalán csak az első szerző nevét és a mű címét kell feltüntetni, (valamint a színes ironnal a kiegészítő lap számát). Célszerű felírni még az annotációra utalást, hogy milyen szempont szerint és ki végezte a kijegyzetelést.

Az A-6 formátum (10 x 15 cm-es) kétsoros peremlyukkártya alkalmas a bibliográfiai anyag könnyen visszakereshető tárolására. A peremes perforációval az alábbi adatokat célszerű visszahívhatóvá tenni:

1. A szerző vezeték és keresztnévének első kezdőbetűi.
(Kódot lásd Balázs-Horváth: Kézi lyukkártyák a szakirodalmi tájékoztatásban. Bp. 1968. p.51.)

A társszerzők esetén kereső céllal valamennyi névre külön kártya lyukasztandó a további mezőkben körben azonosan.

A kiegészítő kártya kitöltése helyett csak utalni kell az első szerzőtárs nevére és a mű címét kell feltüntetni az első oldal belső mezőjében.

A vezeték név az "N-M" a keresztnév az "L-M" mezőbe kerül. (1-1 betű, 1,5 mezőt igényel).

2. A kiadvány kiadásának (megjelenésének) évszáma

A két utolsó évszám lyukasztandó, mégpedig 3. szám "I" 4. szám "K" mezőben.

Az "L" mező 1.2. lyukpárai a századfordulók elválasztására direkt réseléssel használhatók, mégpedig az 1. lyukpár sekély réselése az 1800-as kiadásokat jelöli. A 2. lyukpár a 2000 utánra fenntartva. (Az 1900-as évek réseletlenül maradó lyukpárral.)

3. A publikáció neve szám kód használatával az "A" mezőbe kerül.

A szám kód: 1. Könyv (önálló mű)

6721

2. Periodika (folyóirat - Évkönyv)
3. Különkiadvány (alkalmi kiadvány, sokszorosított kézirat)
4. Hetilap-napilap (ujságcikk)
5. Üzemi dokumentáció - szakvélemény
6. Kézirat (kéziratos v. gépelt)

4. A tárgykör - téma számkóddal a "B" mezőben a munka egészére vonatkozóan annak fő jellegét meghatározza,

- A szám kód:
1. Geológia - ásványtan, kőzettan, rétegtan
 2. Alkalmazott geológia, talajmechanika, hidrogeológia
 3. Geomechanika - tektonika
 4. Bg.kutatás - módszertan dokumentáció - kataszter
 5. Geofizika
 6. Földrajz - térképezés - fotográfia - nomenklatura
 7. Biológia - botanika - zoológia - paleontológia
 8. Bibliográfia, szervezés - egyesületi hírek, tájékoztató, perszonália

Ezek után a fennmaradó 6 mező ("C-D-É-F-G-H") direkt réseléssel a különböző tárgyköröket érintő témák bejelölését 24 változatra teszi lehetővé. A téma fontossága és a tárgyalás mélysége szerint sekély vagy mély réseléssel lehet ellátni.

5. A terület szerinti elhatárolás a nagy tájegység alapján külön gyűjtött kartonokkal is megoldható. Természetesen egy olyan munkáról, mely több nagy tájegység problematikáját is érinti, kártya azoknak megfelelő számban készítendő. Egy-egy kutató általában csak bizonyos területre korlátozódó irodalom gyűjtést igényel, de az országos bibliográfia a peremlyukak révén történő visszakeresés bevezetését nem mellőzheti.

A nagy tájegységek lehatárolásához ajánlható irodalom:
Pécsi M. - Somogyi S. Magyarország természeti földrajzi tájai és geomorfológiai körzetei. Földrajzi Közlemények 1967. 4.sz., 6721

A kártyakitöltés módja és a szelektálási szempontok szerint részelendő lyukpár mezők helye

1 szelektálási kód;

2 Lásd betű kód szerint

3 Az 1800-akok "L-1" sekély részelds. 1900 nincs részeldve. Utolsó számjegyek a számjegy kód szerint.

4 Lásd alábbi szám-kód :
 1. Könyv
 2. Folyóirat
 3. Különkiadvány
 4. Heli-v. ruvillet
 5. Dokumentáció - jelentés
 6. Kézirat

5 Lásd alábbi szám-kód:
 1. Geológia
 2. Hidrológia
 3. Botanika
 4. Szociológia
 5. Geofizika
 6. Geográfia
 7. Biológia - paleontológia
 8. Molluszkológia

6 A jegyszárok számozása szerinti számjegy-kód.
 1. Árszt.-és Rg.kut. Rájé-
 szlató 1973 2.sz.

7 Sekély részeldés

7 Az elkészült /ellenőrzött, annotált/ kártya jelölése
 DIREKT

1 BÉLYEGKÓD
 A s z e r t z ó
 vezetőknév | keresztnev
 k e z d ő b e t ű i

2 DIR | SZÁMJEKYKÓD
 A kiadási évszám
 két | negyedik | harmadik
 s z á m j e g y

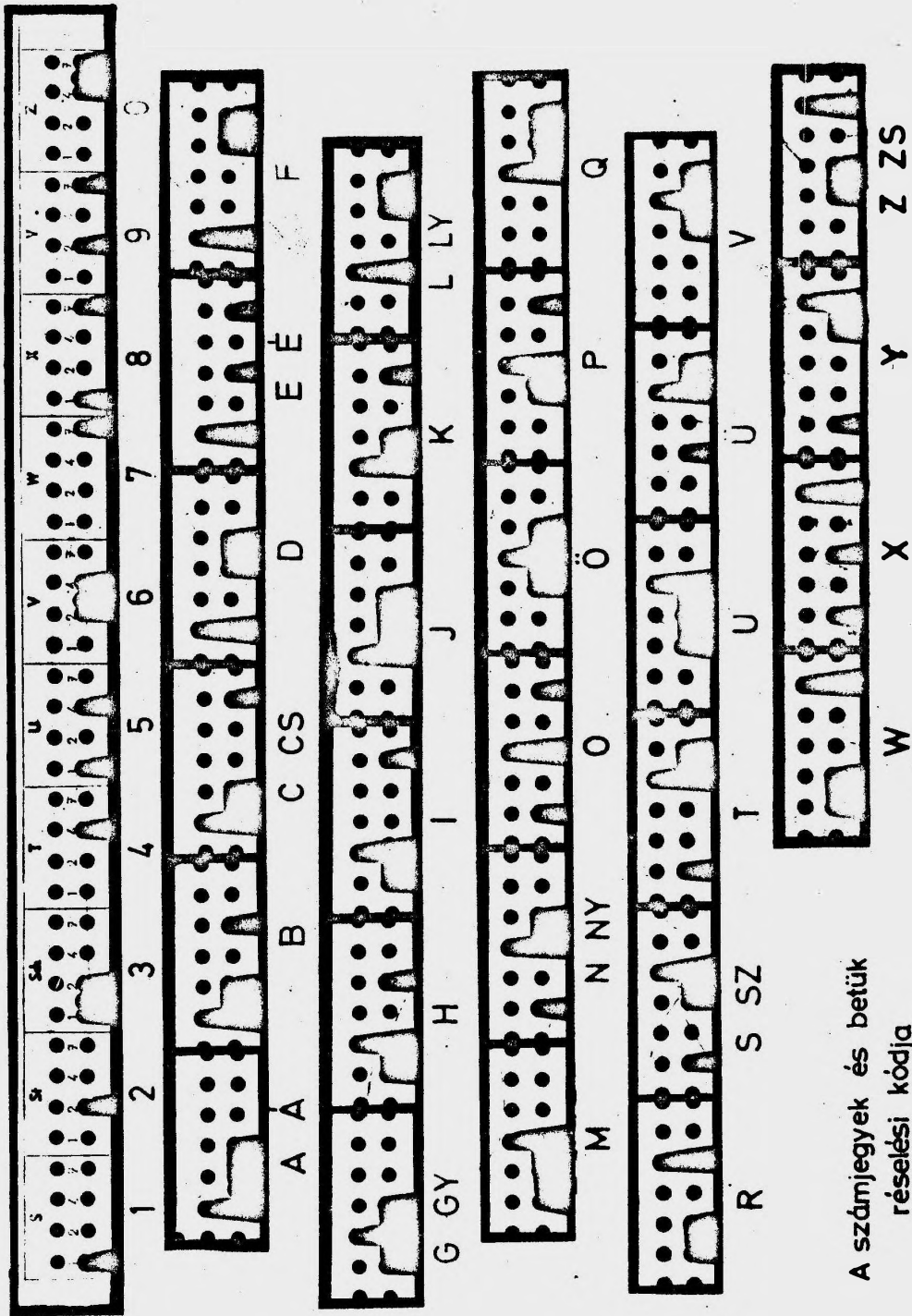
3 Az adat
 számozás és lelőhely.
 Szerző/k/ /-hiányban "névtelen"
 a feldolgozó széghelyes zárójel-
 ben oldja fel a kezdőbetűk
 értelmét.../

4 A munka címe
 A folyóirat-kiadvány címe
 Évfolyam-szám-kiadási hely és dátum
 kiadó /megjelenési évszám/
 Oldalszám-mellékletek
 /Megjegyzés-kiegészítés/
 Részlet /Részlet /betű rövidítés/

5 SZÁMJEKYKÓD
 A tárgyalat tájegye
 első
 h e r m a d i k
 m á s o d i k
 h e r m a d i k

6 A publikáció
 neve
 SZÁMJEKYKÓD

7 A kiadó neve
 kártya jelölése
 DIREKT

A számjegyek és betűk
réselesi kódja

valamint dr. Szebényi L. a Földtani Kutatás 1969. 1.sz. 21-27. oldalán lévő tájfelosztásával kapcsolatos ismertető.

Ezekon felül a vizügyi igazgatóságok érdekeltiségi határa is szóba jöhet. Legujabban az MKBT Dok. Szakbizottsága által a nemzetközileg elterjedt osztrák módszer figyelembevételével készített karsztterületek lehatárolása lépett életbe, mely jól használható. (Karszt- és Barlangkut. Tájékoztató, 1973. 2.sz. p. 17-34.)

Ahol a bibliográfiai adatgyűjtés országos, ott mindenképpen az utóbbi elhatárolás ajánlható. Az országos kataszter négy számjegyből a három első a nagy tájakon belüli részletezést is tartalmaz, de mert nem célszerű részletekbe bocsájtkozni, ezért elegendőnek tartja az első két számjegy (esetleg a 3. számmal kiegészítve) használatát. Az "O-P-Q" mezőket használhatjuk a publikációban súlypontilag érintett terület megjelölésére számjegy kódos réseléssel.

6. A kiegészítő kártyák és a kiegészítő kártyákkal rendelkező alapkártyák. "E-F" mezők között az "E" mező melletti lyukpár sekély réseléssel.

7. A kész (végleges formában kitöltött - annotált) kártyák az "E-F" mezők között az "F" mező melletti lyukpár sekély réseléssel.

A kártya I. oldalának belső felületén rögzítendő felírás. A felső szegélyen kell feltüntetni egy sorban:

1. Az adat származása
2. Az adat lelőhelye
3. A feldolgozó szignója és a feldolgozás dátuma
4. A műben található bibliográfiai adatok

A további szöveg:

Szerző(k) (-hiányában "névtelen" alatt, vagy a feldolgozó szegletes zárójelben oldja fel a kezdőbetük értelmét.)

A munka címe

A folyóirat - kiadvány - kézirat stb. címe

Évfolyam - szám

Megjelenési hely, év, hónap, nap. (Ha a kiadási és megjelenési év eltérő, úgy az utóbbit zárójelbe tesszük.)

Kiadó

Oldalszám (pagina "p" rövidítés után) melléklet.

Megjegyzés - kiegészítés (pl. elhangzott előadás helye, ideje, stb.)

Az alsó szegélyen az "A-E" mezők felett a publikáció nevének kiírása után rövidítve a publikáció tárgyköre és területe.

Itt a tárgykör meghatározás (lásd 4. pont) több tudományágot érinthet, ennek megfelelően a 8 számjegy közül feltüntetettek közül a legfontosabb - mely réselésre kerül - aláhuzandó. A szöveg mezőben a tárgykörre utaló megjelölés célszerűen nem a réselésnél használt kódszám kiírásával, hanem azok rövidítéseivel oldható meg. Pl. geol. - talajm. - hidrog. - tekt. - geof. - földr. - térk. - fot. - nom. - bio. - bot. - zoo. - bibl. - stb.

A kártya II. oldalának belső felületén a rövid annotáció irandó.

Hosszabb - vagy különböző szempontok szerinti - annotáció esetén azonos perforációs réseléssel ellátott - csak szerző és cím kitöltésü - kiegészítő második-harmadik kártyán mindkét oldal kihasználható. Ez esetben a fő és a kiegészítő kártyán egy ilyen céllal fenntartott, kijelölt szélső lyuk réselendő az "E" - "F" mezők között kijelölve.

A fenti módszerrel szerkesztett kártyák egyetlen tárolóban minden sorrendi megkötöttség nélkül elhelyezhetők, mert a 7 megjelölt szempont szerint visszakeresésük szelektálótüvel, vagy villával gyorsan megoldható.

A kartonok és a tároláshoz készített speciális szekrények, a kártyalyukasztó fogó és kartoték szelektálótüvilla és keret beszerezhető a MIGÉRT Bp. VI. Népköztársaság u. 2. sz. boltjában.

Végezetül javaslatot teszünk a MKBT központi bibliográfiai adatgyűjteményének elkészítésére, mely az esetleg későbbiekben felállítandó Magyar Barlangtani Intézet megalakulásáig a Bibliográfiai Szakbizottság kezelésében állna a kutatók rendelkezésére. A bibliográfia nem csak a barlangtani irodalomra korlátozódna, hanem felölelné a karsztgeológia - karszthidrológia-karsztzomorfológia témakörét valamennyi karszthoz kapcsolódó egyéb tudományágat. (Lásd fent témakörök.)

A peremlyukkártyák elkészítését egy-egy tájegységen tevékenykedő kutatócsoport a saját területüket érintő anyag feldolgozásával oly módon készítheti el, hogy egy példány a központi, egy példány pedig a helyi bibliográfusok rendelkezésére álljon. A jelentős munkabefektetés és a nem elhanyagolható anyagköltség finanszírozására meg kell teremteni a lehetőséget. Csak ez után szervezhető meg az adatgyűjtés.

A Mecseki Karsztkutató Csoport a javaslat elfogadása esetében a fenti módszerrel már elkészítés alatt lévő lyukkártyás adattárát az MKBT rendelkezésére tudja bocsájtani.

Az ismerttetett adattárolási módszer kártya kitöltése dr. Bertalan Károly és id. Schönviszky László által bevezetett alapokra épült, így az általuk szerkesztett nagytömegű adatgyűjtemény is viszonylag könnyen áttehető a javasolt lyukkártya formára. A lyukkártyák javasolt visszahívási rendszere bármilyen terjedelmű adattömeg gyors feldolgozását lehetővé teszi, majd a kiválogatott kártyák gyors ABC rendszerbe válogatását, illetve szükség szerint a megjelenési évszámok szerinti rendezését is biztosítja.

VÉLEMÉNY

"Rónaki László: Javaslat a bibliográfiai lyukkártyás adattárolására"-1

A Rónaki László által az MKBT Elnökségére március 22-én benyújtott javaslatot a Dokumentációs Szakosztály már előzőleg is lektorálta, s most írásban lefektetve a következőket állapítja meg és javasolja:

1. A bibliográfia lyukkártya rendszerü feldolgozása célszerű, és hasznos lenne.
2. A kódolásnál a 4. ponton belül a H. Trimmel által alkalmazott nemzetközi szakrendi bibliográfia felosztását javasoljuk (lásd pl. Karszt és Barlang, 1972. I-II. p. 61-66.)
3. A lyukkártyarendszerü bibliográfiai cédulagyűjtemény bevezetésének alapját annak költségigényes volta szabja meg (berendezés aránylag olcsó, a lyukkártya drága; kb. 50 fillér darabonként).
4. Kezelése, kódolása jelentős munkatöbbletet kíván, így e munkát kizárólag a Dokumentációs Szakosztály nem tudja megoldani. Kezelését esetleg függetlenített könyvtárosra lehetne bízni.

Amennyiben az Elnökség a fenti, főleg anyagi kérdéseket megoldhatónak tartja, úgy a javaslatot a Dokumentációs Szakosztály támogatja.

Budapest, 1975. április 9.

Fentiekkel egyetértek

Dr. Bertalan Károly

Dr. Kordos László

Neppel Ferenc

Az MKBT 1975. nov. 26-i elnökségi ülése a végleges döntés előtt megjelentetését javasolja, hogy további hozzászólásokra mód legyen.

6721

HOZZÁSZÓLÁS

az 1975 november. 17-én - Csernavölgyi László által tartott "A Mátyás-hegyi-barlang kiépítésének lehetősége tanbarlang céljára" című előadásához

Levélben szólok hozzá, mivel esti iskolán folytatott tanulmányaim miatt az előadásra nem tudok elmenni.

Ahhoz, hogy egy barlangász, különböző követelményeknek eleget tudjon tenni, elméleti ismeretre és tapasztalatokra van szüksége, amiket előadásokon és gyakorlati foglalkozásokon szerezhet meg.

Ésszerűnek látszik, hogy a gyakorlati tapasztalatokat és ismereteket barlangban szerezze meg, de mégsem célszerű.

Nem célszerű a következő okok miatt:

A/ Egy barlangban általában lefelé kell menni. Így a kezdő barlangászt le kell eresztetni és több mint valószínű, hogy ki is kell huzni. Ez igen fáradságos művelet, még akkor is, ha 2-3 ember végzi, de még nehezebb, ha egy egész csoportot kell leeresztetni és kihuzni (pl. 10 embert).

Ezen természetesen lehet segíteni létra beszerelésével, ami azonban olyan mint az uszni tanulónak az alacsony víz, vagy a betartott bot. Tudni illik, ha egy kis veszélyérzete támad az illetőnek, pl. egy kis hullám az arcába csap, ösztönösen a bot után nyul, vagy leteszi a lábát. Ha azonban, a víz mélysége az illető hosszánál csak egy araszszal is nagyobb és nincs bot, az illető, ha leteszi a lábát, ugrálni kénytelen, hogy levegőt kapjon, és ha több levegőt akar, akkor kapálózni kell, hogy tovább maradjon a víz felszínén. Ha ez bekövetkezik, elsődleges célunkat elértük, vagyis "rákényszerítettük" az illetőt arra, hogy ilyen esetben:

6721

1. - fölékerekedjék ösztöneinek;
2. - tapasztalja, hogy milyen módszerrel maradhat a feje kint a vízből.

A barlangász, pl. travizás közben, ha megcsuszlik, vagy fáradt, ösztönösen kilép a létrára, vagy a biztosító kötélbe kapaszkodik. Vegyük el a létrát, marad a kötél. Ha a kötélbe kapaszkodik, és azzal akarja megtartani magát, lassan vissza kell eresztetni. Eresztés közben mérges lesz, mert rájön arra, hogy ha nem tesz valamit, az eddigi fáradsága kárba veszik. Megfeszíti az izmait és megáll. Azután feltehetőleg, tovább mászik felfelé, mert ha nem tudja a feladatot megoldani, újból és újból kell kezdenie.

Az elmondottak miatt célszerű létrát nem elhelyezni. A leeresztést és kihuzást a hágcsóval is el lehet kerülni, de, hogy ne legyen gyakorlat közben az illető közelében, fel kell tekerni. Ez természetesen a kezdők esetében többször ismétlődne, ami sok időt igényel.

Ellenvélemény lehet pl. az, hogy a beépített létrák, korlátok, lépcsők miatt a gyakorlat során felmerült problémákat úgy is meg lehet oldani, hogy a résztvevőket, pl. többszöri létrára való lépés, ill. valamilyen más hasonló szabály megszegése esetén el lehetne küldeni, barlangászásra alkalmatlannak lehetne nyilvánítani stb. Ezek a módszerek több okból sem lennének helyesek, de csak egyet említenék, ami szinte 100 %, hogy bekövetkezne.

1. Az így elküldött tag, bizonyos mértékig, önérzetében meg lesz sértve, s feltehető, hogy ha nem is tudatosan, de magának ill. bármelyik társának bizonyítani akarná, hogy Ő igenis alkalmas (s ez valószínű is), továbbá, hogy van benne is annyi (sőt, még több is) bátorság, mint a többiekben, akiket nem küldtek el.
2. Ha nem is sértődött meg, bizonyítani sem akar, még ott egy harmadik tényező, hogy a barlangban található kaland, érdekesség stb. ezek utáni vágyát csak növelték, vagy felébresztették benne.

Mindegyik esetnek, majdnem biztos következménye, hogy az illetőben felmerül a "... csak azért is", vagy a "... majd én megmutatom" elhatározás, és amint alkalma adódik, kisebb, hosszabb idő után, egy-két társával, rosszabb esetben olyanokkal, akik még barlangban nem is jártak, elmegy valamilyen barlangba. Azt hiszem, nem kell részletezni, hogy ebből milyen bajok származhatnak, előbb vagy utóbb. S ha ezek bekövetkeznek, akkor a barlangász oktatás azon célja, hogy a barlangi baleseteket és szerencsétlenségeket csökkentse, visszájára fog fordulni.

Visszatérve a gyakorlatokra, a travizáson kívül, pl. a kuszoda, a kezdő, de még a nem kezdő barlangász számára is valami szörnyű dolog. Tudniillik, be még bemegy, esetleg még ki is jön az illető, a tágabb s egyszerűbb járatból, de visszahajlásnál, szükületnél, fel- illetve lehajlásnál már általában beszorul, ha egyáltalán be mert menni a nehezebb szakaszba.

Az ilyen helyre beszorult illetők kimentése igen komplikált. Még rosszabb, ha megijednek, s nem lehet meggyőzni őket arról, hogy azon a szakaszon ember már átment. Ilyenkor a beszorul illető kapálódzik, és sajnos legtöbbször pánikba esik és ezzel a kiszabadítását természetesen akadályozza. Arról nem is beszélve, hogy a többi barlangász tanulóra, milyen lélektani hatást gyakorol. Ha ezek után a többiek egyáltalán be mernek menni, 99 %, hogy ők is beszorulnak.

Csak tág kuszodában történő gyakorlás, csak az overál koptatására jó. A gyakorláshoz szükségesek a különböző meredekségű, szükületű és a különböző kanyarokkal rendelkező kuszodák, ugyan úgy, mint a travi gyakorlatoknál is a különböző átmérőjű kürtők. Mindössze csak két gyakorlatot említettem meg, de úgy érzem, hogy ebből is kitűnik, hogy a gyakorló területnek több különböző nehézségi fokú gyakorló hellyel kell rendelkeznie.

B/ Most nézzünk egy másmilyen problémát. Egy barlangban, egy gyakorlat 2 embert foglalkoztat, vagy más helyeket is figyelembe véve, 10 embert. Ebben az esetben 5 gyakorló

helyen lehet tanulni, 5 irányító személy szükséges minimum, és egyszerre 5 kezdő barlangászt oktatnak. Egy csoport legyen 20 fős, tehát 10 kezdő barlangász vár míg rákerül a sor, egy idő után fáznak, unatkoznak, mert nem minden esetben tudják szemmel kísélni a gyakorlatot végzőt, s unatkozásuknak következménye, hogy esetleg fegyelmezési problémák merülnek fel. A gyakorlás és oktatás a kezdő barlangászoknál nagyon lassan megy, de a már nem teljesen kezdők esetén is sok időre van szükség. Így a gyakorlások több egész napot vesznek igénybe.

Az elmondottakból könnyen megérthető, hogy egy tanbarlangban 2 vagy ennél több csoport egyidőben nem tudja megoldani a tagok oktatását. Egyrészt mert nincs hely, se megfelelő számú gyakorlóhely, másrészt mert a csoportok az oktatás közben bizonyos zavaró hatással vannak egymásra. (Felszínen ilyen zavaró hatást még nem tapasztaltam.)

Persze beosztások esetén pl. egyik vasárnap az egyik csoport, másik vasárnap a másik csoport végezné a gyakorlatokat, minden csoportra sor kerülne, de a másodszori sorra kerülés túl hosszú idő után valósulna meg. Ez azonban a gyakorlatok értékét természetesen bizonyos mértékig csökkentené.

C/ Talán jelentéktelen problémának tűnik, de az eddigi tapasztalataim alapján, másmilyennek látom a helyváltogatás problémáját. Egy tanuló csoport egyik gyakorló helyről a másikra történő átszállítása rengeteg időt és az irányítók részéről, energiát vesz igénybe. Egy ilyen helyváltogatás barlangban, csak lassan, körülményesen bonyolítható le, mert sem létra, sem lépcső nincs. (Mászólétrákat, lépcsőket, azért nem célszerű ilyen helyekre se beépíteni, mert akkor ezeknek a részeknek a gyakorlásra alkalmas mivoltuk megszűnik, a már felsorolt indokok miatt.) Hágcsók felszerelése, bekötések ellenőrzése, mászásban történő segítségnyújtás stb. több irányítót és hosszú időt igényel.

D/ A legtöbb ember inkább egy megfelelően feltöltött medencében, mint élő vízben tanul meg uszni, mert a medencében

nagyobb a biztonságérzete, de a tényleges biztonsága is. Az eddigi tapasztalataim szerint a kezdő barlangászok is szívesebben végzik el a feladatokat a felszínen még akkor is, ha ezek nehezebbek, mint a barlangban. A felszínen történt gyakorlás és tanulás után, a barlangban könnyen és gyorsan végzik el a gyakorlatokat.

Épp ezért véleményem szerint, a megfelelőképpen kioktatott és gyakorlott, már nem kezdő barlangászok edzésére, tudásuk barlangban történő alkalmazására, esetleg vizsgáztatásukra kellene a barlangot felhasználni. A Mátyás-hegyi-barlang ilyen célra nagyon jól megfelelne, s hogy esetleg még nehezebb utvonalakokat is ki lehessen jelölni, mint amilyenek vannak, meg biztonsági feltételek érdekében, néhány kampó, szög, gyűrű, stb. beépítése is könnyen, s a barlang átalakítása nélkül is megoldható.

A gyakorlások céljára, figyelembevéve az ABCD pontokban foglaltakat, egy nem működő bányaudvara megfelelne, amennyiben a bányaudvaron különböző beton elemekből, csövek, lapok, stb. létesítenének egy barlangász gyakorló-teret.

Igy megvalósítható lenne, hogy:

1. "Kis" helyen több csoport résztvehetne a gyakorlatokon, anélkül, hogy egymást zavarnák,
2. A várakozó tagok, a gyakorlatvégzőt szemmel kísérhetik, s ebből is tanulnak,
3. Nem vennének igénybe a gyakorlatok annyi irányítót, és az egyik gyakorlatról a másikra történő áttérések annyi időt, stb.
4. A csoportból, egy irányító mellett, több tag is végezhetne valamilyen gyakorlatot, mivel ez csak a megfelelő gyakorlóterep rendezésétől függ. A gyakorlatok folyamatosabbak, s idejük rövidebb lenne.
5. Különböző méretű, formájú, hajlású, hosszúságú, meredekségű, stb. különböző gyakorlatokhoz szükséges tárgyakat lehetne elhelyezni, pl. nehézségi fokok szerinti sorrendben, vagy csoportosításban. Pl. kuszodáknál felmerült

problémák leküzdésének begyakorlásához egyetlen csőjárat is elegendő lenne, ha úgy készítenék el, hogy lennének benne olyan szakaszok, amik a különböző meredekség, szűkület, hajlás, kanyar stb. nehézségeinek felelnének meg.

A kuszodákból, ill. szűkületekből történő kiszabadítás pl. vasajtó kinyitásával, könnyen és biztonságosan megoldhatóak lennének.

6. A biztonsági feltételek a felszínen, amik az oktatás közben nagyobbak és igényesebbek, jobban megoldhatóak, mint barlangban.
7. A felszínen könnyebben, gyorsabban létre lehetne hozni a többfajta és többféle nehézségi fokú gyakorlatokhoz szükséges járatokat, mint barlangban.

Ha pl. a felvázolt gyakorlóteret a Pálvölgyi barlang mellett lévő szurdokban ill. a Mátyás-hegyi-barlang előtt lévő kőbányában hoznák létre, az őrzése, gondozása, megközelítése is könnyebb és megvalósíthatóbb lenne, nem beszélve más jellegű hasznosságáról.

Nem csak a kezdők számára volna alkalmas tanterület, hanem a már régebben barlangászok számára is jó edző hely volna. Nagyobb, esetleg külföldi tura előtt lehetne ilyen helyen gyakorolni. Továbbá, ha több csoport szervezne egy nagyobb táborot, akkor itt előre meg lehetne győződni a résztvevők mászás-technikai és biztonságtechnikai felkészültségéről és tudásáról.

Egy ilyen gyakorlótér létrehozása természetesen nagy anyagi befektetést igényelne, de szerintem ennek nem szabadna akadályt képeznie, hisz a barlangászok segítségnyújtásával olcsóbban és könnyebben megoldható, mint egy barlang ilyen jellegűre történő átalakítása. A gyakorlótér létrehozásával a barlangot a kényeszerű átalakításoktól is megvédhetnénk.

Talán a fantáziám túl élénk, bár Bulgáriában már létezik a barlangész iskola, s ha a gyakorlótér közelében egy több helyiségből álló épület is készülné, akkor a barlangász oktatás bizonyos tárgyi feltételei már rendelkezésünkre is állnának. Egy épületre, ill. 1-2 helyiségre egyébként is szükség lenne,

6721

akár a gyakorló terület, akár a tanbarlang kiépítése kerülne sorra, hisz az átöltözések és személyes tárgyak tárolásának lehetőségét és megőrzését biztosítani kell.

Véleményem szerint egy ilyen barlangász központ szükséges, megvalósítása nem lehetetlen, s a megoldást nagymértékben megkönnyítené s a kivitelezést meggyorsítaná a barlangász csoportok, ill. tagok összefogása és segítsége.

A felsorolt problémák, okok, s azok megoldásai, a BSE Barlangkutató Csoport tagjainak az oktatása során merültek fel. Mivel teljesen kezdő tagok, ill. már kisebb tapasztalattal rendelkező tagok oktatása történt s történik. jelen pillanatban is, úgy érzem, hogy nem követtem el hibát, amikor ezeket a problémákat általánosítottam.

A BSE Barlangkutató Csoporttal végzett gyakorlatokon szerzett tapasztalataim alapján jutottam el előbbieken felsorolt következtetésekre és megoldásokra.

Kováts Kázmér